

ขอมอบให้ ดร. ภาเชียม นิลพันธ์
ภาควิชาศิลป

การศึกษาศาสนาทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน
ในแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

โดย

ภาวดี มหาจันทร์

เสนอต่อกองวิจัยและวางแผน
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

2533

คำนำ

การพัฒนาไม่ว่าจะเกิดขึ้น ณ ที่ใด ย่อมจะส่งผลไปถึงประชาชนในท้องถิ่น ๑ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งผลโดยตรงและผลกระทบททางอ้อม ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงต่อสภาพแวดล้อม และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ ผู้ที่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงได้ ย่อมได้รับประโยชน์และความสุข ส่วนผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงได้ ย่อมเกิดความคับข้องใจ มีปัญหา มีความทุกข์ เป็นปัญหาแก่ทั้งตนเองและจะสร้างปัญหาให้แก่สังคมด้วย เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหา การปรับตัวของประชาชนดังกล่าว จึงควรที่จะมีการให้การศึกษา อบรม และใช้มาตรการอื่น ๆ ในการเตรียมตัวบุคคล ให้มีความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้อย่างราบรื่นและมีความสุข

การเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ อันเป็นผลของการพัฒนานั้น จำเป็นที่จะต้องทราบถึงสภาพของประชาชนในพื้นที่การพัฒนาเป็นเบื้องต้นเสียก่อน เพื่อที่จะเป็นพื้นฐานสร้างความเข้าใจในประชาชนในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การให้การศึกษาอบรม เพื่อการเตรียมตัวสำหรับความเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคต ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยเรื่องนี้จึงเกิดขึ้น ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงสภาพและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่พัฒนา ก่อนสิ้นสุดโครงการพัฒนา เพื่อที่จะนำไปสู่การจัดทำโครงการพัฒนาประชาชนต่อไป

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณท่านเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ผู้อำนวยการกองวิจัยและวางแผน หัวหน้าฝ่าย และนักวิชาการฝ่ายส่งเสริมการวิจัย กองวิจัยและวางแผน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ตระหนักและแสดงความรับผิดชอบต่อทรัพยากรมนุษย์ ผู้กำลังจะต้องเผชิญกับผลจากการพัฒนา เพื่อเตรียมเขาเหล่านั้นให้พร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปได้ด้วยดี จึงดำริ และมอบความไว้วางใจ ตลอดจนให้ความอนุเคราะห์ในด้านเงินทุนสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้

ภารดี มหาพันธ์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ระเบียบวิธีวิจัย	4
กลุ่มตัวอย่าง	4
ข้อมูล	4
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ภาคตะวันออก : ขอบเขตทางภูมิศาสตร์และการปกครอง	9
ความสำคัญของภาคตะวันออก	10
สู่ทางของภาคตะวันออกในทิศทางการพัฒนาประเทศ	15
การดำเนินการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก	22
สาระสำคัญของแผนพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก	27
การเปลี่ยนแปลงของสังคม	36
การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม	55
การอพยพย้ายถิ่น	114
บทที่ 3 ผลการวิเคราะห์โครงสร้างประชากร	127

เรื่อง	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์การใช้เทคโนโลยีและระบบนิเวศน์	181
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	221
บรรณานุกรม	251
ภาคผนวก	257
ภาคผนวก ก. : แผนภาพเกี่ยวกับประชากร	259
ภาคผนวก ข. : ประเพณีของชุมชน	267
ภาคผนวก ค. : แบบสัมภาษณ์	273
บทคัดย่อ	289
Abstract	291

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 1 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพื้นที่	129
ตารางที่ 2 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามช่วงอายุ ในเขตเมือง-ชนบท	130
ตารางที่ 3 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ในเขตเมือง-ชนบท	132
ตารางที่ 4 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ สถานภาพสมรส ในเขตเมือง-ชนบท	134
ตารางที่ 5 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ เชื้อชาติ ในเขตเมือง-ชนบท	136
ตารางที่ 6 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ศาสนา ในเขตเมือง-ชนบท	138
ตารางที่ 7 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อาชีพ ในเขตเมือง-ชนบท	140
ตารางที่ 8 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ สถานภาพการทำงาน ในเขตเมือง-ชนบท	142
ตารางที่ 9 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ สภาพการจ้างงาน ในเขตเมือง-ชนบท	144
ตารางที่ 10 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และเหตุผลที่ใ้ทำงานทำ ในเขตเมือง-ชนบท	146
ตารางที่ 11 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ รายได้ ในเขตเมือง-ชนบท	148

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 12 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ รายจ่าย ในเขตเมือง-ชนบท	151
ตารางที่ 13 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ สถานะทำงาน ในเขตเมือง-ชนบท	153
ตารางที่ 14 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ จำนวนบุตร ในเขตเมือง-ชนบท	155
ตารางที่ 15 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความสัมพันธ์ใน ครอบครัว ในเขตเมือง-ชนบท	157
ตารางที่ 16 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ จำนวนครั้งที่สมรส ในเขตเมือง-ชนบท	160
ตารางที่ 17 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ลักษณะการย้ายถิ่น ในเขตเมือง-ชนบท	161
ตารางที่ 18 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และเหตุผลของการ ย้ายถิ่น ในเขตเมือง-ชนบท	163
ตารางที่ 19 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ในเขตเมือง-ชนบท	165
ตารางที่ 20 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาที่ ต้องการให้บุตรธิดาได้รับ ในเขตเมือง-ชนบท	167
ตารางที่ 21 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และเหตุผลที่อยากให้ บุตรธิดาได้รับการศึกษา ในเขตเมือง-ชนบท	169
ตารางที่ 22 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อาชีพที่ต้องการให้ บุตรชายประกอบ ในเขตเมือง-ชนบท	170

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 23	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และอาชีพที่ต้องการ ให้บุตรสาวประกอบ ในเขตเมือง-ชนบท 172
ตารางที่ 24	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ การเลือกคู่ครอง ของบุตรชาย ในเขตเมือง-ชนบท 174
ตารางที่ 25	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ การเลือกคู่ครอง ของบุตรสาว ในเขตเมือง-ชนบท 176
ตารางที่ 26	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ การเลือกอยู่กับ บุตรธิดาหลังจากแต่งงาน ในเขตเมือง-ชนบท 178
ตารางที่ 27	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และการใช้เทคโนโลยี ในเขตเมือง-ชนบท 182
ตารางที่ 28	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และอ่านหนังสือพิมพ์- นิตยสาร ในเขตเมือง-ชนบท 185
ตารางที่ 29	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ พฤติกรรมในการ ซื้อหนังสือพิมพ์-นิตยสาร ในเขตเมือง-ชนบท 188
ตารางที่ 30	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และความคิดเห็น และความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรชุมชน ในเขตเมือง-ชนบท 189
ตารางที่ 31	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และความคิดเห็น ต่อแหล่งน้ำจืด ในเขตเมือง-ชนบท 190
ตารางที่ 32	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นต่อความ สะอาดของน้ำจืด ในเขตเมือง-ชนบท 191
ตารางที่ 33	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และความคิดเห็นต่อความ สะอาดของน้ำทะเล ในเขตเมือง-ชนบท 192

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 34	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และความคิดเห็น ต่อการนำเสียของน้ำจืด ในเขตเมือง-ชนบท 193
ตารางที่ 35	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และความคิดเห็น ต่อการนำเสียของน้ำทะเล ในเขตเมือง-ชนบท 195
ตารางที่ 36	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็น เกี่ยวกับอากาศเสีย ในเขตเมือง-ชนบท 196
ตารางที่ 37	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นต่อความ สมบูรณ์ของดิน ในเขตเมือง-ชนบท 197
ตารางที่ 38	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ เสียงดัง ในเขตเมือง-ชนบท 198
ตารางที่ 39	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การรบกวนของพีซี ในเขตเมือง-ชนบท 200
ตารางที่ 40	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ โรคของสัตว์น้ำ ในเขตเมือง-ชนบท 201
ตารางที่ 41	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหาสุขภาพจิตในชุมชน ในเขตเมือง-ชนบท 203
ตารางที่ 42	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ภาวะการติดยาเสพติด ในเขตเมือง-ชนบท 204
ตารางที่ 43	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหาอาชญากรรม ในเขตเมือง-ชนบท 206
ตารางที่ 44	อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหายาอาชญากรรม ในเขตเมือง-ชนบท 208

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 45 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหาโสเภณี ในเขตเมือง-ชนบท	210
ตารางที่ 46 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และการเข้าร่วม ประเพณีท้องถิ่น ในเขตเมือง-ชนบท	212
ตารางที่ 47 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และการเข้าร่วม ประเพณีต่าง ๆ ในเขตเมือง-ชนบท	214
ตารางที่ 48 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และสถานที่ประกอบ พิธีกรรม ในเขตเมือง-ชนบท	216
ตารางที่ 49 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และการยอมรับ บุคคลเข้าร่วมพิธี ในเขตเมือง-ชนบท	218

สารบัญแผนที่ ผังแม่บท แผนภาพ

เรื่อง	หน้า
แผนที่แสดงขอบเขตทางภูมิศาสตร์และการปกครองของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียง	8
แผนที่แนวทางการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียง	23
แผนที่โครงสร้างพื้นฐานในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียง	24
ผังแม่บทการพัฒนาพื้นที่แหลมฉบัง	31
ผังแม่บทพัฒนานิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด	32
ผังเมืองรวมแหลมฉบัง	33
ผังเมืองรวมมาบตาพุด	34
แผนภาพที่ 1 ร้อยละของประชากรชายหญิงในเขตเมืองและชนบท	259
แผนภาพที่ 2 ร้อยละของประชากรชายหญิงในช่วงอายุต่าง ๆ	260
แผนภาพที่ 3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง และชนบท จำแนกตามเพศ และระดับการศึกษา	261
แผนภาพที่ 4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและชนบท จำแนกตามเพศ และอาชีพที่ต้องการให้บุตรชายประกอบ	262
แผนภาพที่ 5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและชนบท จำแนกตามเพศ และอาชีพที่ต้องการให้บุตรสาวประกอบ	263
แผนภาพที่ 6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและชนบท จำแนกตามเพศ และสภาพการจ้างงาน	264
แผนภาพที่ 7 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและชนบท จำแนกตามเพศ และอาชีพ	265

หลักการและเหตุผล

การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นแผนยุทธศาสตร์เชิงรุก ตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 และดำเนินการอย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาฉบับที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม เพื่อทดแทนการนำเข้า และเพื่อส่งออก โดยการผลิตและพยายามใช้ทรัพยากรภายในประเทศ และโดยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องหาพื้นที่ เพื่อตั้งฐานเศรษฐกิจใหม่ ที่นอกเหนือจากกรุงเทพฯ การเลือกพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกในเขตปกครอง 3 จังหวัด อันได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง เป็นแหล่งดำเนินการ เพราะพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมสูง กล่าวคือ พื้นที่ดังกล่าวมีวัตถุดิบจากการเกษตรที่สามารถแปรรูปเป็นอุตสาหกรรมได้อย่างมีคุณภาพพอที่จะส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้ เป็นแหล่งพลังงานจากน้ำมันปิโตรเลียมและก๊าซธรรมชาติ ซึ่งจะใช้ในอุตสาหกรรมการผลิต ทั้งยังมีชายฝั่งทะเลที่เหมาะสมที่จะสร้างท่าเรือน้ำลึก เพื่อใช้ขนส่งสินค้าแทนท่าเรือคลองเตย ซึ่งไม่สามารถรองรับเรือขนาด 30,000 ตันได้ ช่วยลดความแออัดของท่าเรือคลองเตย และลดปัญหาการจราจร ปัญหาแรงงานอพยพเข้าสู่กรุงเทพฯ¹ เพราะภาคตะวันออกยังคงอยู่ระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีประชากรและทรัพยากรมาก แต่ขาดการพัฒนา) กับแหล่งอุตสาหกรรมและท่าเรือเพื่อการส่งออก จึงสามารถรองรับแรงงานและวัตถุดิบจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม และส่งออกโดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพฯ

¹สำนักงานคณะกรรมการพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก. การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก. 2531, หน้า 1.

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก¹ เมื่อสำเร็จเรียบร้อยแล้วจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง¹ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะส่งผลกระทบต่อที่สำคัญในหลายเรื่อง เช่น ในเรื่องของประชากร แรงงาน ระบบนิเวศวิทยา วัฒนธรรมชีวิตภาพและกายภาพ

โครงการนี้จะนำมาซึ่งการอพยพย้ายถิ่นของประชากรจากถิ่นอื่นเข้าสู่พื้นที่พัฒนาและประชากรท้องถิ่นในพื้นที่พัฒนาจะต้องย้ายที่ท่ามาหากิน หรือเปลี่ยนอาชีพ เพราะพื้นที่ที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพเดิมถูกเวนคืน อันจะนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนในท้องถิ่น กับความเจริญที่เข้ามา เช่น คนในท้องถิ่นจะรู้สึกว่าไม่ได้อะไรจากการพัฒนาเลย นอกจากนั้นยังต้องถูกบีบบังคับให้ต้องย้ายถิ่นที่อยู่ และที่ประกอบอาชีพ ต้องประสบกับปัญหามลภาวะ และสูญเสียรายได้จากมลภาวะ ตลอดจนปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมที่เข้ามาพร้อมกับคนงานที่อพยพเข้ามาในพื้นที่พัฒนา ปัญหาการปรับตัวของประชากรในท้องถิ่น ทำอย่างไรประชากรเหล่านี้จะอยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่น ผาสุกในสังคมที่เปลี่ยนไป อันเป็นเป้าหมายสุดท้ายของโครงการวิจัยต่อเนื่องในขั้นต้นนี้ จะเริ่มศึกษา สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม สภาพทางเศรษฐกิจ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรม เป็นสังคมอุตสาหกรรม ตลอดจนคุณสมบัติพื้นฐานของประชากรในสังคมอุตสาหกรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่การพัฒนาต่อไป

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก. การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก. 2531, หน้า 3.

**โครงการศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรม
ของชุมชนในแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก
ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และ ระยอง**

หลักการและเหตุผล

ชุมชนในแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ประกอบด้วยจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง มีพื้นที่รวมกันประมาณ 13,216 ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งสิ้น 1,921,065 คน ประชากรส่วนใหญ่ยังอาศัยอยู่ในเขตชนบทนอกเขตเทศบาล 1,660,901 คน อาศัยอยู่ในเขตเมืองเพียง 260,164 คน คิดเป็นร้อยละ 15.54 ฉะนั้นสังคมและวัฒนธรรมแบบชนบท จึงยังมีอิทธิพลต่อประชากรในเขต 3 จังหวัดดังกล่าวอยู่มาก

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6 กำหนดให้พัฒนาชุมชนศูนย์กลางหลักภาคตะวันออก ได้แก่ ชุมชนเมืองชลบุรี โดยยกระดับความเป็นศูนย์กลางของชุมชนเมืองชลบุรีให้เป็นศูนย์กลางด้านบริหาร การปกครอง และด้านพาณิชย์ของภูมิภาค พัฒนาและปรับปรุงบริการที่มีอยู่ของชุมชนเมืองชลบุรีให้ครบถ้วน เพียงพอและมีประสิทธิภาพ

พัฒนาชุมชนศูนย์กลางระดับรอง ได้แก่ เขตเทศบาลเมืองระยอง และเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ให้สามารถบริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนระดับรอง และชุมชนภายใต้เขตอิทธิพลให้เพียงพอ และมีประสิทธิภาพให้เป็นศูนย์กลางที่สามารถรองรับ และเป็นตัวเชื่อมการพัฒนาระหว่างชุมชนศูนย์กลางหลักของภาค กับชุมชนศูนย์กลางระดับรอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 กำหนดแนวนโยบายการพัฒนาเมืองและชุมชนบริเวณใกล้เคียงประกอบด้วย เมืองชลบุรีเป็นศูนย์กลางเชิงธุรกิจการค้าและการบริหารงานภาครัฐบาล เมืองพัทยาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว และเมืองระยอง เป็นศูนย์บริการฐานการศึกษาวิจัยด้านเทคโนโลยีที่สำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพที่ตั้ง ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชนชนบทและเมือง ในพื้นที่พัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างประชากร การอพยพย้ายถิ่น และการเปลี่ยนแปลงประชากร
3. เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีของชุมชน
4. เพื่อศึกษาประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชน
5. เพื่อศึกษาระบบนิเวศวิทยา และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย จากการเก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างวันที่ 1-31 กรกฎาคม 2531 โดยมีสถิติเป็นผู้ช่วยเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนาม จำนวน 40 คน ออกสัมภาษณ์อย่างมีระบบ กลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียดครอบคลุมพื้นที่ดังนี้

เขตพื้นที่	เขตเมือง ¹ (เขตเทศบาลเมือง)	เขตชนบท (นอกเขตเทศบาล)	รวม
ชลบุรี	165	167 ²	332
ระยอง	150	154 ³	304
ฉะเชิงเทรา	165	165 ⁴	330
รวม	480	486	966

หมายเหตุ :

1. หมายถึง เขตเทศบาลเมืองชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา
 2. หมายถึง พื้นที่เขตชุมชนแหลมฉบัง ตำบลทุ่งสุขลา หมู่ที่ 1, 3, 5 ตำบลศรีราชา
 3. หมายถึง หมู่ที่ 3 เขตสุขาภิบาลตำบลมาบตาพุด
 4. หมายถึง ตำบลคอนทราย ตำบลหนองบัว ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นบริเวณที่รัฐบาลสร้างทางรถไฟผ่านเข้าไปยังแหลมฉบัง และมาบตาพุด
2. **ข้อมูล :** การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูล 2 ประเภท คือ
 - 2.1 ข้อมูลเอกสาร
 - 2.2 ข้อมูลภาคสนาม จำนวน 966 ตัวอย่าง โดยการสัมภาษณ์อย่างมีระบบ (ตามแบบสัมภาษณ์ในภาคผนวก)
 3. **เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล**
 - 3.1 แผนที่ภาคตะวันออก
 - 3.2 แผนที่แสดงที่ตั้งของกลุ่มตัวอย่าง
 - 3.3 แผนผังแสดงการจัดพื้นที่ในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังและมาบตาพุด
 - 3.4 แบบสัมภาษณ์
 - 3.5 กล้องถ่ายรูป
 - 3.6 เครื่องบันทึกเสียง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เขตเมือง ได้แก่ เทศบาลเมือง 3 เขต คือ เขตเทศบาลเมืองชลบุรี เขตเทศบาลเมืองระยองและเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา

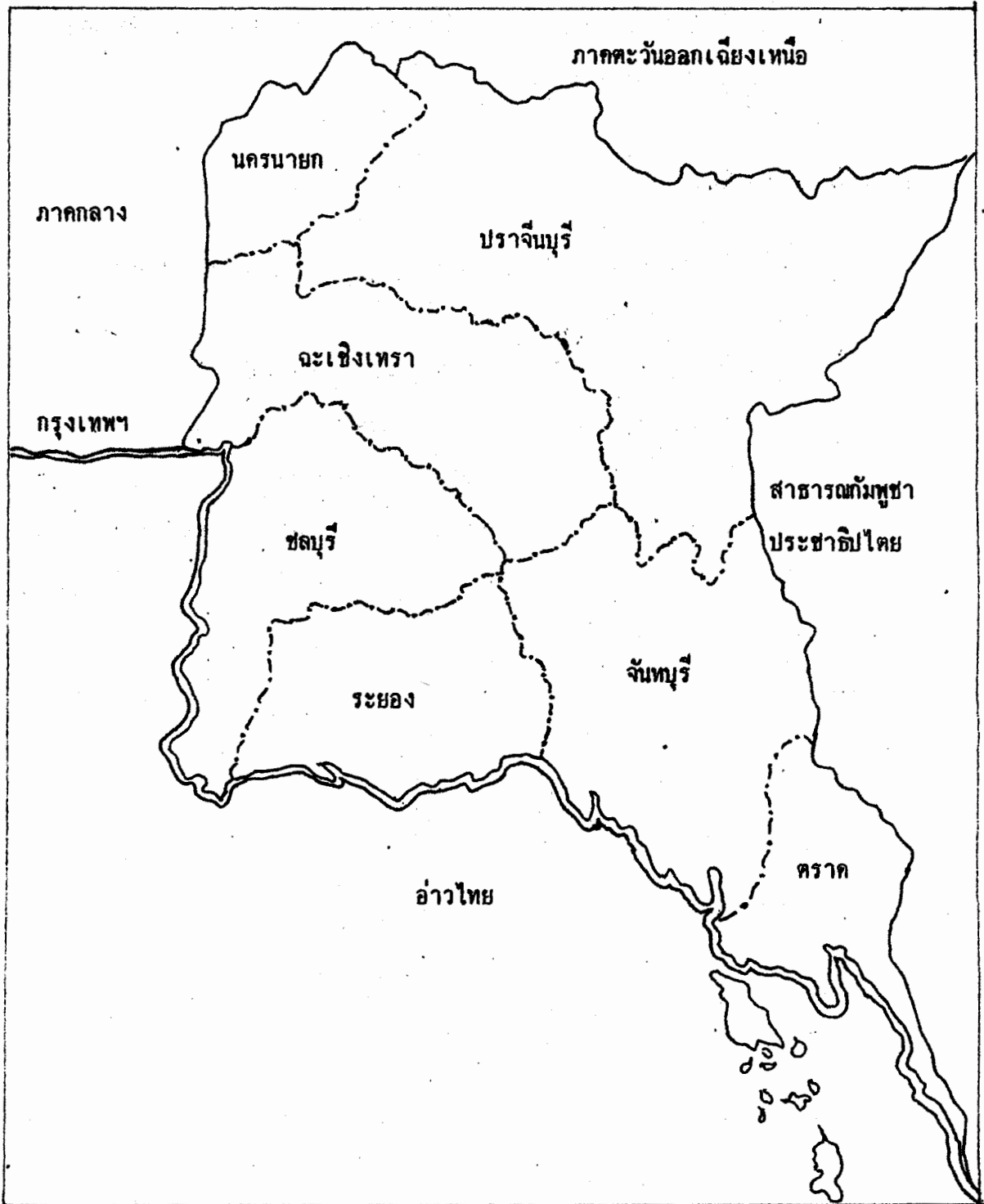
2. เขตชนบทหรือนอกเขตเทศบาล ได้แก่
 - 2.1 เขตชนบทชลบุรี คือ เขตชุมชนแหลมฉบัง ตำบลทุ่งสุขลา หมู่ที่ 1, 3, 5 ตำบลศรีราชา
 - 2.2 เขตชนบทระยอง คือ หมู่ที่ 3 เขตสุขาภิบาล ตำบลมาบตาพุด
 - 2.3 เขตชนบทฉะเชิงเทรา คือ เขตตำบลคอนทราย ตำบลหนองบัว ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. โครงสร้างประชากร คือ โครงสร้างทางเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ สมรส เชื้อชาติ ศาสนา และการย้ายถิ่น
4. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ หมายถึง ลักษณะอาชีพสถานภาพการทำงาน สภาพการจ้างงาน รายได้และรายจ่าย
5. เทคโนโลยีวัสดุ หมายถึง แร่ธาตุ ป่าไม้ พืชเศรษฐกิจ และแหล่งน้ำ
6. เทคโนโลยีปฏิบัติการ หมายถึง เครื่องอำนวยความสะดวก
7. เทคโนโลยีความรู้ หมายถึง แหล่งข่าวสารและการแสวงหาข่าวสาร
8. ประเด็นเกี่ยวกับชีวิต หมายถึง ประเพณี การเกิด การแต่งงาน บวช และตาย
9. ประเด็นเกี่ยวกับอาชีพ หมายถึง ประเด็นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจ
10. ประเด็นเกี่ยวกับศาสนา หมายถึง ประเด็นที่เกี่ยวกับความเชื่อ และศาสนา
11. ประเด็นเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย หมายถึง ประเด็นของชนกลุ่มน้อย ทางด้านวัฒนธรรม (ไม่รวมถึงชนกลุ่มน้อยทางด้านกายภาพ)
12. นิเวศวิทยากายภาพ หมายถึง ลักษณะทางกายภาพของชุมชน เช่น แหล่งน้ำ อากาศ ดิน และเสียง เป็นต้น
13. นิเวศวิทยาชีวภาพ หมายถึง สิ่งมีชีวิตในชุมชน เช่น พืช และสัตว์ เป็นต้น

14. นิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม หมายถึง ความสมดุล ของระบบสังคม ซึ่งถ้าไม่มี จะเกิดปัญหาทางสังคม เช่น ยาเสพติด อาชญากรรม โสเภณี โรคจิต และ ยิวอาชญากรรม เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. จะทำให้ทราบถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ และระบบนิเวศวิทยาชุมชนในพื้นที่ที่พามา อุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก
2. จะทำให้ทราบถึงโครงสร้าง และการเปลี่ยนแปลงประชากรในพื้นที่
3. จะทำให้ทราบถึงลักษณะการใช้เทคโนโลยีของชุมชน
4. จะทำให้ทราบถึงลักษณะประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น
5. จะเป็นผลงานวิจัยพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนในพื้นที่ที่พามาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเล ตะวันออก

แผนที่แสดงขอบเขตทางภูมิศาสตร์และการปกครอง
ของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาคตะวันออก : ขอบเขตทางภูมิศาสตร์และทางการปกครอง

ขอบเขตทางภูมิศาสตร์ และทางการปกครองของภาคตะวันออก ได้แก่ ดินแดนที่เป็นที่ตั้งของจังหวัด 7 จังหวัด คือ นครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

ภาคตะวันออก สามารถแบ่งตามลักษณะของที่ตั้งได้เป็น 2 ส่วน คือ ภาคตะวันออกส่วนบน และภาคตะวันออกส่วนล่าง

ภาคตะวันออกส่วนบน ได้แก่ ที่ตั้งของจังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี พื้นที่เกือบทั้งหมดของจังหวัดฉะเชิงเทรา (ยกเว้นบางส่วนของอำเภอบางปะกง) และพื้นที่บางส่วนของจังหวัดชลบุรี (ในเขตอำเภอบางละมุง) อำเภอพานทอง อำเภอบ้านบึง และอำเภอหนองใหญ่)

ภาคตะวันออกส่วนล่าง ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดฉะเชิงเทรา (บางส่วนของอำเภอบางปะกงมีชายทะเลยาวประมาณ 12 กิโลเมตร)¹ จังหวัดชลบุรี (เขตอำเภอมืองง อำเภอสรีราชา ถึงอำเภอกะสีซึ่ง อำเภอบางละมุง และอำเภอสัตหีบ)² จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด

ภาคตะวันออกมีพื้นที่ทั้งหมด 36,503 ตารางกิโลเมตร จังหวัดปราจีนบุรี เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุด รองลงมาคือ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดนครนายก เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่น้อยที่สุด พื้นที่ของภาคตะวันออก คิดเป็นร้อยละ 7.1 ของพื้นที่ประเทศไทย

¹จังหวัดฉะเชิงเทรา. ประวัติศาสตร์ไทยส่วนภูมิภาค : จังหวัดฉะเชิงเทรา.

2528, หน้า 2.

²จังหวัดชลบุรี. ประวัติศาสตร์ไทยส่วนภูมิภาค : จังหวัดชลบุรี. 2528, หน้า 2-10.

ความสำคัญของภาคตะวันออก

เมื่อพิจารณาจากจำนวนพื้นที่ จะพบว่าภาคตะวันออกเป็นภูมิภาคเล็ก ๆ แต่เป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญสูง ทั้งนี้เพราะที่ตั้งและสภาพแวดล้อมทางกายภาพของภาคตะวันออก มีส่วนในการสร้างความสำคัญอย่างมาก กล่าวคือ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ภาคตะวันออกตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ประมาณ 10 องศา 55 ลิปดาเหนือ กับ 14 องศา 20 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ประมาณ 100 องศา 30 ลิปดาตะวันออก กับ 102 องศา 59 ลิปดาตะวันออก สำหรับที่ตั้งทางการเมือง การปกครอง ถ้าพิจารณาภาคตะวันออกในแนวตะวันออก - ตะวันตก จะพบว่า ภาคตะวันออกตั้งอยู่ระหว่างประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย (ซึ่งมีการสู้รบเพื่อแย่งชิงอำนาจทางการเมืองภายในกันมาเป็นเวลาประมาณ 3 ทศวรรษ) กับกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการเมืองการปกครอง และทางเศรษฐกิจ ของประเทศไทย ส่วนในแนวเหนือ-ใต้ ภาคตะวันออกตั้งอยู่ระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ มีประชากรและทรัพยากรมาก แต่ขาดการพัฒนา) กับอ่าวไทย ซึ่งเป็นทางออกสู่ทะเลอันเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำที่เชื่อมโยงกับนานาชาติ

1. ความสำคัญทางเศรษฐกิจ

ภาคตะวันออกเป็นแหล่งงานที่สามารถดึงดูดแรงงานจากภาคต่าง ๆ ของประเทศเข้ามาตามฤดูกาลและเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนิยมเข้ามาเป็นฤดูกาล

ด้านการผลิต ภาคตะวันออกเป็นแหล่งผลิตพืชเศรษฐกิจที่เป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ ข้าว* มันสำปะหลัง** อ้อย** ยางพารา*** ผลไม้จำพวกเงาะ ทุเรียน

* ข้าว ปลูกมากที่จังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี และฉะเชิงเทรา

** มันสำปะหลังและอ้อย ปลูกมากที่จังหวัดชลบุรีและระยอง

*** ยางพารา ปลูกที่จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

มังคุด ลางสาด และมะม่วง* นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์ปีก สุกร** สัตว์น้ำทั้ง สัตว์น้ำจืด และสัตว์น้ำเค็ม***

ด้านการตลาดและอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเป็นศูนย์กลางการแปรรูปมันสำปะหลัง และส่งออก**** เป็นศูนย์กลางการผลิตและการค้าข้าว และมะม่วง***** ศูนย์กลางการผลิตไข่เป็ด***** ศูนย์กลางการผลิตเชื้อเพลิง โดยมีโรงแยกก๊าซธรรมชาติที่จังหวัดระยอง โรงกลั่นน้ำมันที่จังหวัดชลบุรี การผลิตไฟฟ้าด้วยกังหันก๊าซที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ศูนย์กลางการผลิตรถยนต์และอัญมณีที่จังหวัดจันทบุรีและตราด ศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับนานาชาติที่ จังหวัดชลบุรีและระยอง รวมทั้งเป็นแหล่งอุตสาหกรรมบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการผลิต ทางเศรษฐกิจ และการขนส่งสินค้า เช่น การต่อตัวถังรถยนต์ ต่อเรือ ซ่อมรถ ซ่อมเรือ เครื่องจักรกล การบรรจุก๊าซหุงต้ม การผลิตเม็ดพลาสติก การแปรรูปสินค้าสัตว์น้ำ แปรรูปผลไม้ อาหาร ตลอดจนผลิตเครื่องเรือน เป็นต้น¹

*ผลไม้จำพวก เงาะ หุเรียน มังคุด ลางสาด ปลูกมากที่จังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราด และปราจีนบุรี มะม่วง ปลูกมากที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

**สัตว์ปีก และสุกร เลี้ยงมากที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และชลบุรี

***การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (กุ้ง ปลา หอย ฯลฯ) เพาะเลี้ยงมากที่จังหวัดชลบุรีและ ระยอง

****การแปรรูปมันสำปะหลัง และส่งออก ที่จังหวัดชลบุรี

*****การค้าข้าวและมะม่วง ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

*****การผลิตไข่เป็ด ที่จังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทรา

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ภาคตะวันออกกับการ พัฒนาประเทศ. 2530, หน้า 2.

2. ความสำคัญทางด้านการเมืองการปกครองและความมั่นคง

พื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงในเขตจังหวัดปราจีนบุรี จันทบุรี และตราด รวมทั้งน่านน้ำที่เชื่อมโยงกับประเทศกัมพูชา เป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบในประเทศกัมพูชามีใช้น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับผู้อพยพพลัดถิ่นที่ทะลักเข้ามาในเขตไทย ทั้งทางบกและทางน้ำทางชายแดนภาคตะวันออกเฉียง นำมาซึ่งปัญหาในการควบคุมค่ายผู้อพยพ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องเขตน่านน้ำของประเทศที่ยังตกลงกันไม่ได้ ทำให้พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเป็นพื้นที่ที่รัฐบาลต้องให้ความสนใจและความสำคัญในการรักษาความปลอดภัย ประกอบกับภาคตะวันออกเฉียงเป็นแหล่งพลังงานสำคัญของประเทศ กล่าวคือ มีการขุดเจาะก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยแล้ววางท่อก๊าซเข้ามาฝั่งที่ระยอง¹ ทั้งยังมีโรงงานแยกก๊าซ, โรงกลั่นน้ำมัน โรงงานผลิตไฟฟ้าขนาดใหญ่ รัฐบาลจึงต้องระดมสรรพกำลังอาวุธที่ทันสมัย เข้าประจำการตามจุดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ มีการปรับปรุงภูมิประเทศและชุมชนตามแนวชายแดน เพื่อป้องกันการรุกรานจากภายนอก พัฒนาหมู่บ้านอาสาพัฒนาตนเอง (หมู่บ้าน อพ.) ทั้งในด้านการรักษาความปลอดภัย การพัฒนาเศรษฐกิจ และบริการ ตลอดจนการปกครอง²

เส้นทางของภาคตะวันออกเฉียงในทิศทางการพัฒนาประเทศ

จุดมุ่งหมายสำคัญ 3 ประการ ในการพัฒนาประเทศ คือ

1. มุ่งเปิดระบบเศรษฐกิจสู่การค้ากับต่างประเทศมากขึ้น เพื่อเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การขยายขนาดและขอบเขตการค้ากับต่างประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างแน่นอน จึงจำเป็นต้องพัฒนา "ระบบการขนส่งระหว่างประเทศ" ให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มอำนาจการ

¹สาวิตรี โทธิวิหค. ทรัพยากรทางทะเลกับการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย : กรณีโครงการพัฒนาก๊าซที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. 2527, หน้า 1-2.

²เกียรติ จิวะกุล. ระบบชุมชนและการบริหารเป็นเมืองในภาคตะวันออกเฉียง. 2527, หน้า 2-3.

ต่อรอง และการแข่งขันทางการค้ากับต่างประเทศให้ได้เปรียบมากขึ้น ซึ่งระบบการขนส่งระหว่างประเทศที่จัดว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุดก็ได้แก่ การขนส่งทางน้ำ โดยเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่ สำหรับการขนส่งสินค้าจำนวนมาก และการขนส่งทางอากาศสำหรับสินค้าละเอียดอ่อน ใช้พื้นที่ระวางน้อย มีมูลค่าสูง และต้องการความรวดเร็ว

ภาคตะวันออกมีท่าเรือที่สามารถสร้างท่าเรือน้ำลึกได้ สามารถเปิดประตูการขนส่งของประเทศเข้าสู่ระบบโครงข่ายการเดินเรือนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ แทนที่จะต้องอาศัยเพียงท่าเรือพาณิชย์กรุงเทพฯ เช่นปัจจุบัน รวมทั้งมีสนามบินอุทตะเกาซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นสนามบินเพื่อการขนส่งระหว่างประเทศในอนาคตได้¹

2. มุ่งกระจายการผลิตทางอุตสาหกรรม ช่วงเวลาที่ผ่านมามีแหล่งอุตสาหกรรมจะกระจุกตัวอยู่เฉพาะในกรุงเทพฯ และปริมณฑลเป็นหลัก ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะ ปัญหาการขนส่งวัตถุดิบและสินค้าหลายทอด ทำให้ไม่สามารถดำเนินการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศ ทิศทางการพัฒนาประเทศช่วงต่อไปจึงมุ่งกระจายการผลิตทางอุตสาหกรรมสู่สินค้าที่ใช้วัตถุดิบในประเทศเป็นหลัก และสร้างโอกาสในการพัฒนาความเจริญของอุตสาหกรรมในภูมิภาค ขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับความต้องการของตลาดผู้ซื้อทั้งภายในและต่างประเทศ

ภาคตะวันออกมีทรัพยากรจำนวนมากที่สามารถแปรรูปเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกหรือทดแทนการนำเข้า ตลอดจนก่อให้เกิดการผลิตต่อเนื่องต่าง ๆ ตามมา ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปสุสัตร์ ผลไม้ สัตว์น้ำ อุตสาหกรรมผลิตยางและแปรรูปยาง อุตสาหกรรมผลิตเฟอร์นิเจอร์

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ภาคตะวันออกกับ

อุตสาหกรรมผลิตคอนกรีตสำเร็จรูป อุตสาหกรรมอัญมณี อุตสาหกรรมผลิตก๊าซฮีทานอลจากน้ำตาล และอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากก๊าซธรรมชาติต่าง ๆ เช่น บို့ေမိး และพลาสติก เป็นต้น¹

3. มุ่งกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจไปสู่ส่วนภูมิภาค ปัจจุบันกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางการบริหารประเทศ และศูนย์กลางความเจริญทุกด้านเพียงแห่งเดียวของประเทศ มีอัตราการขยายตัวของประชากรสูงมากจนเกิดปัญหาความแออัดต่าง ๆ ยากแก่การแก้ไขให้หมดไปได้ และจะต้องใช้เงินลงทุนสูง เช่น ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยและระบบบริการสาธารณสุขโลกต่าง ๆ ดังนั้นทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป จึงมุ่งพัฒนาฐานเศรษฐกิจและฐานการจ้างงานใหม่ในส่วนภูมิภาคเพื่อกระจายความเจริญออกจากกรุงเทพฯ ซึ่งโอกาสการพัฒนาดังกล่าวนี้ มีอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ในแง่ลักษณะภูมิประเทศและธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาท่าเรือพาณิชย์ เพื่อการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนทรัพยากรและโครงข่ายพื้นฐานต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อให้ภาคตะวันออกเฉียงใต้รองรับการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจออกจากกรุงเทพมหานครต่อไป

ปัจจัยที่สนับสนุนการตัดสินใจของรัฐบาลในการเลือกพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นพื้นที่พัฒนาด้านอุตสาหกรรมและการก่อตั้งชุมชน² คือ

1. มีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่ได้
2. มีพื้นที่ติดทะเลขนาดใหญ่เพียงพอที่จะขยายเป็นแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ต่อไปในอนาคตได้
3. มีการนำก๊าซธรรมชาติ ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติสำคัญที่จะใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมหลัก มาขึ้นฝั่งที่บริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยอง

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ... ภาคตะวันออกเฉียงใต้กับการพัฒนาประเทศ. 2530, หน้า 10.

²จารีต ดิ๊งศัทย์. การขยายขยายอุตสาหกรรมจากบริเวณกรุงเทพมหานครไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงใต้. 2527, หน้า 9.

4. มีฐานการผลิตทางการเกษตรที่มั่นคง ผลผลิตสินค้าได้หลายชนิด รวมทั้งพืชไร่ และประมง

5. มีโครงสร้างพื้นฐานหลักที่ค่อนข้างสมบูรณ์อยู่แล้ว ทั้งระบบถนน ระบบไฟฟ้า ระบบการสื่อสาร ทั้งยังมีท่าเรือพาณิชย์สัทธิบและสนามบินอยู่ประเภทที่สามารถใช้งานได้ทันที ซึ่งจะ ช่วยสนับสนุน การขนส่งวัสดุ อุปกรณ์ ในช่วงระหว่างการก่อสร้างเพื่อพัฒนาพื้นที่เป้าหมาย

แนวทางการพัฒนาภาคตะวันออก

รัฐบาลได้กำหนดแผนนโยบายในการพัฒนาภาคตะวันออกไว้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อให้เป็นภูมิภาคที่สามารถเปิดระบบเศรษฐกิจของประเทศสู่การค้ากับนานาชาติได้มากยิ่งขึ้น อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อเป็นแหล่งภูมิภาคที่สามารถรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่กระจายออกจากกรุงเทพฯ
3. เพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศสู่อุตสาหกรรมใหม่ และกระจายการผลิตของอุตสาหกรรมให้มากยิ่งขึ้น โดยใช้ทรัพยากรภายในภาคตะวันออก และภูมิภาคใกล้เคียง ตลอดจนความได้เปรียบของแหล่งที่ตั้ง ตัวเร่งรัดการพัฒนา¹

1. แนวทางหลักในการพัฒนาภาคตะวันออก

เพื่อให้การพัฒนาภาคตะวันออกบรรลุผลตามแผนนโยบาย 3 ประการที่กำหนดไว้ โดยให้การพัฒนายในภาคมีการประสานเชื่อมโยงกัน ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ภาคตะวันออกกับการพัฒนา. 2530, หน้า 10.

กับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างประโยชน์ระยะยาวแก่สาธารณชนได้อย่างเป็นธรรม แนวทางหลักในการพัฒนาภาคตะวันออกประกอบด้วย

1.1 พัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตอนบน (ชลบุรี ระยอง) ให้เป็นจุดก่อดำทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และเป็นประตูของประเทศที่เปิดสู่นานาชาติ ซึ่งจำเป็นจะต้องเร่งรัดพัฒนาพื้นที่นี้ทั้งทางด้านการค้า การผลิต การท่องเที่ยว และเพิ่มบทบาทในการเกี่ยวข้องกับต่างประเทศให้มากขึ้น โดยใช้ประโยชน์จากท่าเรือน้ำลึกที่สร้างขึ้น

1.2 เสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ชายฝั่งทะเลตอนบน ซึ่งจะ เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมของภาคกับพื้นที่ที่เหลือ เพื่อประสานเศรษฐกิจของทั้งภาคเข้าด้วยกัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้พื้นที่ตอนในของภาคตะวันออก และพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มีการติดต่อกับต่างประเทศ

1.3 พัฒนาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีอยู่ในบริเวณตอนในของภาค ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาภาคตะวันออก เพื่อสนับสนุนการเสริมสร้าง ความเชื่อมโยงภายในภาค โดยการขยายการผลิต และเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสภาวะแวดล้อม เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ และแหล่งท่องเที่ยว ให้เป็นระบบที่สมบูรณ์สำหรับการพัฒนากิจกรรมด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและชุมชนเมือง¹

แนวทางหลักในการพัฒนาดังกล่าว เป็นลักษณะการพัฒนาจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง โดยให้ความสำคัญกับการพึ่งพาวิชาการและการลงทุนจากภายนอกเข้ามากระตุ้นและจัดระบบเศรษฐกิจของภาคเป็นสำคัญ การพัฒนาลักษณะนี้จะไม่สามารถซึมซาบเข้าไปในส่วนต่าง ๆ ของภาคได้อย่างสมบูรณ์ ถ้าปราศจากการสนับสนุนเพิ่มเติมจากการพัฒนาแบบเบื้องล่างสู่เบื้องบน ซึ่งหมายถึง การพึ่งพาและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี และเงินทุนภายในท้องถิ่น เพื่อ

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ภาคตะวันออกกับการพัฒนา. 2530, หน้า 10.

การพัฒนาท้องถิ่นเอง ตลอดจนความตั้งใจ และความสามารถในการพัฒนาของประชาชนในท้องถิ่นดังนี้

- 1) การเสริมสร้างสมรรถนะทางด้านการคลังของท้องถิ่น(เทศบาล) รวมทั้งสมรรถนะในการวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการติดตามแผน
- 2) การปรับปรุงประสิทธิภาพ คุณภาพและความน่าเชื่อถือในผลผลิต กระบวนการผลิต และการกระจายทรัพยากร การผลิตในท้องถิ่น
- 3) การปรับปรุงบริการทางสังคม ซึ่งได้แก่ การศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งการสาธารณสุข เพื่อสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน และเพื่อควมมีเสถียรภาพของสังคม
- 4) การแก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งระหว่างสังคม และประชาชนในท้องถิ่น กับนักลงทุนจากภายนอก เช่น ปัญหาค่าความขัดแย้งในเรื่องของการเวนคืนและการลงทุนที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
- 5) การปรับปรุงและรักษาโครงสร้างพื้นฐานหลัก เช่น ถนนในชนบท ประปาชนบท ชลประทานขนาดเล็ก และไฟฟ้าชนบท เป็นต้น

การสนับสนุนจากท้องถิ่นทั้ง 5 ประการดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในระดับประเทศ ที่จะให้ภูมิภาคต่าง ๆ สามารถดึงประชากรเอาไว้ในภูมิภาคได้ เพื่อป้องกันการขยายตัวเกินขอบเขตของกรุงเทพฯ ช่วยขยายตลาดสินค้าอุตสาหกรรมในท้องถิ่น ปรับปรุงสภาพท้องถิ่น เพื่อรองรับการลงทุนจากภายนอก ตลอดจนรักษาเสถียรภาพทางสังคมของประเทศไว้ด้วย

2. แนวทางการพัฒนาแยกตามพื้นที่

2.1 บริเวณชายฝั่งทะเลตอนบน (ชายฝั่งทะเล ชลบุรี ระยอง) เป็นพื้นที่ที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ใน "แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก" ตามแผนดังกล่าว ได้กำหนดค่าใช้จ่ายที่

ชายฝั่งทะเลจังหวัดชลบุรี ระยองเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศสำหรับ
รองรับการกระจายตัวทางเศรษฐกิจออกจากกรุงเทพฯ โดยมีกลยุทธ์ในการพัฒนาในช่วงแผน
พัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ดังนี้

2.1.1 อาศัยอุตสาหกรรมเป็นตัวนำในการพัฒนา โดยรัฐบาลจะ
ลงทุนล่วงหน้าด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลัก เพื่อสร้างโอกาสการลงทุนของภาคเอกชน
ในด้านอุตสาหกรรม

2.1.2 พัฒนาอุตสาหกรรมควบคู่ไปกับการควบคุมสภาวะแวดล้อม
และการพัฒนาแหล่งชุมชนในบริเวณใกล้เคียง และชุมชนใหม่ที่จะเกิดขึ้น พร้อมบริการทางสังคม
ที่จำเป็น เพื่อเอื้ออำนวยให้คนสามารถนำครอบครัวไปอยู่อาศัยได้ ซึ่งจะนำไปสู่การกระจาย
ความเจริญออกจากกรุงเทพฯ อย่างแท้จริง

2.1.3 พื้นที่เป้าหมายการพัฒนาอุตสาหกรรมและชุมชนเมือง คือ

- 1) บริเวณมาตาฟุต จังหวัดระยองเป็นแหล่งนิคม
อุตสาหกรรมหลัก ต้องอยู่ติดกับท่าเรือน้ำลึกสำหรับ
บริการขนถ่ายสินค้า พร้อมบริการโครงสร้างหลักเพื่อ
สนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชน โดยในระยะแรก
เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ก๊าซธรรมชาติเป็น
วัตถุดิบซึ่งปัจจุบันมีโรงแยกก๊าซอยู่แล้ว
- 2) บริเวณแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี เป็นนิคมอุตสาหกรรม
เพื่อการส่งออกและอุตสาหกรรมที่ไม่มีปัญหาด้าน
สิ่งแวดล้อม เป็นที่ตั้งท่าเรือพาณิชย์หลักสำหรับการ
ขนถ่ายสินค้าประเภทบรรจุตู้ (คอนเทนเนอร์)
- 3) เมืองชลบุรี เป็นศูนย์กลางธุรกิจ การค้า และการ
บริหารงานภาครัฐบาล

- 4) เมืองพัทยา เป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าควบคู่ไปกับศูนย์กลางการท่องเที่ยว
- 5) เมืองระยอง เป็นศูนย์กลางการบริหาร ฐานการศึกษา และวิจัยด้านเทคโนโลยี

2.1.4 กำหนดมาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนด้านอุตสาหกรรมของภาคเอกชน ทั้งมาตรการที่จะเอื้ออำนวยให้มีการลงทุนในพื้นที่เป้าหมาย และมาตรการที่จะไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการลงทุนในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล

2.1.5 วางระบบองค์กรใหญ่สำหรับการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ เพื่อบริหารแผนพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้ให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยรวมถึงการกระจายระบบบริหารด้านบริการโครงสร้างพื้นฐานให้ภาคเอกชน เข้ามาร่วมมีบทบาทมากยิ่งขึ้น

2.2 บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง พื้นที่บริเวณนี้สู่ทางการพัฒนาที่สำคัญหลายประการกล่าวคือ ลุ่มน้ำบางปะกง เป็นลุ่มน้ำที่มีทรัพยากรน้ำอุดมสมบูรณ์ แต่ยังคงขาดการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และเมืองมีเศรษฐกิจแบบผสมผสานระหว่างการเพาะปลูกข้าว ผลไม้ ปศุสัตว์ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด มีเมืองฉะเชิงเทรา เป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่ง ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่นได้ทั้งทางถนน รถไฟ และแม่น้ำ โดยมีแม่น้ำบางปะกงเป็นทางออกสู่ทะเล แต่ก็มีอุปสรรคและข้อจำกัดในการพัฒนาบางประการที่สำคัญคือยังขาดการจัดการและการวางแผนใช้ประโยชน์จากแม่น้ำบางปะกง ความอุดมสมบูรณ์ของดินดอนบนของพื้นที่ต่ำ เป็นดินเปรี้ยวและบริการพื้นฐานของฉะเชิงเทราไม่เพียงพอที่จะทำให้ฉะเชิงเทราดำเนินบทบาทของการเป็นศูนย์กลางหลักของอนุภาคได้อย่างเต็มที่

แนวทางที่จะใช้ประโยชน์จากสู่ทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำต่าง ๆ ของพื้นที่ลุ่มน้ำบางปะกงมีดังนี้ คือ

2.2.1 กระตุ้นการเติบโตของอุตสาหกรรมที่พึ่งพาทรัพยากรในท้องถิ่น และเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลชลบุรี-ระยอง ที่ใช้ผลิตภัณฑ์ของพื้นที่นี้ไป

เป็นวัตถุประสงค์ โดยการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมให้อยู่ในพื้นที่เดียวกัน เพื่อประสิทธิภาพในการจัด
โครงสร้างพื้นฐาน และการควบคุมสภาวะแวดล้อม

2.2.2 พัฒนาเมืองฉะเชิงเทราให้มีบทบาทเป็นศูนย์กลางการแปรรูป
ผลผลิตทางการเกษตรและศูนย์กลางการผลิตเพื่อส่งออกผักและผลไม้รวมทั้งสามารถให้บริการแก่
ชุมชน เมืองนครนายกและเมืองปราจีนบุรีได้อย่างเต็มที่

2.2.3 เพิ่มผลผลิตและคุณภาพของสินค้าเกษตร ที่มีความเหมาะสม
กับสภาพพื้นที่ เพื่อการแปรรูปทางอุตสาหกรรม ทั้งในด้านผลไม้ พืชผัก ปศุสัตว์ และสัตว์น้ำจืด
โดยการเร่งรัดการผลิตอย่างเข้มข้น และการเพิ่มชนิดพืชเพาะปลูกทดแทนการปลูกข้าวนาปรัง

2.2.4 วางแผนการจัดการลุ่มน้ำบางปะกง เพื่อจัดสรรการใช้
ประโยชน์ทรัพยากรจากลุ่มน้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งเสริมสร้างทรัพยากรลุ่มน้ำและ
ควบคุมสภาวะแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย

2.3 บริเวณชายฝั่งทะเลตอนล่าง (จันทบุรี-ตราด) พื้นที่สภาพดินโดย
ทั่วไปมีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งผลิตผลไม้จำพวกทุเรียน เงาะ ลำไย และมังคุด ที่มีชื่อ
เสียงของประเทศ เป็นแหล่งผลิตอัญมณีที่สำคัญ และเป็นแหล่งประมงน้ำเค็ม มีเส้นทางถนนสามารถ
ติดต่อกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลตอนบน และกรุงเทพฯ ได้โดยสะดวก แต่มีอุปสรรคในด้านการพัฒนา
หลายประการ ได้แก่ ในฤดูแล้ง มีการขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชอย่างรุนแรง มีการเสื่อม
โทรมของทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นแหล่งรัตนชาติเดิม ทำให้ลำน้ำในลุ่มน้ำต้นเขิน เป็นผลเสียต่อ
สภาวะแวดล้อม และการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ

แนวทางที่จะใช้ประโยชน์จากสู่ทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำต่าง ๆ
มีดังนี้

2.3.1 พัฒนาเมืองจันทบุรีให้เป็นศูนย์กลางการผลิตเพื่อส่งออกผลไม้
(เงาะ ทุเรียน มังคุด) และเป็นศูนย์กลางการผลิตอัญมณี และเครื่องประดับของประเทศ

2.3.2 ส่งเสริมให้มีการใช้พื้นที่ชายฝั่ง เพื่อการประมงทะเลเลี้ยง เพื่อขยายผลผลิตสัตว์น้ำเค็มและการแปรรูปสัตว์น้ำ ทดแทนการประมงทะเล ซึ่งมีแนวโน้มลดลง

2.3.3 พัฒนาแหล่งน้ำ และวางรูปแบบการจัดสรรน้ำ เพื่อการเพาะปลูกผลไม้ในลุ่มน้ำวังตอนกลางบุรี และตราก

2.3.4 พื้นที่พื้นที่ซึ่งผ่านการทำเหมืองแร่รัตนชาติแล้ว โดยการวางแผนการใช้ที่ดิน การอนุรักษ์ดิน การส่งเสริมการเพาะปลูกพืช การพัฒนาแหล่งน้ำอย่างสมบูรณ์แบบ เพื่อใช้ประโยชน์จากพื้นที่ให้ได้มากที่สุด พร้อมไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.4 บริเวณตอนในของภาค เศรษฐกิจในพื้นที่นี้ยังไม่ได้รับการพัฒนา เนื่องจากเป็นพื้นที่ทำกินใหม่ซึ่งราษฎรบุกเบิกเข้าไปทำการเพาะปลูกพืชไร่ ไร่โครงการขอมนาคนสง และบริการทางการศึกษาสาธารณสุข อยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งเป็นพื้นที่ขาดแคลนซึ่งมีปัญหาความมั่นคงรวมอยู่ด้วย

แนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาดูอุปสรรคต่าง ๆ

2.4.1 อนุรักษ์พื้นที่ป่าของภาคไว้ โดยกำหนดมาตรการป้องกันและควบคุมพื้นที่ป่าไว้อย่างเข้มงวด รวมทั้งส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจหรือพืชขึ้นต้นในบริเวณพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกทำลายเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ และแหล่งต้นน้ำลำธาร

2.4.2 ส่งเสริมการใช้พื้นที่การเกษตรอย่างเอื้ออำนวย โดยเฉพาะการปลูกพืชกับการเลี้ยงปศุสัตว์ ตลอดจนเพิ่มคุณภาพผลผลิตทางการเกษตรของพื้นที่บริเวณนี้ ให้สามารถแข่งขันกับบริเวณอื่น ๆ ได้

2.4.3 กระตุ้นให้ชุมชนที่มีความสำคัญ มีฐานะเป็นชุมชนศูนย์กลางขนาดกลาง สามารถให้บริการในด้านการกระจายสินค้า การผลิต และการให้บริการทางสังคมแก่ชุมชนโดยรอบได้

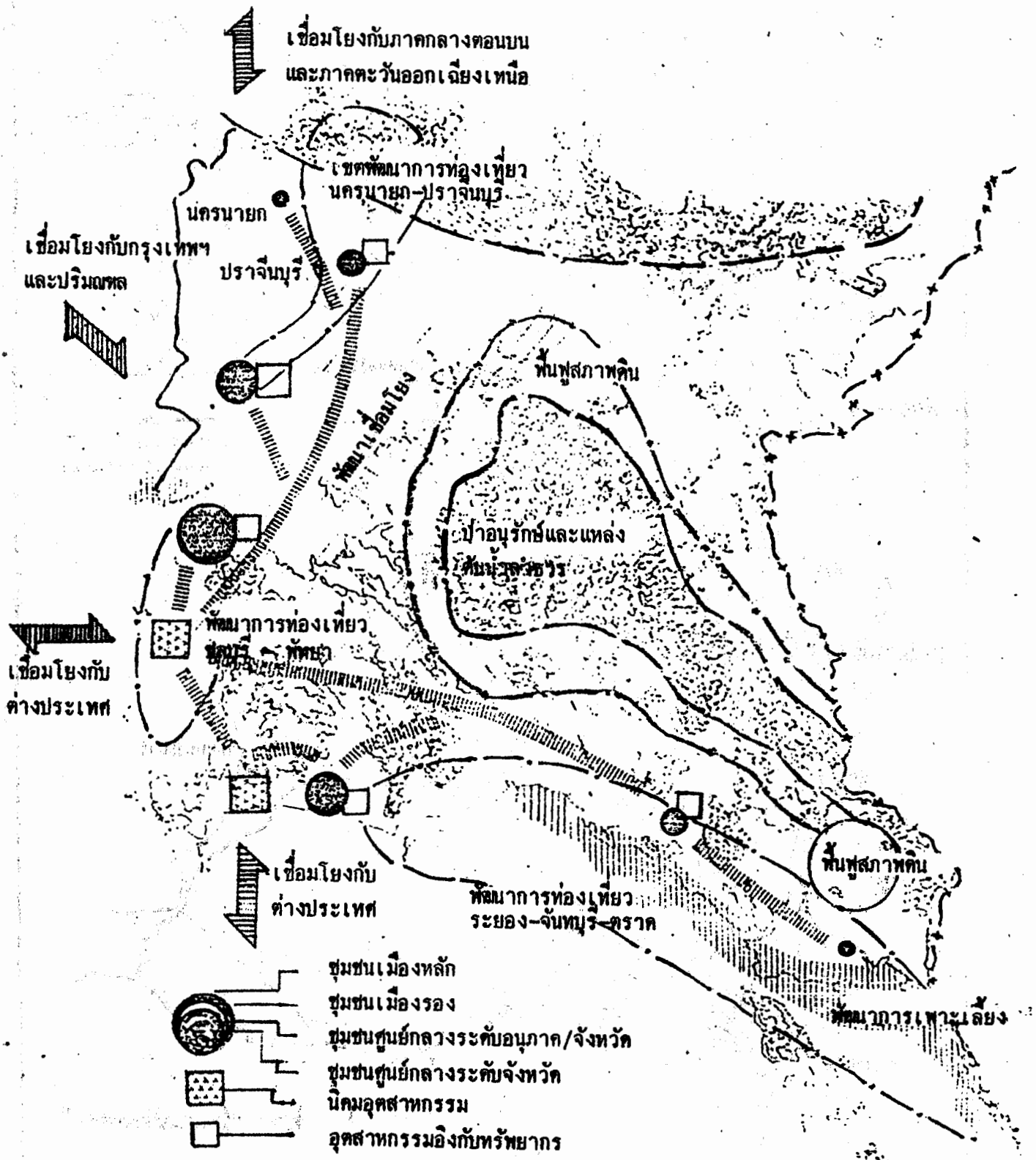
การดำเนินการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

การดำเนินการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้มีการกำหนดขั้นตอนและการจัดรูปองค์การการบริหารงานโดยสรุปดังนี้

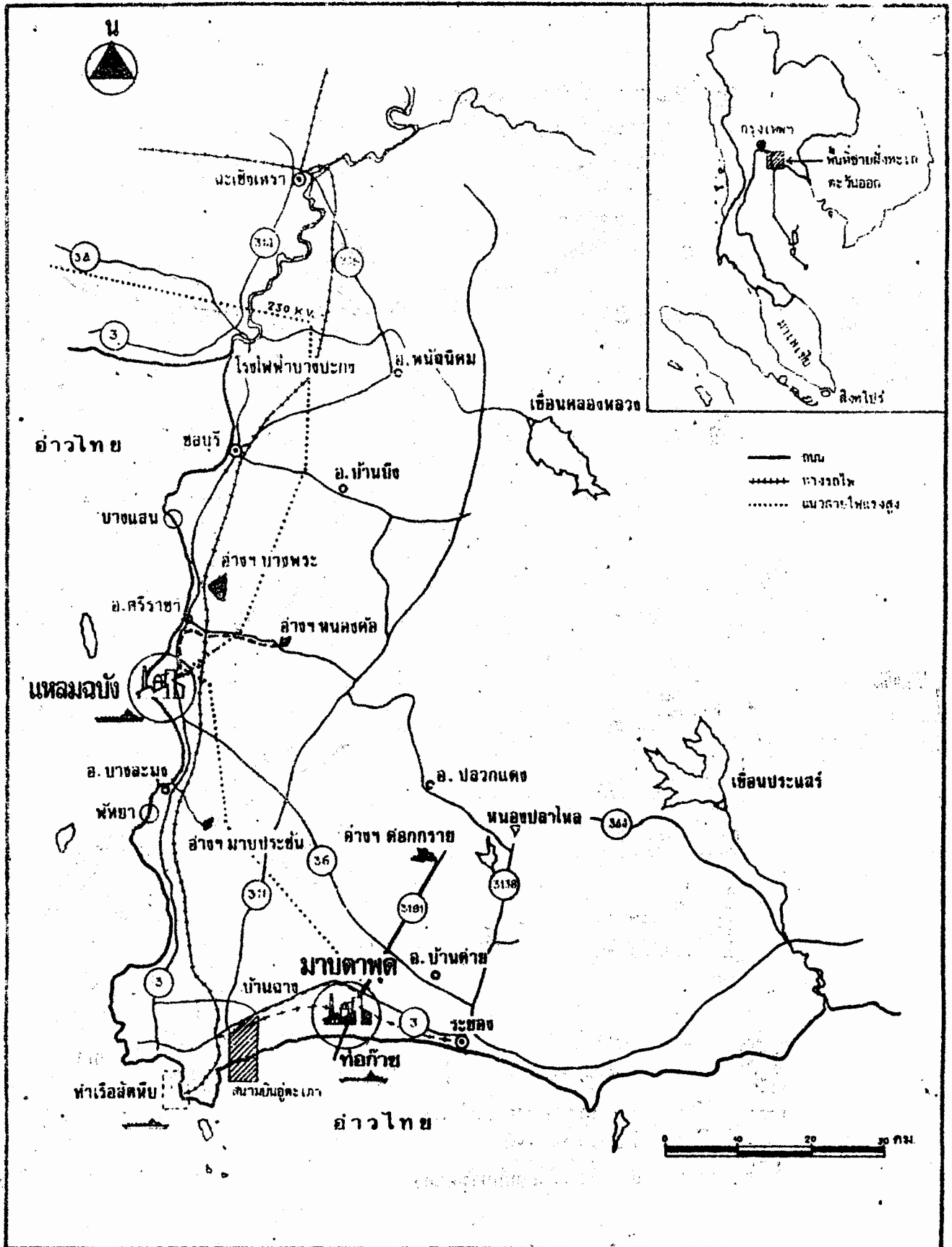
1. ตั้งคณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (กพอ.) ขึ้น เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2523 ให้มีหน้าที่พิจารณาถึงความเหมาะสม รวมทั้งสถานที่ตั้ง อุตสาหกรรมหลักดังกล่าว
2. คณะรัฐมนตรีมีมติตามข้อเสนอของคณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2524 ดังนี้ คือ¹
 - 2.1 ให้อุตสาหกรรมหลักตั้งอยู่บริเวณหนองแปน-มาบตาพุด และบริเวณใกล้เคียง สำหรับอุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ อุตสาหกรรมโซดาแอช อุตสาหกรรมปุ๋ยเคมี อุตสาหกรรมเหล็ก พูน และอุตสาหกรรมเหล็กสมบูรณ์แบบ
 - 2.2 ให้พัฒนาท่าเรือสัจหีบ โดยการขยายปรับปรุงภายใต้แนวเขตที่ได้กำหนดไว้ ตามพระราชกฤษฎีกาวันที่ เพื่อเป็นท่าเรือน้ำลึกสำหรับบริการสินค้ากองเป็นหลัก และสามารถ บริการสินค้าคอนเทนเนอร์ได้ระยะแรก
 - 2.3 ให้พัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง เป็นท่าเรือสำหรับบริการสินค้าทั่วไป ซึ่งรวมถึง สินค้าคอนเทนเนอร์ได้ในระยะต่อไป โดยให้สอดคล้องกับท่าเรือสัจหีบ
 - 2.4 ให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นเจ้าของ เรื่องในการจัดทำรายละเอียดแผนปฏิบัติการของหน่วยราชการต่าง ๆ บรรจุไว้ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 5 ประสานการปฏิบัติ รายงานผลการปฏิบัติงานตามแนวทางแผนปฏิบัติการ

¹พูนสิน เฉลิมพงศ์. "การพัฒนาอุตสาหกรรมหลักบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก" รายงานเศรษฐกิจรายเดือน. 22(3), 21-22 มีนาคม 2525.

แนวทางพัฒนาภาคตะวันออก

แผนที่โครงสร้างพื้นฐานในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

2.5 ให้สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ดำเนินการว่าจ้าง บริษัทที่ปรึกษา (Cooper & Lybrand Association) ให้มาศึกษารายละเอียดและจัดทำ แผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

3. ตั้งคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อดำเนินการต่อจาก คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกชุดเดิมซึ่งยกเลิกไป คณะกรรมการชุดใหม่นี้ มีหน้าที่พิจารณากำหนดนโยบาย และมาตรการในพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งพิจารณา ความเหมาะสมของโครงการอุตสาหกรรมท่าเรือน้ำลึก โครงสร้างพื้นฐาน และส่วนสนับสนุน อื่น ๆ ให้สอดคล้องกัน. นี้ได้ตั้งคณะอนุกรรมการและคณะทำงานเฉพาะกิจขึ้น

4. ตั้งคณะอนุกรรมการและคณะทำงานเฉพาะกิจขึ้น 4 คณะ

4.1 คณะอนุกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก มีเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นประธานอนุกรรมการ และคณะอนุกรรมการได้ตั้ง คณะทำงานขึ้นอีก 5 คณะ เพื่อรับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

4.1.1 คณะทำงานเฉพาะกิจด้านวางผังกายภาพแหล่งอุตสาหกรรมหลัก และชุมชนใหม่ภาคตะวันออก

4.1.2 คณะทำงานเฉพาะกิจด้านรถไฟ

4.1.3 คณะทำงานเฉพาะกิจฝ่ายที่ปรึกษาการลงทุน

4.1.4 คณะทำงานเฉพาะกิจด้านการพัฒนาท่าเรือสัตว์หีบ

4.1.5 คณะทำงานเฉพาะกิจด้านวางท่อส่งน้ำ จากอ่างเก็บน้ำมาบคอง ทราย-มาบตาพุด-สัตว์หีบ

4.2 คณะอนุกรรมการเจรจาสร้างสัญญาโครงการบุนเฌอ ตั้งขึ้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2524 มีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นประธานอนุกรรมการ

4.3 คณะอนุกรรมการอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ตั้งขึ้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2524 มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นประธานอนุกรรมการ

4.4 คณะอนุกรรมการวางแผนพัฒนาการศึกษาและสังคมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ตั้งขึ้นเมื่อ 13 มกราคม 2525 มีนายสิบบนน์ เกตุทัต เป็นประธานอนุกรรมการ

5. จัดตั้งศูนย์วิเคราะห์และประสานแผนปฏิบัติการ นอกจากจัดตั้งคณะกรรมการ และอนุกรรมการหลายชุดแล้ว คณะรัฐมนตรียังมีมติให้ จัดตั้งศูนย์วิเคราะห์และประสานแผนปฏิบัติการขึ้นเป็นหน่วยระดับกอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2525 เพื่อทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

5.1 เป็นศูนย์กลางประสานงานการจัดทำแผนงาน ที่มีลักษณะต้องการการวางแผนโครงการแบบผสมผสาน

5.2 วางระบบติดตามและประเมินผล ให้มีการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก

5.3 ประสานงานกับคณะทำงานเฉพาะกิจด้านต่าง ๆ และอนุกรรมการชุดอื่น

5.4 เป็นศูนย์กลางรวบรวม ประมวลข้อมูลที่ชี้แจง และกระจายข่าวสารให้หน่วยราชการ องค์กรระหว่างประเทศ ผู้ลงทุนภาคเอกชน และสื่อมวลชนต่าง ๆ ตลอดจนงานอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกันตามที่เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมอบหมาย

6. การศึกษารายละเอียด และจัดทำแผนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในปี พ.ศ. 2527

7. ขั้นตอนการออกแบบใช้เวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 - กลางปี พ.ศ. 2530

8. ขั้นตอนการก่อสร้าง เริ่มปี พ.ศ. 2530 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะแผนงานพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

1. เป็นแผนยุทธศาสตร์เชิงรุก เน้นการสร้างโอกาสใหม่ในการพัฒนาประเทศ เพื่อการแข่งขันกับตลาดโลกได้
2. เป็นแผนผสมผสาน (Integrated Plan) ระหว่างโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลและของเอกชน

สาระสำคัญของแผนพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งสร้างงานที่สำคัญ
2. ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศไปสู่อุตสาหกรรมหลัก ซึ่งใช้กำลังแรงงานและวัตถุดิบภายในประเทศ
3. กระจายความเจริญออกจากกรุงเทพมหานคร
4. ขยายตลาดสำหรับผลผลิตในชนบท โดยเฉพาะจากภาคตะวันออก เฉียงเหนือ กำหนดให้มีเส้นทางสายใหม่ เพื่อเชื่อมโยงกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก¹

กลยุทธ์การพัฒนา

เพื่อให้แผนงานสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลได้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาไว้ดังนี้

1. สร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ เปลี่ยนจากแนวเดิมที่เคยพึ่งพาผลผลิตการเกษตรเป็นหลัก มาเป็นขยายแนวเลือกใหม่ เข้าสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

¹สาวิตรี โพธิวิหก. วิทยากรทางทะเลกับการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย :- กรณีโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. มปป. หน้า 3.

2. การดำเนินการตามแผนงาน ให้เป็นลักษณะผสมผสาน
3. ให้อุตสาหกรรมสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรัฐบาลรับภาระการลงทุนโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ สำหรับอุตสาหกรรม เช่น ท่าเรือน้ำลึก น้ำ ถนน รถไฟ ไฟฟ้า สื่อสาร และโทรคมนาคม นอกจากนี้ยังจัดเตรียมสนับสนุนด้านอื่น ๆ อีก เช่น แหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน การส่งเสริมการลงทุน และการควบคุมสิ่งแวดล้อม
4. ให้ความสำคัญวิธีการดำเนินการแบบประสานงานระหว่างหน่วยปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนมีความสอดคล้องระหว่างแผนงานและแผนการเงิน¹

เป้าหมายการพัฒนา

1. พื้นที่เป้าหมาย พื้นที่พัฒนาตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ประกอบด้วยพื้นที่ในเขตปกครอง 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 8.3 ล้านไร่ กำหนดเป็นเขตพัฒนาหลัก 2 เขต คือ
 - 1.1 พื้นที่บริเวณแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี เนื้อที่ประมาณ 10,000 ไร่ กำหนดให้เป็นแหล่งที่ตั้งท่าเรือพาณิชย์ และอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม ที่ไม่มีปัญหาด้านมลพิษ
 - 1.2 พื้นที่บริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยอง เนื้อที่ประมาณ 20,000 ไร่ กำหนดให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมทันสมัย และเป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมที่สำคัญคือ โรงแยกก๊าซ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรม ปุ๋ยเคมี โดยอุตสาหกรรมหลักที่มีการนำวัตถุดิบเข้า และส่งผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปเพื่อการส่งออกนั้น ควรตั้งอยู่ใกล้ท่าเรือน้ำลึก
2. เป้าหมายทางเศรษฐกิจ การพัฒนาตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ในระยะสั้น จะมีผลต่อเศรษฐกิจดังนี้ คือ

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก. การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก. 2531, หน้า 1-2.

2.1 ก่อให้เกิดการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อมเพิ่มขึ้นประมาณ 300,000 คน โดยยังไม่รวมถึงแรงงานที่จะเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากกิจกรรมต่อเนื่องทางด้านพาณิชย์ และ บริการอื่น ๆ ที่จะตามมา

2.2 ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศได้ประมาณปีละ 40,000 ล้านบาท ทั้งนี้เนื่องจาก อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในระยะแรกนี้จะเป็นอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าเป็นส่วนใหญ่¹

3. เป้าหมายด้านการพัฒนาชุมชน การพัฒนาตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ที่โดยรอบ ดังนี้คือ

- 3.1 เมืองชลบุรี จะเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคที่ทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ทั้งในเชิงธุรกิจการค้าและการบริหารงานภาครัฐบาล
- 3.2 แพร่ลมดง จะเป็นเมืองท่าสมัยใหม่ของประเทศ
- 3.3 พัทยา จะเป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่ไปกับศูนย์พาณิชย์และธุรกิจการค้า
- 3.4 มาบตาพุด จะเป็นเมืองอุตสาหกรรมสมัยใหม่ของประเทศ
- 3.5 เมืองระยอง จะเป็นศูนย์บริการและฐานการศึกษา และวิจัยด้านเทคโนโลยี

เป้าหมายและผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าว ไม่รวมผลประโยชน์ทางอ้อม ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการพัฒนา เช่น การลดปัญหาอัตราการขยายตัวของประชากรในกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำให้เกิดปัญหาด้านการจราจร การขาดแคลนที่อยู่อาศัย น้ำท่วมและปัญหาน้ำเสียอื่น ๆ เป็นต้น

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวชายฝั่งทะเลตะวันออก. การพัฒนาพื้นที่
บริเวชายฝั่งทะเลตะวันออก. 2531, หน้า 3.

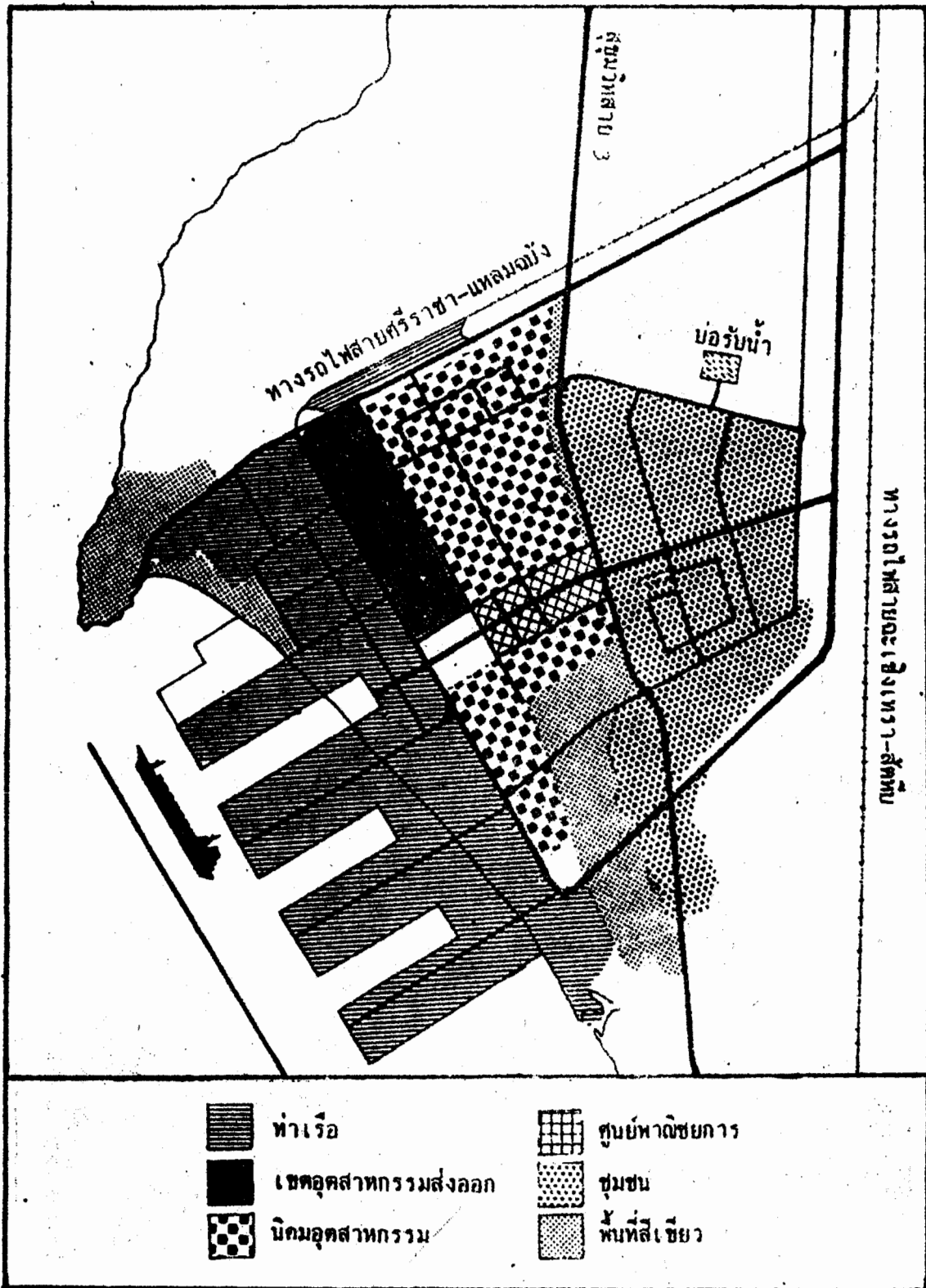
โครงการตามแผนฯ

แผนการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นลักษณะผสมผสานระหว่างโครงการทั้งที่เป็นของรัฐบาล และของเอกชน ในส่วนของรัฐบาล มีโครงการถึง 123 โครงการ ที่สำคัญได้แก่

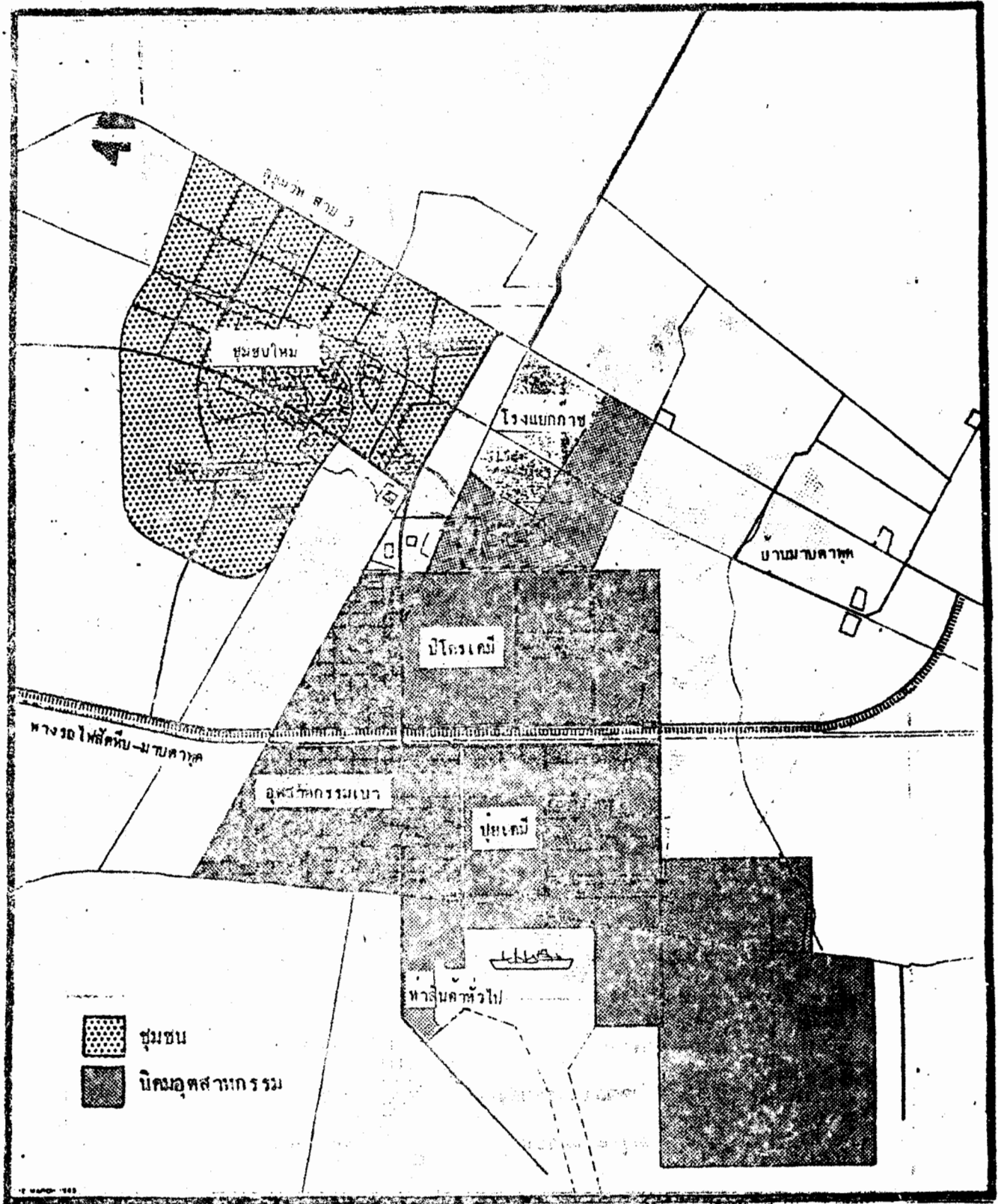
1. โครงการในพื้นที่แหลมฉบัง ได้แก่
 - 1.1 ท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง
 - 1.2 นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง
 - 1.3 ท่อส่งน้ำหนองค้อ-แหลมฉบัง
 - 1.4 ทางรถไฟสายศรีราชา-แหลมฉบัง
 - 1.5 ระบบสื่อสาร และโทรคมนาคม-แหลมฉบัง
 - 1.6 ระบบไฟฟ้าแหลมฉบัง
 - 1.7 ก่อสร้างถนนสายชลบุรี-พัทยาสายใหม่
 - 1.8 เขตชุมชนเมืองใหม่แหลมฉบัง

2. โครงการในพื้นที่มาบตาพุด ได้แก่
 - 2.1 ท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด
 - 2.2 นิคมอุตสาหกรรมและชุมชนใหม่มาบตาพุด
 - 2.3 ท่อส่งน้ำดอกกราย-มาบตาพุด
 - 2.4 ท่อส่งน้ำมาบตาพุด-สัตหีบ
 - 2.5 ทางรถไฟสายสัตหีบ-มาบตาพุด
 - 2.6 ระบบสื่อสารและโทรคมนาคมมาบตาพุด
 - 2.7 ระบบไฟฟ้ามาบตาพุด
 - 2.8 เขตชุมชนเมืองใหม่มาบตาพุด

ผังแม่บทการพัฒนาพื้นที่แหลมฉะเชิงเทรา

ผังแม่บทการพัฒนาบริเวณอุตสาหกรรมมาบตาพุด

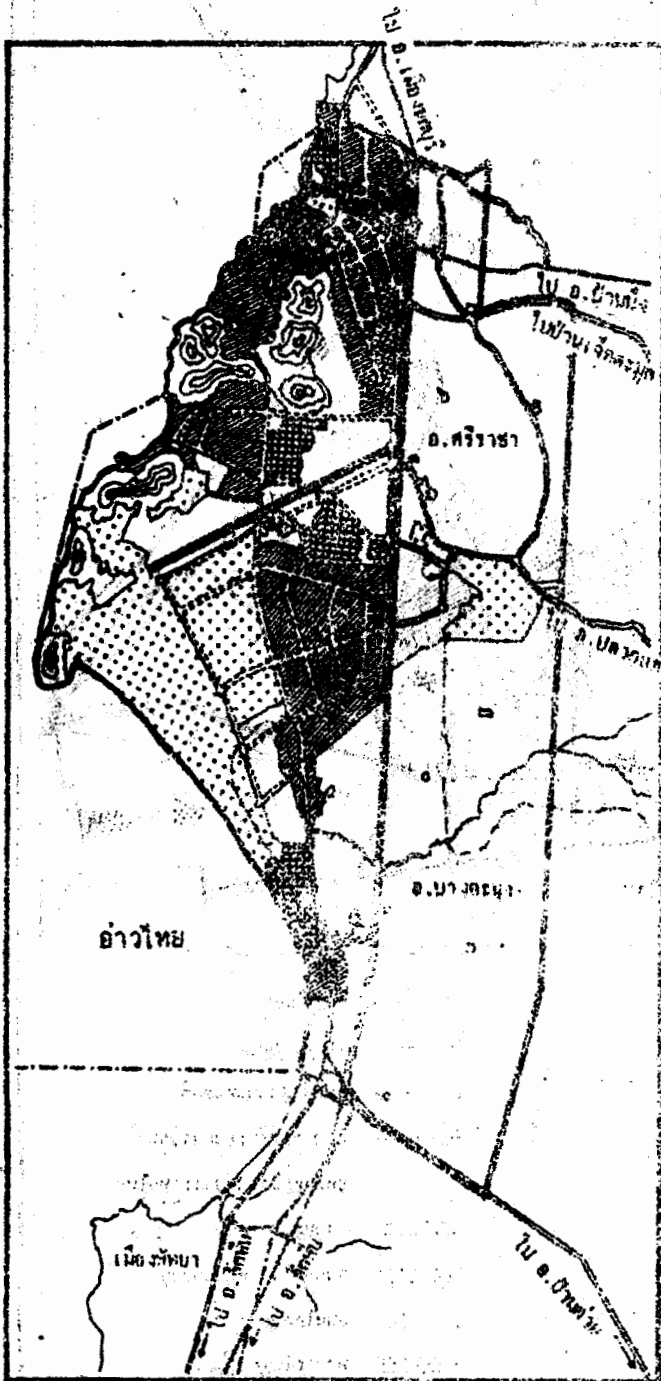

ผังเมืองรวมแหลมฉบัง

แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินของเมืองรวมแหลมฉบัง

ฉบับที่ 35 พ.ศ. 2530

ออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518

เครื่องหมาย

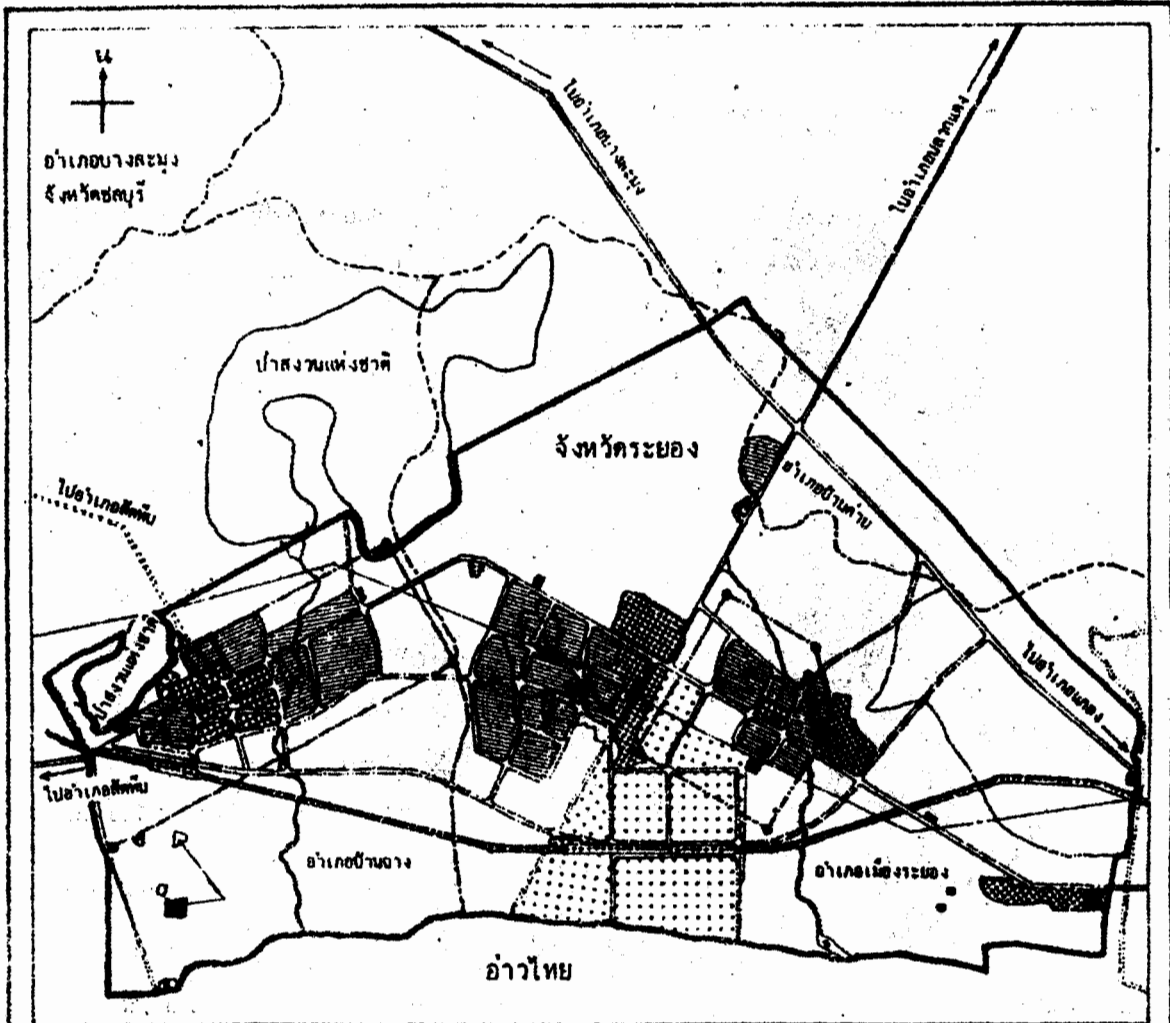
- ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
- ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก
- ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า
- ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ
- ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม
- ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- ที่ดินประเภทสถานการศึกษา
- ที่ดินประเภทสถานกีฬา
- ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณสุขโลกและสาธารณูปการ
- แนวเขตผังเมืองรวม
- เขตอำเภอ
- เขตเทศบาล
- เขตสุขาภิบาล
- ทางหลวง ถนน
- ถนนโครงการ
- ทางรถไฟ
- ทางรถไฟโครงการ
- แม่น้ำ คลอง พาย
- ภูเขา ความ เนิน

ผังเมืองรวมมาบตาพุด

แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภทท้ายกฎกระทรวง

ฉบับที่ 46 (พ.ศ. 2531)

ออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518

	ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย		เขตตำบล
	ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง		เขตสุขาภิบาล
	ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม		เขตป่าสงวนแห่งชาติ
	ที่ดินประเภทเกษตรและเกษตรกรรม		แนวเขตที่ดินของการนิคม
	ที่ดินประเภทสถานการศึกษา		อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
	ที่ดินประเภทสถานศาสนา		ทางหลวง ถนน
	ที่ดินประเภทสวนสาธารณะ		ถนนลูกรัง พื้นถนนอ่อน
	การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ		ถนนโครงการ
	แนวเขตผังเมืองรวม		ทางรถไฟโครงการ
	เขตจังหวัด		แม่น้ำ คลอง ห้วย
	เขตอำเภอ		

2.9 โรงแยกก๊าซธรรมชาติ

2.10 โครงการอุตสาหกรรม

2.11 ปีโตรเคมีระยะที่ 1

2.12 ปีโตรเคมีระยะที่ 2

ฯลฯ

แผนการเงินและการลงทุน

ในส่วนของรัฐบาล ต้องรับผิดชอบลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการบริการชุมชน ยอดการลงทุนรวมทั้งสิ้นประมาณ 100,000 ล้านบาท โดยโครงการโครงสร้างพื้นฐานส่วนใหญ่มีแหล่งเงินจากการกู้ยืมจากต่างประเทศ ส่วนโครงการบริการชุมชนจะใช้เงินงบประมาณจากแต่ละหน่วยงาน

การลงทุนด้านอุตสาหกรรม ซึ่งภาคเอกชนเป็นผู้ลงทุนนั้น มียอดลงทุนในโครงการที่ได้เริ่มดำเนินการแล้วประมาณ 80,000 ล้านบาท ในจำนวนนี้ บางโครงการมีขนาดใหญ่ มีความเหมาะสมและคุ้มค่าในเชิงพาณิชย์ รัฐบาลได้ร่วมลงทุนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดโครงการขึ้น ในสภาวะปัจจุบันปรากฏว่า ยังมีเอกชนทั้งในและต่างประเทศ มีความสนใจที่จะลงทุนในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก คาดว่าจะทำให้ยอดลงทุนเพิ่มสูงขึ้นกว่าเดิมมาก

การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง เป็นการดำเนินการอย่างมีแผน ผลของการพัฒนา ย่อมก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ แก่สังคม ทั้งในด้านกายภาพและทางด้านสังคม ความเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการพัฒนานี้ จะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ หากประชาชนไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้ เช่น ปรับตัวให้เข้ากับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ ปรับตัวให้เข้ากับระเบียบวิธีการทำงานอย่างใหม่ เป็นต้น ความคับข้องใจ ความขัดแย้ง ก็จะเกิดขึ้นกับประชาชน ก่อให้เกิดปัญหาทั้งใน

ด้านส่วนตัวและปัญหาทางสังคม เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวดังกล่าว
 จำเป็นที่จะต้องมีการให้การศึกษอบรม ให้ความรู้ แก่ประชาชนในท้องถิ่น ให้ทราบถึงสภาพที่
 แท้จริงของการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งในด้านเทคโนโลยีและทางด้านวัฒนธรรม

เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว กับการ
 เปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของสังคม ดังนั้น จึงขอนำหลักวิชาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทาง
 สังคมมาอ้างอิงไว้โดยสังเขปดังต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงของสังคม

มนุษย์เราจะไม่เปลี่ยนแปลงแบบแผนของพฤติกรรมที่ตนมีความคุ้นเคยอยู่ก่อนเลย นอกจาก
 มีความจำเป็น ทั้งนี้เพราะวิถีทางต่าง ๆ ที่มีอยู่ไม่อาจตอบสนองความต้องการของตนได้ แต่
 เพื่อเป็นการสนองความต้องการดังกล่าว มนุษย์อาจคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ หรือยืมเทคโนโลยี หรือ
 ระบบความเชื่อของชนกลุ่มอื่นที่เห็นว่าสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้ ลักษณะดังกล่าว
 มีอยู่ในกระบวนการการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม¹

มนุษย์ต้องการรักษาหรือสร้างสถานการณ์ที่น่าพึงพอใจให้แก่ตนเอง หรือเปลี่ยนตัวเอง
 เพื่อให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่ยอมเปลี่ยนไป เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ในการเปลี่ยน
 แปลงสังคม มีเรื่องที่เกี่ยวข้องสองอย่างคือ การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม หรือสภาพทางภูมิศาสตร์
 ซึ่งสมาชิกของชุมชนอาศัยอยู่ และการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่เคยปฏิบัติกันมาแต่เดิม² หรือการ
 เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

¹สไปเซอร์, เอ็ดเวิร์ด เอช., บรรณาธิการ. มนุษย์กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค.
 แปลโดย สุเทพ สุนทรเกสัช, 2516, หน้า 102.

²ฟองพันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. 2521,
 หน้า 141-142.

เพื่อเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ของมนุษย์ และรักษาผลประโยชน์ไว้ให้ได้มากที่สุด มนุษย์จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสังคมตามแนวทางต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม หรือสภาพทางภูมิศาสตร์ ซึ่งสมาชิกของชุมชนอาศัยอยู่ การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น การสร้างเขื่อนเพื่อป้องกันน้ำท่วม และเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการชลประทาน การสร้างถนน เป็นต้น จุดมุ่งหมายของการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การพยายามสร้างโอกาสใหม่ ๆ ในทางเศรษฐกิจ หรือรูปแบบความเจริญและความก้าวหน้าอื่น ๆ ทำให้บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมใหม่ ๆ มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมอาจทำได้สำเร็จ ด้วยความร่วมมือของชุมชน ถ้าประชาชนในชุมชนกระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือกับงานซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ ประชาชนก็จะได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ความสำเร็จของการพัฒนา วัตถุประสงค์บางส่วน ซึ่งสภาพการเปลี่ยนแปลงถูกนำมาใช้ประโยชน์

2. การเปลี่ยนแปลงประเพณีที่เคยปฏิบัติกันมาแต่เดิม การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีทั้งหลาย การเปลี่ยนแปลงประเพณี เป็นลักษณะสำคัญของการพัฒนาทุกแห่ง เช่น ผลจากความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ อาจนำไปสู่ความจำเป็นในการปฏิรูปกฎหมาย และมีรูปแบบการเมืองอย่างใหม่ ๆ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ความก้าวหน้าของชุมชน มุ่งที่เป้าหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเพณีในท้องถิ่นโดยตรง เช่น การนำเทคนิคใหม่ ๆ ซึ่งมีประสิทธิภาพดีกว่าเดิมเข้ามาในสังคม เพื่อใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิม เป็นต้น จุดมุ่งหมายของการเปลี่ยนแปลงประเพณีต่าง ๆ อยู่ที่การให้ชุมชนมีโอกาสเจริญก้าวหน้า ด้วยการให้ความรู้ความชำนาญทางเทคนิคใหม่ ๆ แก่สมาชิก หรือด้วยการช่วยให้สมาชิกประสบความสำเร็จ โดยใช้วิถีทางที่มีประสิทธิภาพกว่าเดิม ความพยายามเพื่อให้มีผลในการเปลี่ยนแปลง

ความประพาศทางชนบทรรมเนียมประเพณี มีความหมายกว้างขวาง รวมเอาเรื่องที่มีมนุษย์เกี่ยวข้องไว้ทั้งหมด เช่น เทคโนโลยี การเมือง เศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย ความคิดเห็น และ ศาสนา เป็นต้น

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงประเพณีต่าง ๆ แล้ว ถ้าหากสมาชิกของชุมชนไม่ยอมเปลี่ยนแปลงประเพณี ผู้นำในการเปลี่ยนแปลงก็ทำงานได้น้อย ไม่เกิดประโยชน์ตามความต้องการ ความจำเป็นของการร่วมมือ จึงมีความสำคัญ เมื่อเป้าหมายของการพัฒนา อยู่ที่การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามแม้ว่า ความร่วมมือกับระหว่างพัฒนากรกับชุมชน ในระยะแรก ๆ อาจมีความเกี่ยวข้องน้อย แต่ในบั้นปลายก็จะเกิดปัญหาาร่วมกัน ซึ่งจะต้องแก้ไขต่อไป

อุปสรรคของการเปลี่ยนแปลง

ในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีแรงผลักดันที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ อย่างไรก็ตาม ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีพลังที่จะรักษาสภาพความเป็นอยู่เดิมไว้เช่นกัน มีปัจจัยหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง ดังต่อไปนี้¹

1. ค่านิยมและทัศนคติของจารีตประเพณีเดิม เรื่องนี้อาจมีความสำคัญที่สุด ผู้ที่มีแนวคิดใหม่ ๆ มักเป็นที่สงสัยของกลุ่มคน ทัศนคติเดิมมีความสำคัญ เช่น การเสียชีวิตของเด็ก ชาวบ้านมักเชื่อว่าเป็นผลมาจากโชคชะตาของเด็ก มิใช่เป็นเพราะความบกพร่องด้านการแพทย์และสาธารณสุข เป็นต้น ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และโชคชะตา ทำให้การยอมรับสิ่งใหม่ ๆ และแนวคิดใหม่ ๆ อยู่ในวงจำกัด

¹ ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. 2521.

2. ความคิดว่าของเดิมของตนที่อยู่แล้ว มักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง เช่น ชาวตะวันตก อาจมีความรู้สึกว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของเขา สูงกว่าวัฒนธรรมของคนชาติอื่น เป็นต้น คนส่วนมากทั่วโลก มีแนวโน้มที่จะคิดว่า ความคิดพื้นฐานทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และรูปแบบสังคมของคนนั้นดีที่สุด เรื่องที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ได้แก่ ความเชื่อและค่านิยม สิ่งเหล่านี้ยากที่จะตัดสินว่าอย่างใดดีกว่ากัน ชาวบ้านมักเห็นว่า วัฒนธรรมในห้องถิ่นที่มีอยู่เดิมดีที่สุดที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเหตุว่า ในสถานการณ์ต่างวัฒนธรรม การเจริญเติบโตขึ้นในวัฒนธรรมหนึ่ง วัฒนธรรมนั้นจะเป็นเครื่องกำหนดล่วงหน้าให้บุคคลมีทัศนคติและระบบค่านิยมแบบหนึ่ง¹

3. ความหยิ่งและศักดิ์ศรี อาจเป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง คนในสังคมมักรู้ว่า เศรษฐกิจของตนไม่ดี และตระหนักดีว่า จำเป็นต้องเพิ่มการศึกษา แต่ไม่ยอมรับว่า คนในห้องถิ่นของเขาขาดแคลนสิ่งนี้ การที่การศึกษาผู้ใหญ่ไม่ได้ผล เพราะผู้ใหญ่จะรู้สึกอับอายเมื่อต้องเรียนหนังสือ ผู้ป่วยไม่กล้าไปหาหมอ เพราะมีความรู้สึกว่า คนมีสุขภาพไม่ดี

4. ปทัศฐานในด้านความเหนียวแน่น อาจก่อให้เกิดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง การแพร่กระจาย การตรวจและรักษาทางแพทย์ อาจได้รับการต่อต้านจากชาวบ้าน เมื่อผู้ตรวจเป็นชาย หรือสามีของหญิงนั้น อาจไม่ยินยอม

5. การขัดแย้งกับลักษณะวัฒนธรรม เป็นลักษณะที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงอีกแบบหนึ่ง บางครั้งผลของการนำเอาสิ่งใหม่ ๆ มาใช้ในชุมชนที่มองไม่เห็นชัด ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาได้ เช่น การยุติโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งทำได้ด้วยการฆ่าสุนัข แต่ขัดกับวัฒนธรรมไทยที่ไม่อยากฆ่าสุนัข เพราะกลัวบาป

¹สไปเซอร์, เอ็ดวาร์ด เอช. บรรณาธิการ. มนุษย์กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค. แปลโดย สุเทพ สุทรภัสชัย, 2516, หน้า 104.

แรงกระตุ้นที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีหลายประการ เช่น การได้รับผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น ถ้าหากสิ่งใหม่ที่แพร่หลายเข้ามา เข้ากันได้กับแบบแผนวัฒนธรรมที่มีอยู่ ก็เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ง่าย ฐานะศักดิ์ศรีของผู้ที่นำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามา หรือฐานะของกลุ่มผู้นำ ก็เป็นเครื่องกระตุ้นอีกอย่างหนึ่ง เช่น ฝรั่งเศสในฐานะผู้นำแฟชั่น อเมริกาเป็นผู้นำด้านเครื่องมือเครื่องจักร เป็นต้น สิ่งที่มาจากผู้ที่ได้รับการยกย่อง ก็ถือว่าเป็นของดี ความกระตือรือร้นที่จะรับของใหม่โดยไม่มีเหตุผล และเป็นไปในระยะเวลาสั้น ๆ ก็อาจมีอิทธิพลอยู่ด้วย เช่น ภาษา ผลผลิต ความคิด เป็นต้น อาจไม่มีประโยชน์ ไม่มีศักดิ์ศรี แต่เป็นเรื่องที่คนนิยมกัน เหล่านี้ก็เป็นที่ยอมรับกันได้ง่าย พฤติกรรมบางอย่าง อาจเป็นความหลงใหล แต่คนส่วนมากก็ยอมรับ กระบวนการการยอมรับของใหม่ อาจเป็นไปโดยเหตุผลก็ได้ หรือไม่มีเหตุผลก็ได้

การปะทะกันทางวัฒนธรรม เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การแพร่กระจายวัฒนธรรมจากแห่งหนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง ทำให้วัฒนธรรมทั้งสองแห่งนั้น มีรูปแบบคล้ายคลึงกันมากขึ้น ลักษณะวัฒนธรรมบางประการที่เกิดตามมาจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การสูญเสียวัฒนธรรม วัฒนธรรมตาย วัฒนธรรมล่า การฟื้นฟูวัฒนธรรม หรือการเกิดขึ้นใหม่ของวัฒนธรรม

ข้อปฏิบัติในการนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคม

ในการนำความเปลี่ยนแปลงเข้ามาสู่สังคม มีข้อเสนอแนะที่ควรปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดความราบรื่น ในการรับความเปลี่ยนแปลงของประชาชนในสังคม ดังต่อไปนี้¹

1. ความขัดแย้งระหว่างผู้นำเทคโนโลยีเข้ามาสู่สังคมกับคนในท้องถิ่นผู้รับเทคโนโลยี ผู้ซึ่งจะได้รับความกระทบกระเทือนจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี วิธีแก้ไขก็คือควรให้ทั้งสองฝ่าย

¹ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. แบบแผนของวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค. 2503, หน้า 380-396.

ได้ร่วมประชุมเพื่อวางโครงการร่วมกัน เพื่อพิจารณาประกอบการที่จะนำความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมาสู่สังคมของเขา

2. ถ้าจะนำความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างใดอย่างหนึ่งไปสู่สังคม ควรตัดส่วนประกอบของเทคโนโลยีนั้นลงให้เหลือน้อยที่สุด ทั้งนี้เพราะส่วนประกอบนั้น ส่วนมากมักเป็นวิธีการที่เกิดจากวัฒนธรรมของประเทศเจ้าของเทคโนโลยี ดังนั้น เมื่อนำเทคโนโลยีไปใช้ในที่อื่น จึงไม่ควรเอาวิธีการของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ไปยึดเยื้อติดให้เขาด้วย ควรนำไปแต่ตัวเทคโนโลยีแท้ ๆ ส่วนวิธีการภายในวัฒนธรรมใหม่ นั้น ควรมอบให้คนในวัฒนธรรมใหม่ เป็นผู้คิดขึ้นเอง ข้อปฏิบัติที่ใช้ได้กับเทคโนโลยีทุกอย่าง เช่น การผลิตของเป็นจำนวนมาก ๆ วิธีฉีดยาป้องกันโรค วิธีสร้างภาษาเขียนให้แก่ภาษาที่ไม่เคยมีภาษาเขียนมาก่อน และวิธีรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น

3. ในกรณีที่จะใช้หลักศีลธรรมหรือหลักศาสนาของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง สำหรับเป็นเครื่องชักจูงให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีนั้น จำเป็นต้องมีโครงการ และดำเนินการด้วยความรอบคอบยิ่ง และควรมอบการกระทำนั้นให้เป็นหน้าที่ของคนในวัฒนธรรมนั่นเอง

4. ในฐานะที่วัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรม ย่อมรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แม้ว่าวัฒนธรรมนั้นจะถูกแบ่งแยกแตกสลายไป วัฒนธรรมนั้นก็ยังเป็นระบบของการดำเนินชีวิต ซึ่งคนในสังคมยังมีติดถืออยู่ ผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องเคารพต่อวัฒนธรรมของผู้อื่นเหมือนกับวัฒนธรรมของตนเอง¹

ทัศนคติของผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มิได้มีแต่กับเทคโนโลยี ที่เขาต้องการจะเปลี่ยนแปลงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประเด็นอื่น ๆ ที่มีได้มีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิด ซึ่งผู้ทำ

ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจะต้องยอมรับ และเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานกับคนในท้องถิ่นด้วย¹

5. การนำความเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมใด ควรให้คนในท้องถิ่นเป็นผู้เปลี่ยนแปลงไปช้า ๆ ตามลำดับ เพื่อเขาจะได้สามารถมองเห็นปัญหาและแก้ปัญหาได้ โดยไม่กระทบกระเทือนต่อวิถีชีวิตของเขามากนัก

6. การเลือกวิธีการที่จะส่งสอนให้คนรู้จักความเปลี่ยนแปลงนั้น จำเป็นต้องนำเอาบุคลิกภาพทั้งหมดของคนขึ้นมาพิจารณาประกอบ

7. เพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งกระบวนการแห่งความเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของแต่ละแห่ง ให้เจริญเติบโตขึ้นเป็นลำดับ โดยให้คนในสังคมได้ใช้ความรู้ที่องงามขึ้น เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และนำพัฒนาการภายในสังคมของเขา ไปสู่ความเจริญอันสูงสุด ควรให้มีสถาบันในสังคมทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุปก็คือ การที่จะนำวัฒนธรรมหรือความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ก็ตาม เข้าไปสู่สังคม จำเป็นต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมที่จะนำเข้าไปเผยแพร่ กับวัฒนธรรมเดิมของท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงประชาชนผู้จะรับวัฒนธรรมหรือความเปลี่ยนแปลงกับวัฒนธรรมใหม่ หรือความเปลี่ยนแปลงใหม่ ที่จะนำมาเผยแพร่ การตัดสินใจยอมรับหรือไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ควรให้เป็นหน้าที่ของประชาชนในวัฒนธรรมนั้น ๆ

หลักการสำคัญของการเผยแพร่วัฒนธรรมหรือการนำความเปลี่ยนแปลง เข้ามาสู่ท้องถิ่น ก็คือ การให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ประเมินความเปลี่ยนแปลง หรือวัฒนธรรมใหม่ด้วยตนเอง

¹สไปเซอร์, เอ็ดวาร์ด เอช. บรรณาธิการ. **มนุษย์กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค.** แปลโดย สุเทพ สุทรเกสซ์, 2516, หน้า 403.

ทั้งนี้เพราะเหตุว่า การดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะกระทำโดยคนต่าง
 ห้องถิ่น หรือคนในห้องถิ่นก็ตาม การกระทำของผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องได้รับการ
 การประเมินโดยเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และการรวมกลุ่มทางสังคมของชนที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ
 การกระทำดังกล่าว อาจขัดแย้งกับขนบธรรมเนียมประเพณีของห้องถิ่น¹ ด้วยเหตุนี้ การยึด
 ยึดวัฒนธรรมใหม่หรือความเปลี่ยนแปลง ที่ยังไม่ทราบชัดว่าขัดแย้งกับวัฒนธรรมเดิมของ
 ประชาชนหรือไม่ จึงเป็นการกระทำที่เป็นอันตราย ทำให้การเผยแพร่วัฒนธรรมนั้นไม่ได้รับการ
 ยอมรับ และในขณะเดียวกันก็จะได้รับการต่อต้านอีกด้วย การให้ประชาชนในห้องถิ่น เป็นผู้
 ประเมินวัฒนธรรมใหม่ หรือการเปลี่ยนแปลงใหม่ จึงเป็นการกระทำที่ถูกต้อง

ลักษณะของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง

ในที่นี้โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เมื่อมีการพัฒนาอุตสาหกรรมเกิดขึ้น
 สังคมจะได้รับการพัฒนาให้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง การ
 เปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม เปลี่ยนจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง
 ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้²

1. การแยกตัวออกของโครงสร้างสังคม หมายถึงวิวัฒนาการจากโครงสร้างสังคม
 ที่คมีบทบาทต่าง ๆ กัน และมีหน้าที่หลายอย่างให้กลายเป็นบทบาทที่มีความชำนาญในเรื่องใด
 เรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบกสิกรรมมาเป็นระบบโรงงาน มีการ

¹สไปเซอร์, เอ็ดวาร์ด เอช. บรรณาธิการ. มุขยกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค.
 แปลโดย สุเทพ สุนทรเกสซ์, 2516, หน้า 102.

²ห้องพันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. 2521,
 หน้า 113-115.

แบ่งแยกแรงงานเพิ่มขึ้น มีระบบการศึกษาอย่างเป็นแบบแผนมากขึ้น เปลี่ยนจากการศึกษาในครอบครัวและตามวัด มาเป็นโรงเรียน

2. การรวมตัวกันของโครงสร้างสังคมหลังจากที่ได้แยกตัวออกไปแล้ว การที่มีการแบ่งแยกแรงงานมากขึ้นนั้น เป็นการเจริญขึ้นในทางกลไกที่ทำให้มนุษย์ร่วมมือกัน มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นขึ้นในระหว่างบุคคล และความสนใจของบุคคลแตกต่างกันมีเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาจะดำเนินไปในระหว่างการแยกตัวออกและรวมตัวกันเข้าใหม่ของโครงสร้างสังคม กระบวนการรวมตัวเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดลักษณะโครงสร้างสังคม ที่แตกต่างกันไป

3. การหยุดชะงักในระยະที่มีการแยกตัวออกจากกันและการรวมตัวกันของโครงสร้าง

3.1 การแยกตัวออกจากกันของโครงสร้างสังคมทำให้เกิดการสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ บทพื้นฐานใหม่ ๆ ซึ่งมีทั้งการสนับสนุนและการคัดค้านเมื่อเกิดขัดแย้งกับวิถีทางแบบดั้งเดิมของสังคม เมื่อมีผู้ไม่พอใจก็ย่อมมีคนต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

3.2 การแยกตัวออกของโครงสร้างไม่ได้เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ในระยะที่มีการปรับปรุงให้เป็นสังคมสมัยใหม่ เนื่องจากประสบการณ์ของมนุษย์ที่เคยผ่านมา ไม่กลมกลืนกับโครงสร้างสังคม ซึ่งเปลี่ยนแปลงไป และโครงสร้างเหล่านี้ ย่อมเป็นกรอบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ต่อไปในอนาคต

3.3 ความไม่พอใจเกิดขึ้น เนื่องจากเกิดการขัดแย้งกับวิถีทางแบบเดิม จึงทำให้เกิดความวุ่นวาย ความกังวล ความเป็นศัตรู และความพ้อฝัน

4. ปัจจัยซึ่งก่อให้เกิดความวุ่นวายทางสังคม

4.1 ขอบเขตและความเข้มข้นของการอพยพย้ายถิ่นทางสังคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ยังมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ก็เพิ่มมากยิ่งขึ้น

4.2 ความซับซ้อนของโครงสร้างสังคมในระยะที่เริ่มมีการแยกตัวออกของโครงสร้างเพื่อให้เป็นสังคมสมัยใหม่ สังคมที่มีการพัฒนาบ่อย มักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

4.3 กลุ่มคนที่ได้รับความกระทบกระเทือนจากอิทธิพลของนโยบายทางสังคมมีเพิ่มขึ้น จึงทำให้เกิดความรุนแรงและเกิดรูปความคิดแบบยูโทเปีย

4.4 ชนิดและขอบเขตของวัฒนธรรมจากภายนอกที่เข้ามาในสังคม และเข้าไปแทรกแซงของกลุ่มที่ทำการต่อต้านการแพร่กระจายวัฒนธรรมจากภายนอก

เมื่อสังคมได้รับการพัฒนา มีการเปลี่ยนแปลงสภาพจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองแล้ว โครงสร้างของสังคมจะต่างไปจากเดิม คนในสังคมจะต้องมีบทบาทที่เน้นความชำนาญเฉพาะอย่าง มีการแบ่งแยกแรงงานขึ้น การแบ่งแยกแรงงาน เป็นกลไกที่ทำให้คนในสังคมร่วมมือกัน มีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นขึ้น

ในช่วงที่มีการแยกตัวและการรวมตัวกันของโครงสร้างของสังคม การเปลี่ยนแปลงย่อมมีการหยุดชะงัก และก่อให้เกิดกิจกรรมใหม่ ๆ ในสังคม แต่การเปลี่ยนแปลงอาจไปค้ำกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคม ก่อให้เกิดการต่อต้านขึ้นได้ หรือในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นสังคมสมัยใหม่ ประสพการณ์เดิมของประชาชนภาคตะวันออก ไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงใหม่ของสังคม ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ความคับข้องใจ ความวิตกกังวล และความไม่ลงรอยกันในสังคม เช่น การสร้างอ่างเก็บน้ำ การสร้างทางรถไฟ เป็นต้น

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเปลี่ยนจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง มีการอพยพย้ายถิ่นกว้างขวางขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม ก่อให้เกิดปัญหาทางการปรับตัวของประชาชนในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับตัวให้เข้ากับโครงสร้างใหม่ ของสังคม มีการจัดระเบียบของสังคมที่เข้มงวดขึ้น เพื่อความสงบสุขของสังคม มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมใหม่ ให้แก่วัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น มีการต่อต้านวัฒนธรรมใหม่ เหล่านี้ก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นในสังคม

นับเป็นสภาพปกติของสังคมในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากมีการพัฒนาพื้นที่ซึ่งเดิมเป็นสังคมชนบทให้เป็นสังคมเมือง ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ย่อมจะเกิดขึ้น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ในด้านการ

ปกครอง เปลี่ยนจากตำบล อำเภอ มาเป็นเทศบาล เป็นเมือง ในด้านเศรษฐกิจ เปลี่ยนจาก
สังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม มีประชากรเพิ่มมากขึ้น บ้านพักอาศัยเพิ่มมากขึ้น
มีโรงงานอุตสาหกรรม และสถานประกอบการมากขึ้น มีสถานที่ราชการเพิ่มขึ้น สภาพแวดล้อม
เปลี่ยนแปลงไป ชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมตามที่กล่าวมานี้ จะต้องเกิดขึ้นในพื้นที่โครงการพัฒนาชาย
ฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ อย่างแน่นอน นับแต่เริ่มดำเนินโครงการ และจะส่งผลสืบเนื่องต่อไปใน
อนาคตด้วย ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาสังคมดำเนินไปอย่างรวดเร็ว จำเป็นที่จะต้องมีการวางแผน
การพัฒนาประชาชน ผู้ที่อยู่ในพื้นที่พัฒนา ผู้ที่จะอพยพเข้ามาในพื้นที่พัฒนา รวมทั้งประชาชนที่อยู่ใน
บริเวณใกล้เคียง ที่จะได้รับผลกระทบของการพัฒนา ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา
สังคม ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมใหม่ ซึ่งเป็นสังคมเมืองได้

ปัจจัยทางนิเวศวิทยาของการเปลี่ยนแปลงในสังคม

ปัจจัยทางนิเวศวิทยา มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การปรับปรุง
วัฒนธรรมในสังคม ต่อสิ่งแวดล้อม เป็นสาเหตุเบื้องต้นของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ
วัฒนธรรม พื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ มีปัจจัยแวดล้อมที่เหมาะสมกับการพัฒนา เช่น
ทางด้านภูมิศาสตร์ อยู่ในบริเวณพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ พื้นดินมีความอุดม
สมบูรณ์เหมาะสำหรับการพัฒนาด้านเกษตรกรรมสมัยใหม่ เป็นบริเวณที่เป็นศูนย์กลางของการ
ติดต่อกับภาคอื่น ๆ รวมทั้งการติดต่อกับต่างประเทศ เป็นต้น

ทางด้านประชากร ทรัพยากรมนุษย์ของพื้นที่พัฒนาเป็นประชากรที่มีคุณภาพ มีระดับการ
ศึกษาสูง อัตราการเพิ่มของประชากรไม่สูงมาก ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง แต่
อัตราการเพิ่มของประชากรค่อนข้างต่ำ มาตรฐานการครองชีพของประชาชนค่อนข้างสูง เป็น
พื้นที่ที่มีประชากรวัยหนุ่มสาวอยู่มาก ลักษณะทางด้านประชากร ในพื้นที่พัฒนา มีความเหมาะสม

อย่างยิ่งที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว โดยเหตุที่พื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ในอนาคตอันใกล้ เมื่อได้ดำเนินการตามแผนพัฒนาในพื้นที่ดังกล่าวแล้ว พื้นที่นั้นก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ เนื่องจากประชาชนปรับตัวไม่ทัน นอกจากจะมีโครงการต่าง ๆ ไว้สำหรับให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชน เพื่อเป็นการเตรียมตัวรับการเปลี่ยนแปลง พื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังต่อไปนี้¹

1. สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมโดยธรรมชาติ มีผลไปถึงระบบสังคมเกือบทั้งหมด การเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ การที่ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ลดน้อยลง ความอดอยากหรือความแห้งแล้งโดยธรรมชาติ โรคระบาด เหล่านี้ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นแหล่งทรัพยากรสำหรับมนุษย์และสังคม เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ต่อไป และทำให้การตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์บรรลุถึงเป้าหมายสังคมทุกสังคมได้รับทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น อาหาร น้ำ แร่ธาตุ เคมีภัณฑ์ อุปกรณ์การก่อสร้าง เชื้อเพลิงต่าง ๆ พลังงานจากดวงอาทิตย์ ลมฟ้าอากาศ ไฟฟ้า เป็นต้น เหล่านี้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติของสังคมมนุษย์

2. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประชากร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากสังคม เกิดจากความสัมพันธ์หรือการกระทำโต้ตอบกันของประชาชน ประชาชนมีความสำคัญ

¹ ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. 2521,

ต่อการกำหนดโครงสร้างและการหน้าที่ของสังคม อัตราการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของประชากร ก็มีความสำคัญต่อสถาบันสังคมด้วย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม เกิดปัญหาในด้านการศึกษา ที่อยู่อาศัย การคมนาคม และปัญหาเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจ ปัญหาดังกล่าว เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนพลเมืองสังคมที่ไม่ใช่สังคมอุตสาหกรรมส่วนมาก จะไม่สามารถแยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนได้ เห็นเสียแต่ว่าประเทศเหล่านั้น สามารถแก้ปัญหาการเพิ่มของพลเมืองได้เสียก่อน

เนื่องจากพลเมืองเพิ่มจำนวนมากขึ้น ทำให้เกิดความกดดันด้านประชากร ทำให้สังคมต้องประสบกับความกดดันและไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ อย่างไรก็ตาม สังคมได้พยายามแก้ปัญหา ด้วยการยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชน ทั้งนี้โดยอาศัยการอุตสาหกรรม แต่ก็อาจไม่ได้ผล เนื่องจากจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นกว่าความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ

นอกจากลักษณะของประชากรที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแล้ว ลักษณะอื่น ๆ ของประชากร ก็มีความสำคัญต่อสถาบันสังคม เช่น สังคมที่มีอัตราการกระจายคนในวัยต่าง ๆ แตกต่างกันมาก เป็นต้น ย่อมมีปัญหาแตกต่างออกไปจากสังคมที่มีคนหนุ่มอยู่มาก หรือสังคมที่มีผู้สูงอายุอยู่มาก เชื่อชาติในสังคม ก็มีอิทธิพลต่อลักษณะชีวิตในสังคม นอกจากนั้นความไม่สมดุลกันระหว่างเพศของประชากรทั้งหมด ก็จะมีผลทำให้แบบแผนของครอบครัวแต่เดิมแตกสลายลง และอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ

คุณสมบัติของบุคคลในสังคม ก็มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลผู้มีความทะเยอทะยานในสังคม คุณสมบัติของมนุษย์มีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ในสังคม นอกจากนั้น ระดับความก้าวหน้าทางสติปัญญาของมนุษย์ ก็มีความสำคัญยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงในระดับความก้าวหน้าทางสติปัญญาของคนในสังคม ความรู้ที่มีอยู่ ความสามารถในการวิจารณ์เรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล รวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะทางสังคมและ

วัฒนธรรม ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงใด ๆ อันเกิดจากการศึกษาของคนในสังคมย่อมมีผลต่อกิจกรรมของเขาด้วย นั่นก็คือ มีผลต่อวัฒนธรรมของสังคมโดยตรง

ปัจจัยทางด้านค่านิยมและอุดมคติของการเปลี่ยนแปลงในสังคม

ค่านิยมและอุดมคติ เป็นปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าว เป็นศูนย์กลางของการติดต่อค้าขายกับภาคต่าง ๆ ของประเทศ และต่างประเทศ เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยว ระดับการศึกษาของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มีการรับรู้ข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ประชาชนส่วนใหญ่มีค่านิยมและอุดมคติทางสังคมตามแบบสมัยใหม่ เช่น ค่านิยมเชิงเศรษฐกิจ ค่านิยมในการทำงาน ค่านิยมในการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น โดยค่านิยมและอุดมคติสมัยใหม่ของประชาชนในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จึงมีผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างรวดเร็วใน ^๕พื้นที่

นอกจากค่านิยมและอุดมคติ ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมาแล้ว การศึกษาที่เจริญก้าวหน้าในพื้นที่ ซึ่งมีทั้งการศึกษาในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษาประกอบด้วยความก้าวหน้าทางด้าน การสื่อสาร มีผลทำให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้กว้างขวาง ทั้งความรู้ในการประกอบอาชีพ และความรู้ทั่วไป การเผยแพร่ความรู้และความคิดเป็นไปได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่แพร่เข้ามาในพื้นที่พร้อม ๆ กับการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม การค้นคว้าวิจัย เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้พื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งสภาพดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังนี้^๕

^๕ ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. 2521,

ค่านิยมและอุดมคติในสังคม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสังคม ย่อมขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนค่านิยมและอุดมคติบางอย่างในสังคม ค่านิยมและอุดมคติ มีผลต่ออัตราและทิศทาง การเปลี่ยนแปลงของสังคม

ค่านิยมและอุดมคติ ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมนั้น เกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าของสังคมและการลงทุนประกอบกิจการของบุคคล อาจกล่าวได้ว่า สังคมที่ไม่รู้หนังสือ ย่อมต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่สังคมสมัยใหม่ ยินดีต้อนรับการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยต่าง ๆ บางอย่างเป็นเครื่องวัดทิศทางของการเปลี่ยนแปลง ดังตัวอย่าง คนอเมริกันสมัยใหม่ ยินดีรับเอาเครื่องมือต่าง ๆ และเครื่องจักรกลใหม่ ๆ เข้ามาใช้ได้โดยง่าย สังคมอื่น ๆ ได้แก่ สังคมชาวนา แม้จะรู้หนังสือ แต่ก็ยังคงยึดมั่นในค่านิยมและอุดมคติทางสังคมตามแบบเดิม ซึ่งทำให้การยอมรับเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างลำบากและล่าช้า ในสังคมบางสังคม การถูกงาน การยกย่องงานที่ไม่ต้องใช้กำลังหรืองานสบาย ๆ เป็นเหตุให้ลดความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม

ค่านิยมและอุดมคติบางอย่างในสังคม จึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยมและอุดมคติ จึงเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นจากการชักนำให้เป็นไปตามความต้องการของกลุ่มคนจำนวนมาก ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากแนวโน้มของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น มีลักษณะเป็นสังคมเมืองมากขึ้น มีลักษณะระบบราชการมากขึ้น ผลผลิตทางการเกษตรมีเพิ่มขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมรวดเร็วขึ้น ผิดกับสมัยก่อนซึ่งสังคมยังมีพลเมืองน้อย เป็นสังคมชนบท และความเป็นอยู่ของมนุษย์เป็นไปอย่างง่าย ๆ ความก้าวหน้าของสังคม จึงเป็นไปอย่างช้า ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม ขึ้นอยู่กับความต้องการของกลุ่มคนจำนวนมาก ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านอื่น ๆ ดังต่อไปนี้¹

1. การศึกษา ได้มีการศึกษาและการฝึกอบรมกว้างขวางขึ้นกว่าเดิม ทำให้ประชาชนได้รับการศึกษามากขึ้น ได้เพิ่มความสนใจต่อสภาพสังคมโดยรวม มากกว่าสนใจเฉพาะท้องถิ่น ทำให้มีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารมากขึ้น การศึกษาจึงเป็นปัจจัยให้สังคมมีความเปลี่ยนแปลงรวดเร็วยิ่งขึ้น

2. ความก้าวหน้าทางการสื่อสาร ความก้าวหน้าทางการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อที่มีความสำคัญ ในการขยายแพร่ความคิดให้แก่คนส่วนใหญ่ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลให้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว

3. ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ พลังนิวเคลียร์ เป็นต้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคม ทั้งนี้ เพราะความก้าวหน้าทางด้านนี้ ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าคนสมัยก่อน

4. ความก้าวหน้าทางการวิจัยและความก้าวหน้าในการอุตสาหกรรม เป็นปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคม เพราะความก้าวหน้าทางการวิจัยและอุตสาหกรรม ทำให้ความรู้ของมนุษย์มีความแตกฉานเพิ่มขึ้น สามารถนำมาใช้ได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็วยิ่งขึ้น

¹ ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. 2521,

ความทันสมัยของสังคม

พื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ได้แก่ พื้นที่ของจังหวัดชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทรา ตามรายละเอียดที่ได้ระบุไว้แล้วแต่ต้น บริเวณพื้นที่การพัฒนาต่อไปในอนาคต เมื่อได้มีการนำโครงการมาใช้ในพื้นที่ดังกล่าว พื้นที่บริเวณนั้นก็ได้รับการพัฒนาให้มีความทันสมัย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และทางด้านสังคม สำหรับทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งแต่เดิม พื้นที่ดังกล่าวมีความเจริญทางเศรษฐกิจ เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เช่น ทางด้านอุตสาหกรรม การประมง การค้าขาย บริการและการท่องเที่ยว เป็นต้น เมื่อได้รับการพัฒนาขึ้น โดยมุ่งไปที่การพัฒนาอุตสาหกรรม พื้นที่พัฒนาจะมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการผลิต การบริโภค การตลาด การเงิน และแรงงานที่ขยายตัวกว้างขวางขึ้นอย่างรวดเร็ว ทางด้านการเมือง พื้นที่การพัฒนา จะมีการจัดรูปแบบของการบริหารที่ทันสมัยขึ้น โดยการกระจายอำนาจการปกครองออกสู่ท้องถิ่น ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในด้านการเมือง การปกครองมากขึ้น ทางด้านสังคม พื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จะมีความก้าวหน้าทางสังคมรวดเร็วขึ้น มีบริการโครงสร้างพื้นฐานที่กว้างขวางขึ้น มีการศึกษาที่ดีขึ้น มีระบบการสื่อสารที่กว้างขวางและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประชาชนมีการอยู่ดีกินดี มีสุขภาพอนามัยดี มีศักดิ์ศรี มีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดีขึ้น มีขอบเขตความสนใจที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

ในอนาคตอันใกล้นี้ พื้นที่การพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จะได้รับการพัฒนาให้มีความทันสมัยในด้านต่าง ๆ ซึ่งสภาพของพื้นที่พัฒนา มีความสอดคล้องกับหลักการของความสมัยใหม่ ดังต่อไปนี้¹

¹ ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. 2521,

ทางด้านเศรษฐกิจ

ลักษณะการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของสถาบัน ได้แก่ การพัฒนาในระดับเทคโนโลยีขึ้นจนถึงขั้นสูง ความรู้เป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ซึ่งทำให้เกิดสถาบันทางวิทยาศาสตร์ที่มีความชำนาญเฉพาะอย่าง เช่น การอุตสาหกรรม การค้าขาย การบริการ เป็นต้น ซึ่งตรงกันข้ามกับลักษณะที่เป็นขั้นเริ่มแรก จัดว่าเป็นความก้าวหน้าทางระบบอุตสาหกรรม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับของเทคโนโลยี การเพิ่มบทบาททางเศรษฐกิจและกิจการทางเศรษฐกิจให้มีลักษณะเฉพาะของตัวเอง เช่น การผลิต การบริโภค การตลาด ความก้าวหน้าทางขอบเขตของตลาดการค้า และความซับซ้อนที่เพิ่มมากขึ้น เช่น ตลาดสำหรับสินค้า แรงงาน และเงิน เป็นต้น

ทางด้านการเมือง

ลักษณะการพัฒนาทางการเมืองของสังคมสมัยใหม่ มีลักษณะดังนี้

1. มีการขยายขอบเขตของเนื้อที่ ได้แก่ การขยายเนื้อที่ ซึ่งอยู่ในอำนาจศูนย์กลาง การปกครอง ซึ่งมีหน่วยทางการเมือง ทางกฎหมาย และทางการบริหาร
2. การขยายอำนาจไปสู่กลุ่มที่ใหญ่ขึ้นในสังคม เช่น ประชาชนทั้งหมด เป็นต้น
3. สังคมสมัยใหม่ มักมีลักษณะเป็นสังคมประชาธิปไตย หรือสังคมซึ่งประชาชนมีอำนาจ แสดงให้เห็นได้โดยที่อำนาจของผู้ปกครองลดลง และโดยการสร้างความคิดเห็นอย่างใหม่ ๆ ขึ้น เช่น มีสถาบันต่าง ๆ ที่อำนาจของผู้ปกครอง เปลี่ยนมาสู่ผู้อยู่ใต้ความปกครอง ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจทางการเมือง เป็นต้น

ทางด้านวัฒนธรรม

ลักษณะของสังคมสมัยใหม่ คือการแตกต่างกันในส่วนประกอบของวัฒนธรรม และระบบค่านิยม ซึ่งมีเพิ่มมากขึ้น เช่น ทางศาสนา ปรัชญา และศาสตร์ต่าง ๆ เป็นต้น การขยายตัวของ

ผู้รู้หนังสือ ซึ่งมีมากขึ้น มีการศึกษาเรื่องทางโลกเพิ่มขึ้น มีระบบสถาบันของปัญญาชนเพื่อสร้าง-
สรรค์ และมีความก้าวหน้าในด้านบทบาทซึ่งมีความชำนาญเป็นพิเศษ

ความก้าวหน้าต่าง ๆ ดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับการขยายตัวทางคมนาคม การสื่อสาร
ในกลุ่มสังคม กลุ่มคนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมและสังคมที่ทันสมัยสูงขึ้นได้สร้างเพิ่มมา
ขึ้นกว่าแต่ก่อน

การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ลักษณะวัฒนธรรมเปลี่ยนเป็นแบบใหม่ ๆ โดย
เน้นถึงความก้าวหน้าและการปรับปรุงความสุขสบาย การแสดงออกถึงความสามารถและความ
รู้สึก การเน้นถึงศักดิ์ศรีของบุคคลและประสิทธิภาพของบุคคล เหล่านี้นำไปสู่แบบแผนของบุคลิก-
ภาพอย่างใหม่ อุนิสัยใหม่ ความสามารถที่จะปรับตัว และเน้นถึงปัจจุบัน ในฐานะที่มีความหมาย
ต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์

ความกดดันจากภายนอกสังคมและความตึงเครียดภายในสังคม เป็นตัวการก่อให้เกิด
การเปลี่ยนแปลง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นแตกต่างกัน สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์
สิ่งแวดล้อมทางประชากร จัดว่าเป็นปัจจัยทางนิเวศวิทยา การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เช่น
การประดิษฐ์ และการค้นพบ เป็นต้น ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในสังคม มีผลทำให้
สังคมนั้นเปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีการประดิษฐ์ และการค้นพบต่าง ๆ เพิ่มขึ้นแล้ว เทคโนโลยีใน
สังคมนั้นย่อมเปลี่ยนไปด้วย ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม
และวัฒนธรรมเป็นอันมาก ได้แก่ การเกิดสังคมอุตสาหกรรมขึ้น นั่นคือ การเกิดเป็นสังคมเมือง
หรือสังคมสมัยใหม่ขึ้น

พื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก กำลังจะมีการเปลี่ยนสภาพจากสังคมเกษตรกรรม
มาเป็นสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นสังคมสมัยใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงสภาพจากสังคมชนบท มาเป็น
สังคมเมือง สภาพดังกล่าว เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

เมื่อมีการนำโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกมาใช้ พื้นที่ในโครงการพัฒนา ซึ่งได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ย่อมได้รับการพัฒนาโดยตรง และผลของการพัฒนา จะแพร่กระจายไปยังส่วนต่าง ๆ ของพื้นที่ในโครงการ และจะส่งผลกระทบต่อไปยังบริเวณใกล้เคียง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลกระทบของการพัฒนา ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ การเปลี่ยนแปลงด้านชีวภาพ การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านระบบนิเวศน์

การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการพัฒนาอย่างมีแผน โดยบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาทางด้านกายภาพ มีการก่อสร้างท่าเรือ โรงงานอุตสาหกรรม ทางรถไฟ เครื่องขยายสื่อสาร การคมนาคม เป็นต้น การพัฒนาทางด้านกายภาพ ซึ่งเป็นไปอย่างมีแผน มีผลการพัฒนาที่เป็นรูปแบบ สามารถมองเห็นได้ชัดเจน และผลกระทบของการพัฒนาในด้านดังกล่าว จะปรากฏให้เห็นในระยะเวลาอันสั้น แต่การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งเกิดขึ้นโดยมิได้มีการวางแผน หากเกิดขึ้นโดยธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอื่น เป็นผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะต้องเกิดขึ้นอย่างเนิ่นนาน ในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก และการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่โครงการพัฒนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม เกิดจากการแพร่ของวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง โดยมีมนุษย์เป็นผู้นำไป การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของผู้รับวัฒนธรรมจะเป็นไปได้เร็วหรือช้า ย่อมขึ้นกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในด้านของผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม และผู้รับวัฒนธรรม ปัจจัยต่าง ๆ ของการแพร่กระจายของวัฒนธรรมมีดังต่อไปนี้

1. ความง่ายของวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้แก่ การไม่มีลักษณะซับซ้อน ซึ่งจะทำให้การรับวัฒนธรรมเป็นไปได้ยาก
2. เข้ากันได้กับค่านิยมที่มีอยู่ในสังคมผู้รับ
3. ศักดิ์ศรีและฐานะของผู้นำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาในสังคม
4. สิ่งแวดล้อมในวัฒนธรรมผู้รับ ถ้าสภาพทั่วไปกำลังอยู่ในขณะที่มีการเปลี่ยนแปลง ก็จะทำให้การรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเป็นไปได้โดยง่ายขึ้น
5. การขาดการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นของสังคมผู้รับ ถ้าสังคมนั้นมีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น การรับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาก็เป็นไปได้ช้าลง
6. อัตราการติดต่อระหว่างสังคมผู้ให้กับผู้รับ ถ้าการติดต่อเป็นไปอย่างกว้างขวาง การยอมรับก็เป็นไปได้ง่าย ถ้าการติดต่อมีจำกัด ก็รับได้ยาก นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับลักษณะของการติดต่อว่าสืบเนื่องกันหรือไม่อีกด้วย¹

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มีโอกาสเกิดขึ้นได้ง่ายในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุว่า ในพื้นที่ดังกล่าว มีโครงการพัฒนาให้เป็นเขตอุตสาหกรรม เป็นเขตเมือง วัฒนธรรมของเขตเมือง วัฒนธรรมของระบบอุตสาหกรรม เป็นวัฒนธรรมที่ไม่มีความซับซ้อน เป็นวัฒนธรรมที่อำนวยความสะดวกสบายให้แก่ชีวิต เป็นวัฒนธรรมของชนสมัยใหม่ที่นิยมความง่าย ความไม่พิถีพิถัน เป็นที่ตั้ง ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรมใหม่ที่จะมีผู้นำมาเผยแพร่ เช่น การกินอยู่ การแต่งกาย การพักผ่อนหย่อนใจ การทำงาน เป็นต้น ย่อมสามารถเข้ากันได้กับวิถีชีวิต แนวความคิดและค่านิยม ของคนในภาคตะวันออก เมื่อเป็นเช่นนี้ ความเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมย่อมเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน

เมื่อมีการพัฒนาขึ้นในพื้นที่โครงการพัฒนา ย่อมมีการถ่ายเทของบุคลากรจากภูมิภาคอื่น เข้าสู่พื้นที่ ซึ่งนอกจากจะเป็นประชาชนผู้เข้ามาทำงานในฐานะผู้ใช้แรงงานแล้ว ยังมีบุคลากร

¹Moore, Wilbert E. **Social Change**. 1965, p. 86.

ผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก เข้ามาสู่พื้นที่ดังกล่าว มีทั้งวิศวกร สถาปนิก ผู้จัดการ นายธนาคาร นักบริหาร นักการศึกษา ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญใน สาขาวิชาต่าง ๆ รวมทั้งผู้มีประสบการณ์ด้านศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา การเล่นต่าง ๆ บุคคลเหล่านี้ มีส่วนอย่างสำคัญในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ในพื้นที่โครงการ พัฒนา

ในขณะที่มีการพัฒนาเกิดขึ้นในพื้นที่โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่างๆ กำลังอยู่ในสภาพที่เปลี่ยนแปลง ทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม เมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ประชาชนในพื้นที่การพัฒนาย่อมจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งใหม่ ๆ ได้ง่ายขึ้น ดังนั้น ประชาชนในพื้นที่จึงยอมรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ ได้เร็วขึ้น

บริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นดินแดนที่เป็นทางผ่านออกสู่ทะเล มาแต่สมัย โบราณ เป็นเส้นทางทางทะเลเรือค้าขายกับต่างประเทศมาเป็นเวลาช้านาน โดยเหตุนี้ เป็น ทางผ่านของสินค้า ทำให้มีการติดต่อกับต่างประเทศอย่างกว้างขวาง ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตอนปลาย และต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีชาวจีนอพยพเข้ามาอยู่ในภูมิภาคนี้เป็นจำนวนมาก รวมทั้ง ชาวลาวซึ่งถูกกวาดต้อนมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ก็ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในภูมิภาคนี้ด้วย นอก จากนี้ยังมีชาวจีน ชาวมุสลิมรวมทั้งเขมร และชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ เช่น ของ กุหล่า เป็นต้น โดยเหตุนี้ ภูมิภาคตะวันออกเป็นสังคมของคนต่างถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ชนพื้นเมืองมีอยู่ไม่มาก ดังนั้น จึงทำให้ขาดการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น ในด้านสังคมชาดลึงยัคเหนียวที่จะทำให้ชนกลุ่ม ต่าง ๆ รวมตัวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ภาคตะวันออกจึงเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทาง ด้านวัฒนธรรม ซึ่งทำให้ขาดความเป็นเอกภาพในสังคม ประชาชนไม่มีการรวมตัวกันอย่าง เหนียวแน่น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้วัฒนธรรมของภูมิภาคตะวันออก มีลักษณะที่ไม่ใช่วัฒนธรรมแข็ง เป็นเหตุให้วัฒนธรรมใหม่แพร่กระจายเข้ามาได้ง่าย ประชาชนพร้อมที่จะรับวัฒนธรรมใหม่ และ ปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ได้โดยง่าย รวมทั้งการปรับวัฒนธรรมให้เข้ากับวิถีชีวิตของตนด้วย

โดยเหตุที่ภูมิภาคตะวันออกเป็นภูมิภาคที่เป็นทางผ่านของการค้าขายมาแต่เดิม การถ่ายเทของประชาชนในภูมิภาคนี้จึงมีอัตราสูง การติดต่อกับคนในภูมิภาคอื่นเป็นไปอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านการค้าขายและการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการกระทำอย่างต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ประชาชนในภาคตะวันออก จึงพร้อมที่จะรับวัฒนธรรมจากท้องถิ่นอื่นได้ง่าย เป็นเหตุให้วัฒนธรรมของภาคตะวันออกมีความหลากหลาย มีความอ่อนตัว สามารถปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมอื่นได้ง่าย

เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เพื่อให้เป็นพื้นที่การพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้น โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรมวัตถุที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการพัฒนา ย่อมแพร่กระจายเข้าไปสู่ประชาชนชาวภาคตะวันออกได้ง่ายขึ้น เช่น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า เครื่องซักผ้า เครื่องเล่นภาพทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์ รถแทรกเตอร์ เป็นต้น นอกจากวัฒนธรรมทางวัตถุแล้ว ยังมีการรับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเข้าไปด้วย เช่น การทำงาน การพักผ่อนหย่อนใจ การใช้จ่ายเงิน การเชื่อถือโชคลาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น วัฒนธรรมด้านวัตถุและไม่ใช่วัตถุ เป็นวัฒนธรรมที่ชาวภาคตะวันออกรับการแพร่กระจาย ไปได้อย่างรวดเร็ว

การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมนั้น แต่เดิมมักเชื่อกันว่า วัฒนธรรมวัตถุ รับได้ง่ายกว่า วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เนื่องจากวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ มักซับซ้อนมากกว่า แต่หากพิจารณา ลักษณะการกระจายความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ แล้ว จะเห็นได้ว่า มีหลายกรณีด้วยกันที่การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม ดังนี้¹

1. ความสำเร็จในการแพร่กระจายศาสนาใหญ่ ๆ ในโลก เช่น พุทธศาสนา คริสตศาสนา และอิสลาม เป็นต้น

¹Moore Wilbert E. *Social Change*. 1965. p. 88.

2. การแพร่กระจายของระบบวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ และเป็นเรื่องซับซ้อน เช่น ประมวลกฎหมายของนโปเลียน เป็นต้น

3. แนวความคิดเห็นที่เกือบจะเป็นสากล ถึงสิทธิความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ แม้ว่าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องวัตถุ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง แต่อุคคติ ก็เป็นเรื่องเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างที่สุดด้วย จึงอาจเรียกได้ว่า เป็นการแพร่กระจายทางด้านอุดมคติ

เมื่อมีการรับการแพร่กระจายของวัฒนธรรมโดยง่าย ของประชาชนในภูมิภาคตะวันออก เพื่อไม่ให้วัฒนธรรมที่รับเข้ามาใหม่ มาทำลายวัฒนธรรมเดิมของท้องถิ่น ทำลายวิถีชีวิตที่ราบรื่นของคนในท้องถิ่น ควรมีการให้การศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน เพื่อให้ประชาชนรู้จักเลือกรับวัฒนธรรมที่เหมาะสม สามารถปรับตัว ปรับวิถีชีวิต ให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ได้อย่างราบรื่น เช่น วัฒนธรรมของโรงงานอุตสาหกรรม วัฒนธรรมของเครื่องจักรกล วัฒนธรรมของการท่องเที่ยว เป็นต้น

วัฒนธรรมของโรงงานอุตสาหกรรม เป็นวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างไปจากวัฒนธรรมเกษตรกรรม ซึ่งไม่เคร่งครัดในเรื่องเวลา ความแม่นยำ แต่วัฒนธรรมโรงงานอุตสาหกรรม เป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะ ที่เน้นในเรื่องระเบียบแบบแผน เพราะเป็นการทำงานของคนหมู่มาก มีการกำหนดเวลาเข้าทำงาน หุุดงาน ที่แน่นอน ต้องการการทำงานที่มีความชำนาญ มีความแม่นยำ เพราะการทำงานกับเครื่องจักร หากไม่มีคุณสมบัติดังกล่าว อาจทำให้งานเสียหาย และเป็นอันตรายแก่ผู้ปฏิบัติงานด้วย ในการสร้างคุณสมบัติดังกล่าวให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งจะต้องรับวัฒนธรรมดังกล่าว กระบวนการศึกษาจะต้องให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะทางด้านอุตสาหกรรมศึกษา นิรภัยศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ มีคุณสมบัติที่ต้องการ สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมโรงงานได้อย่างราบรื่น

เพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมโรงงานได้ถูกต้องยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชน ในอันที่จะปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมดังกล่าวได้อย่างราบรื่น ขอกล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมโรงงาน โดยสังเขป ดังนี้

1. เป็นการทำงานในลักษณะกลุ่ม ที่รวมคนหลายประเภทไว้ด้วยกัน ซึ่งมีความแตกต่างกันในทุกสภาพ เช่น เพศ อายุ บุคลิกภาพ นิสัยใจคอ อารมณ์ เป็นต้น
2. เป็นการทำงานกับเครื่องจักรกล ที่มีความแม่นยำเที่ยงตรง แต่ไม่มีชีวิตจิตใจ ไม่มีวิญญาณ ไม่มีความเหนื่อยล้า ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีระเบียบแบบแผน กฎข้อบังคับ ที่ทุกคนต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด หากไม่แล้ว อาจเกิดความเสียหายทั้งแก่งานและแก่ผู้ปฏิบัติงาน
4. เป็นงานที่ต้องการความชำนาญ ความแม่นยำ ความเที่ยงตรง ความรอบคอบของผู้ปฏิบัติงาน
5. การติดต่อสัมพันธ์กันในระหว่างผู้ปฏิบัติงานเป็นไปอย่างใกล้ชิด การถ่ายทอดความรู้ ความคิดและแนวการปฏิบัติ เป็นไปได้โดยสะดวก การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมก็เป็นไปได้โดยสะดวกเช่นกัน
6. วัฒนธรรมโรงงาน เป็นวัฒนธรรมที่มุ่งแต่การผลิตผลผลิตเป็นสำคัญ ซึ่งผู้ปฏิบัติงานจะต้องสร้างผลงานของตนให้ได้มากที่สุด การกระทำดังกล่าวอาจละเอียด หรือขาดความเอาใจใส่ในความเป็นมนุษย์ ความปลอดภัย และสวัสดิการของผู้ปฏิบัติงาน

เมื่อพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จะได้รับการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมเป็นหลัก มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก เมื่อมีนิคมอุตสาหกรรมเกิดขึ้น ทั้งในโครงการพัฒนาที่ดี หรือโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่นอกโครงการพัฒนาที่ดี วัฒนธรรมโรงงานอุตสาหกรรม ก็จะต้องแพร่เข้ามาในภูมิภาคนี้ ประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากวัฒนธรรมดังกล่าว จำเป็นต้องมีการปรับตัว หากไม่แล้วจะมีปัญหาเกิดขึ้นได้ แต่เดิม

ประชาชนในภูมิภาคนี้ มีอาชีพเกษตรกรรม การประมง การค้าขาย งานเหล่านี้เป็นงานอิสระที่ไม่ต้องทำงานร่วมกับคนหมู่มาก แต่เมื่อเข้าไปทำงานร่วมกับคนหมู่มาก ซึ่งมีภูมิหลัง และบุคลิกภาพแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เมื่อต้องมาทำงานร่วมกัน ปัญหาทางสังคมย่อมเกิดขึ้น เช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาชู้สาว ปัญหาการลักขโมย ปัญหาขัดแย้งในการทำงาน ปัญหาการนินทาว่าร้าย เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว สามารถป้องกันได้ ถ้าหากมีการให้การศึกษา สร้างบุคลิกใหม่ สร้างคุณสมบัติใหม่ ให้แก่ประชาชนในห้องถื่น ซึ่งเคยเป็นชาวนา ชาวไร่ ชาวประมง ที่เข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เป็นการทำงานกับเครื่องจักร เครื่องยนต์กลไกที่ไม่มีชีวิตจิตใจ มีแต่ความจำเจ ความซ้ำซาก เสียงของเครื่องยต์ที่มีความดังมาก ฝุ่นละออง และกลิ่นของสารเคมีต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่ไม่น่าอภิรมย์ เหล่านี้ก่อให้เกิดความเหนื่อยล้า ความเครียดแก่ผู้ปฏิบัติงานได้ง่าย เพื่อเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนในห้องถื่น ระบบการศึกษาทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน จำเป็นต้องให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชน ให้คุ้นเคยกับการทำงานกับเครื่องจักรกล สามารถปรับตัวให้เข้ากับการทำงานได้โดยราบรื่น

โรงงานอุตสาหกรรม เป็นสถานประกอบการขนาดใหญ่ ที่มีการลงทุนสูง มีคนงานเป็นจำนวนมากทำงานร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานของโรงงานอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โรงงานจำเป็นต้องมีกฎข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติของโรงงาน เช่น จำเป็นต้องมีระเบียบว่าด้วยการแต่งกาย การปฏิบัติงาน การลา เป็นต้น ระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เหล่านี้ คนงานจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด หากไม่แล้วจะไม่สามารถทำงานในโรงงานได้ ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีอาชีพเกษตรกรรม การประมง การค้าขาย ซึ่งเป็นอาชีพอิสระ ที่ไม่ต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ต้องการทำอะไรเมื่อใด หยุดเมื่อใด ก็กระทำได้ตามใจชอบ แต่เมื่อต้องมาทำงานโรงงานอุตสาหกรรม จะต้องปฏิบัติตามระเบียบโดยเคร่งครัด เช่น ต้องเข้าทำงานตรงเวลา หยุดตรงเวลา เป็นต้น คุณสมบัติดังกล่าวต้องมีการปลูกฝังให้แก่ประชาชน ทั้งนี้โดยระบบการศึกษาทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง

การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เป็นการทำงานที่ต้องใช้ความชำนาญ ความแม่นยำ เพราะเป็นงานที่ทำกับเครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องไฟฟ้า ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้ มีความชำนาญ มีความรอบคอบ หากไม่แล้วจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่งานและผู้ปฏิบัติงานได้ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องเตรียมตัวผู้ที่จะปฏิบัติงานในโรงงาน ให้มีความพร้อมที่จะทำงานในโรงงานได้ โดยการให้การศึกษาอบรม ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน การศึกษาในโรงเรียนอาจกำหนดหลักสูตรอุตสาหกรรมศึกษา สวัสดิศึกษา ส่วนการศึกษานอกโรงเรียน อาจให้การฝึกอบรมระยะสั้น ๆ และการให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการทำงานในโรงงาน ให้แก่เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไป

วัฒนธรรมโรงงาน เป็นวัฒนธรรมใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชาชนที่เคยประกอบอาชีพเกษตรกรรม การประมง และการค้าขาย ซึ่งไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมโรงงาน หากไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมดังกล่าวได้ หรือรับวัฒนธรรมมาใช้โดยขาดความยั้งคิด อาจเกิดปัญหาขึ้นได้ โรงงานเป็นที่รวมของคนหมู่มาก นับแต่สิบคนขึ้นไปจนถึงจำนวนพัน คนเหล่านี้ มีภูมิหลังที่แตกต่างกัน มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เมื่อมาทำงานร่วมกัน ก็ต้องมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่กัน ทั้งด้านความรู้ ความคิด และแนวทางการประพฤติปฏิบัติให้แก่กัน เช่น ความคิดเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน ความคิดเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจ ความคิดในเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศ ความคิดเกี่ยวกับผลประโยชน์ของกลุ่ม เป็นต้น

ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เคยประกอบอาชีพเกษตรกรรม การประมง การค้าขาย พวกที่มีฐานะดีคงไม่ไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม แต่พวกที่มีฐานะไม่ดี หรือไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่งอยู่เดิม จะเข้าไปรับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม บุคคลเหล่านี้ แต่เดิมไม่มีรายได้ประจำที่แน่นอน หรือมีรายได้บ้าง แต่ไม่มาก เมื่อเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้มีรายได้ประจำ และมีรายได้เพิ่มขึ้น การมีรายได้เพิ่มขึ้น จะทำให้วิถีการใช้จ่ายเงิน เปลี่ยนไปจากเดิม โดยได้รับความคิดจากเพื่อนร่วมงานอื่น ๆ มีการใช้จ่ายเงินไปในทางที่ไม่เหมาะสม เช่น เล่นการพนัน เที่ยวเตร่แสวงหาความสุข ดื่มน้ำเมา ซื้อเครื่องบำรุงความสุข

ต่าง ๆ ชื่อเครื่องแต่งตัวเกินความจำเป็น เป็นต้น นิสัยการใช้จ่ายเงิน จำเป็นต้องมีการฝึกฝนอบรมให้รู้จักใช้จ่ายเงินอย่างถูกต้อง เช่น มีการใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น มีการออม มีการลงทุน เป็นต้น คุณลักษณะดังกล่าว กระบวนการศึกษาจะต้องปลูกฝัง หาไม่แล้ว เงินที่ได้มามากอาจไม่มีประโยชน์อันใดเลย ทั้งนี้เพราะถูกใช้จ่ายไปในสิ่งที่ไม่เป็นแก่นสาร และเป็นประโยชน์แก่ครอบครัว

นิสัยการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญ ที่จำเป็นต้องมีการปลูกฝัง แต่เดิมคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบอาชีพอิสระ ไม่มีเวลาตายตัวในการทำงาน แต่เมื่อเข้าทำงานในโรงงาน ซึ่งทำแต่เฉพาะเวลากลางวัน ในเวลากลางคืน บุคคลเหล่านี้จะว่างงาน หรือใช้เวลาในการพักผ่อน บางกลุ่มพักผ่อนอยู่กับที่พัก ซึ่งมีเครื่องบำรุงความสุข เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว บางกลุ่มพักผ่อนโดยการออกไปหาความสุขนอกบ้าน เช่น ในร้านอาหารที่มีการแสดงดนตรี ในสถานเริงรมย์ต่าง ๆ ในสถานอาบอบนวด เป็นต้น บางกลุ่มเล่นการพนัน บางกลุ่มดื่มน้ำเมา บางกลุ่มชอบฟังดนตรีและชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ บุคคลเหล่านี้ใช้เวลาพักผ่อนหย่อนใจในลักษณะต่าง ๆ กัน เพื่อให้คนงานรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ใช้เวลาว่างในทางสร้างสรรค์ กระบวนการศึกษาทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน จะต้องให้การศึกษอบรมแก่เด็กและเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เห็นคุณค่าของการใช้เวลาว่าง เพราะการใช้เวลาว่างที่ไม่ถูกต้องนั้น นอกจากเป็นการใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือยแล้ว ยังเป็นการทำลายตนเอง และทำลายครอบครัวด้วย

ปัญหาเรื่องเพศ เป็นปัญหาที่มีความสำคัญของวัฒนธรรมโรงงาน โดยที่โรงงานเป็นที่รวมของคนเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีทั้งสองเพศ โดยเฉพาะคนวัยหนุ่มสาว ที่มีโอกาสได้ทำงานใกล้ชิดกัน มีความสนิทสนมกัน ประกอบกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่ไม่เคร่งครัดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของชายหญิง อาจทำให้คนงานชายหญิงมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก จนถึงกับมีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกัน ซึ่งถ้าหากมีการแต่งงานอยู่กินด้วยกันอย่างถูกต้องตามประเพณี ก็ย่อมจะมีประโยชน์

สำหรับการสร้างครอบครัว แต่ถ้าหากมีความสัมพันธ์กันแล้วเลิกกันไป หรือมีความสับสนทางเพศเกิดขึ้น ปัญหาที่ย่อมจะเกิดขึ้นแก่ตัวคนงานและแก่สังคม กระบวนการศึกษาจะต้องให้การอบรมสั่งสอนให้เด็ก และเยาวชน ในภาคตะวันออก มีความเคร่งครัดในชนบทพิเศษของท้องถิ่น ไม่ปล่อยตัว ปล่อยใจ ไปตามความเขี้ยวอนของสิ่งแวดล้อมโดยง่าย ความเคร่งครัดในชนบทพิเศษ การไม่ยอมรับสิ่งที่ไม่ดีงามของวัฒนธรรมตะวันตก จะเป็นเกราะป้องกันมิให้หนุ่มสาว หรือคนงานในโรงงาน ปล่อยตัว ปล่อยใจไปตามความยั่วของวัฒนธรรมสมัยใหม่ได้

วัฒนธรรมโรงงานอีกลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นในโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่ การมีสหภาพแรงงาน ซึ่งมีคนงานในโรงงานเป็นสมาชิก มีคนงานคนใดคนหนึ่งได้รับเลือกให้เป็นประธานสหภาพ และมีคนงานอื่น ๆ ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการของสหภาพ สหภาพแรงงานของโรงงานมีหน้าที่ดูแลสวัสดิภาพของคนงาน และหน้าที่หลักได้แก่การรักษาผลประโยชน์ของคนงาน สหภาพแรงงานมีบทบาทสำคัญในการต่อรองกับนายจ้าง และรัฐบาล เพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ในการทำงานของคนงาน นอกจากบทบาทในการพิทักษ์ผลประโยชน์ของคนงานแล้ว ในบางโอกาส ในฐานะที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีพลังมากกลุ่มหนึ่ง สหภาพแรงงานอาจถูกชักจูงไปเพื่อใช้ประโยชน์ทางด้านการต่อรองทางการเมืองด้วย

การรวมกลุ่มของคนงาน เพื่อรวมตัวกันเป็นสหภาพแรงงาน ในโรงงานอุตสาหกรรมนี้ เป็นลักษณะสำคัญของพฤติกรรมของมนุษย์แบบหนึ่ง ในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มมากกว่า ฐานะส่วนบุคคลในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นลักษณะทางสังคมวิทยาที่เกิดขึ้นในสังคมที่มนุษย์รวมกันเป็นกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง การรวมกลุ่มของคนงานในโรงงานเข้าเป็นสหภาพแรงงานนี้ เป็นการรวมกลุ่มทางสังคม อันเป็นประเภทกลุ่ม ที่สมาชิกของสังคมนี้อาศัยเป็นหลักในการร่วมมือกัน เป็นส่วนหนึ่งที่มีอยู่ในทุกวัฒนธรรม การรวมกลุ่มทางสังคมจะประกอบด้วยกลุ่มบุคคลอื่นเป็นที่ยอมรับกันจำนวนหนึ่ง เป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยในการร่วมมือกัน เพื่อจุดหมายอันหนึ่ง โดยยอมรับประมวลข้อกำหนดทางพฤติกรรมจำนวนหนึ่ง โดยที่จะมีความ

สำนึกเกี่ยวกับข้อกำหนดหรือไม่ก็ตาม ข้อกำหนดทางพฤติกรรม ได้แก่ สิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มคาดหวังให้สมาชิกผู้มีความผูกพัน ยึดถือเป็นรากฐานของความร่วมมือ¹

เมื่อคนในโรงงานมีการรวมกลุ่มกันในลักษณะดังกล่าวแล้ว ควรใช้ประโยชน์ทางด้านอื่น ๆ จากการรวมกลุ่ม เช่น การรวมกลุ่มเพื่อแสดงออกของพฤติกรรมทางด้านวัฒนธรรม การรับการศึกษาอบรมในด้านต่าง ๆ การพัฒนาสังคม การกีฬา สวัสดิการ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ผลของการรวมกลุ่มเป็นประโยชน์แก่คนงานเองและแก่สังคม เรื่องนี้ ผู้ที่จะให้การสนับสนุนในการดำเนินการ อาจได้แก่โรงงานเอง หรือหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สถานศึกษา ศูนย์วัฒนธรรม สหกรณ์จังหวัด มูลนิธิ หรือสมาคมต่าง ๆ เป็นต้น การกระทำดังกล่าว นอกจากจะเป็นการรวมพลังของคนงานเพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ตัวคนงานเองแล้ว ยังเป็นการทำประโยชน์ให้แก่โรงงานและแก่สังคมด้วย ดีกว่าที่จะให้คนงานได้ใช้พลังไปในทางอื่นที่มีประโยชน์เป็นการสร้างสรรค์ เช่น รวมกลุ่มกันเล่นการพนัน คมสุรา หรือทำสิ่งที่ไม่มียุทธค่า เป็นต้น

โรงงานเป็นแหล่งผลิตที่มุ่งแสวงผลกำไร เป็นที่ตั้ง ดังนั้น โรงงานจึงต้องหาวิธีสร้างผลผลิตให้ได้มากที่สุด ใช้แรงงานน้อยที่สุด เพื่อที่จะลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยให้ต่ำที่สุด ด้วยความที่มุ่งแต่ด้านผลผลิต อาจทำให้โรงงานละเลยความเป็นมนุษย์ของคนงาน กระตุ้นให้คนงานผลิตผลผลิตต่อวันให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้โดยมิได้คำนึงถึงศักยภาพของคนงานแต่ละคน ละเลยด้านสวัสดิการของคนงาน หากสภาพของโรงงานเป็นไปในลักษณะดังกล่าว คนงานก็จะมีสภาพไม่แตกต่างไปจากวัว ควาย หรือเครื่องจักร ที่ต้องทำงานไปอย่างไม่มีชีวิตจิตใจ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว และเพื่อช่วยให้คนงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทางโรงงานจะต้องยอมรับคนงานในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ต้องจัดสวัสดิการให้แก่คนงานอย่างเพียงพอ ต้องจัดสภาพแวดล้อมในโรงงาน ให้คนงานสามารถทำงานได้อย่างมีความสุข เช่น ลดความดังของเสียง จัดฝุ่นละออง

¹สไปเซอร์, เอ็ดวาร์ด เอช. บรรณาธิการ. มนุษย์กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค. แปลโดย สุเทพ สุนทรเกสซ์, 2516, หน้า 399.

และกลืนสารเคมี ให้แสงสว่างอย่างเพียงพอ จัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น นอกจากนี้ โรงงานควรมีโครงการให้การศึกษอบรมแก่คนงาน โดยการให้การฝึกอบรม ให้ความรู้ทั่วไป จัดให้มีห้องสมุด ตลอดจนให้โอกาสไปศึกษาดูงาน ยังโรงงานอื่น ๆ การกระทำดังกล่าวนี้ นอกจากจะเป็นการพัฒนาคุณภาพคนงานของโรงงานแล้ว ยังเป็นการเพิ่มผลผลิตของโรงงานทาง อ้อมด้วย

หน่วยงานในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหน่วยงานของเอกชน รวมทั้งตัวโรงงานเอง จะต้องประสานงานกัน ในการให้การศึกษอบรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น อันเป็นการสร้างพื้นฐานในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ในการปรับตัวให้ เข้ากับวัฒนธรรมโรงงานเพื่อที่จะได้ไม่ก่อให้เกิดปัญหา แก่ทั้งตัวประชาชนเอง แก่โรงงาน และแก่สังคมโดยรวม

กระบวนการการยอมรับวัฒนธรรม

ในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาค้นอุตสาหกรรม ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นในพื้นที่ ดังกล่าว ความเปลี่ยนแปลงนี้รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมด้วย การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดจากการรับวัฒนธรรมที่แพร่กระจายมาจากภายนอก พร้อม ๆ กับกระบวนการพัฒนา โดยคนในท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม จะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อคนในท้องถิ่นยอมรับวัฒนธรรมใหม่นั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อ มีการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ในสังคม รอเจอร์ (Rogers) ได้กล่าวถึง กระบวนการการยอมรับ วัฒนธรรม ว่ามี 5 ขั้น¹ ดังต่อไปนี้

¹ พงษ์พันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. 2521, หน้า 129.

อ้างอิงจาก Rogers. Diffusion of Innovations. 1962, pp. 81-85.

1. การรับรู้ ได้แก่ การที่บุคคลได้พบกับสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ หรือแนวความคิดใหม่ แต่ยังคงขาดความรู้อย่างแท้จริงเกี่ยวกับสิ่งนั้น
2. ความสนใจ เมื่อบุคคลมีความสนใจเพิ่มขึ้น บุคคลก็จะหาข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ หรือแนวความคิดใหม่
3. การประเมินค่า เมื่อบุคคลพิจารณาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ หรือแนวความคิดใหม่ แล้วตกลงใจว่า จะลองใช้หรือไม่ ถ้าหากว่าเป็นประโยชน์มากกว่าเสียประโยชน์ บุคคลก็จะทดลองใช้
4. การทดลอง บุคคลได้เริ่มใช้สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ หรือแนวความคิดใหม่นั้น ในวางแผน ๆ หรือเริ่มต้นใช้เพื่อพิจารณาว่า จะตกลงยอมรับเอาไว้ใช้โดยสมบูรณ์หรือไม่
5. การยอมรับ บุคคลตกลงใจว่า จะใช้สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ นั้นโดยเต็มที่ต่อไป

การที่จะทำให้ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยอมรับในวัฒนธรรมใหม่หรือการเปลี่ยนแปลงใหม่ ใต้อย่างถูกต้องไม่เกิดปัญหา หรือความขัดแย้งทางจิตใจ จำเป็นต้องมีการเตรียมตัว ให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน หรือประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงใต้อย่างเต็มใจ โดยไม่เกิดปัญหา ระบบการศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องให้การศึกษอบรมแก่ประชาชนเกี่ยวกับการยอมรับในความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

ในสังคมที่กำลังพัฒนา ย่อมมีสิ่งใหม่ ๆ หรือแนวความคิดใหม่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ประชาชนในท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการรับรู้ในสิ่งใหม่ หรือแนวความคิดใหม่นั้น ทั้งนี้โดยระบบการศึกษาจะต้องเป็นสื่อกลาง ที่นำความรู้ดังกล่าวไปสู่ประชาชน สร้างความสนใจให้แก่ประชาชน โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น หรือแนวความคิดนั้น ชี้ให้เห็นคุณค่าของสิ่งนั้น แสดงตัวอย่างให้ปรากฏ ช่วยให้ประชาชนรู้จักประเมินค่าสิ่งนั้นหรือแนวความคิดนั้น ช่วยสนับสนุนให้มีการทดลองสิ่งประดิษฐ์หรือแนวความคิดนั้น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้น ช่วยหาข้อมูลให้บุคคลนำมาใช้ประกอบ ในการตัดสินใจว่าจะยอมรับสิ่งประดิษฐ์นั้น หรือแนวความคิดนั้นหรือไม่ เมื่อบุคคลเห็นว่า จะให้ประโยชน์มากกว่าเสียประโยชน์ บุคคลก็จะยอมรับสิ่งประดิษฐ์หรือแนวความคิดนั้น

ในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อมีการพัฒนาเกิดขึ้นย่อมมีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ อันได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ และแนวความคิดใหม่ ๆ เข้ามาเผยแพร่ เทคโนโลยีดังกล่าวนี้มีความจำเป็นและมีคุณค่าต่อการพัฒนา จำเป็นที่จะต้องให้การศึกษอบรมแก่ประชาชนในท้องถิ่น ให้มีความเข้าใจในเทคโนโลยีนั้น ๆ และยอมรับเทคโนโลยีนั้น หากไม่แล้วจะเป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนา ระบบการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทอย่างสำคัญในการทำหน้าที่ยังกล่าว เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่มีการเผยแพร่ ทางด้านเกษตรกรรม เช่น การทำไร่นาสวนผสม การเกษตรอุตสาหกรรม สหกรณ์การเกษตร เป็นต้น ทางด้านการเพาะเลี้ยงและการประมง เช่น การเลี้ยงสัตว์น้ำแบบกึ่งหนาแน่น การเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชังในทะเล การเพาะเลี้ยงสัตว์วัยอ่อนด้วยแหล่งคักตอน เป็นต้น ทางด้านอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมไหม่ง อุตสาหกรรมพลาสติก อุตสาหกรรมกะทิผง อุตสาหกรรมผลไม้ผง อุตสาหกรรมเนื้อสัตว์เทียม เป็นต้น ทางด้านแนวความคิด เช่น การทำงานแบบกลุ่มสัมพันธ์ การควบคุมคุณภาพ การพัฒนาจิตใจ เป็นต้น ทางด้านเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น เครื่องทำน้ำร้อนด้วยแสงอาทิตย์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องปรับอากาศ รถจักรยานยนต์ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องบดไฟฟ้า เครื่องโกนหนวด เครื่องเป่าผม กบเหลาหินสอ ที่เย็บกระดาษ ที่ถอดเข็มเย็บกระดาษ เป็นต้น ทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สะพาน โทรเลข โทรศัพท์ กระแสไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงถึงเทคโนโลยีที่มีการนำเข้ามาเผยแพร่สู่ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เทคโนโลยีเหล่านี้ จะได้รับการยอมรับหรือไม่ และเมื่อรับเข้ามาแล้วจะใช้ได้อย่างถูกต้อง ได้รับผลประโยชน์คุ้มค่าหรือไม่ หรือก่อให้เกิดโทษแก่ผู้ใช้และแก่สังคมหรือไม่ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้ใช้ ซึ่งจำเป็นต้องมีการให้การศึกษอบรมกัน กระบวนการศึกษา ทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน มีบทบาทอย่างสำคัญในการให้การศึกษอบรมแก่ประชาชนในอันที่จะรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ และใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เป็นประโยชน์แก่ตนและสังคม ขอแสดงตัวอย่างการใช้ รถจักรยานยนต์ หากใช้เพื่อเป็นยานพาหนะเพื่อการเดินทาง การถือค่อ

ทำธุรกิจ ก็จะเป็นประโยชน์ แต่ถ้านำมาใช้ในการประลองความเร็วกับถนน ก็จะไม่เป็นประโยชน์ หากกลับเป็นโทษทั้งแก่ตนเองและแก่สังคม หรือตัวอย่าง การยอมรับกระแสไฟฟ้า ชาวชนบทส่วนใหญ่ ยังไม่เห็นคุณค่าของการใช้กระแสไฟฟ้า ทั้งเพื่อแสงสว่างและเพื่อพลังงาน ด้านอื่น ๆ กระบวนการศึกษา จะต้องให้การศึกษาดูแบบ ให้เห็นประโยชน์ของกระแสไฟฟ้า และตัดสินใจใช้กระแสไฟฟ้า เมื่อประชาชนใช้กระแสไฟฟ้าแล้ว การศึกษายังจะต้องสอนให้รู้จักใช้กระแสไฟฟ้าอย่างถูกต้อง ใช้ไปในทางที่เป็นประโยชน์ และใช้อย่างประหยัดไม่นำไปใช้ในการจับปลา หรือใช้เพื่อการบำรุงความสุขอย่างฟุ่มเฟือย หรือการลักกระแสไฟฟ้าใช้ จนเกิดโทษแก่ตนเอง เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีทั้งคุณและโทษ หากใช้อย่างถูกต้องจะเป็นคุณ แต่ถ้าใช้อย่างไม่ถูกต้อง อาจเป็นโทษ หรือไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างคุ้มค่า ตัวอย่างเช่น ตู้เย็น นำมาใช้เพียงเพื่อแช่น้ำให้เย็นหรือ เครื่องคอมพิวเตอร์ มีไว้เพื่อแทนเครื่องพิมพ์ดีด หรือเพื่อเล่นเกมสื่เป็นต้น

การรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ มาใช้ มีความจำเป็นสำหรับการพัฒนา เนื่องจากวัฒนธรรมใหม่ ๆ มนุษย์ได้สร้างขึ้นเพื่อความเหมาะสมสำหรับการพัฒนา เช่น การคิด คำนวณ เป็นต้น ปัจจุบัน หากยังนับนิ้วมือ หรือใช้ลูกคิด อาจไม่ทันการ ต้องใช้เครื่องคำนวณเลข หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ จึงสามารถทำงานได้ตามต้องการ ทันกับความเจริญก้าวหน้าของสังคม แนวความคิดต่าง ๆ ที่นำมาใช้ทางด้านธุรกิจ เช่น การใช้บัตรเครดิต การออมทรัพย์โดยฝากธนาคาร การใช้เงินพลาสติก ที่ใช้สำหรับการโดยสารรถ การโทรศัพท์ เป็นต้น แนวความคิดดังกล่าว มีความจำเป็นสำหรับสังคมที่พัฒนา ซึ่งต้องปลูกฝังให้มีการยอมรับ และใช้อย่างถูกต้อง ในสังคมที่จะพัฒนาต่อไป

วัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ปัญหาความขัดแย้ง หรือความคับข้องใจย่อมเกิดขึ้นแก่ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ทั้งนี้ เป็นผลเนื่องมาจากควมปรับตัวของประชาชน ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ เพื่อช่วยให้การปรับตัวของประชาชนต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างถูกต้อง เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งและความคับข้องใจของประชาชน จำเป็นต้องมีการให้การศึกษอบรมแก่ประชาชน ให้พร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ดังกล่าว หน่วยงานที่หน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการให้การศึกษอบรม ได้แก่ การศึกษาซึ่งมีทั้งการศึกษาในโรงเรียนและนอกโรงเรียน จะต้องทำความเข้าใจในหลักการของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของประชาชน เพื่อให้การศึกษอบรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ หลักการใหญ่ ๆ ในการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สรุปได้ดังต่อไปนี้¹

1. วัฒนธรรมของชนแต่ละกลุ่ม เป็นสิ่งที่หล่อหลอมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นในส่วใดส่วหนึ่งแล้ว ย่อมมีความกระทบกระเทือนไปถึงสภาวะอื่น ๆ ทั้งหมด
2. บุคคลแต่ละคนย่อมโอบอุ้มเอาวัฒนธรรมในสังคมของตนไว้ ความขัดแย้ง ความไม่สม่าเสมอและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมนั้น ย่อมทำให้บุคลิกภาพของบุคคลในวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมไปด้วย
3. การกระทำเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชนกลุ่มไปถึงวิธีการนำความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมาสู่สังคมด้วย เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างจริงจัง โดยผู้วางแผนนโยบาย เป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคม ผู้ที่หน้าที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ต้องไม่เอาใจใส่เฉพาะมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้นเท่านั้น แต่จะต้องเอาใจใส่ต่อทุกด้านของการดำเนินชีวิตของประชาชน ต้องทำให้ประชาชนเกิดความมั่นคง และต้องหาทางป้องกันความแตกสลายของบุคลิกภาพของเขาด้วย

¹ ก่อ สวัสดิ์พานิชย์ **แบบแผนของวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค.** 2503, หน้า 379-380.

4. ในฐานะที่วัฒนธรรมของแต่ละแห่ง ย่อมมีลักษณะเฉพาะของตัวเอง ในฐานะที่เป็นสภาพอย่างหนึ่ง เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นแล้ว ย่อมมีลักษณะของตัวเองโดยเฉพาะ ดังนั้น เมื่อจะดำเนินการเปลี่ยนแปลงอะไร ต้องพิจารณาวัฒนธรรมทั้งหมด และต้องพิจารณาถึงสภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงนั้น

5. การนำความเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมใด ควรกระทำต่อเมื่อประชาชนผู้เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลง ตกลงยินยอมและมีส่วนร่วมในความเปลี่ยนแปลงนั้น

6. ความเปลี่ยนแปลงทุกอย่าง แม้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน เช่น การสร้างเขื่อน การสร้างทางรถไฟ เป็นต้น ซึ่งสร้างขึ้นมาเพื่อปรับปรุงการครองชีพของพลเมืองให้ดีขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ต้องพิจารณาถึงคน ความหวัง ความต้องการ ประวัติของเขาเป็นหลัก เราต้องคำนึงถึงขอบเขตของความสามารถตามสภาพแวดล้อมของประชาชนด้วย

ประชาชนในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม การประมง การค้าขาย มีเป็นส่วนน้อยที่มีอาชีพด้านอื่น เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในพื้นที่ ประชาชนจะต้องปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ความคับข้องใจ ความขัดแย้งย่อมจะเกิดขึ้นได้

เมื่อมีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมขึ้นในพื้นที่ที่มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้น ประชาชนบางส่วนที่เคยมีอาชีพเกษตรกรรม การประมง และการค้าขาย ต่างก็เปลี่ยนอาชีพเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม บุคคลเหล่านี้จะต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมโรงงาน อุตสาหกรรม ซึ่งมีความแตกต่างไปจากวัฒนธรรมเกษตรกรรมโดยสิ้นเชิง บุคลิกภาพเดิมของเกษตรกร ชาวประมงก็จะเปลี่ยนไปเป็นบุคลิกภาพของคนงานในโรงงาน เช่น ต้องแต่งเครื่องแบบ ต้องทำงานตรงเวลา ต้องทำงานด้วยความเที่ยงตรงแม่นยำ ต้องเชื่อฟังหัวหน้างาน ต้องเป็นสมาชิกของสหภาพ ต้องรักษาผลประโยชน์ของโรงงาน เป็นต้น นอกจากนั้นแนวทางการ

ปฏิบัติอื่น ๆ ก็จะเปลี่ยนไปด้วยตามวัฒนธรรมโรงงาน เช่น การใช้จ่ายเงิน การพักผ่อนหย่อนใจ ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ การแต่งตัว เป็นต้น ซึ่งถ้าหากประชาชนที่เข้ามาทำงานในโรงงานสามารถปรับตัวได้ ปัญหาความขัดแย้ง และความคับข้องใจ ก็จะไม่เกิดขึ้น

สำหรับประชาชนที่ไม่ได้เข้าทำงานในโรงงาน หากได้รับผลกระทบของโรงงานในทางอ้อม ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงโรงงาน ที่ต้องฟังเสียงดังของเครื่องจักร ได้กลิ่นของสารเคมี ได้กลิ่นของของเสียที่ปล่อยออกมาจากโรงงาน ได้รับควันฝุ่นละอองจากโรงงาน นอกจากนี้ ผลกระทบด้านอื่น ๆ เช่น การจราจรที่ติดขัด กระทบกรรมที่ไม่ได้ผล เนื่องจากน้ำเสียจากโรงงาน การประพฤติดุปฏิบัติที่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีของพนักงานในโรงงาน เป็นต้น เหล่านี้ ประชาชนในละแวกโรงงานจะต้องยอมรับสภาพความเปลี่ยนแปลง และต้องปรับตัวให้ได้กับสภาพดังกล่าว หากไม่แล้ว ความขัดแย้ง หรือความคับข้องใจอาจเกิดขึ้นได้

ในพื้นที่ที่มีการอพยพของคนต่างถิ่น เข้ามาอยู่ใหม่ ซึ่งอาจมีวัฒนธรรมแตกต่างจากคนในพื้นที่ ความไม่เข้าใจระหว่างกัน การแก่งแย่งแข่งขันแสวงหาผลประโยชน์ ความเคียดแค้นในเรื่องวัฒนธรรม เหล่านี้อาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งอาจนำไปสู่ความไม่สงบขึ้นในสังคมได้ นอกจากนี้ ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างประเทศ และคนไทยในท้องถิ่นอื่นมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เมื่อเป็นเช่นนี้ คนในท้องถิ่นอาจต้องเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรม มาเป็นการค้าขาย หรือบริการต่าง ๆ จะต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ การใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าและบริการอย่างเต็มที่ การแต่งกายที่แปลกออกไป ความสนุกสนาน ตลอดจนแนวทางการประพฤติดุปฏิบัติที่แตกต่างไปจากคนในท้องถิ่น ซึ่งคนในท้องถิ่นจะต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมนี้ให้ได้ และจะต้องมีวิจารณญาณในการรับวัฒนธรรมดังกล่าวด้วย

ในพื้นที่ที่มีการตัดถนนผ่านเข้าไปเพื่อประโยชน์ในด้านการคมนาคมขนส่ง ซึ่งแต่เดิมอาจเป็นเพียงทางเกวียนหรือถนนลูกรัง เมื่อมีถนนผ่าน ประชาชนในละแวกนั้นจะต้องปรับตัวให้เข้ากับการใช้ถนน ต้องใช้ความระมัดระวังในการข้ามถนน จะเอาเกวียนหรือปศุสัตว์มาเดินบน

ถนนไม่ได้ ต้องออกทนต่อเสียงดังของยวดยานซึ่งแต่เดิมไม่เคยมี ต้องคอยระมัดระวังเด็ก และ
 สัตว์เลี้ยงไม่ให้ออกมาเดินบนถนน สิ่งเหล่านี้ ประชาชนในละแวกที่มีถนนตัดผ่าน ต้องปรับ
 เปลี่ยนพฤติกรรมที่มีอยู่เดิม ให้สอดคล้องกับการมีถนน เพื่อผลประโยชน์และความปลอดภัยของ
 ตนเอง ส่วนในย่านที่มีทางรถไฟตัดผ่าน การใช้บริการทางรถไฟผิดกับการใช้รถยนต์โดยสาร
 ประจำทาง ซึ่งจะขึ้นลงเมื่อใดก็ได้ตามต้องการ สำหรับการเดินทางในชนบท แต่เมื่อมีรถไฟ
 ประชาชนจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเดินทางโดยรถไฟ เช่น ต้องซื้อตั๋วที่สถานี ก่อน
 โดยสาร ต้องขึ้นลงที่สถานี ต้องขึ้นรถตามเวลาที่กำหนด และต้องปฏิบัติตามระเบียบของการ
 โดยสาร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แต่เดิม ประชาชนในพื้นที่พัฒนาไม่เคยได้ประสบ แต่เมื่อมีทางรถไฟ
 ตัดผ่านไปยังท่าเรือน้ำลึกที่แหลมฉบัง ประชาชนจะต้องพบกับวัฒนธรรมของการโดยสารรถไฟ ซึ่ง
 ต้องการการปรับตัวที่เหมาะสม

การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นการพัฒนาดังกล่าวให้เป็นเขต
 อุตสาหกรรม เป็นการพัฒนาย่างจริงจังที่จะนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ท้องถิ่น โดยเฉพาะความ
 เปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ เช่น เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่ง และแหลมฉบัง ให้เป็น
 บริเวณอุตสาหกรรม และท่าเรือน้ำลึก เป็นต้น ประกอบกับการเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เป็น
 ผลให้บริเวณใกล้เคียง กลายเป็นแหล่งที่พักอาศัยที่มีประชาชนอยู่กันอย่างหนาแน่น กลายเป็นชุมชน
 ขนาดใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีความจำเป็นต้องหาแหล่งน้ำจืดมาเพื่อใช้สำหรับการอุปโภคบริโภค
 และใช้เพื่อการอุตสาหกรรม ซึ่งต้องใช้น้ำจืดในปริมาณมาก แหล่งน้ำจืดในบริเวณใกล้เคียง มีอยู่
 อย่างจำกัด จึงจำเป็นต้องหาแหล่งน้ำจืดมาใช้ โดยการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เพื่อกักเก็บ
 น้ำไว้ใช้ในชุมชนดังกล่าว การสร้างอ่างเก็บน้ำ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ประชาชนใน
 บริเวณใกล้เคียง ยอมรับและให้ความร่วมมือ หากไม่แล้วการสร้างอ่างเก็บน้ำจะไม่ประสบผล
 สำเร็จ และถูกขัดขวางจากประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบการศึกษา
 จะต้องให้การศึกษอบรมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องถึงความจำเป็นที่จะต้องมียังอ่างเก็บน้ำ และผล
 ประโยชน์ที่จะได้รับจากอ่างเก็บน้ำที่จะสร้างขึ้น หากไม่แล้วตัวประชาชนเอง ก็จะไม่มีน้ำจืดใช้ทั้ง

บริโภคและเกษตรกรรม การพัฒนาด้านอุตสาหกรรมซึ่งเป็นประโยชน์ของชาติ ก็จะประสบ
ความสำเร็จไปได้ด้วย

เมื่อชุมชนชนบทได้รับการพัฒนาจนกลายเป็นชุมชนเมือง ความจำเป็นในเรื่องการ
สุขภาพก็ยิ่งต้องมีมากขึ้นด้วย ระบบการกำจัดขยะก็ดี ระบบการกำจัดน้ำเสียก็ดี จำเป็นต้องมี
การพัฒนาให้ทันสมัย หน้าที่ดังกล่าวอาจมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งประชาชนทุกคนจะ
ต้องเสียภาษีเพื่อกิจการนี้ แต่เดิมในในระยะเวลาที่ชุมชนยังเป็นชุมชนชนบท ประชาชนไม่ต้องเสียค่า
ใช้จ่ายด้านนี้ แต่เมื่อชุมชนกลายเป็นชุมชนเมือง ประชาชนต้องรับภาระเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น
ซึ่งประชาชนจะต้องยอมรับ

ในชุมชนชนบทที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา ประชาชนยังอยู่กับไม่ทันตามแผน สภาพแวดล้อม
ทั่วไปยังเป็นป่า เป็นภูเขา ที่สามารถดูดซับความสกปรกกรุงรังไว้ได้บ้าง เช่น เมื่อประชาชน
เอาขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล เป็นต้น ไปทิ้งในป่า สิ่งเหล่านี้จะเสื่อมสลายไปโดยง่าย ครั้นเมื่อ
ชุมชนชนบท เปลี่ยนสภาพเป็นชุมชนเมือง สภาพแวดล้อมทั่วไปกลายเป็นที่พักอาศัย สถานที่
สาธารณะ ซึ่งถ้าทุกคนทิ้งขยะมูลฝอยลงไปในสิ่งแวดล้อม จะทำให้เกิดความสกปรกกรุงรัง ทำให้
เกิดความน่าเสียในสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้น ประชาชนที่อยู่ในชุมชนเมือง จำเป็นต้อง
แก้ไขพฤติกรรมทิ้งขยะมูลฝอย การกระทำกับสิ่งแวดล้อม การกำจัดน้ำเสียและสิ่งปฏิกูล
ให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชนเมือง

เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก อาชีพเดิมของ
ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว อาจเปลี่ยนแปลงไป เช่น อาชีพเกษตรกรรม การประมง เป็นต้น
อาจเปลี่ยนไปเป็นอาชีพทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ค่าขายสิ่งของให้แก่นักท่องเที่ยว ขาย
บริการแก่นักท่องเที่ยว ข้าราชการโดยสาร ตั้งร้านอาหาร อาชีพใหม่เหล่านี้ ผู้ประกอบการจะ
ต้องปรับตัวจากอาชีพเดิมโดยสิ้นเชิง ผู้ที่ค้าขายสินค้าหรือขายบริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น
ถ่ายภาพ ให้เช่าเก้าอี้ผ้าใบ ให้เช่ารถ ให้เช่าเรือ ให้เช่าม้า เป็นต้น ผู้ประกอบการจะต้อง

ปรับตัวให้เข้ากับลูกค้า ซึ่งเป็นชาวต่างถิ่น เป็นชาวต่างประเทศ จะต้องไม่ทดลองง คดโกง หรือเอาเปรียบลูกค้า จะต้องเอาใจลูกค้า และจะต้องเอื้อเพื่อแก่ลูกค้า ซึ่งไม่คุ้มเคยกับพื้นที่

เมื่อมีการพัฒนาเกิดขึ้นในพื้นที่ใด ย่อมมีการทำลายสภาพแวดล้อมเกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ ความตึงเครียดจากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรม มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรม นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ และปล่อยของเสียที่ไหลออกมาสู่ธรรมชาติ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างประหยัด และได้ประโยชน์อย่างสมบูรณ์ การกำจัดของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างรัดกุม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องออกกฎข้อบังคับอย่างรัดกุม และความคุ้มครองใช้กฎข้อบังคับอย่างใกล้ชิด ส่วนทางด้านการสร้างจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด เป็นหน้าที่ของระบบการศึกษาที่ต้องให้การศึกษามอบรม เพื่อสร้างคุณสมบัติที่ต้องการในตัวบุคคล ให้แก่ผู้ประกอบการในส่วนของการท่องเที่ยว อันเป็นการนำมนุษย์เข้าไปสู่ธรรมชาติที่มีความบริสุทธิ์ และสวยงาม หากไม่มีการควบคุมที่รัดกุม มนุษย์จะกลายเป็นผู้บุกรุกธรรมชาติ ทำลายธรรมชาติ ทำให้ธรรมชาติที่บริสุทธิ์กลายเป็นบ้านเมือง ซึ่งขาดคุณค่าของความเป็นแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนักท่องเที่ยวแล้ว ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ เจ้าของร้านค้า เจ้าของภัตตาคาร เจ้าของสถานพักผ่อน มักจะเป็นผู้ทำลายธรรมชาติ ด้วยการสร้างอาคารบุกรุกเข้าไปในธรรมชาติ ทำให้เสียความเป็นธรรมชาติ ทำให้เสียความสมดุลของระบบนิเวศน์ซึ่งคือไปสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งอาศัยความสวยงามของธรรมชาติเป็นสื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ก็จะหมดความสำคัญลง และจะถูกทำลายไปในที่สุด นอกจากกฎข้อบังคับ ซึ่งมีไว้สำหรับควบคุมพฤติกรรมของผู้ประกอบการแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องดูแลอย่างใกล้ชิด ในการใช้กฎข้อบังคับนั้น ๆ และนอกจากนั้น ระบบการศึกษาจะต้องสร้างจิตสำนึกของความรับผิดชอบในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้แก่ผู้ประกอบการทั้งหลาย

ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นความเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาแต่การพัฒนาบ้านอุตสาหกรรม อันเป็นความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ

แต่จะส่งผลกระทบต่อไปยังการเปลี่ยนแปลงทางด้านอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งจะส่งผลไปถึงชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ของโครงการ และบริเวณใกล้เคียง ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นนี้ หากประชาชนไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างราบรื่น บัณฑิต ความขัดแย้ง ความคับข้องใจ ก็จะเกิดขึ้น แต่ถ้าหากมีการเตรียมการ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบการศึกษา เป็นต้น ให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชน จะทำให้ประชาชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้

เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่ในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ให้เป็นพื้นที่พัฒนาด้านอุตสาหกรรม ย่อมมีการย้ายถิ่นของประชาชนจากท้องถิ่นอื่น เข้ามาสู่พื้นที่นี้ ผู้ที่มีการย้ายถิ่นมีทั้งประชาชนทั่วไป นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักบริหาร นักการศึกษา พ่อค้า ตลอดจนนักท่องเที่ยว ผู้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าว บุคคลเหล่านี้ย่อมถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนให้แก่คนในท้องถิ่น และรับวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นไว้ ในขณะที่เดียวกัน คนในท้องถิ่นก็จะรับเอาวัฒนธรรมของคนต่างถิ่นที่เข้ามาอยู่ใหม่ หรือนักท่องเที่ยว และถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนให้แก่ผู้เข้ามาอยู่ใหม่ หรือนักท่องเที่ยว หรือพ่อค้าแม่ค้าที่เดินทางเข้ามาทำธุรกิจการค้าในพื้นที่

การยอมรับการแพร่กระจายวัฒนธรรมจากสังคมอื่นมี 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้¹

1. รับเอาผลผลิตวัฒนธรรมของเขามาใช้โดยตรง ได้แก่ การรับเอาสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ มาใช้ เช่น การรับเอารถยนต์ รถไฟ เครื่องปรับอากาศ วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ มาใช้ เป็นต้น การรับเอาผลผลิตวัฒนธรรมแบบนี้มาใช้ มีผลในทางทำให้วัฒนธรรมเกิดการสะสม ทอกลูก ทำให้วัฒนธรรมเดิมขยายตัวออกไป เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการรับเอาวัตถุนั้น ๆ มาใช้ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เช่น การรับเอารถยนต์มาใช้

¹ ฟองกันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. 2521,

เป็นต้น ทำให้มีการสร้างถนน สถานีบริการรถยนต์ การติดต่อระหว่างเมืองต่าง ๆ ทำได้เร็ว
ขึ้น การขนส่งสินค้า สะดวก รวดเร็ว ส่วนผลในทางอ้อม ได้แก่ ทำให้มีการขยายการเพาะ
ปลูกแบบเดิม เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการส่งออก
จำหน่ายต่างประเทศมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นลูกโซ่
และมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวไทยโดยส่วนรวม รวมทั้งระบบค่านิยมและการจัด
ระเบียบต่าง ๆ ของสังคม ในที่สุด

การรับเอาผลผลิตวัฒนธรรมจากสังคมอื่นมาใช้โดยตรงนั้น เห็นได้ง่ายในกรณี
ประติมากรรมหรือวัฒนธรรมวัตถุ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จะเป็นไปมากหรือน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับชนิด
ของวัฒนธรรมที่รับเข้ามา สิ่งประติมากรรมบางอย่างก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในขอบเขตที่กว้างขวาง
มาก และมีผลถึงโครงสร้างสังคมส่วนรวม แต่สิ่งประติมากรรมบางชนิด ก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงน้อย

2. การรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามา โดยดัดแปลงให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมเดิมของตน
หรือเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิมไปบ้าง ให้เข้ากับของใหม่ ๆ เป็นการผสมผสานกันระหว่างของ
สองสิ่ง และเกิดลักษณะวัฒนธรรมที่ผสมกลมกลืนกัน เช่น การที่คนไทยรับเอาระบบการศึกษาของ
ตะวันตกมาใช้ เป็นต้น มีการปรับปรุงการศึกษาให้เข้ากับรูปแบบการศึกษาของไทยแต่เดิม ลักษณะ
การปรับวัฒนธรรมสองแบบให้เข้ากันได้ นี้ เรียกได้ว่า เป็นการปรับตัวของวัฒนธรรม (adap-
tive culture) จะมีวัฒนธรรมแบบเก่าไปปะปนอยู่ในวัฒนธรรมใหม่ ไม่ได้เปลี่ยนไปโดยฉับ
พลันทันที ทำให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปโดยล่าช้ากว่าแบบที่หนึ่ง ความล่าช้าในการปรับตัวของ
วัฒนธรรมนี้ จะทำให้เกิดความกลมกลืนกันน้อย ในระหว่างวัฒนธรรมทั้งสอง ในระยะแรก แต่
ระยะต่อมาจะมีการกลมกลืนกันมากขึ้น

ในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ประชาชนส่วนใหญ่รับเอาผลผลิต
วัฒนธรรมของต่างประเทศมาใช้โดยตรง ทั้งนี้เป็นเพราะผลผลิตดังกล่าวเข้ามาพร้อมกับการพัฒนา
เมื่อประชาชนในพื้นที่รับเอาผลผลิตวัฒนธรรมเข้าไว้ใช้โดยคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ และความ

สะดวกสบายที่ได้รับ มิได้มีการศึกษาถึงธรรมชาติของสิ่งนั้น รวมทั้งวิธีการใช้ที่ถูกต้อง ผลที่ได้
รับอาจไม่เต็มสมบูรณ์ และในบางครั้งอาจเป็นโทษทั้งแก่ผู้ใช้และแก่ผู้อื่นด้วย เป็นธรรมชาติของ
มนุษย์ที่ต้องการความสะดวกสบาย ต้องการได้รับผลประโยชน์ และที่ขาดมิได้คือต้องการความ
มีหน้ามีตา ต้องการเกียรติยศ ต้องการให้ได้รับคำยกย่องว่าเป็นคนทันสมัย ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็น
การรับเอาผลผลิตวัฒนธรรมของชาวต่างประเทศมาใช้ หรือนำเอาวิถีชีวิตของเขามาใช้ก็ตาม
เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

เมื่อมีการรับเอาวัฒนธรรมของผู้อื่นมาใช้ โดยที่มิได้มีการศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้
ถึงวิธีใช้ที่ถูกต้อง ผลเสียอาจเกิดขึ้นกับผู้ใช้ได้ เช่น รถยนต์ เป็นต้น หากไม่รู้จักวิธีใช้ วิธีดูแล
รักษา หรือนำไปใช้ประลองความเร็วกันบนถนน ผู้ใช้อาจได้รับโทษภัยจากการใช้รถยนต์ ทั้ง ๆ
ที่รถยนต์ก็เป็นผลผลิตวัฒนธรรมต่างประเทศที่มีคุณค่ายิ่ง แนวคิดใหม่ ๆ อันเป็นผลผลิตทาง
วัฒนธรรมของตะวันตกก็เช่นกัน เช่น ความคิดเกี่ยวกับคำว่า เสรีภาพ เสมอภาค เป็นต้น มักมี
ผู้นำมาใช้โดยไม่ถูกต้อง เนื่องจากความไม่เข้าใจ หรือเกะลังนึกเบือนเพื่อหาผลประโยชน์ก็ตาม
การรับเอาผลผลิตวัฒนธรรมของผู้อื่นมาใช้ จำเป็นต้องมีการศึกษาให้เข้าใจอย่างถูกต้อง ถ่องแท้
จึงจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

เป็นปกติของประชาชนในพื้นที่ที่กำลังมีการพัฒนา มักจะยอมรับผลผลิตวัฒนธรรมของผู้ที่
ได้ชื่อว่าพัฒนาแล้วมาใช้โดยง่าย โดยมิได้มีการศึกษาหรือทำความเข้าใจในสิ่งนี้ให้ถ่องแท้เสีย
ก่อน การกระทำดังกล่าว นอกจากจะเป็นผลเสียแก่ตัวผู้ใช้แล้ว ยังทำให้เสียประโยชน์ในส่วน
รวมอีกด้วย เช่น ถนนหนทางชำรุดเสียหาย ใช้กระแสไฟฟ้าเพิ่มขึ้น ใช้น้ำเพิ่มขึ้น สร้าง
ปัญหาความเดือดร้อนให้แก่สาธารณชน เป็นต้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ปัญหาเช่นที่กล่าวเกิดขึ้น
ระบบการศึกษาจะต้องทำหน้าที่ให้การศึกษแก่ประชาชน ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา
รวมทั้งสื่อสารมวลชนและในสังคมโดยทั่วไป ให้ประชาชนมีความเข้าใจในผลผลิตวัฒนธรรมที่จะ
รับเข้ามาใช้ให้เข้าใจถึงวิธีใช้ที่ถูกต้อง เพื่อให้ได้รับประโยชน์อย่างสมบูรณ์โดยที่ไม่เป็นโทษ
แก่ตนเองและแก่สังคม ความรู้อันกล่าวนี้จะต้องเริ่มมาจกที่บ้าน สถานศึกษา รวมทั้งในหน่วยงาน

ในชุมชน เช่น โรงงาน สมาคม ห้างร้าน เป็นต้น โรงเรียนมีบทบาทอย่างสำคัญ ในการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนให้ เข้าใจถึงธรรมชาติและวิธีใช้ผลผลิตทางวัฒนธรรม กระบวนการ ที่เด็กจะต้องพบและจะต้องรับเอามาใช้ในอนาคต เช่น มัธยมศึกษา สตรี สารเคมี ปราบศัตรูพืช ยาคุมกำเนิด ทินเนอร์ผสมสี บริการหยอกเหรียญ เป็นต้น

นอกจากระบบการศึกษาจะต้องสอนให้เด็ก เยาวชนและประชาชน เข้าใจในผลผลิตวัฒนธรรมและสามารถนำมาใช้ได้อย่างถูกต้องแล้ว ยังจะต้องสอนให้รู้จักปรับผลผลิตวัฒนธรรมนั้น ๆ ให้เข้ากับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของไทยอีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้ง เกิดความคับข้องใจแก่ผู้ที่นำมาใช้หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลผลิตวัฒนธรรมบางอย่างเหมาะสมแต่กับเจ้าของวัฒนธรรม เหมาะกับเมืองหนาว เหมาะกับชุมชนที่พัฒนาแล้ว แต่ถ้าหากจะนำมาใช้กับผู้ที่กำลังพัฒนา จะต้องมีการปรับให้เหมาะสม เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด และไม่เป็นผลเสียแก่ผู้ใช้ นอกจากนั้น การปรับสิ่งของบางอย่างจากสิ่งที่ทำไว้เดิมขึ้นใช้ใหม่ บางครั้งก็อาจเป็นโทษมากกว่าเป็นคุณ เรื่องนี้ ระบบการศึกษามีส่วนช่วยได้มาก

การปรับวัฒนธรรมใหม่ให้เข้ากับได้กับวัฒนธรรมเดิมของท้องถิ่น หรือปรับวัฒนธรรมเดิมให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ ล้วนมีความสำคัญ ในอันที่จะทำให้วัฒนธรรมทั้งสองด้านปรับตัว เข้าหากัน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้นับปฏิบัติได้รับประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ตาม การปรับวัฒนธรรม ต้องกระทำด้วยความรอบคอบ หากไม่แล้วจะเป็นการเปลี่ยนวัฒนธรรม เป็นการทำลายวัฒนธรรมเดิม เพราะวัฒนธรรมใดก็ตาม ย่อมสร้างขึ้นโดยมีจุดประสงค์ของวัฒนธรรมนั้น ๆ โดยเฉพาะ เมื่อนำมาดัดแปลงแก้ไข อาจไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมใหม่ จนอาจทำให้เกิดผลเสียขึ้นได้ ดังนั้น ในการดัดแปลงวัฒนธรรม จำเป็นต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและต้องมีการทดลองใช้ในเวลาที่เหมาะสม จึงจะได้ผลดี เช่น การนำรถแทรกเตอร์ มาทำเป็นรถอีแต๋น การนำรถจักรยานยนต์มาใช้กับเครื่องสูบน้ำ การนำจักรยานมาใช้กับเครื่องหว่านข้าว การนำฟิล์มมาใช้ในการฉายหนัง การนำรถยนต์มาใช้กับเรือหางยาว เป็นต้น

การดัดแปลงวัฒนธรรมหรือรับเอาวัฒนธรรมของผู้อื่นมาใช้อย่างผิด ๆ อาจก่อให้เกิดผลเสียได้ เรื่องนี้ ระบบการศึกษา ต้องให้ความช่วยเหลือ โดยการให้การศึกษานอกระบบ ให้ความรู้แก่ประชาชนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ให้ทราบถึงวิธีการที่จะใช้วัฒนธรรมที่รับเข้ามาใหม่ ให้ถูกต้อง ไม่นำไปใช้อย่างผิด ๆ เช่น การใช้กระแสไฟฟ้าจับปลา การโกงโทรศัพท์ชนิดหยอดเหรียญ การดัดแปลงเครื่องออกสลากกินแบ่ง การดัดแปลงมาตรวัดน้ำประปา การดัดแปลงมาตรวัดกระแสไฟฟ้า เป็นต้น การดัดแปลงผลผลิตทางวัฒนธรรมดังกล่าว บางครั้งแม้จะไม่เป็นภัยแก่ตนเอง แต่ก็ทำให้ผู้อื่นได้รับผลเสียหายระบบการศึกษา จะต้องสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ให้แก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งประชาชนทั่วไป

ในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของการค้าขาย และการท่องเที่ยวมาก่อน มีการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมเป็นไปโดยสะดวก และประชาชนส่วนใหญ่รับทราบข่าวสารกันอย่างกว้างขวาง ประกอบกับในภาคนี้ มีประชาชนจากภาคอื่น ย้ายถิ่นฐานเข้ามาประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมอยู่เนือง ๆ เช่น รับจ้างทำเกษตรกรรม เป็นลูกเรือประมง เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าว พื้นที่ในภาคนี้ จึงมีการถ่ายเทของประชากรในอัตราที่สูง ประชาชนในท้องถิ่น พร้อมทั้งจะรับวัฒนธรรมจากภายนอกอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิทยาการใหม่ ๆ ทางด้านเกษตรกรรม การประมงรวมทั้งทางด้านอุตสาหกรรม

ประชาชนในภาคตะวันออก ส่วนใหญ่เป็นพวกสร้างสรรค์ เป็นพวกที่ยอมรับเร็ว และเป็นพวกที่ยอมรับของใหม่ง่าย ประชาชนกลุ่มนี้เป็นพวกที่ชอบนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาทดลองใช้ เช่น ทางด้านเกษตรกรรม มีการทดลองใช้การติดตามตอกิ่ง การปลูกพืชหมุนเวียน การให้น้ำระบบน้ำหยด การเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง การเลี้ยงสัตว์น้ำแบบกึ่งหนาแน่น เป็นต้น นอกจากนี้ในด้านอุตสาหกรรมก็ดี ในด้านการค้าก็ดี ประชาชนกลุ่มนี้ มักกล้าเสี่ยงที่จะนำวิทยาการใหม่ ๆ มาใช้ และก็ประสบความสำเร็จ จนสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่นได้ จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าโดยสภาพแวดล้อมที่ดี หรือโดยตัวบุคคลที่ดี ภาคตะวันออกมีความพร้อมที่จะรับการเผยแพร่ของวัฒนธรรมได้อย่างรวดเร็ว

เมื่อพิจารณาถึงการยอมรับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมแล้วจะเห็นได้ว่า มนุษย์เป็น
ตัวการสำคัญในการยอมรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ ถ้าหากมีการยอมรับการแพร่กระจาย จึงจะเรียก
ได้ว่าบรรลุผลสมบูรณ์เต็มที่ และย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมและวัฒนธรรมตามมาโดย
พิจารณาจากการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ของบุคคล สามารถจำแนกประเภทของบุคคลได้ดังนี้¹

1. พวกสร้างสรรค์ ได้แก่ พวกที่คิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เป็นพวกที่กระตือรือร้น
ทดลองความคิดเห็นใหม่ ๆ กล้าและชอบเสี่ยง เป็นพวกที่พร้อมจะรับความเดือดร้อนที่เกิดจาก
การใช้สิ่งใหม่ ๆ หรือความคิดใหม่ ๆ ถ้าหากไม่ประสบความสำเร็จ

2. พวกที่ยอมรับเร็ว ได้แก่ พวกที่มีแนวโน้มว่าเป็นบุคคลสำคัญของท้องถิ่น พวกนี้
ได้รับความนับถือ เนื่องจากประสบความสำเร็จในชีวิต และมีแนวความคิดใหม่ ๆ พวกนี้มัก
พิจารณาประเมินค่าสิ่งใหม่ ๆ ก่อนที่จะทดลองใช้ ถ้าพวกนี้ยอมรับ กระบวนการ การแพร่
กระจายก็จะเป็นไปได้มากขึ้น

3. คนกลุ่มใหญ่ในสังคมซึ่งยอมรับของใหม่่ง่าย เป็นพวกที่ยอมรับความคิดเห็นใหม่ ๆ
ก่อนหน้าคนอื่น ๆ ในสังคมโดยเฉลี่ย อุบนิสัยของคนพวกนี้เป็นผู้ที่ชอบเสรีภาพ และมีส่วนทำให้
วัฒนธรรมใหม่ ๆ นั้น ได้รับการยอมรับอย่างเต็มที่ แต่คนพวกนี้ ยากที่จะเป็นผู้นำการยอมรับได้

4. คนกลุ่มใหญ่ในสังคมซึ่งยอมรับของใหม่ช้า เป็นพวกที่ตามหลังสมาชิกคนอื่น ๆ ใน
สังคมโดยทั่วไป บางครั้งการยอมรับสิ่งใหม่ของคนพวกนี้ เป็นผลมาจากความกดดันในสังคม
หรือความจำเป็นในทางเศรษฐกิจ มหาชนจะต้องยอมรับของใหม่ ๆ นั้นเสียก่อน คนกลุ่มนี้จึงจะ
ยอมรับ

¹ ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. 2521,
หน้า 130-131.

5. พวกกล้าหลัง เป็นพวกสุดท้ายที่จะเปลี่ยน เป็นกลุ่มที่ล่าช้าที่สุดในการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ พวกนี้จะติดอยู่กับค่านิยมจารีตประเพณีเดิม และโดยทั่ว ๆ ไป จะมีความสงสัยผู้ประคิษฐ์และผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เป็นพวกที่ไม่มีความคิดในทางเป็นผู้นำ

ประชาชนในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นคนในสามกลุ่มแรก ได้แก่ พวกสร้างสรรค์ พวกที่ยอมรับเร็ว และพวกที่ยอมรับของใหม่ได้ง่าย มีเพียงกลุ่มน้อยในอีกสองกลุ่มสุดท้าย ซึ่งได้แก่ กลุ่มคนซึ่งยอมรับของใหม่ช้า และกลุ่มพวกที่รับของใหม่ได้ช้าที่สุด ซึ่งคนกลุ่มสุดท้ายนี้ ปัจจุบันแทบจะไม่มีอยู่เลยในพื้นที่พัฒนา

สำหรับกลุ่มคนที่ยอมรับของใหม่ช้านี้ ความจริงในด้านความคิด คนกลุ่มนี้ก็พร้อมที่จะยอมรับความเปลี่ยนแปลงอยู่แล้ว แต่สาเหตุที่ช้าเนื่องมาจากความจำเป็นในทางเศรษฐกิจเท่านั้น เช่น คนกลุ่มนี้เห็นความจำเป็นของการใช้กระแสไฟฟ้า การติดตั้งโทรศัพท์ แต่ที่ยังไม่สามารถใช้ได้เนื่องจากไม่มีค่าใช้จ่ายในการติดตั้ง เป็นต้น สำหรับในเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับ ความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ ถ้าเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่ ๆ แล้ว คนกลุ่มนี้จะยอมรับและนำไปปฏิบัติทันที เช่น การเกษตรแบบครบวงจร การเกษตรอุตสาหกรรม เป็นต้น

ปัญหาสำคัญของประชาชนในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มิใช่อยู่ที่ความล่าช้าของการยอมรับการเผยแพร่ทางวัฒนธรรม แต่อยู่ที่การรับวัฒนธรรมเข้ามาใช้เร็วเกินไป จนไม่สามารถปรับตัวได้ทัน ไม่สามารถรับวัฒนธรรมที่รับเข้ามาใหม่ให้เข้ากับวัฒนธรรมเดิม ตลอดจนไม่สามารถใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมใหม่ได้อย่างคุ้มค่า และในบางครั้งอาจได้รับโทษภัยจากการใช้ที่ไม่ถูกต้องอีกด้วย มาตรการในการป้องกันมิให้เกิดปัญหาดังกล่าว ได้แก่ การใช้ระบบการศึกษาเป็น เครื่องมือในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน ในการนำวัฒนธรรมใหม่ ๆ มาใช้

ขอแสดงตัวอย่างของวัตถุวัฒนธรรม ที่ชาวประมงในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือรับมาใช้อย่างรวดเร็ว ได้แก่ เครื่องมือจับปลาที่ทันสมัย ที่มีเรดาร์ สำหรับติดตามฝูงปลา มีแหอวน และเบ็ด ที่สามารถจับปลาได้หมดแม้แต่ตัวเล็กตัวน้อย เครื่องมือเหล่านี้หากผู้ใช้ ไม่มี

จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในทะเล ชาคความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมือง คนหนึ่ง เขาก็จะใช้เครื่องมือดังกล่าวไปในทางทำลายทรัพยากรธรรมชาติจนหมดสิ้น นอกจากนี้ ยังมีเครื่องมือค้นหาแร่ เครื่องมือระเบิดหิน เครื่องมือตัดไม้ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความทันสมัย และมีประสิทธิภาพทั้งสิ้น ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะใช้เครื่องมือ เหล่านี้ หากคนเหล่านี้ ไม่ได้รับการปลูกฝังให้มีความรับผิดชอบในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ชาวจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแล้ว เขาก็จะใช้เครื่องมือเหล่านี้ทำลาย ทรัพยากรของชาติให้หมดสิ้นไปในเวลาอันรวดเร็ว

การรับเอาแนวความคิดใหม่ ๆ มาใช้ บางครั้งก็เป็นการไม่เหมาะสมและเป็นอันตราย ได้เห็น ช่นกัน ขอแสดงตัวอย่าง ความคิดเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน ที่ว่า เงินทองหามาได้ก็ควรนำมาใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และความสนุกสนาน ซึ่งความคิดดังกล่าว เป็นวัฒนธรรมการ ท่องเที่ยว ที่คนในท้องถิ่น ได้เห็นนักท่องเที่ยวใช้จ่ายเงินกันอย่างไม่เสียคาย หมดเท่าไรไม่ว่า ขอให้ได้สนุกสนานเป็นพอ นอกจากนั้น การแต่งกายแปลก ๆ การปฏิบัติต่อกันระหว่างเพศ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่งำให้คนในท้องถิ่นยึดถือ นำไปปฏิบัติตามโดยคิดว่า เป็นความทันสมัย เป็น ความโก้ เก๋ ทั้งนี้โดยมิได้คำนึงว่า ตนเองอยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะกระทำเช่นนั้น ผลก็คือ เกิด ปัญหาด้านเศรษฐกิจในครอบครัว

ความคิดใหม่ในสังคมที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้แก่ การรับประทาน อาหารในร้านอาหาร เป็นที่น่าสังเกตว่า ปัจจุบัน ความนิยมออกไปรับประทานอาหารนอกบ้าน ตามร้านอาหาร กำลังเป็นที่แพร่หลาย เรื่องนี้ อาจเป็นด้วยการรับเอาวัฒนธรรมการท่องเที่ยว จากนักท่องเที่ยวไว้ ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยว จำเป็นต้องรับประทานอาหารกันที่ร้านอาหาร แต่ประชาชนทั่วไปที่มีสถานอยู่ในพื้นที่ ไม่จำเป็นต้องออกไปรับประทานอาหารที่ร้านอาหาร กันอย่างพร่ำเพรื่อ จะมีก็ในโอกาสพิเศษสักปีละครั้ง หรือหลาย ๆ เดือนครั้งก็เป็นการเพียงพอ ปัจจุบัน เป็นที่น่าสังเกตว่า ประชาชนในพื้นที่พัฒนา นิยมออกนอกบ้านไปรับประทานอาหารในร้าน อาหารกันมากขึ้น การออกรับประทานอาหารนอกบ้าน นอกจากเป็นการสิ้นเปลืองโดยไม่

จำเป็นแล้ว ยังเป็นโอกาสให้คิดโรครางลำไส้ได้ง่ายอีกด้วย ระบบการศึกษา จำเป็นต้อง
ปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป เห็นคุณค่าของการรับประทานอาหารที่บ้าน ทั้งนี้
เพื่อการประหยัด และการสร้างความอบอุ่นภายในครอบครัวด้วย

การยอมรับวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นไป
ด้วยง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัตถุประสงค์ที่เอื้อต่อการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ยังความ
มั่งคั่ง ร่ำรวย ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ในเวลาอันรวดเร็ว ประกอบกับผลกระทบของการขยาย
ตัวทางด้านเศรษฐกิจที่มีต่อด้านอื่นของสังคม อาจทำให้ประชาชนในพื้นที่ต้องประสบกับความ
เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนไม่สามารถปรับตัวให้ทัน เสมือนกับคนสลักน้ำ

การขยายตัวอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากประชาชนยอมรับวัฒนธรรม
ใหม่ ๆ มาใช้อย่างรวดเร็ว เป็นผลทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูง เกษตรกร
หรือชาวประมงที่มีรายได้น้อย ก็เข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีรายได้แน่นอน การค้า
ขายในพื้นที่พัฒนามักเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง เนื่องจากเป็นแหล่งที่มี
ประชาชนย้ายเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมาก มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวน
มาก มีหน่วยงานทั้งของราชการและของเอกชนจัดตั้งขึ้นเป็นจำนวนมาก สภาพดังกล่าว
ทำให้ภาวะเศรษฐกิจของพื้นที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เมื่อประชาชนไม่ว่างงาน และมีรายได้
เพิ่มขึ้น ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ประชาชนเหล่านั้นจะใช้เงินอย่างไร ผู้ที่ไม่เคยมีเงิน และ
ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมวิธีการใช้จ่ายเงิน ย่อมใช้เงินไม่เป็น มักใช้เงินไปในทางสุรุ่ยสุร่าย
ฟุ่มเฟือย ใช้ไปในการแสวงหาความสุข ความสำราญให้แก่ตนเอง ไม่มีการใช้จ่ายที่จำเป็น
ไม่มีการออม ไม่มีการลงทุน เมื่อเป็นเช่นนี้เงินทองที่หามาได้เพิ่มขึ้น ย่อมไม่มีประโยชน์อันใด
แต่กลับจะเป็นการทำลายตน ทำลายครอบครัวมากกว่า

ผลกระทบของการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ใน
อนาคต ที่ดินจะมีราคาสูงขึ้นมาก เนื่องจากมีความต้องการการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมสูง ที่ดิน
ซึ่งใช้ประโยชน์ได้น้อยทางเกษตรกรรม เมื่อขายได้ในราคาที่สูงมาก จะเป็นแรงจูงใจให้

เกษตรกร ขายที่ดินให้แก่นายทุนอุตสาหกรรม หรือผู้ประกอบการ เกษตรกรหรือเจ้าของที่ดิน จะได้เงินจำนวนมหาศาลจากการขายที่ดิน ซึ่งแต่เดิมมีราคาไม่มากนัก เงินที่ขายที่ดินได้เป็นจำนวนสำเนา เกษตรกรซึ่งไม่เคยมีความรู้เกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินจำนวนมาก ๆ นี้ จะเอาไปทำอะไร จึงจะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ เรื่องนี้ไม่มีผู้ใดให้การศึกษอบรมแก่เกษตรกรเลย ทำอย่างไรเกษตรกรจึงจะรู้คุณค่าของเงิน และใช้เงินเป็น ไม่นำเงินที่ได้เป็นจำนวนมาก มาใช้ในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ เช่น ซื้อรถยนต์ราคาแพง ๆ เทียวเตร่หาความสำราญในสถานเริงรมย์ เล่นการพนัน ซื้อสิ่งของเครื่องใช้ราคาแพง ๆ เป็นต้น เรื่องนี้ระบบการศึกษาจะต้องประสานงานกับหน่วยงานทางวัฒนธรรม ให้การศึกษอบรมเพื่อสร้างค่านิยมเชิงเศรษฐกิจให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ให้รู้ค่าของเงินและรู้จักใช้เงิน

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม หรือระบบนิเวศน์ทั้งสามระบบ อันได้แก่ ระบบนิเวศกายภาพ ระบบนิเวศชีวภาพ และระบบนิเวศวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ต้องกระทำอย่างเหมาะสม เพื่อรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศน์ทั้งสามให้คงอยู่ต่อไป ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุว่า ระบบนิเวศน์ทั้งสามนั้น นอกจากจะมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกันแล้ว แต่ละระบบยังมีความเกี่ยวพันกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีด้วย

เพื่อเป็นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศน์กับเทคโนโลยี ขอแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับระบบนิเวศน์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เทคโนโลยีวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม หรือระบบนิเวศน์ต่าง ๆ เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีวัฒนธรรม ย่อมจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ต่าง ๆ ด้วย

2. เทคโนโลยีวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของวัฒนธรรม ดังนั้น เทคโนโลยีวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงมีผลกระทบต่อรูปแบบของวัฒนธรรมด้วย มนุษย์เป็นผู้สร้างวัฒนธรรม เป็นผู้กำหนดพฤติกรรมและกิจกรรมทางวัฒนธรรม รูปแบบของวัฒนธรรม จะเป็นอย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับการใช้เทคโนโลยี วัฒนธรรมของมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ

3. รูปแบบของวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับกระบวนการของพฤติกรรม พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมย่อมจะส่งผลไปถึงรูปแบบของวัฒนธรรมในสังคม รูปแบบของวัฒนธรรม เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ รูปแบบของวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป จะทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

4. เทคโนโลยีวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ และค่านิยมของมนุษย์ เทคโนโลยีวัฒนธรรม จะเป็นตัวกำหนดทัศนคติและค่านิยมของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี มนุษย์ได้ใช้เทคโนโลยีวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และค่านิยมของตน เมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไป แนวความคิด ทัศนคติ และค่านิยมของคน ก็จะเปลี่ยนไปด้วย

การใช้เทคโนโลยีวัฒนธรรม เพื่อเป็นตัวกำหนดในการรักษาระบบนิเวศวัฒนธรรม มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคม การใช้เทคโนโลยีวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม จะมีผลกระทบทำให้ระบบนิเวศวัฒนธรรมต้องแตกสลาย หรือเปลี่ยนแปลงไป ระบบนิเวศวัฒนธรรมเป็นเสมือนวิญญูณของสังคม ซึ่งสังคมจำเป็นต้องรักษาไว้ เพื่อความอยู่รอดของสังคม ในชุมชนใหม่ที่ระบบนิเวศ วัฒนธรรมยังไม่หยั่งรากฝังแน่น จำเป็นต้องมีเทคโนโลยีวัฒนธรรมเป็นกลไกในการสร้างระบบนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนขึ้นก่อน และจะต้องช่วยกันบำรุงรักษาให้มั่นคงต่อไป

ในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เมื่อได้มีการนำแผนพัฒนามาใช้อย่างเต็มรูปแบบ และผลการพัฒนาเกิดขึ้นในพื้นที่แล้ว ผลกระทบที่มีต่อระบบนิเวศวัฒนธรรมย่อมเกิดขึ้นตามมาด้วย ในสังคมอุตสาหกรรมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นใหม่ เป็นสังคมใหม่ที่มีความแตกต่างไปจากสังคมเดิมโดยสิ้นเชิง ประชาชนส่วนใหญ่อพยพย้ายถิ่นมาจากแหล่งอื่น มีภูมิหลังและวัฒนธรรมที่

แตกต่างกัน อาชีพของคนเหล่านี้ ได้แก่ อาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและสถานประกอบการต่าง ๆ ประชาชนส่วนน้อยเป็นนักวิชาการที่เดินทางเข้ามาทำงานในสถานศึกษา ข้าราชการที่เข้ามาปฏิบัติราชการในหน่วยงานของทางราชการ ผู้บริหาร ระดับสูงและระดับกลาง ซึ่งได้แก่ ผู้จัดการของโรงงาน โรงแรมและสถานประกอบการต่าง ๆ สถาปนิก วิศวกร นายช่างต่าง ๆ แม้ว่าบุคคลเหล่านี้จะเดินทางเข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่พัฒนา แต่ก็เป็นไปเฉพาะในวันราชการเท่านั้น ในวันหยุดราชการ บุคคลเหล่านี้จะพักอยู่กับครอบครัว ในเมืองหลวง บุคคลเหล่านี้มิได้อพยพครอบครัวมาด้วย ยิ่งกว่านั้น บางคนยังใช้วิธีเดินทางไปกลับจากกรุงเทพ ทุกวันอีกด้วย ซึ่งกระทำได้สะดวกเป็นอันมากในปัจจุบัน

จากสภาพดังกล่าว ในวันหยุดราชการ พื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จึงมีสภาพเหมือนเมืองร้าง ที่ปราศจากผู้คน แม้แต่คนงานซึ่งทำงานในโรงงานหรือพักผ่อนอยู่ภายในที่พักของตนเท่านั้น ทุกสิ่งทุกอย่างในเมืองไม่มีการเคลื่อนไหว เหมือนเมืองที่ไร้วิญญาณ ทำอย่างไรจึงจะทำให้คนในสังคมนี้มีความรักสังคม รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม อุทิศชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจให้แก่การพัฒนาสังคม เรื่องนี้จำเป็นต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้ดำเนินการ

วิธีการหนึ่งที่จะดึงดูดปัญญาชนให้ติดอยู่กับพื้นที่ได้ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของบุคคลเหล่านั้นได้ใกล้เคียงกับเมืองหลวง หรือ กรุงเทพมหานคร เช่น มีสถานศึกษาที่เหมาะสมสำหรับบุตรหลานของเขา มีสถานพักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพียงพอ มีระบบสื่อสารคมนาคมที่ดี ตลอดจนมีสวัสดิการทางสังคมอย่างเพียงพอ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้สามารถดึงดูดปัญญาชนให้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่พัฒนาได้ เมื่อบุคคลเหล่านี้ ได้เข้าอยู่ในพื้นที่จนเสมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่งๆ ของสังคมแล้ว เขาย่อมจะมีความรักท้องถิ่น อุทิศชีวิตให้กับท้องถิ่น และร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า สร้างความมีชีวิตชีวาให้แก่ท้องถิ่นได้

อีกวิธีการหนึ่ง ได้แก่ การสร้างวิญญานให้แก่ท้องถิ่น สังคมใหม่ ซึ่งเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นสังคมไม่มีวัฒนธรรมที่มั่นคง เนื่องจาก

ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากแหล่งต่าง ๆ ได้นำเอาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนติดตัวมา ด้วย วัฒนธรรมของสังคมใหม่จึงมีความหลากหลาย เป็นผลให้วัฒนธรรมเป็นไปอย่างหลวม ๆ ขาดความหนักแน่นมั่นคง

วิธีที่จะสร้างหลักทางวัฒนธรรมในสังคมเพื่อให้ประชาชนในสังคมใหม่นยึดถือ ได้แก่ การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมขึ้นในโอกาสที่เหมาะสม เช่น งานพิธีทางศาสนา งานประเพณีของท้องถิ่น เป็นต้น ทั้งนี้โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น วัด สถานศึกษา สำนักวัฒนธรรมของท้องถิ่น หน่วยราชการ องค์กร โรงงาน สถานประกอบการ รวมทั้งสื่อมวลชน เป็นต้น ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่แก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้คนในท้องถิ่นมีความรู้ เห็นคุณค่า และยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ อันเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป สำหรับการยอมรับวัฒนธรรมใหม่ หรือความเปลี่ยนแปลงใหม่ ก็เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่กล่าวแล้ว ในการทำหน้าที่ให้ความรู้ ให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชน เพื่อให้สามารถปรับวัฒนธรรมใหม่ให้เข้ากับสภาพวัฒนธรรมเดิมและวิถีชีวิตของตน ตลอดจนปรับตัวให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงใหม่ หรือวัฒนธรรมใหม่ได้อย่างราบรื่น

วัฒนธรรมของท้องถิ่นเมื่อมีความมั่นคง ก็สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความภาคภูมิใจ และยึดถือเป็นแนวทางของการปฏิบัติในชีวิตประจำวันต่อไปได้ วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนวิญญาณของท้องถิ่น ที่สร้างความมีชีวิตจิตใจ ความงาม ความมีคุณค่า ให้แก่ท้องถิ่น ทำให้คนในท้องถิ่นซึ่งแม้จะเป็นสังคมอุตสาหกรรม หรือสังคมสมัยใหม่ ก็ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข อยู่กันอย่างผู้มีความรู้ อยู่กันอย่างผู้มีจิตใจสูง มีวัฒนธรรมเป็นเครื่องร้อยรัด ให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ร่วมมือกันพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าไปสู่จุดหมาย

การต่อต้านความเปลี่ยนแปลงใหม่

ในสังคมเดิม ประชาชนในสังคมนั้น ย่อมคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม แนวทางการประพฤติปฏิบัติ วิถีชีวิต ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ความคุ้นเคยกับสิ่งเหล่านี้

ทำให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบาย ได้รับผลประโยชน์ ได้รับคามพึงพอใจ จากสภาพที่เป็นอยู่เดิม ประชาชนไม่ต้องมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพต่าง ๆ ในสังคม

เมื่อสังคมเปลี่ยนไป จากสังคมแบบเดิม เป็นสังคมสมัยใหม่ ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป โครงสร้างของสังคมเปลี่ยนไป ระเบียบแบบแผนเปลี่ยนไป สิ่งของเครื่องใช้เปลี่ยนไป วิถีชีวิตและแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนวัฒนธรรมของสังคมย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทั้งนี้จะเปลี่ยนแปลงน้อยหรือมากย่อมขึ้นอยู่กับระดับของการเปลี่ยนแปลง เพื่อความอยู่รอด เพื่อผลประโยชน์ และเพื่อความสะดวกสบาย ประชาชนในท้องถิ่น จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับความเป็นเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ให้ได้ ในการปรับตัวนั้น จำเป็นต้องเปลี่ยนความเชื่อ เปลี่ยนพฤติกรรม บางครั้งอาจต้องสูญเสียบางอย่างไป ทั้งนี้เพื่อทำคนให้ เข้ากับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้ แต่ถ้าหากปรับตัวไม่ได้ ปัญหาความคับข้องใจย่อมจะเกิดขึ้น อันจะนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ อีกหลายด้าน

ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ย่อมมีการนำสิ่งใหม่ เข้ามามีใช้ในสังคม ประชาชนในสังคม บางส่วนยอมรับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้ บางส่วนไม่ยอมรับ ทั้งพวกที่ยอมรับและไม่ยอมรับ ต่างก็มีเหตุผลต่าง ๆ กัน อย่างไรก็ตาม จำเป็นที่จะต้องค้นหาถึงสาเหตุของการต่อต้านความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เพื่อที่จะหาวิธีการในการพัฒนาต่อไป

การสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม อย่างไรก็ตาม การสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ อาจได้รับการต่อต้าน คือการไม่ยอมรับการนำเข้ามาใช้ บางอย่างได้รับการต่อต้านน้อย บางอย่างได้รับการต่อต้านมาก เช่น ไฟฟ้า การวางแผนครอบครัว การเกษตรแผนใหม่ เป็นต้น การต่อต้านการสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ มีสาเหตุใหญ่ 2 ประการ ได้แก่ สาเหตุทางวัฒนธรรมกับสาเหตุทางจิตวิทยา ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ความเชื่อของวัฒนธรรม

1. ความเชื่อของวัฒนธรรม การได้รับการสนับสนุน หรือการคัดค้านการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานของวัฒนธรรมของสังคม คนในสังคมมักเคยชินและติดอยู่กับวัฒนธรรมเดิมของตน สิ่งของใหม่อาจได้รับการคัดค้าน เนื่องจากการผิดจากวิธีที่เคยทำกันมาแต่เดิม เมื่อเป็นเช่นนี้การเปลี่ยนแปลงมารับของใหม่จึงเป็นไปได้ยาก ดังนั้นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ จึงไม่ได้รับการยอมรับ

การพยายามใช้เหตุการณ์เก่า เพื่อให้สามารถเปลี่ยนแปลงได้สะดวกขึ้น บางทีคนอาจรับความเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ถ้าความเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดในสภาพใหม่ การจัดกิจกรรมใหม่ การเปลี่ยนระเบียบงานใหม่คู่กันไปด้วย¹

2. ความขัดแย้งกันระหว่างสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ กับค่านิยมทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม เมื่อเป็นเช่นนี้ การรับสิ่งใหม่ ๆ จึงอาจหยุดชะงักลง เช่น ทฤษฎีเรื่องวิวัฒนาการของคาร์วิน ขัดแย้งกับคำอธิบายทางศาสนา เรื่องกำเนิดของมนุษย์ เรื่องทฤษฎีดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล เรื่องการวางแผนครอบครัว เป็นต้น ความขัดแย้งระหว่างสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่กับค่านิยมทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม จึงเป็นอุปสรรคต่อการยอมรับการสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ที่เป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การต่อต้านสิ่งใหม่ ๆ ถ้าหากเกิดขึ้นอย่างรุนแรงแล้ว การเปลี่ยนแปลงก็จะไม่เกิดขึ้น แต่ถ้าหากว่าสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ นั้นมีคุณค่า หรือเป็นเรื่องถูกต้อง กลมกลืนกับวัฒนธรรมแล้ว สิ่งนั้นก็จะได้รับการยอมรับจากสังคม

ถ้าหากความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ไม่กลมกลืนกับเค้าโครงของครอบครัวและชุมชน แต่ก็ยังมีทางแสวงหาแบบแผนที่ปรากฏในสังคมนั้นได้ว่า ต้องมีส่วนใดส่วนหนึ่งในนั้นที่

¹ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. แบบแผนของวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค. 2503. หน้า 374.

คล้ายคลึงกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ถ้าสามารถมองเห็นส่วนที่คล้ายคลึงได้ ก็จะทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงได้สะดวกขึ้น¹

สาเหตุทางจิตวิทยา

การที่มนุษย์มีการต่อต้านสิ่งใหม่ ๆ มีสาเหตุทางจิตวิทยา ซึ่งจำแนกเป็นเรื่องย่อย ๆ ได้ดังนี้

1. นิสัย นิสัยมนุษย์เป็นปัจจัยเบื้องต้นที่ทำให้บุคคลต่อต้านสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มนุษย์เคยชินกับการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง จนทำให้เกิดเป็นนิสัยขึ้น ถ้าหากไม่มีเหตุผลที่ดีพอ มนุษย์จะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงนิสัยได้ง่าย ๆ มนุษย์พอใจกับแบบแผนเก่า ๆ และมีแนวโน้มที่จะรักษาแบบแผนเดิมไว้ ไม่ยินยอมการเปลี่ยนแปลง
2. ความกลัวของใหม่ ความกลัวของใหม่เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่เกิดการต่อต้านสิ่งใหม่ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า มนุษย์ยังไม่เห็นผล หรือเห็นคุณค่าของสิ่งใหม่ ๆ ทำให้เกิดการหวาดกลัว เช่น การเดินทางโดยอากาศยาน การวางแผนครอบครัว การเข้ายาปฏิชีวนะ เป็นต้น พวกที่มีการต่อต้าน มักเป็นพวกที่มีอายุสูงกว่าอัตราเฉลี่ย มีการศึกษาน้อยกว่า และมีรายได้ต่ำกว่า
3. ความไม่รู้ ความไม่รู้เป็นอีกลักษณะหนึ่งของการกลัวของใหม่ ความไม่รู้เป็นสาเหตุของการต่อต้านของใหม่อย่างหนึ่ง เช่น การต่อต้านอาหารใหม่ ๆ การวางแผนครอบครัว เป็นต้น

สาเหตุทางเศรษฐกิจ

สาเหตุทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการต่อต้านของใหม่ ซึ่งส่วนมากเกี่ยวกับด้านเทคโนโลยี เครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเป็นเรื่องทางด้าน

¹ กอ สวัสดิ์พาณิชย์. แบบแผนของวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค.

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจกับสังคม จำเป็นต้องแยกผลของความเกี่ยวพันระหว่างเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และกระบวนการเชิงนิเวศวิทยา ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา ดังนี้¹

1. ในขอบเขตของเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยีแบบง่าย ๆ และดั้งเดิม มาเป็นการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์
2. ในด้านการเกษตร วิวัฒนาการของอารยธรรมจากการเพาะปลูกเพื่อยังชีพ มาเป็นผลิตผลสินค้าทางเกษตรกรรมเพื่อการค้า เช่น การปลูกพืชเพื่อใช้ในการอุตสาหกรรม เป็นต้น
3. ในวงการอุตสาหกรรม การเปลี่ยนจากการใช้แรงมนุษย์หรือสัตว์ มาเป็นการใช้เครื่องจักร
4. ในด้านนิเวศวิทยา คือ การเคลื่อนย้ายจากหมู่บ้านมาสู่สังคมเมือง

กระบวนการทั้ง 4 อย่างดังกล่าว มีผลกระทบกระเทือนต่อโครงสร้างสังคม คือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้ คือ²

1. การแยกตัวออกจากกันของโครงสร้าง หรือการตั้งสถาบันสังคมที่มีลักษณะความชำนาญพิเศษ หรือที่มีลักษณะเฉพาะของตัวเองแต่อย่างใดเดียว กระบวนการนี้จะอยู่ในขอบเขตของเรื่องต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ ครอบครัว ศาสนา และการแบ่งแยกแรงงาน เป็นต้น
2. การรวมตัวเข้าด้วยกันของโครงสร้างสังคม เป็นการเปลี่ยนลักษณะเดิมของสังคม ซึ่งเป็นแบบล้าสมัย หลังจากที่โครงสร้างสังคมแยกตัวออกจากสถาบันต่าง ๆ แล้ว ก็เกิด

¹ ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. 2521, หน้า 110-112.

² ค. หน้า 110-113.

ใช้ความโน้มเอียงนี้ให้เป็นประโยชน์ได้ โดยการฝึความเปลี่ยนแปลงใหม่ลงไปในวัฒนธรรมเก่า เพื่อทำให้ของใหม่นั้นดูเก่าไปด้วย หรือไม่ก็ช่วยให้ผู้คนแยกตนจากแบบแผนเก่าได้ โดยยกแบบแผนใหม่ไปใช้ทั้งหมดเลยทีเดียว¹

ความเชื่อทางศาสนา ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลต่อต้านการยอมรับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการตายแล้วเกิดใหม่ การทำอย่างไรย่อมได้ผลตอบแทนเช่นนั้น เป็นต้น ความเชื่อเหล่านี้ทำให้บุคคลไม่ยอมรับพฤติกรรมซึ่งเป็นผลต่อสังคม เช่น ผู้ที่คิดว่าตายแล้วไปเกิดใหม่ เมื่อบริจาคดวงตาไปแล้ว จะทำให้ชาติหน้าไปเกิดโดยไม่มีดวงตา จะไม่กล้าบริจาคดวงตาของตน หรือผู้ที่ต้องบีบตาทั้งในการผสมพันธุ์ก็จะไม่กล้าทำ เพราะเกรงว่าชาติหน้าจะถูกกระทำตอบแทน เป็นต้น ความเชื่อเหล่านี้บางอย่าง เป็นอุปสรรคต่อการยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งต้องการการอบรมสั่งสอน ให้บังเกิดความเข้าใจ และเปลี่ยนความเชื่อให้ถูกต้องจึงสามารถยอมรับความเปลี่ยนแปลงใหม่ได้

ลักษณะที่ทำให้เกิดความทันสมัย

การมีทัศนคติที่ทันสมัยบางอย่าง เป็นสภาพที่เกิดขึ้นก่อน และนำไปสู่การพัฒนา เช่น การประกอบกิจการอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมหมายถึงความคิดที่ชักจูงมนุษย์ให้ประพฤติในวิถีทางที่ต้องใช้พลังงานของตน เป็นต้น

ลักษณะสำคัญที่จะนำสังคมไปสู่ความทันสมัย ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

¹ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. แบบแผนของวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค.

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจกับสังคม จำเป็นต้องแยกผลของความเกี่ยวพันระหว่างเทคโนโลยีเศรษฐกิจ และกระบวนการเชิงนิเวศวิทยา ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา ดังนี้¹

1. ในขอบเขตของเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยีแบบง่าย ๆ และดั้งเดิม มาเป็นการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์
2. ในด้านการเกษตร วิวัฒนาการของอารยธรรมจากการเพาะปลูกเพื่อยังชีพ มาเป็นผลิตผลสินค้าทางเกษตรกรรมเพื่อการค้า เช่น การปลูกพืชเพื่อใช้ในการอุตสาหกรรม เป็นต้น
3. ในวงการอุตสาหกรรม การเปลี่ยนจากการใช้แรงมนุษย์หรือสัตว์ มาเป็นการใช้เครื่องจักร
4. ในด้านนิเวศวิทยา คือ การเคลื่อนย้ายจากหมู่บ้านมาสู่สังคมเมือง

กระบวนการทั้ง 4 อย่างดังกล่าว มีผลกระทบกระเทือนต่อโครงสร้างสังคม คือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้ คือ²

1. การแยกตัวออกจากกันของโครงสร้าง หรือการตั้งสถาบันสังคมที่มีลักษณะความชำนาญพิเศษ หรือที่มีลักษณะเฉพาะของตัวเองแต่อย่างใดเดียว กระบวนการนี้จะอยู่ในขอบเขตของเรื่องต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ ครอบครัว ศาสนา และการแบ่งแยกแรงงาน เป็นต้น
2. การรวมตัวเข้าด้วยกันของโครงสร้างสังคม เป็นการเปลี่ยนลักษณะเดิมของสังคม ซึ่งเป็นแบบสับสน หลังจากทีโครงสร้างสังคมแยกตัวออกจากสถาบันต่าง ๆ แล้ว ก็เกิด

¹ ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. 2521,

หน้า 110-112.

² ค. หน้า 110-113.

มีการรวมตัวกันเข้าอีกครั้งหนึ่ง เช่น เกิดเป็นรัฐ กฎหมาย การเติบโตทางการเมือง และความสัมพันธ์อื่น ๆ ให้ผสมผสานลงรอยเดียวกัน เป็นต้น

3. ความวุ่นวายทางสังคม เช่น การเคลื่อนไหวของกลุ่มชน การเกิดจลาจล ความรุนแรง การเคลื่อนไหวทางศาสนาและการเมือง ซึ่งมีผลทำให้เกิดความไม่สม่ำเสมอในกระบวนการแยกตัวของสังคม และกระบวนการการรวมตัวเข้าด้วยกันของโครงสร้างสังคม ผลที่เกิดขึ้น คือ สถาบันสังคมไม่ผสมผสานลงรอยกัน และเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

ความซับซ้อนของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การจัดระเบียบทางการเกษตร การอุตสาหกรรม และสังคมเมือง แตกต่างกันจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง

ลักษณะของสังคมที่จะเปลี่ยนไปเป็นสังคมสมัยใหม่

สังคมที่กำลังได้รับการพัฒนาให้เป็นสังคมสมัยใหม่ มีลักษณะสำคัญที่มีความแตกต่างกันดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างกันในสภาพก่อนที่จะเป็นแบบสมัยใหม่ เช่น ระบบค่านิยมทางสังคม เป็นไปในทำนองเดียวกับค่านิยมทางอุตสาหกรรม หรือเป็นไปในแนวทางที่ขัดแย้งกัน สภาพการรวมตัวทางสังคม ระดับความมั่งคั่ง การกระจายรายได้ ความหนาแน่นของประชากร ความเป็นเอกราชของประเทศ สภาพดังกล่าวนี้ มีส่วนอย่างยิ่งในการสร้างหลังการพัฒนาเศรษฐกิจ

2. ความแตกต่างกันในแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม ความกดดันให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมให้เป็นแบบสมัยใหม่ มาจากความเกี่ยวข้องกันของระบบค่านิยมภายในสังคม อาจเกิดจากความปรารถนาเพื่อให้ชาติมีความมั่นคง และเพื่อเกียรติภูมิของชาติ จากความปรารถนาเพื่อความมั่งคั่งทางวัตถุ หรือจากการผสมผสานกันของสิ่งเหล่านี้ นอกจากนี้ยัง

มีความกดดันอย่างอื่น เช่น การบีบบังคับทางการเมือง การบีบบังคับทางเศรษฐกิจ หรือความกดดันทางเศรษฐกิจและการเมืองผสมผสานกัน หรือความกดดันทางสังคม ได้แก่ ความต้องการหนีจากภาวะของระบบเก่า เป็นต้น ความแตกต่างกันเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการปรับตัวให้เข้ากับระบบใหม่

3. ความแตกต่างกันในวิถีทางดำเนินไปสู่สังคมสมัยใหม่ ได้แก่ การเริ่มต้นด้วยอุตสาหกรรมขนาดเบา หรือมีการพยายามนำอุตสาหกรรมหนักเข้ามา โดยมีการลงทุนมาก ๆ ในระยะเริ่มแรก บทบาทของรัฐบาลในการสร้างรูปแบบการลงทุน อัตราการนำความรู้ทางเทคโนโลยีและความชำนาญงานมาใช้ รวมทั้งบรรยากาศทั่ว ๆ ไปของระบบอุตสาหกรรมขณะนั้น

4. ความแตกต่างกันในลำดับขั้นของความเป็นสังคมสมัยใหม่ ได้แก่ การใช้อุตสาหกรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจ ความเกี่ยวพันกันระหว่างรัฐกับเศรษฐกิจ ศาสนากับเศรษฐกิจ รัฐกับศาสนา สังคมที่พัฒนาแล้วทางอุตสาหกรรมย่อมมีลักษณะเฉพาะตัว และแตกต่างจากสังคมอื่น

5. ความแตกต่างกันในเนื้อหาและเวลาของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในระหว่างการพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมสมัยใหม่ เช่น มีการสงคราม การปฏิวัติ การเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่อย่างรวดเร็ว ภัยธรรมชาติ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน

ลักษณะการยอมรับสิ่งสร้างสรรค์ใหม่

การคิดประดิษฐ์บางอย่าง สังคมรับไว้ใช้อย่างรวดเร็ว บางอย่างรับช้า และบางอย่างก็ไม่ใช่ที่ยอมรับเลย ลักษณะของสิ่งที่สร้างขึ้นใหม่ (หรือแนวความคิดใหม่) บางอย่างจะกระตุ้นให้เกิดการยอมรับ บางอย่างอาจเป็นเครื่องถ่วงเวลาการยอมรับ เรื่องนี้

รอเจอร์ (Rogerz, 1962) ได้กล่าวถึงลักษณะการยอมรับสิ่งสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ไว้ 5 ประการ ดังนี้¹

1. ผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ (หรือแนวคิดใหม่ ๆ) นั้น มีคุณภาพเหนือกว่าผลผลิต หรือความคิดที่มีอยู่เดิม วัตถุประสงค์ที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ หรือแนวคิดใหม่บางอย่าง ทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า บางอย่างมีค่าทางเศรษฐกิจสูง และบางอย่างก็มีความใหม่ หรือมีค่านิยมใหม่อย่างอื่น บางครั้งตัวความคิดนั้นเอง ก็ได้รับการพิจารณาว่าเป็นประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากสิ่งประดิษฐ์ หรือความคิดใหม่ ๆ จะต้องเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมเช่นนี้ การยอมรับจึงจะเป็นไปได้ง่าย

2. การเข้ากันได้กับวัฒนธรรม การยอมรับจะเป็นไปได้โดยง่ายถ้าหากสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ หรือแนวความคิดใหม่ ๆ นั้นมีความกลมกลืนกับค่านิยมทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ และเข้ากันได้กับประเพณีของผู้รับ เช่น การวางแผนครอบครัว เป็นต้น ความคิดดังกล่าวมีความจำเป็นสำหรับสังคม แต่อาจขัดกับความเชื่อทางศาสนาหรือจารีตของครอบครัว ถ้าหากสิ่งประดิษฐ์หรือแนวคิด มีความกลมกลืนกับวัฒนธรรม สังคมก็ยอมรับได้ง่าย เช่น การใช้ปุ๋ย วิทยาศาสตร์ การใช้สารเคมีปราบศัตรูพืช การบริโภค เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี จะมีความกระทบกระเทือนต่อชีวิตของคนน้อยลง ถ้าเขาสามารถทำให้ความเปลี่ยนแปลงนั้นประสมประสาน กลมกลืนกับแบบแผนความสัมพันธ์ส่วนใหญ่ในชีวิตของเขาได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ครอบครัวต่าง ๆ จึงสามารถอพยพไปอยู่ในที่ไกล ๆ ได้ เพราะเขานำเอาแบบแผนการดำรงชีวิตเก่าไปใช้ในที่ใหม่ได้ คนที่อพยพไปอยู่ต่าง-

¹ห้องพันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. 2521,

ประเทศซึ่งต้องทำงานใหม่มาทำ อาจทำงานนั้นได้สะดวก เพราะงานที่ทำนั้น ถือว่าเป็นงาน
ที่ถูกต้องในสังคมเดิมของเขา¹

3. ความซับซ้อนของสิ่งประดิษฐ์ หมายถึงการที่สิ่งประดิษฐ์ (หรือแนวความคิด)
ใหม่ ๆ นั้น มีความซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจและการใช้ โดยทั่วไป อัตราการยอมรับสิ่ง
ประดิษฐ์หรือแนวคิดใหม่ ๆ จะเป็นไปได้ช้าหรือเร็ว ย่อมขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของสิ่งประดิษฐ์
หรือแนวคิดใหม่ ๆ เป็นสำคัญ

4. ความสามารถในการแนะนำไปใช้ หมายถึงระดับ หรือขนาดของสิ่งที่สร้าง
สรรค์ขึ้นใหม่นั้น สามารถนำไปทดลองใช้อยู่ในวงจำกัด แนวคิดบางอย่างหรือสิ่งของบางอย่าง
สามารถทดลองใช้ได้เพียงบางส่วน ในขณะที่ของบางอย่างหรือ แนวความคิดบางอย่างมิได้
เป็นเช่นนั้น สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เช่น วิทยุ หรือเครื่องปรับอากาศ เป็นต้น จำเป็นต้องนำมา
ใช้ทั้งหมด จะนำมาแยกเป็นส่วนย่อย ๆ ไม่ได้ การสามารถนำเอาสิ่งใหม่ ๆ มาทดลองใช้
เพียงบางส่วน จะช่วยให้การยอมรับง่ายขึ้น

5. ความสามารถในการสื่อสาร สิ่งที่สร้างขึ้นใหม่นั้น หรือแนวความคิดใหม่ ๆ
ถ้าสามารถมองเห็นได้ง่าย หรือแพร่หลายได้ง่ายแล้ว การยอมรับจะเป็นไปได้ง่ายยิ่งขึ้น

การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ซึ่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในพื้นที่
เป็นการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง เป็นการพัฒนาที่มีการวางแผน ในลักษณะที่มีผู้นำการเปลี่ยนแปลง
เข้ามาสู่พื้นที่ การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นไปในลักษณะที่ประชาชนในพื้นที่ถูกหยบย่นความ
เปลี่ยนแปลงให้ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นการยากที่ประชาชนในพื้นที่จะสามารถปรับตัวได้ทัน เพื่อ

¹ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. แผนแผนของวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค.

ช่วยให้ประชาชนมีความพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงได้ทัน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำความเปลี่ยนแปลงเข้ามาสู่พื้นที่ จะต้องหาวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ประชาชนปรับตัวได้ทันเท่าที่

ผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีวิธีการที่จะเลือกใช้อย่างมากมาย เขาอาจทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างตรงไปตรงมา เขาอาจเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนเกิดความเปลี่ยนแปลงในทางความคิด เขาอาจสร้างสถานการณ์ขึ้นใหม่ ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนติดต่อกับสถานการณ์ใหม่ ๆ อยู่ต่อไป เขาอาจหาทางสนองความต้องการและอารมณ์ของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นใหม่ เขาอาจหาทางสนับสนุนคนที่ได้ทำการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว โดยให้ฐานะทางสังคมอย่างใหม่

เมื่อพิจารณาถึงวิธีการทั้งหมดนี้แล้ว จะเห็นได้ว่า วิธีการที่จะใช้ได้ผลนั้น ต้องพิจารณาถึงส่วนประกอบที่ทำให้เกิดบุคลิกลักษณะ ส่วนประกอบเหล่านี้ปรากฏอยู่ในสังคม สถาบัน ตัวบุคคล และสิ่งของต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงที่จะใช้ได้ผล ต้องมีการพิจารณาหลาย ๆ ด้านประกอบกัน¹

ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีทั้งหลาย แม้จะเป็นเรื่องความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเครื่องมือ เครื่องจักร แต่ก็รวมถึงสิ่งที่ไม่มีความช่วยเหลือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง จะเป็นทั้งผู้รับความเปลี่ยนแปลง และผู้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ความเป็นตัวของตัวเองของเขา ความมั่นคงของบุคลิกภาพของเขา จะต้องได้รับความเอาใจใส่จากผู้เชี่ยวชาญ ในเมื่อจะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคมนั้น²

¹ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. แผนแผนของวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค. 2503, หน้า 375.

² ก. หน้า 372.

ในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ทั้งทางด้านเครื่องมือเครื่องจักรก็ดี รวมทั้งสิ่งที่เป็นนามธรรมก็ดี ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากผู้นำสิ่งนั้นมาให้ หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ ตัวอย่างเช่น เครื่องจักรเครื่องกลในโรงงานอุตสาหกรรม วัฒนธรรมโรงงาน การเกษตรแผนใหม่ การรักษาพยาบาลแผนใหม่ การศึกษาแบบตะวันตก เป็นต้น ผู้นำความเปลี่ยนแปลงเข้ามาสู่ชุมชน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อันได้แก่ ส่วนราชการ หน่วยงานของเอกชน และบุคคลในสังคม จะต้องเอาใจใส่ต่อประชาชนผู้ที่จะต้องได้รับผลกระทบต่อวัฒนธรรมนั้น ๆ ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ได้อย่างราบรื่น โดยไม่ให้เกิดความคับข้องใจ หรือเกิดปัญหาขึ้นได้

ประชาชนในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกรรม การประมง การค้าขาย ประชาชนเหล่านี้ย่อมมีบุคลิกภาพเกษตรกร ชาวประมง หรือพ่อค้าแม่ค้า ที่มีอิสระ มีความเป็นตัวของตัวเอง แต่เมื่อประชาชนเหล่านี้ ต้องเปลี่ยนอาชีพเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จำเป็นต้องมีการปรับตัว ปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ อันเป็นวัฒนธรรมของโรงงาน ซึ่งผู้รับผิดชอบอันได้แก่ โรงงาน สถานศึกษา หรือหน่วยงานในสังคม จะต้องให้ความช่วยเหลือ โดยวิธีให้การศึกษอบรม ทั้งในโรงงานเอง ในสถานศึกษา รวมทั้งในชุมชน โดยผ่านสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ทั้งก่อนที่จะเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และหลังจากที่ได้เข้าทำงานแล้ว

การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ บางอย่างต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ เปลี่ยนนิสัยเดิมของคนในสังคม เช่น การใช้เครื่องสุขภัณฑ์สมัยใหม่ การเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง การวางแผนครอบครัว การรับประทานอาหาร เป็นต้น บางอย่างต้องใช้เวลาเป็นสัปดาห์ ปี หรือบางอย่างกว่าจะเปลี่ยนได้ต้องรอจนถึงคนรุ่นใหม่ ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำวัฒนธรรม หรือนำการพัฒนาเข้ามาสู่ท้องถิ่น จำเป็นต้องมีการเตรียมตัว คือมีการให้การศึกษ ให้ความรู้ ให้ความเข้าใจ แสดงตัวอย่าง แก่ผู้ที่จะรับการเปลี่ยนแปลง ให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องในความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เพื่อให้พร้อมที่จะรับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้อย่างราบรื่นเป็นการล่วงหน้า

ระบบการศึกษา ซึ่งได้แก่ การศึกษาในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา มีบทบาทอย่างสำคัญ ในการให้การศึกษอบรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปในห้องนี้ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านอุตสาหกรรม สามารถปรับตัวให้เข้ากับคามเปลี่ยนแปลงใหม่ได้เป็นอย่างดี ระบบการศึกษาจะต้องให้การศึกษอบรมแก่เด็กตามแนวทางใหม่ ซึ่งแตกต่างไปจากที่เคยปฏิบัติกันมาแต่ก่อน

เครื่องมือใหม่ที่ใช้เพื่อส่งเสริมให้เด็กเติบโตได้อย่างถูกต้องตามนั้น ได้แก่ **วิธีการเลี้ยงดู** เด็กอย่างใหม่ วิธีใหม่นี้ ต้องยืดหยุ่น ไม่ตายตัวเหมือนวิธีเก่า ซึ่งเลี้ยงเด็กในสังคมที่เป็นนิกรแน่นนั้นคง วิธีเลี้ยงเด็กแบบใหม่นี้ ต้องฝึกฝนให้เด็กยืดหยุ่นชีวิตของตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เด็กจะไม่ได้รับการฝึกเฉพาะให้รู้จักเข้านอนเป็นเวลา และนอนบนที่นอนที่เคยนอนเท่านั้น แต่เด็กจะต้องได้รับการฝึกหัดให้นอนในที่ใหม่ ด้วยความมั่นใจและไวใจ โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างคาดไม่ถึง เราต้องให้การศึกษากับเด็กด้วยวิธีใหม่ ซึ่งช่วยทำให้จิตใจเขาเปิดกว้างอยู่เสมอ ทำให้กล้ามเนื้อของเด็กเคลื่อนไหว เป็นอิสระมากขึ้น เราจะต้องให้การศึกษากับเด็กจนทำให้เด็กทราบว่า ความปลอดภัยนั้นมีประโยชน์ที่ความรู้ แต่อยู่ที่การรู้ว่า สิ่งที่ไม่รู้นั้นมีอะไรบางอย่างที่จะเกิดขึ้นได้¹

นอกจากนั้น การศึกษายังมีความสำคัญในการปลูกฝังคุณสมบัติที่พึงประสงค์ในตัวบุคคล ให้แก่ประชาชน ทั้งนี้โดยการฝึกอบรมเพื่อสร้างคุณสมบัติต่าง ๆ เช่น ความขยันขันแข็งในการทำงาน ความมีเกียรติ ประหยัด ความตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์สุจริต ความมุ่งมั่นในการทำงาน ความมุ่งมั่นในความสำเร็จ ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น คุณสมบัติเหล่านี้ กล่าวมานี้ มีความจำเป็นสำหรับการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมอุตสาหกรรมหรือวัฒนธรรมสมัยใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากวัฒนธรรมเดิมของสังคม

¹ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. **แบบแผนของวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค.**

ในส่วนของผู้ที่นำวัฒนธรรม หรือความเปลี่ยนแปลงใหม่เข้ามาสู่ชุมชน ก็จะต้องหาวิธีปรับวัฒนธรรมหรือความเปลี่ยนแปลงนั้น ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมในชุมชน เพราะเมื่อวัฒนธรรมใหม่กับวัฒนธรรมเดิมเข้ากันได้ ปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรมก็จะไม่เกิดขึ้น

ในทุกสังคม วัฒนธรรมนิยมประเพณีที่มีอยู่ ย่อมเป็นสิ่งที่มีความหมายสำหรับทุกคนที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน คนส่วนใหญ่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามประเพณี เป็นส่วนหนึ่งของแบบการดำเนินชีวิต ความต่อเนื่องของแบบแผนการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดความรู้สึกมั่นคง กิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคล ก็เป็นไปในแนวทางที่ก่อให้เกิดความสมบูรณ์พูนสุข ทั้งนี้โดยการประพาศิตนให้เหมือนกับคนอื่น และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นในนั้นปลาย ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม แม้จะเป็นเพียงส่วนย่อย ก็อาจเป็นการคุกคามระบบวัฒนธรรมโดยรวม หรืออย่างน้อยก็จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ใหม่เกี่ยวกับประเพณีที่มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว¹

ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนที่เป็นสังคมชนบท เมื่อสังคมได้รับการพัฒนาให้เป็นสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นสังคมเมือง ประชาชนในพื้นที่พัฒนาซึ่งเคยยึดถือวัฒนธรรมชนบทอยู่แต่เดิม มีวิถีชีวิตแบบเดิม จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสังคมเมือง หรือสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งโดยปกติ การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ อาจดำเนินไปอย่างช้า ๆ ตามธรรมชาติ ประชาชนอาจเกิดความคับข้องใจ เกิดปัญหา ต้องใช้เวลาานกว่าจะปรับตัวได้เอง แต่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชน เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงใหม่ได้

ในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เมื่อมีการพัฒนาเกิดขึ้น ความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ในชุมชน ก็จะเกิดขึ้นด้วย โดยเหตุที่สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไปจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม วิถีชีวิตของประชาชนจะถูกบังคับให้เปลี่ยนไปด้วย พฤติกรรม

¹สไปเซอร์, เอ็ดวาร์ด เอช. บรรณาธิการ. มนุษย์กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค. แปลโดย สุเทพ สุนทรภะสิทธิ์, 2516, หน้า 397.

ความเชื่อถือ และทัศนคติของบุคคลเจริญงอกงามและเปลี่ยนแปลงได้ไม่มากนัก เมื่อสิ่งแวดล้อมในชีวิตของเขาบังคับให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น สิ่งสำคัญก็คือ พฤติกรรมและแนวความคิดในชีวิตประจำวันของเขาจะต้องมีความหมาย และกลมกลืนกับระบบชีวิตของเขา¹ เมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป ประชาชนจะต้องปรับชีวิตให้เปลี่ยนไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม และในขณะเดียวกันก็ต้องปรับความเปลี่ยนแปลงในสังคมหรือวัฒนธรรมใหม่ ๆ ให้สอดคล้องวิถีชีวิตของประชาชนด้วย

ข้อที่พึงคำนึงประการหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสังคม ได้แก่ความสัมพันธ์อันแนบแน่นของส่วนต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่ส่วนหนึ่งส่วนใดแล้ว ก็จะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ด้วย ดังนั้น ในการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ก็ตามจะต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่ส่วนหนึ่งส่วนใดแล้ว ก็จะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ด้วย ดังนั้น ในการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ก็ตาม จะต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีส่วนส่งผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ กัน ถ้าหากส่วนหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลง ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุว่า การเปลี่ยนแปลงในสิ่งหนึ่ง ก่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงในสิ่งอื่น ๆ วัฒนธรรมนิยมประเพณีที่มีรากฐานมั่นคงอันหนึ่ง มีส่วนขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยววัฒนธรรมนิยมประเพณีอื่น²

ในแง่ของสุขภาพจิต อันตรายซึ่งเกิดจากความเปลี่ยนแปลงนั้น จะมีผลต่อตัวบุคคลผู้นั้น น้อยกว่าบุตรของเขา ชาวนาที่เข้ามาทำงานในเมือง มีความมั่นคงอันเกิดจากชีวิตวัยเด็กอันราบรื่น ในสังคมเดิมของเขา เขาจะสามารถทนต่อความกดดันได้มาก และจะต่อสู้กับวิกฤตการณ์ได้อย่างอาจหาญและคล่องแคล่ว ชาวนาที่อพยพเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่ ที่มีระบบสังคมที่

¹ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. แบบแผนของวัฒนธรรมกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค. 2503, หน้า 372.

² สไปเซอร์, เอ็ดวาร์ด เอช. บรรณาธิการ. มนุษย์กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค. แปลโดย สุเทพ สุทรเกษม, 2516, หน้า 297.

ซับซ้อน มักจะประสบความตึงเครียดในวัยอายุรุ่นแรก น้อยกว่าคนรุ่นต่อไป ตัวชานาเองสามารถปรับตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ดีพอสมควร ส่วนบุตรซึ่งเกิดและเติบโตในสิ่งแวดล้อมที่ไม่มั่นคงนั้น มักไม่มีแบบแผนที่เชื่อถือได้ สำหรับยึดในการดำเนินชีวิต¹

ความเกรงของเท็กวีย์รุ่น การคิดสุรา การคิดยาเสพติดให้โทษ ชีวิตที่พร่องเลือนลอยไร้ความหมายเหล่านี้เป็นผลของความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ซึ่งมักเกิดแก่คนในรุ่นต่อไป

ในอนาคตอันใกล้นี้ เมื่อมีการใช้แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้เต็มรูป และเมื่อผลของการพัฒนาแพร่ออกสู่ประชาชนทั่วไป ทั้งในพื้นที่พัฒนาและบริเวณใกล้เคียงแล้ว ในขณะเดียวกันก็จะส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ ต่อประชาชนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแง่สุขภาพจิตของประชาชนรุ่นต่อไป ทั้งได้กล่าวแต่ต้นแล้วว่า เมื่อมีการกลายสภาพจากสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมือง จะมีการอพยพของประชาชนจากท้องถิ่นอื่น เข้ามายังถิ่นฐานในพื้นที่พัฒนาเป็นจำนวนมาก ประชาชนผู้อพยพเข้ามาใหม่ ซึ่งเป็นคนรุ่นพ่อแม่ ย่อมสามารถต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเข้มแข็ง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ สิ่งแวดล้อมใหม่ได้ง่าย อย่างไรก็ตามสิ่งแวดล้อมนี้ ยังไม่มีความมั่นคงพอที่จะใช้เป็นหลักยึดสำหรับคนรุ่นลูกหลานของผู้ที่อพยพเข้ามาใหม่ได้ ดังนั้น ปัญหาอันเนื่องมาจากการพัฒนาสังคมใหม่ จึงจะตกอยู่กับลูกหลานของผู้ที่อพยพเข้ามาใหม่เหล่านี้

ผลกระทบที่จะก่อให้เกิดปัญหาแก่ลูกหลานของผู้ที่อพยพเข้ามาใหม่เป็นไปอย่างกว้างขวาง เริ่มด้วยปัญหาด้านเศรษฐกิจ ผู้ที่อพยพเข้ามาใหม่ส่วนใหญ่เข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเป็นพนักงาน มีเป็นส่วนน้อยที่เป็นนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ประกอบการ กลุ่มคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม แม้จะมีรายได้ประจำ แต่ก็ไม่มากพอที่จะออมไว้เพื่อการศึกษาของลูกหลาน

¹ กอ สวัสดิ์พาดิษฐ์. แบบแผนของวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค.

ได้อย่างเต็มอัตรา ส่วนใหญ่จะใช้จ่ายเพียงเพื่อบำรุงความสุขของครอบครัวไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น เมื่อบุตรหลายไม่ได้รับการศึกษาโดยสมบูรณ์ ปัญหาต่าง ๆ จะเกิดตามมาในภายหลัง การที่คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม ต้องออกจากบ้านไปทำงานในโรงงานทั้งวัน ไม่มีเวลาให้ความเอาใจใส่ อบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน ปล่อยให้เด็กอยู่บ้านกับปู่ย่าตายาย หรือญาติพี่น้อง ที่ไม่ได้ให้ความเอาใจใส่แก่บุตรหลานอย่างใกล้ชิด เป็นผลให้เด็กไม่ได้รับการฝึกหัด อบรมตั้งแต่เมื่ออายุยังน้อย เมื่อเด็กไม่ได้รับการศึกษาอบรมอย่างพอเพียงในระยะแรก ๆ ของชีวิตต่อไป เมื่อเด็กเติบโตเข้าสู่วัยรุ่น คงเป็นการยากที่พ่อแม่ซึ่งเป็นเพียงคนงาน จะสามารถปกครองเด็กเหล่านั้นได้

เด็กที่เกิดในสังคมสมัยใหม่ จะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง โดยที่พ่อแม่ซึ่งเป็นเพียงคนงานจะกระทำได้โดยยาก การอบรมเลี้ยงดูต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบการศึกษา ซึ่งจะต้องรับผิดชอบ ในการส่งเสริมให้เด็กเติบโตขึ้นมาอย่างถูกต้อง การสร้างสุขภาพจิตให้แก่บุตรหลานของครอบครัวที่ถูกถอนรากถอนโคน โดยที่เด็กเองยังฝังรากลงไปในสังคมนั้นไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยหลักการทางจิตวิทยาอย่างลึกซึ้ง และต้องอาศัยเครื่องมือทางสังคมอย่างใหม่เข้ามาช่วย¹

บุตรหลานคนงานส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น และก็มีเป็นจำนวนไม่น้อยที่ไม่สำเร็จการศึกษา พวกที่สำเร็จการศึกษาแล้วไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่มุ่งเข้าทำงานในโรงงาน แต่ก็มีโอกาสน้อย เพราะความจำกัดในเรื่องตำแหน่งงาน เด็กวัยรุ่นที่ไม่มีงานทำเหล่านี้ จะมีเป็นจำนวนไม่น้อยในอนาคค ในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก และจะเป็นผู้ก่อปัญหาให้กับสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากไม่มีมาตรการในการป้องกันไว้แต่ต้น

1 ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. **แบบแผนของวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค.**

เด็กวัยรุ่นที่ไม่ได้รับการศึกษา และไม่ม้งานทำและอยู่ในสังคมเมือง ที่มีความสมัยใหม่ มีความหรูหรา วัยรุ่นเหล่านี้ย่อมมีความต้องการในด้านต่าง ๆ เหมือนกับเด็กวัยรุ่นทั่วไป อิทธิพลจากสิ่งแวดลอม นักท่องเที่ยวและสื่อมวลชนต่าง ๆ ทำให้วัยรุ่นเหล่านี้ รับเอาแนวความคิดและแบบอย่างของพฤติกรรมต่าง ๆ ไปประพฤติปฏิบัติ โดยมีได้คำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวตนเอง ในที่สุดวัยรุ่นเหล่านี้จะเป็นผู้ก่อปัญหาต่างต่าง ๆ ให้แก่สังคม เช่น ปัญหาการติดยาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาเยาวชนอาชญากรรม เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน หลังจากที่มีการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกแล้ว

เพื่อป้องกันมิให้ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้น รัฐบาลจำเป็นต้องจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว ในด้านสังคมควบคู่ไปด้วย และต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ตั้งแต่ก่อนที่การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมจะเกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะการพัฒนาทางด้านสังคมกว่าจะปรากฏผล ย่อมต้องใช้เวลาค่อนข้างนาน และส่งผลกระทบไปถึงส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางทุกด้าน สิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วนได้แก่ การใช้ระบบการศึกษา เพื่อการพัฒนาทางด้านสังคม ระบบการศึกษาที่มีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนามนุษย์ ให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพตามความต้องการของสังคม โดยเฉพาะ สังคมอุตสาหกรรมในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก การใช้ระบบการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของคน สามารถกระทำได้อย่างกว้างขวาง ทั้งในและนอกสถานศึกษา ในโรงงาน ในสถานประกอบการ และโดยการใช้สื่อสารมวลชนในสังคม ทั้งในด้านวิชาสามัญ และวิชาชีพ ทั้งในด้านการปลูกฝังแนวความคิด ค่านิยม และแนวทางการประพฤติปฏิบัติ รวมทั้งการปลูกฝังคุณสมบัติที่พึงประสงค์ให้แก่คนด้วย การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

เมื่อผู้อพยพเข้ามาใหม่ ซึ่งเป็นพ่อแม่ของเด็กได้รับการศึกษาอบรม เมื่อตัวเด็กเองได้รับการศึกษาในโรงเรียน และได้รับการอบรมจากพ่อแม่ ได้รับการฝึกอบรมทางด้านอาชีพ เด็กเหล่านี้ย่อมมีความรู้ทั่วไป และความรู้ด้านอาชีพเพียงพอที่จะหางานทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประกอบอาชีพอิสระ เมื่อเขาเหล่านั้นมีอาชีพ มีรายได้ ได้รับการอบรมให้มีค่านิยม

ทางสังคมและเศรษฐกิจที่ถูกต้องย่อมจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมได้อย่างราบรื่น ไม่เกิดความคับข้องใจ ไม่ก่อปัญหาทางสังคม

บทบาทของการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงสังคม

การศึกษามีบทบาทอย่างสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพราะการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์ ซึ่งเป็นตัวการที่สำคัญในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาปัจจัยเชิงมนุษย์ อันได้แก่ ความรู้ ความคิด การปฏิบัติ ตลอดจนคุณสมบัติในส่วนบุคคล ซึ่งปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้ด้วยกระบวนการทางการศึกษา การศึกษาอบรมมีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพ เพื่อมนุษย์จะได้พัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่มีความสุขสมบูรณ์ตามความต้องการ

กระบวนการให้การศึกษที่สังคมจัดให้แก่สมาชิกของสังคม เพื่อที่จะได้ทำหน้าที่พัฒนาสังคม พึงศึกษารักษาสังคมไว้ให้คงอยู่ต่อไป กระทำได้ในหลายลักษณะ ซึ่งได้แก่การศึกษาอบรมที่บุคคลได้รับอยู่ทั่วไปจากครอบครัว จากสังคม จากสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น การศึกษาอบรมที่บุคคลได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ ของสังคม เช่น โรงงาน สถานประกอบการ สมาคม องค์การ เป็นต้น รวมทั้งการศึกษาอบรมในสถานศึกษา เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย เป็นต้น

ในสังคมที่กำลังอยู่ในระยะเปลี่ยนแปลง การศึกษาอบรมมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลในสังคมนั้น ๆ ในสังคมใหม่ มีสิ่งที่คุณจะต้องเรียนรู้เป็นอันมาก การศึกษาอบรมสอนให้บุคคลรู้จักเลือกรับรู้ในสิ่งที่ถูกต้อง เรื่องนี้สอดคล้องกับ คำกล่าวที่ว่า คนเราเลือกจำและเลือกรับรู้เฉพาะในสิ่งที่เหมาะกับความสนใจของตน เมื่อเราให้การศึกษแก่คน เราจะต้อง

ระมัดระวังเป็นอย่างมาก เราต้องกระทำอย่างช้า ๆ เพื่อทำให้ความรู้ใหม่ ซึมซาบ เข้าไปในจิตใจของคน¹

การศึกษาอบรมจากสังคม

บุคคลจะได้รับการศึกษาอบรมจากสังคม ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องรู้สิ่งที่พึงกระทำหรือสิ่งที่ต้องงดเว้น ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอด เพื่อความก้าวหน้า และเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม บุคคลจะถูกกล่อมเกลาเป็นลำดับ จนกลายเป็นสมาชิกของสังคม บุคคลจะดำเนินชีวิตตามวิถีชีวิตของสังคมนั้น ๆ สังคมทำหน้าที่ให้ความรู้ กล่อมเกลา ชักนำ ให้บุคคลเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม โดยการผ่านตัวการต่าง ๆ ของสังคม เช่น บิดามารดา ญาติพี่น้อง เพื่อน สมาชิกของสังคมและสื่อสารมวลชน เป็นต้น

ด้วยกระบวนการทางการศึกษาอบรม ที่บุคคลได้รับจากสังคม บุคคลมีความพร้อมที่จะปรับตัว ไม่ว่าจะทางด้านกายภาพ หรือด้านสังคม ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคมได้ มนุษย์มีธรรมชาติที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น บุคคลจึงสามารถปรับตนเองเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้สังคมหนึ่งได้ ทั้งสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมใหญ่และสังคมย่อย ซึ่งมีความแตกต่างกันได้ ทั้งนี้ด้วยกระบวนการทางการศึกษา (socialization) เพื่อที่จะได้เป็นสมาชิกที่ประสบความสำเร็จในสังคมนั้น ๆ การปรับตัวทางกายภาพ เช่น การปรับตัวต่อสภาพลมฟ้าอากาศที่ร้อน หนาว การปรับตัวต่ออาหาร การรับประทาน ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น บุคคลย่อมปรับตัวได้เป็นอย่างดี ด้วยกระบวนการทางการศึกษาอบรม การปรับตัวต่อสภาพทางสังคม วัฒนธรรม เช่น ความรู้สึนึกคิด ความเชื่อ ค่านิยม แนวทางการปฏิบัติตลอดจนขนบประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น บุคคลก็สามารถปรับตัวได้เช่นกัน ด้วยกระบวนการทางการศึกษาอบรม

¹ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. แบบแผนของวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค.

การศึกษาอบรมที่บุคคลได้รับจากสังคม เป็นกระบวนการให้ความรู้ การควบคุม การยับยั้ง และกำจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของบุคคล เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม เป็นการกระตุ้น เป็นการพัฒนา เป็นการส่งเสริม เป็นการสนับสนุนให้บุคคลเกิดความต้องการในด้านต่าง ๆ เป็นตัวการที่นำไปสู่การพัฒนาและความสำเร็จทั้งปวง การศึกษาอบรมที่บุคคลได้รับจากสังคม เป็นการพัฒนาศักยภาพในตัวบุคคล เป็นกระบวนการที่หล่อหลอมและสร้างสรรค์คุณสมบัติที่พึงประสงค์ให้แก่บุคคล เป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมของกลุ่มให้เข้าไปอยู่ในตัวบุคคล ทั้งในด้าน ความรู้ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ แต่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า และสามารถรักษาสังคมให้คงอยู่ต่อไป

ระบบสื่อสารมวลชน มีบทบาทอย่างมากในการให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิกของสังคม ระบบสื่อสารมวลชน เช่น วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ภาพทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ บรรณสารต่าง ๆ เป็นต้น ล้วนแล้วแต่ทำหน้าที่ให้ข่าวสาร ให้ความรู้ ความคิด แนวทางการปฏิบัติ ตลอดจนปลูกฝังคุณสมบัติต่าง ๆ ให้แก่บุคคลได้อย่างกว้างขวาง และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลในการโน้มน้าวจิตใจบุคคลได้เป็นอย่างดี จึงสามารถใช้ในการปลูกฝังค่านิยม และคุณสมบัติที่ต้องการให้แก่บุคคลได้เป็นอย่างดีด้วย อย่างไรก็ตามการใช้ประโยชน์จากสื่อสารมวลชนมีทั้งด้านบวกและลบ ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาอบรมควบคู่กันไปด้วย ที่สำคัญก็คือ จะต้องปลูกฝังวิจารณญาณในการเลือกให้แก่บุคคล

การศึกษาอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ

หน่วยงานต่าง ๆ ในสังคม ที่มีหน้าที่ให้การศึกษาโดยตรง แก่สมาชิกของสังคม ก็มีบทบาทไม่น้อยในการให้การศึกษาอบรมเช่นกัน หน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่อื่นในสังคม ได้แก่ หน่วยงานของทางราชการ เช่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด อุทยานธรรมจังหวัด สหกรณ์จังหวัด

สถานีประมง เป็นต้น หน่วยงานของเอกชน เช่น โรงงาน สถานประกอบการต่าง ๆ สมาคม
องค์การ มูลนิธิ ชมรมกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น

หน่วยงานในสังคมมีความพร้อมในทุกด้าน ที่จะจัดการศึกษาอบรมแก่ประชาชน มี
บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ มีเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับ
การให้การศึกษอบรมอย่างเพียงพอ มีงบประมาณที่สามารถจัดสรรให้การให้การศึกษอบรม
แก่ประชาชนได้ตามความต้องการ นอกจากนั้น แม้หน่วยงานเหล่านี้จะไม่สามารถจัดการศึกษา
อบรมให้แก่ประชาชนได้เอง แต่ก็สามารถให้การสนับสนุนแก่หน่วยงานอื่นได้อย่างกว้างขวาง
ในทุกสาขาวิชาและ ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน

หน่วยงานซึ่งเป็นที่รวมของประชาชนเป็นจำนวนมาก เช่น หน่วยทหาร เรือนจำ
โรงงาน ชมรม เป็นต้น แม้กระทั่ง วัด เหล่านี้เป็นแหล่งที่สามารถให้การศึกษอบรมแก่
สมาชิกของหน่วยงานนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยไม่ต้องจัดการศึกษาอบรมแก่ประชาชนทั่วไป นอก
หน่วยงานของตน โดยที่หน่วยงานดังกล่าว เป็นที่รวมของคนหมู่มาก โอกาสที่จะจัดการศึกษา
อบรมให้แก่สมาชิกของหน่วยงาน จึงกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจกระทำได้คราวเดียว
ทั้งกลุ่มใหญ่ อาจแบ่งกระทำเป็นกลุ่มย่อย ๆ หรือกระทำได้แม้กระทั่งเป็นรายบุคคล อันเป็น
การช่วยให้สมาชิกของกลุ่ม มีความรู้ทั้งในด้านอาชีพและความรู้ทั่วไป มีความชำนาญในการปฏิบัติ
หน้าที่การงาน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้มีมาตรฐานสูงขึ้น และเป็นการพัฒนาสังคมให้
ก้าวหน้าไปด้วย

กิจกรรมที่หน่วยงานในสังคม จัดขึ้น เพื่อเป็นการให้การศึกษอบรมแก่สมาชิกของหน่วย
งาน ได้แก่ การบรรยาย การแสดงปาฐกถา การประกาศ การฉายภาพทัศน์ การฉายภาพยนตร์
การฉายภาพพหุทัศน์ การเปิดประกาศที่แผ่นป้ายโฆษณา การแจกจ่ายบรรณสาร การออกหนังสือพิมพ์
การออกกล่าวด้วยวาจา การแสดงนิทรรศการ การสาธิต และการทัศนศึกษานอกหน่วยงาน
กิจกรรมดังกล่าวที่หน่วยงานจัดให้แก่สมาชิกของหน่วยงาน เป็นการให้การศึกษอบรมแก่สมาชิก
ของหน่วยงาน เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความคิด ตลอดจนพัฒนาคุณสมบัติที่

ต้องการให้แก่สมาชิก ซึ่งนอกจากจะเป็นการพัฒนาคุณภาพของสมาชิกแล้ว ยังเป็นการพัฒนา
หน่วยงาน และพัฒนาสังคมโดยทางอ้อมด้วย

หน่วยงานในสังคมส่วนใหญ่ จัดการศึกษาอบรมให้แก่สมาชิกแต่เฉพาะในด้านที่เกี่ยวกับ
งานของตนเท่านั้น โดยเฉพาะจัดขึ้นเพื่อที่จะเพิ่มผลผลิตของตน หรือเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติ
งานของตนในหน่วยงานเป็นหลัก มิได้จัดการศึกษาอบรมเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ
ดำรงชีวิตในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง การพัฒนาคุณสมบัติที่ต้องการ หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ให้ดีขึ้นกว่าเดิม การฝึกอบรมเพื่อก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ
การปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ โดยที่ไม่ทำให้สูญเสียความสมดุลของ
ระบบนิเวศน์ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประชาชนในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ซึ่งหน่วยงานในสังคม
จะต้องร่วมมือกันดำเนินการ

การศึกษาอบรมจากสถานศึกษา

สถานศึกษา อันได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย มีหน้าที่จัดการศึกษาอบรมให้
แก่ประชาชน สถานศึกษาดังกล่าวจึงมีความพร้อมที่จะทำหน้าที่ดังกล่าว ได้แก่ มี ครู อาจารย์
รวมทั้งบุคลากรอื่น ๆ ที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี เพื่อทำหน้าที่ให้การศึกษอบรมแก่ประชาชน
มีหลักสูตรที่ได้จัดเตรียมไว้สำหรับการศึกษาระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการให้การศึกษ
อบรมแก่เด็กและเยาวชน มีอาคารสถานที่ มีเครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนเงินงบประมาณ ที่จัดไว้
สำหรับการจัดการศึกษาอบรมอย่างเพียงพอ ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาจึงเป็นแหล่งที่สามารถจัดการ
ศึกษาอบรมให้แก่เด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากกว่าแหล่งอื่นใดในสังคม

เพื่อที่จะให้สถานศึกษา สามารถทำหน้าที่ให้การศึกษอบรมได้อย่างกว้างขวาง ครอบคลุม
กลุ่มสิ่งที่ต้องการให้ประชาชน ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมได้รับกันโดยทั่วหน้า สถานศึกษาจะต้อง
มีหลักสูตรที่ได้จัดเตรียมไว้อย่างสมบูรณ์ ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการให้ประชาชนได้รับอย่างครบถ้วน
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

เพื่อที่ประชาชนอันเป็นผลผลิตของการศึกษาอบรม จะได้รับตัวให้เข้ากับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงนั้นได้ โดยไม่เกิดความคับข้องใจ อันนำไปสู่การสร้างปัญหาสังคม

สถานศึกษาในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่พัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม จำเป็นต้องมีหลักสูตรที่สอดคล้องกับการพัฒนา เพื่อเป็นการเตรียมตัวเด็กและเยาวชนให้มีบุคลิกภาพพร้อมที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น มีหลักสูตรอุตสาหกรรมศึกษา อาชีพศึกษา (career education) สวัสดิศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นต้น ส่วนด้านการเรียนการสอน ก็มุ่งไปที่การสร้างคนสมบัตินพึงประสงค์ สำหรับผู้ที่จะต้องอยู่ในสังคมสมัยใหม่ที่กำลังเปลี่ยนแปลง

เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวได้อย่างราบรื่น กระบวนการศึกษาของสังคม ทั้งการศึกษาที่ได้รับจากสังคม การศึกษาจากหน่วยงานในสังคม และการศึกษาจากสถานศึกษา จะต้องร่วมมือกันจัดการศึกษาอบรมให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ มีความคิด มีคุณสมบัติ สอดคล้องกับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง เช่น มีความรู้ทางด้านอุตสาหกรรม มีค่านิยมในการประกอบอาชีพอิสระ มีความพร้อมในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม มีการยอมรับความเปลี่ยนแปลง มีคุณสมบัติของผู้ประกอบการ มีความสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่านิยมเชิงเศรษฐกิจ มีการพักผ่อนหย่อนใจที่ถูกต้อง มีวิจรรณญาณในการตัดสินใจเกี่ยวกับ เรื่องต่าง ๆ เป็นต้น

ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีผลกระทบเป็นอันมากต่อสภาพจิตของบุคคลในสังคม ทั้งนี้เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเกินไป จนกระทั่งบุคคลปรับตัวไม่ทัน ทำให้บุคคลเสียสุขภาพจิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เรื่องนี้ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่าสุขภาพจิตของบุคคล มีความเกี่ยวพันกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี จะมีผลไปถึงสุขภาพจิตของบุคคลในระยะหนึ่ง อันได้แก่ ผู้ชายต้องเรียนเทคโนโลยีทางเกษตรกรรมอย่างใหม่ ผู้หญิงต้องเปลี่ยนวิถีปฏิบัติ

กิจในบ้านอย่างกระชั้นชิด หรือกรรมกร ต้องฝึกหัดทำงานให้ทันเครื่องจักร และจะต้องทำจิตใจให้เข้ากับวิธีควบคุมงานอย่างใหม่¹

การที่จะทำให้บุคคลยอมรับสิ่งใหม่ ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สิ่งสำคัญจะต้องทำให้บุคคลเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนความเชื่อ เปลี่ยนค่านิยมที่มีอยู่เดิมเสียก่อน เช่น การที่จะทำให้บุคคลยอมรับการใช้ส้วมชักโครก การสวมรองเท้ากึ่งเท้า การบริโภคอาหารปลาที่ปรุงสุกก็จะต้องทำให้บุคคลยอมรับเสียก่อนว่า ในพื้นดินนั้นมีพยาธิ ในเนื้อปลานั้นมีพยาธิ การถ่ายลงไปในพื้นดิน ทำให้พยาธิแพร่กระจายไป เป็นต้น เมื่อบุคคลเปลี่ยนความเชื่อของตนได้ บุคคลก็ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ได้ การนำความคิดใหม่ ผลผลิตใหม่ มาเผยแพร่ให้แก่ประชาชนในห้องถิ่นที่กำลังพัฒนานั้น ในบางครั้งความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจแตกต่างไปจากความเชื่อเดิมของประชาชนมาก จนถ้าหากนำความคิดนั้นไปให้แก่เขาก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อเดิมทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนยอมรับความคิดใหม่นั้น เช่น ความเชื่อที่ว่า การบริโภคเนื้อดิบ ๆ ทำให้มีกำลัง การบริโภคเนื้อวัวเป็นยา เพราะเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น จากตัวอย่างดังกล่าวหากจะให้บุคคลยอมรับความคิดใหม่ จำเป็นต้องเปลี่ยนความเชื่อเดิมของบุคคลเสียก่อน

วิธีที่จะทำให้บุคคลเปลี่ยนความเชื่อของตนได้นั้น ไม่มีวิธีการใดที่จะมีประสิทธิภาพเท่ากับการให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษา และการศึกษาระดับอุดมศึกษาเท่านั้น การศึกษาระดับมัธยมศึกษาทำได้ตลอดเวลา โดย พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง มิตรสหาย บุคคลในสังคม ระบบสื่อสารมวลชน รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคม

¹ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. **แบบแผนของวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค.**

การอพยพย้ายถิ่นฐาน

การย้ายถิ่นฐานของประชาชนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพของชุมชนหลายประการ ตามโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก คาดว่าจะมีประชาชนจากภูมิภาคอื่น ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในภาคตะวันออกเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพของชุมชน ซึ่งทั้งผู้ที่ตั้งรกรากอยู่เดิมในท้องถิ่น และผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่ ต่างก็จะต้องได้รับผลกระทบดังกล่าว อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และวางแผน เพื่อที่จะรับมือกับสถานการณ์ อันเนื่องมาแต่การอพยพย้ายถิ่นของประชาชนในภูมิภาคอื่น เข้ามาอยู่ในภาคตะวันออกโดยเฉพาะ ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกในโครงการพัฒนาต่อไป

จากการศึกษาข้อเท็จจริง เรื่องการอพยพของพลเมืองในประเทศ ของกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย และจากรายงานของสภาวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. 2514 เรื่องการอพยพของประชากรในประเทศไทย¹ พบว่า ปัจจัยที่มีส่วนผลักดัน และดึงดูด อันทำให้ประชาชนมีการย้ายถิ่นมีดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่มีส่วนผลักดัน

ปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้ประชาชนมีการย้ายถิ่นจากท้องถิ่นหนึ่ง ไปยังท้องถิ่นหนึ่ง มีดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สาเหตุข้อแรกที่ทำให้ประชาชน อพยพจากท้องถิ่นเดิม หรือภูมิลำเนาของตนไปอยู่ยังท้องถิ่นใหม่ ได้แก่ สาเหตุทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า ท้องถิ่น

¹ชัยวัฒน์ บัญจพงษ์ และ ณรงค์ เทียนสง. ประชากรศาสตร์และประชากรศึกษา. 2525, หน้า 191-196.

เดิมอาจประสบความแห้งแล้ง ทำการเพาะปลูกไม่ได้ผล การประกอบอาชีพผิดเคื่อง ไม่มีงาน
ทำ ประชาชน หนีความยากจน ไปหากินในท้องถิ่นอื่นที่มีเศรษฐกิจดีกว่า

2. การเพิ่มของประชากร เนื่องจากประชากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีความต้องการ
ในการใช้ที่ดินในการทำเกษตรสูงขึ้นเป็นเงาตามตัว เมื่อไม่มีที่ดินทำการเกษตร อย่าง
เพียงพอ ประชาชนจึงต้องอพยพไปยังท้องถิ่นอื่น อาจไปประกอบอาชีพด้านการเกษตรดั้งเดิม
หรืออาจไปหางานอื่นทำในท้องถิ่นใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดสภาพการย้ายถิ่นขึ้น

3. สภาพดินฟ้าอากาศ เนื่องจากอาชีพการเกษตรยังต้องพึ่งพาสภาพดินฟ้าอากาศ
อยู่เป็นอันมาก เมื่อดินฟ้าอากาศแห้งแล้ง ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ทำการเกษตรไม่ได้ผล ประชาชน
จึงพากันอพยพไปยังท้องถิ่นอื่นที่มีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีน้ำเพียงพอ ทำให้มีการย้ายถิ่นกันมากขึ้น

4. โรคระบาดพืช ในท้องถิ่นที่มีโรคพืชระบาดอย่างกว้างขวาง ทำความเสียหาย
ให้แก่ เกษตรกรเป็นจำนวนมาก ประชาชนจึงต้องอพยพออกไปจากท้องถิ่น อันเป็นการหนี
โรคระบาด เพื่อไปตั้งรกรากในท้องถิ่นใหม่

5. การขาดความสมบูรณ์ของที่ดิน การใช้ที่ดินอย่างไม่ถูกหลักวิชา หรือใช้ที่ดินซ้ำซาก
ทำให้เจ้าของที่ดินได้รับผลผลิตอย่างไม่เพียงพอ มีความคุ้มกับการลงทุน ประชาชนจึงต้องย้าย
ไปอยู่ในท้องถิ่นใหม่ ในที่ซึ่งที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์

6. ขนาดที่ดินถือครอง เมื่อประชากรเพิ่มขึ้น มีการแบ่งแยกที่ดินให้แก่ทายาทของ
ครอบครัว ทำให้เนื้อหาดินถือครองมีจำนวนน้อยลง ไม่เป็นการเพียงพอสำหรับทำการเกษตร ทำให้
เจ้าของที่ดินส่วนใหญ่ ละทิ้งที่ดินของตนอพยพไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อ ไปแสวงหาที่ดินแปลงใหญ่ ๆ
สำหรับทำการเกษตร

7. การเช่าที่นา การเช่าที่นา เป็นสาเหตุหนึ่งของการย้ายถิ่น เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตน ต้องเช่าที่นาผู้อื่น จึงมักมีการอพยพไปยังท้องถิ่นอื่นมากขึ้น

8. นโยบายป่าไม้ การสงวนป่าไม้เป็นเนื้อที่กว้างใหญ่ในท้องที่ซึ่งไม่มีที่ดินว่างเปล่า เหลืออยู่ เป็นปัจจัยสำคัญของการอพยพของประชาชน ยิ่งในปัจจุบัน ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการคุ้มครองป่าไม้ขึ้น เมื่อประชาชนที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับป่าไม้ ไม่มีโอกาสได้ประกอบอาชีพดังกล่าวในท้องถิ่นของตน จึงต้องอพยพไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อแสวงหาอาชีพใหม่ทำต่อไป

9. ความผันแปรของการตลาด การที่สินค้าของไทยในตลาดต่างประเทศราคาตก จะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรในท้องถิ่นต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถประกอบการต่อไปได้ เกษตรกรต้องเลิกกิจการ และอพยพไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อประกอบอาชีพอื่น โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่กำลังมีการพัฒนา มีการจ้างงานสูง และมีโอกาสในการเลือกอาชีพได้กว้างขวาง

10. การไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมในท้องถิ่นชนบท การไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม หรือมีน้อย ทำให้โอกาสการรับจ้างของชาวชนบทมีจำกัด นับเป็นปัจจัยสำคัญของการอพยพของประชาชนเช่นเดียวกัน ประชาชนในท้องถิ่นที่ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม มักอพยพไปอยู่ในท้องถิ่นที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก เพื่อรับจ้างทำงานในโรงงาน

การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกจะมีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมเป็นหลัก มีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเบา คาดว่าจะมีประชาชนในท้องถิ่นอื่น อพยพเข้ามาหางานทำในภาคนี้เป็นอย่างมาก

11. การคมนาคม พื้นที่การคมนาคมไม่สะดวก ทำให้ประชาชนเดินทางติดต่อกันได้ไม่สะดวก ผลผลิตการเกษตรราคาต่ำ การขนส่งสินค้าเกษตรกรรมต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง สาเหตุ

เหล่านี้ เมื่อประกอบกับปัจจัยด้านอื่น ๆ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่น คัดสินใจอพยพโยกย้ายไป ประกอบอาชีพในท้องถิ่นอื่น

12. ภัยจากโจรผู้ร้าย ในบางท้องถิ่น การอพยพโยกย้ายที่อยู่มีสาเหตุมาจากการหวาดกลัวภัยจากโจรผู้ร้าย โดยอพยพเข้าไปอยู่ในที่ปลอดภัยหรือในเมือง ซึ่งเชื่อว่าจะปลอดภัยกว่าที่อยู่เดิมของตน

13. การสุขาภิบาล การสุขาภิบาลเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของการอพยพย้ายถิ่นของพลเมือง ในบางท้องถิ่นประชาชนอพยพย้ายออกไปจากท้องถิ่นเดิม เพื่อหนีไข้มาลาเรีย

ปัจจัยที่มีส่วนในการดึงดูด

ปัจจัยที่มีส่วนในการดึงดูด หมายถึง ปัจจัยจากภายนอก ภูมิสำเนาของผู้ย้ายถิ่น ซึ่งมีผลทำให้ผู้ย้ายถิ่นเกิดความสนใจและได้รับแรงดึงดูดให้ย้ายถิ่นเข้าไป เช่น สภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่า ความแตกต่างของอัตราค่าจ้างแรงงาน เป็นต้น ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. การได้รับคำชวนจากญาติพี่น้องหรือเพื่อน คำชักชวนของเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องผู้เคยอพยพไปยังถิ่นอื่น หรือมีภูมิสำเนาอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ถือว่าเป็นปัจจัยดึงดูดที่มีความสำคัญ เป็นปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่น ๆ ของการอพยพย้ายถิ่นเกือบทุกกรณี

2. การศึกษา การศึกษาเป็นเครื่องมือช่วยยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ และฐานะทางสังคมให้สูงขึ้นกว่าเดิม การศึกษาเป็นปัจจัยของการอพยพย้ายถิ่นที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งของประเทศไทย

เขารชนทั้งชายและหญิงอพยพย้ายถิ่นจากภูมิสำเนาของตนไปยังตัวอำเภอ หรือตัวจังหวัด หรือในท้องถิ่นที่มีสถานศึกษาในระดับที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรุงเทพฯ

มหานคร ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่า ในท้องถิ่นนั้น ๆ มีการศึกษาที่มีมาตรฐานสูงกว่าการศึกษาในท้องถิ่นตน

3. ความแตกต่างของอัตราค่าจ้าง ในท้องถิ่นที่มีอัตราค่าจ้างแรงงานสูง เป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้บุคคลในท้องถิ่นอื่นให้อพยพย้ายจากภูมิลำเนาของตน เข้ามาทำงานในท้องถิ่นใหม่

ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างโครงการพัฒนา จะมีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ จัดตั้งขึ้นเป็นจำนวนมาก โรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้มีการจ้างแรงงานเป็นจำนวนมาก การจ้างงานของโรงงานอุตสาหกรรมจะเป็นแรงดึงดูดให้ประชาชนในท้องถิ่นอื่น อพยพย้ายถิ่นเข้ามารับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก นอกจากการจ้างงานของโรงงานอุตสาหกรรมแล้ว ยังมีหน่วยงานของภาคเอกชนเป็นจำนวนมาก ที่มี การจ้างแรงงาน เช่น การทำประมง การทำไร่ ทำสวน โรงแรม ร้านค้า การก่อสร้าง เป็นต้น

4. ความต้องการเปลี่ยนอาชีพ ชาวชนบทส่วนใหญ่ที่มีอาชีพทางเกษตรกรรม พวกกัน อพยพย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาของตน ไปทำงานอื่นที่ไม่ใช่งานเกษตรทำ ทั้งนี้โดยมีเหตุผลว่า ได้ค่าจ้างสูงกว่า ทำงานน้อยกว่า มีทางก้าวหน้ากว่า นอกจากนั้น ยังอาจเห็นว่า อาชีพใหม่ ดีกว่าอาชีพเดิม เช่น การทำนา ทำสวน เป็นต้น

5. นายหน้าหาคนงาน นายหน้าหาคนงานมีส่วนทำให้การอพยพย้ายถิ่น เป็นไปโดยสะดวกยิ่งขึ้น อาจให้ข่าวสาร จ่ายค่าเดินทางล่วงหน้า ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยทำให้มีการอพยพย้ายถิ่นกันมากยิ่งขึ้น

6. ความต้องการเครื่องอุปโภค การย้ายถิ่นจากท้องถิ่นหนึ่งไปยังอีกท้องถิ่นหนึ่ง เป็นไปเพื่อความต้องการเครื่องอุปโภค ทั้งนี้เพราะเหตุว่า ภาวะเศรษฐกิจในท้องถิ่นใหม่

มีความเจริญก้าวหน้ากว่าในหมู่บ้านในภูมิลำเนาเดิม ทำให้แรงงานสามารถแสวงหาสิ่งที่ตนพอใจได้ เหล่านี้เป็นปัจจัยทำให้เกิดความต้องการเดินทางไปหางานทำในท้องถิ่นอื่น ปัจจัยสำคัญของการอพยพ ได้แก่ ความต้องการการเงิน และเครื่องอุปโภค บริโภค ส่วนปัจจัยอย่างอื่น มีความสำคัญรองลงไป

7. ความอยากรู้อยากเห็น ความเป็นอยู่ในเมืองหลวง มีคนหนุ่มสาวในชนบทจำนวนไม่น้อยที่อพยพเข้าไปอยู่ในเมืองหลวง เพราะความอยากรู้อยากเห็นชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองหลวง อย่างไรก็ตาม ความอยากรู้อยากเห็น เป็นเพียงสิ่งที่ช่วยสนับสนุนปัจจัยทางเศรษฐกิจเท่านั้น ถ้าหากคนมีงานทำในท้องถิ่นของตน เขาก็จะไม่อพยพย้ายไปยังท้องถิ่นอื่น นอกจากจะเป็นการไปท่องเที่ยว หรือเยี่ยมญาติพี่น้องหรือเพื่อนเท่านั้น

กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย และสภาวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. 2514 ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลดีผลเสียของการอพยพย้ายถิ่นของประชากร ปรากฏผลดังต่อไปนี้

ผลของการอพยพย้ายถิ่น

1. ผู้ที่อพยพย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นอื่น ย่อมมีรายได้ จากการประกอบอาชีพนั้น ๆ
2. การอพยพเข้าไปอยู่ในเมือง ทำให้ผู้อพยพรับเอานิสัยบางอย่างของชาวเมืองไว้ เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การพักผ่อนหย่อนใจ การใช้จ่ายเงิน เป็นต้น
3. การทำงานของคนงานที่อพยพมาจากท้องถิ่นอื่น มีอัตราการเข้าออกงานสูงมาก เป็นเหตุให้ต้องฝึกฝนคนงานใหม่อยู่เสมอ

¹ชัยวัฒน์ ปัญญพงษ์ และ ณรงค์ เทียนสงฆ์, ประชากรศาสตร์ และประชากรศึกษา, 2525, หน้า 197-199.

4. การที่พนักงานออกจากงานก่อนกำหนดเวลา เพื่อกลับภูมิลำเนา ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานขึ้นในบริเวณที่ต้องการคนทำงาน

ปัญหาอันเกิดจากการย้ายถิ่น

การอพยพย้ายถิ่น ทำให้เกิดปัญหาหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. ผู้อพยพย้ายถิ่นไม่อาจหารซื้อที่ดินในท้องถิ่นใหม่ได้
2. การอพยพไปอยู่ในท้องถิ่นใหม่ ระยะเวลา ๆ ที่ยังหาที่พักไม่ได้ จำเป็นต้องไปพักอยู่กับญาติพี่น้อง หรือเพื่อน ซึ่งอาจเป็นภาระหนักสำหรับผู้รับรอง
3. ผู้อพยพย้ายถิ่น ที่เข้าไปบุกเบิกที่ดินเพื่อการเพาะปลูก เป็นการทำลายป่า ทำความเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศ
4. ผู้อพยพมักเข้าไปครอบครองที่ดินว่างเปล่าในท้องถิ่นใหม่ อาจก่อให้เกิดความมาตมางกับผู้อยู่ก่อนแล้ว อาจเกิดปัญหาการทะเลาะวิวาทกันขึ้น
5. การบุกเบิกทำลายป่าในท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลภูมิลำเนาตน อาจมีปัญหหลายด้าน เช่น ปัญหาสุขภาพอนามัย การประกันความมั่นคง การศึกษา ความปลอดภัย การคมนาคม และการตลาด
6. ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม มีการประพคคิตที่ไม่ถูกต้องขึ้นในสังคม เช่น ถูกรบกวนจากคนในท้องถิ่น ถูกรบกวนจากโจรผู้ร้าย เป็นต้น
7. ทำให้เกิดมีหนี้สิน เพราะการหยิบยืมเงินจากเพื่อนบ้าน หรือญาติพี่น้อง เพื่อการอพยพย้ายถิ่น แต่เมื่อประสบความล้มเหลวในท้องถิ่นใหม่ หนี้สินย่อมพอกพูนไม่สามารถปลดหนี้ได้หมด
8. ทายาทผู้เดินทางไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นใหม่ แต่เมื่อประสบความล้มเหลว มักเดินทางกลับภูมิลำเนาเพื่อขอรับส่วนแบ่งจากกองมรดก

9. ก่อให้เกิดแหล่งเสื่อมโทรมในเมืองหลวง หรือท้องถิ่นใหม่ ที่มีผู้อพยพเข้าไปพักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ฯ

การศึกษาอย่างลึกซึ้งถึงความเปลี่ยนแปลงภายในครอบครัวของผู้อพยพย้ายถิ่น สามารถนำมาใช้เพื่อประโยชน์ในการให้การศึกษาอบรมและเลี้ยงดูบุตรได้เป็นอย่างดี เช่น การศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวที่อพยพจากหมู่บ้านไปทำงานที่อื่น หรือเกี่ยวกับกรณีพ่อบ้าน ต้องจากครอบครัวไปทำงานที่อื่นหลาย ๆ ปี หรือเกี่ยวกับเด็กหนุ่มต้องละทิ้งครอบครัวไปทำงานในเมืองแร่ หรือฟาร์มใหญ่ ๆ เป็นเวลานาน เป็นต้น ในกรณีดังกล่าวเราสามารถบันทึกแบบแผนดั้งเดิมก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างละเอียด ต่อมาก็บันทึกแบบแผนพฤติกรรมของคนเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงแล้ว เราพอคาดคะเนได้ว่า ผู้อพยพจะเป็นอย่างไรบ้าง เมื่ออพยพไปอยู่ยังที่ใหม่ และอะไรจะเกิดขึ้นกับครอบครัว เมื่อผู้อพยพได้กลับมาบ้านแล้ว วิธีการดังกล่าวนี้ สามารถใช้ศึกษาพฤติกรรมของคน ในระหว่างที่เกิดความเปลี่ยนแปลง เพื่อสอบสวนค้นคว้าหาความตึงเครียดที่ไม่เคยคาดมาก่อน และหามาตรการป้องกันไว้ ก่อนที่ความตึงเครียดนั้นจะรุนแรงเกินไป และเป็นอันตรายต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง¹

การย้ายถิ่นตามทฤษฎีของราเวนสไตน์

ตามทฤษฎีของราเวนสไตน์ ระบุว่า ปัจจัยของการย้ายถิ่นมีอยู่สองประการ ได้แก่ ปัจจัยผลักดันด้านทาง (Push Factors) และปัจจัยดึงดูดปลายทาง (Pull Factors) ปัจจัยสองประการนี้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้²

¹ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. **แบบแผนของวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค.** 2503, หน้า 372.

² วิโรจน์ สารรัตนะ. **การศึกษากับการพัฒนาชนบทไทย.** 2532, หน้า 3-4.

1. ผู้ย้ายถิ่นส่วนมากจะย้ายในช่วงระยะทางใกล้ ๆ ส่วนระยะทางที่ไกลออกไป จะมุ่งย้ายไปสู่ศูนย์กลางทางการค้าและอุตสาหกรรม
2. การย้ายถิ่นมักดำเนินไปเป็นขั้นตอน ผู้ที่อยู่ใกล้แหล่งความเจริญเติบโต จะย้ายเข้าไปก่อน ส่วนผู้ที่อยู่ไกลออกไป จะย้ายเข้าไปแทนที่ และในที่สุด ก็จะถูกดึงดูดเข้าไป อยู่ในแหล่งที่เจริญด้วยกัน
3. กระบวนการย้ายถิ่นที่กระจายออกไป จะมีแรงดึงดูดน้อยลง
4. การย้ายถิ่น จะมีทั้งกระแสไปและกลับ กล่าวคือ เมื่อมีการย้ายถิ่นจากชนบท สู่มือง ก็จะมีการย้ายถิ่นจากเมืองสู่ชนบทด้วย
5. ผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ไกลห่างไกล จะมุ่งย้าย ไปยังศูนย์กลางการค้าหรืออุตสาหกรรม
6. ผู้อาศัยในเขตเมือง มีแนวโน้มว่าจะมีการย้ายถิ่น น้อยกว่าผู้อาศัยในเขตชนบท
7. ในระยะทางใกล้ ๆ สตรีจะมีการย้ายถิ่นมากกว่าบุรุษ
8. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการย้ายถิ่นมากกว่าปัจจัยด้านอื่น ๆ

การย้ายถิ่นตามทฤษฎีการตัดสินใจย้ายถิ่นในระดับจุลภาค

แนวโน้มที่ครัวเรือนจะย้ายถิ่นหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความคาดหวังของผลที่จะได้รับ จากพฤติกรรมการย้ายถิ่นนั้น โดยปกติ ครัวเรือนจะให้คุณค่ากับเป้าหมายชีวิต และการที่จะบรรลุเป้าหมายชีวิตนั้น ซึ่งอาจกระทำไ้หลายทางเลือกและการย้ายถิ่นก็เป็นทางเลือกหนึ่ง

โดยปกติ เป้าหมายชีวิตมีหลายด้าน เช่น ด้านความมั่งคั่ง ด้านฐานะทางสังคม ด้านความสะดวกสบาย ด้านความเป็นตัวของตัวเอง เป็นต้น ความคาดหวังที่จะบรรลุเป้าหมายชีวิต จะมีระดับแตกต่างกันไป การให้คุณค่าในการบรรลุเป้าหมายในระดับสูง ประกอบกับความคาดหวังที่คิดว่า การย้ายถิ่น จะทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ทำให้มีการย้ายถิ่นเกิดขึ้น ดังนั้น การย้ายถิ่นจึงขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ ประการแรก คุณค่าที่ครัวเรือนให้กับเป้าหมายชีวิต

ประการที่สอง ความคาดหวังว่า การย้ายถิ่นจะทำให้บรรลุปเป้าหมาย หากปัจจัยสองประการนี้สูง โอกาสที่จะมีการย้ายถิ่น ก็จะมีสูงเช่นกัน

ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการย้ายถิ่นตามแนวคิดของทฤษฎีนี้คือ ระดับความคาดหวังของครัวเรือนที่จะบรรลุปเป้าหมายชีวิตได้ด้วยการย้ายถิ่น¹

การย้ายถิ่นตามทฤษฎีความคาดหวังรายได้

การตัดสินใจเพื่อย้ายถิ่น จะถูกกำหนดขึ้นโดยความแตกต่างระหว่างรายได้ในเมืองกับชนบท รวมทั้งโอกาสที่จะได้ทำงานในเขตเมือง

ตลาดแรงงานในเมือง แบ่งออกเป็นสองภาค ภาคแรก ได้แก่ ตลาดแรงงานที่ไม่เป็นทางการ อันประกอบไปด้วย การว่างงานอย่างเปิดเผย การจ้างงานด้วยตนเอง และการทำงานในสถานประกอบการเล็ก ๆ หรืองานบริการ ภาคที่สอง ได้แก่ ตลาดแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ซึ่งเสถียรกว่าตลาดแรงงานภาคแรก ค่าจ้างแรงงานในตลาดแรงงานภาคแรก ขึ้นอยู่กับการแข่งขันแรงงานในตลาด ซึ่งมักต่ำกว่าค่าจ้างแรงงานในอุตสาหกรรม ส่วนแรงงานในตลาดแรงงานอุตสาหกรรม แม้จะมีโอกาสเลือกจ้างแรงงานได้อย่างเหลือเฟือ แต่ค่าจ้างแรงงานถูกกำหนดขึ้นโดยสหภาพแรงงาน และหน่วยงานต่าง ๆ จึงทำให้ค่าจ้างแรงงานไม่ลดลง

ความแตกต่างระหว่างค่าจ้างในภาคอุตสาหกรรมในเมืองกับค่าจ้างในชนบท เป็นสิ่งจูงใจให้เกิดการย้ายถิ่นเข้าไปทำงานทำในเมือง

ตามทฤษฎีนี้ ผู้ย้ายถิ่นเข้าเขตเมือง ในระยะแรก จะมีอัตราการว่างงานสูง และรวมตัวอยู่ในตลาดแรงงานที่ไม่เป็นทางการ เพื่อรอจังหวะการเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

¹ วิโรจน์ สารรัตนะ. การศึกษากับการพัฒนาชนบทไทย. 2532, หน้า 10-16.

ต่อไป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นตามทฤษฎีนี้ก็คือ การที่รายได้ในชนบทตกต่ำ ความคาดหวังรายได้ที่สูงกว่า จากในเมือง และความแตกต่างระหว่างรายได้ในเมืองกับชนบท¹

การย้ายถิ่นตามทฤษฎีแรงงานส่วนเกิน

ในประเทศกำลังพัฒนา จะมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะมีอัตราการเกิดสูง อัตราการตายต่ำ มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ทำการเกษตรสูง พื้นที่การเกษตรขนาดใหญ่ มีการใช้เครื่องจักรช่วยในการผลิต เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมในเขตเมือง ทำให้การจ้างงานมีน้อย แรงงานส่วนเกินในชนบทก็จะย้ายถิ่นเข้าเขตเมืองมากขึ้น แต่จะทำงานที่มีผลิตภาพต่ำ โดยเฉพาะงานก่อสร้างและงานในภาคที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งแม้จะได้ค่าแรงไม่มากนัก แต่ก็ยังสูงกว่าค่าจ้างแรงงานในเขตชนบทเดิม

การย้ายถิ่นในลักษณะนี้ เป็นไปเพื่อความอยู่รอด ที่จะทำให้มีรายได้คงที่จำนวนหนึ่ง หากไม่มีการย้ายถิ่น ก็จะไม่มียาได้ส่วนนี้ การย้ายถิ่นลักษณะนี้ มักเป็นการย้ายชั่วคราว ซึ่งผู้ย้ายยังมีการติดต่อกับพื้นที่เดิมเสมอ ผู้ย้ายมีอำนาจการต่อรองน้อย สมาชิกในครัวเรือนที่อยู่เบื้องหลัง (ในท้องถิ่นเดิม) จะขาดความสามารถในการประกอบอาชีพเพื่อยังชีพมากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ความมั่นคงปลอดภัยจะมีน้อยลง ปัจจัยสำคัญของการย้ายถิ่น ตามทฤษฎีนี้ได้แก่ การมีแรงงานส่วนเกินในชนบทมาก ความยากไร้ และการไม่มีงานทำในชนบท²

การย้ายถิ่นตามทฤษฎีสังคมวิภาค

สังคมวิภาค คือ สังคมที่ภาคเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น 2 สาขา ได้แก่ สาขาเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม แนวคิดของทฤษฎีนี้เชื่อว่า เมื่อมีการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้น สาขาอุตสาหกรรม

¹วิโรจน์ สารรัตนะ. การศึกษากับการพัฒนาชนบทไทย. 2532, หน้า 9-10.

²ค. หน้า 7-8.

จะถูกขับแรงงานส่วนเกินจากชนบท โดยมีค่าจ้างแรงงานที่แพงกว่า เป็นแรงจูงใจ เมื่ออุตสาหกรรมพัฒนาขึ้น และมีการสะสมทุนมากขึ้น ก็จะขยายการจ้างแรงงานส่วนเกินจากชนบทได้มากขึ้น ขณะเดียวกัน แรงงานในชนบทจะลดน้อยลง ทำให้การผลิตหันไปใช้เครื่องจักรแทนมากขึ้น และเมื่ออัตราการเกิดของประชากรในชนบทลดลง ลักษณะการว่างงานแอบแฝงจะลดลง ผลผลิตภาพและค่าจ้างแรงงานจะสูงขึ้นพอ ๆ กับภาคอุตสาหกรรม ทำให้เกิดสภาพสมดุลในแรงงานขึ้น การย้ายถิ่นจากภาคชนบทก็จะลดลง หรือหมดไป

ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการย้ายถิ่น ได้แก่ การมีแรงงานส่วนเกินในชนบท การพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตเมือง การมีค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่าในเขตเมือง และโอกาสการขยายการจ้างแรงงานในสาขาอุตสาหกรรม อันเนื่องมาจากการสะสมทุน และการเติบโตอย่างรวดเร็ว¹

¹วิโรจน์ สารรัตนะ. การศึกษากับการพัฒนาชนบทไทย. 2532, หน้า 6-7.

ผลการวิเคราะห์โครงสร้างประชากร

พื้นที่ในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ประกอบด้วยจังหวัด ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ที่อยู่ในเขตเมืองมีเพียงร้อยละ 16.29

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากประชาชนในเขตเมืองและเขตชนบท ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

เขตเมือง

เขตเมืองหรือเขตเทศบาลเมือง ประกอบด้วยเทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลเมืองระยอง และเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา มีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. เขตเทศบาลเมืองชลบุรี เป็นเขตเทศบาลที่มีพื้นที่น้อยมาก คือ 4.75 ตารางกิโลเมตร มีการใช้ที่ดินหนาแน่นในเขตเทศบาล เมืองเริ่มขยายออกนอกเขตเทศบาลไปตามแนวถนนสุขุมวิท และถนนเลียบชายฝั่งทะเล
2. เขตเทศบาลเมืองระยอง มีพื้นที่ 16.95 ตารางกิโลเมตร ในอนาคตตัวเมืองจะขยายไปตามแนวถนนสุขุมวิท ด้านทิศเหนือ เชื่อมกับเขตนิคมอุตสาหกรรม มาบตาพุด
3. เขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา มีพื้นที่ 2.75 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำบางปะกง แม่น้ำนี้แบ่งเมืองออกเป็นสองส่วน ลักษณะเดียวกันกับแม่น้ำเจ้าพระยา แบ่งกรุงเทพมหานครกับธนบุรี

รัฐบาลกำหนดให้นิคมอุตสาหกรรมที่แหลมฉบังและที่มาบตาพุด อยู่นอกเขตเทศบาล ดังนั้น ขณะนี้เขตนิคมอุตสาหกรรม จึงยังไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ในระยะสั้น

แต่จะส่งผลกระทบต่อในระยะยาวอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการจัดทำแผนเพื่อป้องกัน ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

เขตชนบท

เขตชนบท ได้แก่ ชุมชนนอกเขตเทศบาลเมือง ในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เขตชนบทประกอบด้วยพื้นที่ในบริเวณต่อไปนี้

1. เขตชุมชนแหลมฉบัง ตำบลทุ่งศุขลา หมู่ที่ 1, 3 และ 5 อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เป็นเขตชุมชนประมง ประชาชนมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการประมง ได้แก่ ทำปลาเค็ม ต่อเรือประมง ถักแหวน ร้านอาหารทะเล และอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำสวน ทำไร่
2. เขตสุขาภิบาลมาบตาพุด และหมู่ที่ 3 ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นเขตเวนคืนที่ดิน เพื่อใช้เป็นที่ก่อสร้างโรงงาน ของอุตสาหกรรมหนัก ได้แก่ โรงงานแยกก๊าซ โรงงานเบโตรเคมี และโรงงานปุ๋ย ประชากรในเขตนี้ มีอาชีพเกษตรกรรม ปลูกมันสำปะหลัง
3. เขตชนบทฉะเชิงเทรา ตำบลคอนทราย ตำบลหนองบัว ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นบริเวณที่รัฐบาลมีโครงการสร้างทางรถไฟผ่านไปยังแหลมฉบังและมาบตาพุด จัดเป็นพื้นที่เกษตรกรรมก้าวหน้า เพื่อรองรับโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำฟาร์มเลี้ยงไก่ หมู วัว และเบ็ด มีการทำไร่นาสวนผสมที่มีลักษณะเป็นเกษตรกรรมก้าวหน้า

ตารางที่ 1 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศและพื้นที่

เขตพื้นที่	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ชลบุรี	18.67	31.02	24.39	25.90	34.36
	(62)	(103)	(81)	(86)	(332)
ระยอง	28.28	21.05	27.63	23.02	31.46
	(86)	(64)	(84)	(70)	(304)
ฉะเชิงเทรา	19.96	30.30	26.36	23.63	34.16
	(65)	(100)	(87)	(78)	(330)
รวม	22.4	27.63	26.08	24.22	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ ได้จากเขตเมืองและเขตชนบท ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน หากพิจารณาในเรื่องเพศ ปรากฏว่า ในเขตเมือง กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงมากกว่าชาย ในเขตชนบท กลุ่มตัวอย่างเป็นชายมากกว่าหญิง ตามสภาพปกติของสังคมโดยทั่วไป ในเขตเมืองจะมีประชาชนที่เป็นหญิงมากกว่าชาย ที่เป็นเช่นนี้เพราะอาชีพในเมือง เป็นอาชีพที่ไม่ต้องใช้แรงงานหนักมาก เช่น ค้าขาย ตัดเย็บเสื้อผ้า เสริมความงาม แม่บ้าน เป็นต้น ส่วนอาชีพในเขตชนบท เป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานหนัก เช่น การเกษตร การประมง เป็นต้น

ตารางที่ 2 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามช่วงอายุ ในเขตเมืองและชนบท

ช่วงอายุ	ปี *	ปี	ปี	ปี	ปี	ปี	ปี	ปี	ปี **	
พื้นที่, เพศ	15-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	รวม
เขตเมือง										
ชาย	9.33 (20)	16.90 (36)	23.94 (51)	11.26 (24)	5.63 (12)	15.02 (32)	5.16 (11)	6.57 (14)	6.10 (13)	22.04 (213)
หญิง	7.49 (20)	21.72 (58)	24.71 (66)	15.73 (42)	9.73 (26)	4.11 (11)	5.61 (15)	5.61 (15)	5.24 (14)	27.63 (267)
รวม	4.14 (40)	9.73 (94)	12.11 (117)	6.83 (66)	3.93 (38)	4.45 (43)	2.69 (26)	3.00 (29)	2.79 (27)	49.68 (480)
เขตชนบท										
ชาย	15.07 (38)	12.67 (32)	10.71 (27)	11.90 (30)	13.49 (34)	9.52 (24)	7.93 (20)	7.93 (20)	10.71 (27)	26.08 (252)
หญิง	14.52 (34)	15.81 (37)	14.52 (34)	9.82 (23)	12.82 (30)	8.54 (20)	11.53 (27)	5.98 (14)	6.41 (15)	24.32 (234)
รวม	7.45 (72)	7.14 (69)	6.31 (61)	5.48 (53)	6.62 (64)	4.55 (44)	4.86 (47)	3.51 (34)	4.34 (42)	50.31 (486)
รวมทั้งสิ้น	11.59 (112)	16.87 (163)	18.42 (178)	12.31 (119)	9.52 (92)	10.04 (97)	7.55 (73)	6.52 (63)	7.14 (69)	100.00 (966)

จากตาราง แสดงให้เห็นโครงสร้างของช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง ในเขตเมือง ช่วงอายุจะอยู่ระหว่าง 21-40 ปี ส่วนในชนบทนั้น โครงสร้างของอายุมีรูปแบบที่ไม่ชัดเจน ในช่วงเวลาประมาณ 70 ปีที่ผ่านมา ประชาชนในสังคมเมือง มีโครงสร้างของอายุที่ต่ำกว่าในสังคมชนบท ทั้งนี้เพราะปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. ประชาชนในชนบท หรือเมืองเล็ก อพยพเข้าไปอยู่ในเมืองใหญ่ ตั้งแต่อายุน้อย ๆ เพื่อเข้าไปศึกษาต่อหรือเข้าไปทำงานในเมือง
2. ประชาชนในเขตเมือง เมื่อมีอายุมากขึ้น เช่น เมื่อเกษียณอายุ เป็นต้น มักอพยพกลับไปอยู่ในชนบท ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของตน ช่วงอายุของประชาชนในสังคมเมืองส่วนใหญ่ จะอยู่ในวัยแรงงานหรือวัยผลิตเป็นส่วนใหญ่
3. ในเขตเมือง มีหน่วยการจ้างงานกว้างขวาง มีทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้คนวัยหนุ่มสาวจากชนบท อพยพเข้าไปทำงานในเมือง

*รวมกลุ่มตัวอย่าง อายุต่ำกว่า 15 ปี ด้วย

**รวมกลุ่มตัวอย่าง อายุ 60 ปีขึ้นไปด้วย

ตารางที่ 3 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาในเขต
เมือง-ชนบท

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา					รวม
	และต่ำกว่า ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	อุดมศึกษา	อาชีวศึกษา	อื่น ๆ	
เพศและเขต						
เขตเมือง						
ชาย	30.51 (65)	36.68 (76)	17.84 (38)	15.96 (34)	-	22.04 (213)
หญิง	46.81 (125)	25.09 (67)	8.23 (22)	13.48 (36)	6.39 (17)	27.63 (267)
รวม	19.66 (190)	14.80 (143)	6.21 (60)	7.24 (70)	1.75 (17)	49.68 (480)
เขตชนบท						
ชาย	52.38 (132)	15.07 (38)	9.52 (24)	11.50 (29)	11.50 (29)	26.08 (252)
หญิง	51.13 (122)	14.95 (35)	13.24 (31)	17.52 (41)	2.14 (5)	24.32 (234)
รวม	26.29 (254)	7.55 (73)	5.69 (55)	7.24 (70)	3.51 (34)	50.31 (486)
รวมทั้งสิ้น	45.96 (444)	22.36 (216)	11.90 (115)	11.49 (140)	5.27 (51)	100.00 (966)

จากตารางแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งในเขตเมือง และเขตชนบท ส่วนใหญ่ สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาได้แก่ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีเพียงส่วน น้อยที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นที่น่าสังเกตว่าในเขตชนบท หญิงสำเร็จการศึกษา ระดับอาชีวศึกษา สูงกว่าชาย ทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่าง ทั้งชายและหญิงในชนบท ส่วนใหญ่ยังมีการศึกษาค่ำ

การศึกษาดำเนิน เป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาในการพัฒนาด้านใดก็ตาม หากจะ ให้ได้ผล จำเป็นต้องให้การศึกษาแก่ประชาชนในชุมชน ความคุ้นเคยด้วย ทุกฝ่ายควรมีนโยบาย กระตุ้น เร่งเร้า ให้ประชาชนได้รับการศึกษา ทั้งในระบบ นอกระบบ และไม่มีระบบ เพื่อ รองรับแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกโดยทั่วไป ในเขตเมือง จะมีอัตราผู้อ่านออก เขียนได้สูงกว่าในเขตชนบท โดยเฉพาะเพศชายจะมีการอ่านออกเขียนได้ สูงกว่าหญิง¹

¹นิพนธ์ เทพวัลย์. ประชากรศาสตร์. กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช, 2514, หน้า 73.

ตารางที่ 4 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ สถานภาพสมรส และ
เขตเมือง-ชนบท

สถานภาพสมรส เพศและเขต	โสด	สมรส	หม้าย	หย่าร้าง	แยกกันอยู่	รวม
เขตเมือง						
ชาย	40.37 (86)	46.94 (100)	5.16 (11)	5.16 (11)	2.34 (5)	22.04 (213)
หญิง	41.94 (112)	49.94 (120)	4.86 (13)	5.99 (16)	2.24 (6)	27.63 (267)
รวม	20.49 (198)	22.77 (220)	2.48 (24)	2.79 (27)	1.13 (11)	49.68 (480)
เขตชนบท						
ชาย	31.74 (80)	62.69 (158)	3.17 (8)	1.98 (5)	0.39 (1)	26.08 (252)
หญิง	33.33 (78)	55.12 (129)	3.41 (8)	5.98 (14)	2.13 (5)	24.32 (234)
รวม	16.35 (158)	29.71 (287)	1.65 (16)	1.96 (19)	0.62 (6)	50.31 (486)
รวมทั้งสิ้น	36.85 (356)	52.48 (507)	4.14 (40)	4.76 (46)	1.75 (17)	100.00 (966)

จากตารางแสดงให้เห็นสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง และเขตชนบท กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของทั้งเขตเมืองและเขตชนบท เป็นผู้ที่มีสมรสแล้ว มีเพียงส่วนน้อยที่ยังเป็นโสด กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง ทั้งชายและหญิง มีสภาพเป็นโสดมากกว่ากลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท กลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท มีอัตราการสมรส สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง

กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง มีสภาพการเป็นหม้าย การหย่าร้าง และการแยกกันอยู่ ในอัตราที่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างในชนบท

การที่กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง มีอัตราการเป็นโสดสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท ทั้งชายและหญิง อาจเป็นได้ว่า ในเขตเมือง มีปัญหาหลายประการที่ทำให้กลุ่มตัวอย่าง มีความพร้อมในการสมรสน้อยกว่าในชนบท ปัญหาดังกล่าว เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาเรื่องที่พักอาศัย ปัญหาเรื่องการทำงาน เป็นต้น ในทางตรงข้าม กลุ่มตัวอย่างในชนบท มีอัตราการสมรสสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างในเมือง ทั้งนี้อาจเป็นได้ว่า สิ่งแวดล้อมในชนบท เอื้ออำนวยให้เกิดความพร้อมในการสมรส เช่น ลักษณะงานอาชีพ ที่พักอาศัย วิถีการดำรงชีวิตในชนบท เป็นต้น ส่วนสภาพการเป็นหม้าย หย่าร้าง และการแยกกันอยู่ กลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองมีอัตราสูงกว่า ทั้งนี้ เพราะสังคมในเมืองเป็นปัจจัยให้เกิดสภาพดังกล่าว

ตารางที่ 5 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ เชื้อชาติ เขตเมือง-ชนบท

เชื้อชาติ เพศและเขต	ไทย	จีน	อื่น ๆ	รวม
	เขตเมือง			
ชาย	91.54 (195)	7.98 (17)	0.46 (1)	22.04 (213)
หญิง	96.63 (242)	8.98 (24)	0.37 (1)	27.63 (267)
รวม	45.23 (437)	4.24 (41)	0.20 (2)	49.68 (480)
เขตชนบท				
ชาย	99.60 (251)	0.39 (1)	-	26.08 (252)
หญิง	99.57 (233)	0.42 (1)	-	24.32 (234)
รวม	50.10 (484)	0.20 (2)	-	50.31 (486)
รวมทั้งสิ้น	95.34 (921)	4.45 (43)	0.20 (2)	100.00 (966)

จากการสำรวจเชื้อชาติของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่าทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท กลุ่มตัวอย่างมีเชื้อชาติไทย เป็นส่วนใหญ่ ในเขตชนบท กลุ่มตัวอย่าง มีเชื้อชาติไทยสูงกว่า ในเขตเมือง กลุ่มตัวอย่างทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีเชื้อชาติจีนเป็นส่วนน้อย กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง มีเชื้อชาติจีนสูงกว่าในเขตชนบท

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคนเชื้อชาติจีนอยู่เป็นจำนวนมาก อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ส่วนมากเป็นจีนแต้จิ๋ว ประกอบอาชีพหลายอาชีพ เช่น รับจ้างสีข้าวด้วยมือ ตั้งโรงสีข้าว ค้าขายผ้า เป็นนายเรือ ค้าขายของป่า ทำน้ำปลา ทำไร่ เป็นช่าง เป็นคนทำงาน ตั้งแต่เป็นกุลีจนถึงนายทุน คนจีนมักจะรวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ ตั้งชุมชนอยู่ในเมือง

ตารางที่ 6 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ศาสนา เขตเมือง-ชนบท

ศาสนา เพศและเขต	พุทธ	อิสลาม	คริสต์	อื่น ๆ	รวม
เขตเมือง					
ชาย	91.01 (194)	2.34 (5)	1.87 (4)	4.69 (10)	22.04 (213)
หญิง	88.76 (237)	1.87 (5)	1.81 (5)	7.49 (20)	27.63 (267)
รวม	44.61 (431)	1.03 (10)	0.93 (9)	3.10 (30)	49.68 (480)
เขตชนบท					
ชาย	97.22 (245)	0.79 (2)	1.98 (5)	-	26.08 (252)
หญิง	98.29 (230)	0.85 (2)	0.85 (2)	-	24.32 (234)
รวม	49.17 (475)	0.41 (4)	0.72 (7)	-	50.31 (486)
รวมทั้งสิ้น	93.78 (906)	1.44 (14)	1.65 (16)	3.10 (30)	100.00 (966)

จากการสำรวจการนับถือศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมากกว่าศาสนาอื่น ๆ มีเพียงส่วนน้อยที่นับถือศาสนา คริสต์ และศาสนาอิสลาม เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท นับถือศาสนาพุทธมากกว่าในเขตเมือง

จากสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2523 ระบุว่า คนไทยนับถือศาสนาพุทธ 42, 569, 719 คน จากจำนวนคนทั้งสิ้น 44, 803, 677 คน¹

¹สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. **สำมะโนประชากรและเคหะ**
พ.ศ. 2523 หัวราชอาณาจักร. หน้า 24.

ตารางที่ 7 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อาชีพ ในเขตเมือง-ชนบท

อาชีพ เพศและเขต	ข้าราชการ	พ่อค้า	คนงาน	อาชีพอิสระ	เกษตรกร	ว่างงาน	อื่น ๆ	รวม
เขตเมือง								
ชาย	38.49 (82)	30.04 (64)	6.10 (13)	10.32 (22)	0.46 (1)	11.73 (25)	2.81 (6)	22.04 (213)
หญิง	39.70 (106)	22.84 (61)	5.24 (14)	11.98 (32)	3.74 (10)	10.48 (28)	5.99 (16)	27.63 (267)
รวม	19.46 (188)	12.93 (125)	2.79 (27)	5.59 (54)	1.13 (11)	5.48 (53)	2.27 (22)	49.68 (480)
เขตชนบท								
ชาย	13.09 (33)	12.30 (31)	14.68 (37)	28.96 (73)	17.85 (45)	13.09 (33)	-	26.08 (252)
หญิง	9.40 (22)	21.36 (50)	11.11 (26)	28.63 (67)	12.39 (29)	17.09 (40)	-	24.32 (234)
รวม	5.69 (55)	8.38 (81)	6.52 (63)	14.49 (140)	7.66 (74)	7.55 (73)	-	50.31 (486)
รวมทั้งสิ้น	25.15 (243)	21.32 (206)	9.31 (90)	20.08 (194)	8.79 (85)	13.04 (126)	2.27 (22)	100.00 (966)

จากการสำรวจอาชีพของกลุ่มตัวอย่างทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ปรากฏว่า ในเขตเมือง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นข้าราชการ และค้าขาย เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างหญิง เป็นข้าราชการมากกว่าชาย ส่วนในเขตชนบท กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพอิสระ และเกษตรกรรม

เป็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองนิยมประกอบอาชีพรับราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างหญิง รับราชการมากกว่าชาย ในเขตชนบท กลุ่มตัวอย่างนิยมประกอบอาชีพอิสระ และเป็นที่น่าสนใจอีกว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท มีการว่างงานมากกว่ากลุ่มตัวอย่างในเมือง

โดยที่สิ่งแวดล้อมในเมือง มีความเหมาะสมที่จะให้คนมีอาชีพรับราชการ เนื่องจากในเขตเมือง มีสถานที่ราชการทุกประเภท การเดินทางไปทำงานสะดวก กลุ่มตัวอย่างในเมืองจึงมีอาชีพรับราชการกันมาก สำหรับในเขตชนบท กลุ่มตัวอย่างมีอัตราการว่างงานสูง อาจเป็นเพราะในชนบทมีอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม ซึ่งอาจทำให้เกิดการว่างงานตามฤดูกาลได้ ส่วนในเมืองนั้น มีแหล่งงานสำหรับการจ้างงานมาก จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการว่างงานน้อย

เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระ เป็นที่น่าสนใจว่ากลุ่มตัวอย่างในชนบท มีอัตราการประกอบอาชีพอิสระสูงกว่าในเขตเมือง ทั้งนี้อาจเป็นด้วยปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้คนในชนบทประกอบอาชีพอิสระ เช่น การมีแหล่งการจ้างงานน้อย การได้รับการศึกษาน้อย สิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวย ไม่ต้องใช้ความรู้สูง ไม่ต้องใช้ทุนมาก เป็นต้น

จากข้อมูลในตาราง ทำให้พิจารณาได้ว่า ปัจจุบันการประกอบอาชีพอิสระ ยังไม่ได้รับความนิยมนอกจากประชาชนเท่าที่ควรจะเป็น ทั้ง ๆ ที่ในปัจจุบัน สถานการณ์แวดล้อมได้บีบบังคับให้คนต้องประกอบอาชีพอิสระมากขึ้น เป็นต้นว่า ตำแหน่งงานในระบบราชการมีจำกัด แหล่งจ้างงานทางภาคเอกชนก็มีจำกัด แรงงานที่รอรับการจ้างงานมีมาก ด้วยเหตุนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชน นิยมประกอบอาชีพอิสระ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ให้การศึกษแก่ประชาชน จะต้องให้ความรู้ ปลุกฝังแนวความคิด สร้างค่านิยม ปลุกจิตสำนึก ให้นักเรียนและประชาชนทั่วไปนิยมการประกอบอาชีพอิสระ อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาการเลิกงาน การว่างงาน และการไม่ทำงานของประชาชน

ตารางที่ 8 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ สถานภาพการทำงาน
ในเขตเมือง-ชนบท

สถานภาพการทำงาน	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
1. นายจ้าง	7.04 (15)	8.23 (22)	1.58 (4)	0.85 (2)	4.45 (43)
2. ข้าราชการ-รัฐวิสาหกิจ	39.90 (85)	29.58 (79)	12.69 (32)	9.40 (22)	22.56 (218)
3. ลูกจ้างเอกชน 0 - 4 คน	11.73 (25)	2.99 (8)	5.15 (13)	8.54 (20)	6.83 (66)
4. ลูกจ้างเอกชน 5 - 9 คน	5.63 (12)	5.24 (14)	7.93 (20)	3.41 (8)	5.59 (54)
5. ลูกจ้างเอกชน 10 - 29 คน	7.04 (15)	5.99 (16)	6.34 (16)	5.55 (13)	6.21 (60)
6. ลูกจ้างเอกชน 30 - 99 คน	2.34 (5)	11.98 (32)	9.12 (23)	8.11 (19)	8.17 (79)
7. ลูกจ้างเอกชนมากกว่า 100 คน	1.40 (3)	1.87 (5)	8.33 (21)	8.54 (20)	5.07 (49)
8. ประกอบธุรกิจส่วนตัว	11.73 (25)	18.35 (49)	31.34 (79)	28.20 (66)	22.67 (219)
9. ช่วยธุรกิจของครอบครัว	6.57 (14)	8.95 (24)	9.90 (25)	8.97 (21)	8.69 (84)
10. การทำงานลักษณะอื่น	6.57 (14)	6.74 (18)	7.53 (19)	18.37 (43)	9.73 (94)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

การสำรวจสถานภาพการทำงานของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและเขตชนบท ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง มีการทำงานเป็นข้าราชการและลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ ในอัตราที่สูงที่สุด ทั้งเพศชายและเพศหญิง รองลงมาได้แก่ การประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือการประกอบอาชีพอิสระ ส่วนกลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท มีการประกอบอาชีพส่วนตัว ในอัตราที่สูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การรับราชการและเป็นลูกจ้างในรัฐวิสาหกิจ ข้อมูลดังกล่าวนี้ มีลักษณะที่กลับกัน ระหว่างกลุ่มตัวอย่าง ในเขตเมืองกับในเขตชนบทต่อไปในอนาคต เมื่อสภาพของชนบทได้รับการพัฒนาให้กลายเป็นเขตเมือง จึงควรที่จะมีการส่งเสริมให้ประชาชนในเขตเมือง มีการประกอบอาชีพส่วนตัว หรืออาชีพอิสระ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งนี้ด้วยการให้การฝึกอบรม ให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียน รวมทั้งเผยแพร่ข่าวสารให้แก่ประชาชนทั่วไป

ตารางที่ 9 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศและสภาพการจ้างงานใน
เขตเมือง-ชนบท

สภาพการจ้างงาน	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
จ้างรายเดือน	26.29	45.69	28.57	21.79	31.15
	(56)	(122)	(72)	(51)	(301)
จ้างรายวัน	9.38	7.86	12.69	19.23	12.21
	(20)	(21)	(32)	(45)	(115)
จ้างชั่วคราว	9.38	10.48	8.73	8.54	9.31
	(20)	(28)	(22)	(20)	(90)
จ้างโดยไม่ได้รับเงินแน่นอน	21.59	18.72	10.71	12.82	15.83
	(46)	(50)	(27)	(30)	(153)
อื่น ๆ	33.33	17.22	39.28	37.60	31.46
	(71)	(46)	(99)	(88)	(304)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

การสำรวจสภาพการได้รับการจ้างงานจากนายจ้างของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง และเขตชนบท ผลปรากฏว่า ทั้งกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและเขตชนบท ได้รับการจ้างงาน จากนายจ้างเป็นรายเดือน เป็นอัตราที่สูงที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการทำงานราชการและ รัฐวิสาหกิจ รวมทั้งการรับจ้างทำงานในหน่วยงานของภาคเอกชน ซึ่งได้รับค่าจ้างเป็นราย เดือน ข้อมูลที่น่าสนใจ จากกลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง ได้แก่ การจ้างโดยไม่ได้รับเงินที่แน่นอน กล่าวคือ มิได้มีการกำหนดเป็นรายเดือน หรือรายวัน ซึ่งมีอัตราที่ค่อนข้างสูง

สำหรับการทำงานในลักษณะอื่น ที่มีได้มีการจ้างงาน ของกลุ่มตัวอย่างทั้งในเขตเมือง และเขตชนบท ซึ่งมีอัตราค่อนข้างสูง ได้แก่ การทำงานในลักษณะของการประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือ การประกอบอาชีพอิสระ การช่วยดูแลกิจการของครอบครัว โดยมีได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน รวมไปถึงการประกอบธุรกิจบางอย่างที่ไม่ได้ผลตอบแทนที่แน่นอน

ตารางที่ 10 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และเหตุผลที่ไ้้งานทำ
ในเขตเมือง-ชนบท

เหตุผลที่ไ้้งานทำ	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
สำนักงานจัดหางาน	7.51 (16)	32.50 (87)	1.98 (5)	0.42 (1)	11.28 (109)
หนังสือพิมพ์	6.10 (13)	9.36 (25)	1.19 (3)	0.42 (1)	4.34 (42)
ญาติ	10.32 (22)	13.48 (36)	6.34 (16)	6.41 (15)	9.21 (89)
คนบ้านเดียวกัน	4.69 (10)	7.11 (19)	4.76 (12)	5.55 (13)	5.59 (54)
คนรู้จักต่างบ้าน	1.40 (3)	4.11 (11)	2.77 (7)	1.28 (3)	2.48 (24)
เพื่อนบ้าน	2.81 (6)	3.14 (10)	7.53 (19)	15.38 (36)	7.34 (71)
เพื่อน	9.85 (21)	2.62 (7)	4.36 (11)	7.69 (18)	5.90 (57)
ประกาศที่ติดหน้าโรงงาน	4.22 (9)	1.12 (3)	2.77 (7)	0.85 (2)	2.17 (21)
สืบทอดกิจการจากบิดามารดา	11.73 (25)	3.74 (10)	20.63 (52)	23.50 (55)	14.69 (142)

เหตุผลที่ทำงานทำ	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ทำงานเอง	27.69	8.61	27.38	23.07	21.22
	(59)	(23)	(69)	(54)	(205)
อื่น ๆ	13.61	13.48	20.23	15.38	15.73
	(29)	(36)	(51)	(36)	(152)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

การสำรวจถึงสาเหตุที่ทำงานทำของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง และเขตชนบท ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองบอกถึงสาเหตุที่ทำให้ทำงานทำ แตกต่างกันไประหว่างเพศ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างหญิง รายงานว่า ทำงานได้จากสำนักงานจัดหางาน ในอัตราที่สูงที่สุดในขณะที่กลุ่มตัวอย่างชาย รายงานว่า ทำงานได้ด้วยการไปติดต่อจ้างแหล่งงานด้วยตนเอง สำหรับกลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท ทั้งชายและหญิง รายงานว่าทำงานได้ด้วยการไปติดต่อจ้างแหล่งงานด้วยตนเอง ทั้งนี้ในอัตราที่สูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ การสืบทอดกิจการจากบิดามารดาของตนเอง

เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพอิสระ อันเป็นอาชีพที่กระทำสืบทอดจากบิดามารดา จึงเป็นการสมควรที่รัฐบาลจะได้หาทางส่งเสริม สนับสนุน ให้ชาวชนบท ประกอบอาชีพอิสระ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ไม่อพยพเข้ามาทำงานทำในเมือง ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมหลายประการ

อนึ่ง สำนักงานจัดหางาน ก็มีบทบาทเป็นอันมากในการช่วยให้คนได้งานทำ โดยเฉพาะในเขตเมือง

ตารางที่ 11 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ รายได้ ในเขตเมือง-ชนบท

รายได้ (บาทต่อเดือน)	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ต่ำกว่า 1,000	8.45	14.60	11.90	15.38	12.73
	(18)	(39)	(30)	(36)	(123)
1,001 - 2,000	15.02	24.71	17.85	21.36	19.91
	(32)	(66)	(45)	(50)	(193)
2,001 - 3,000	20.65	28.46	28.51	27.35	26.50
	(44)	(76)	(72)	(64)	(256)
3,001 - 4,000	15.49	9.36	15.87	11.11	12.83
	(33)	(25)	(40)	(26)	(124)
4,001 - 5,000	9.85	7.49	10.31	12.39	9.93
	(21)	(20)	(26)	(29)	(96)
5,001 - 6,000	11.73	5.61	3.51	2.56	5.69
	(25)	(15)	(9)	(6)	(55)
6,001 - 7,000	5.16	4.11	3.51	2.56	3.83
	(11)	(11)	(9)	(6)	(37)
7,001 - 8,000	5.63	2.62	0.79	0.42	2.21
	(12)	(7)	(2)	(1)	(22)
8,001 - 9,000	-	0.14	-	-	0.20
		(2)			(2)

ตารางที่ 11 (ต่อ)

รายได้ (บาทต่อเดือน)	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
9,001 - 10,000	1.87	1.2	1.19	1.70	1.44
	(4)	(3)	(3)	(4)	(14)
10,000 บาทขึ้นไป	0.46	0.74	1.58	1.28	1.03
	(1)	(2)	(4)	(3)	(10)
ไม่ทราบ	5.63	0.37	4.76	3.84	3.51
	(12)	(1)	(12)	(9)	(34)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

การสำรวจรายได้ของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและเขตชนบท ผลปรากฏว่า รายได้สูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ระหว่าง 2,001 - 3,000 บาท ต่อเดือน หากพิจารณาโดยทั่วไป กลุ่มตัวอย่างทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีรายได้อยู่ในช่วง 1,000 - 4,000 บาท มากที่สุด

จากข้อมูลในตาราง แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่าง มีรายได้เหนือเส้นความยากจน (Poverty line) กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2529 เส้นความยากจนสำหรับเขตชนบท ได้แก่ 3,823 บาท ต่อคน ต่อปี หรือ 318.58 บาท ต่อเดือน ส่วนในเขตเมือง เส้นความยากจน

ได้แก่ 5,834 บาท ต่อคน ต่อปี หรือ คนละ 486.16 บาท ต่อเดือน¹ คริวเรือนโคมี รายได้โดยเฉลี่ยต่อคน ต่ำกว่าระดับที่กล่าวมาแล้ว ถือได้ว่า คริวเรือนนั้น ตกอยู่ในภาวะ ยากจน เนื่องจากมีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ

เป็นที่น่าสังเกตว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนของประชากรที่ยากจนสูงกว่า ภาคอื่น และสัดส่วนของคนยากจนในเขตชนบท จะสูงกว่าในเขตเมือง-คนยากจนส่วนใหญ่มี อาชีพเกษตรกรรม หัวหน้าคริวเรือนมีระดับการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระบุว่า ภาคกลาง (รวมภาคตะวันออก) ในปี พ.ศ. 2529 รายได้คริวเรือนเฉลี่ยต่อหัวต่อปี ได้แก่ 11,161 บาท หรือ 930.08 บาท ต่อคน ต่อเดือน²

¹ปราณี ทินกร. การกระจายรายได้และความยากจนในประเทศไทย. มติชน วันจันทร์ที่ 6 กุมภาพันธ์ 2532, หน้า 8.

²ค.

ตารางที่ 12 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ รายจ่าย
ในเขตเมือง - ชนบท

รายจ่าย (บาทต่อเดือน)	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ต่ำกว่า 1,000 บาท	12.67	17.91	19.84	27.35	19.56
	(27)	(48)	(50)	(64)	(189)
1,001 - 2,000	19.71	28.08	31.30	35.47	30.43
	(42)	(75)	(94)	(183)	(294)
2,001 - 3,000	21.59	20.22	13.88	17.94	18.32
	(46)	(54)	(35)	(42)	(179)
3,001 - 4,000	15.96	11.61	9.92	8.54	11.38
	(34)	(31)	(25)	(20)	(110)
4,001 - 5,000	8.45	9.36	3.57	3.84	6.31
	(18)	(25)	(9)	(9)	(61)
5,001 - 6,000	10.32	4.86	2.38	4.27	5.27
	(22)	(13)	(6)	(10)	(51)
6,001 - 7,000	5.63	4.49	1.19	1.70	3.20
	(12)	(12)	(3)	(4)	(31)
7,001 - 8,000	2.34	1.87	0.39	0.85	1.34
	(5)	(5)	(1)	(2)	(13)

ตารางที่ 12 (ต่อ)

รายจ่าย (บาทต่อเดือน)	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
8,001 - 9,000	2.81	0.37	-	-	0.72
	(6)	(1)	-	-	(7)
9,001 - 10,000	-	0.74	-	-	0.22
	-	(2)	-	-	(2)
10,000 บาทขึ้นไป	0.46	-	0.39	-	0.22
	(1)	-	(1)	-	(2)
ไม่ทราบ	-	0.37	11.11	-	3.00
	-	(1)	(28)	-	(29)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

การสำรวจรายจ่ายของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและเขตชนบท ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายจ่ายอยู่ระหว่าง 1,001 - 3,000 บาท ต่อเดือน เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีรายจ่ายต่อเดือนใกล้เคียงกัน ในช่วง 1,001 - 3,000 บาท แต่ถ้าหากพิจารณาในช่วงที่สูงขึ้นไป คือ ตั้งแต่ 3,001 บาทขึ้นไป ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง มีรายจ่ายสูงกว่า และถ้าหากพิจารณา ในช่วงที่ต่ำลงมา คือ ตั้งแต่ต่ำกว่า 1,000 บาท จนถึง 2,000 บาท ต่อเดือน ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท มีรายจ่ายอยู่ในเกณฑ์มากกว่า กล่าวโดยสรุป ก็คือ กลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและเขตชนบท มีอัตราค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่ใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 13 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศสถานที่ทำงาน
ในเขตเมือง-ชนบท

ลักษณะสถานที่ทำงาน	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ที่บ้าน	16.43 (35)	20.97 (56)	11.11 (28)	24.35 (51)	18.21 (176)
ในหมู่บ้าน	6.51 (14)	5.25 (14)	31.74 (80)	25.21 (59)	17.28 (16)
ในตำบล	18.30 (39)	14.98 (40)	20.23 (51)	22.22 (52)	18.84 (182)
ในเขตเมือง	45.07 (96)	36.32 (97)	15.87 (40)	12.39 (29)	27.12 (262)
นอกเขตเทศบาลเมือง	7.98 (17)	15.35 (41)	4.36 (11)	3.41 (8)	7.97 (77)
ในกรุงเทพมหานคร	4.22 (9)	4.49 (12)	5.15 (13)	2.56 (6)	4.14 (40)
จังหวัดอื่น ๆ	1.40 (3)	2.62 (7)	11.50 (29)	9.82 (23)	1.41 (62)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

การสำรวจสถานที่ทำงานของกลุ่มตัวอย่างใน เขตเมืองและเขตชนบท ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนรวม มีการทำงานอยู่ในท้องถิ่น คือ ในภาคตะวันออก เป็นส่วนใหญ่ มีเพียงส่วนน้อย ที่ไปทำงานในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่น กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง ส่วนใหญ่ มีการทำงานในเขตเมือง มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ที่ออกไปทำงานนอกเขตเทศบาล กลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท ส่วนใหญ่ทำงานในหมู่บ้าน และตำบลของตน มีเพียงส่วนน้อยที่ ออกไปทำงานนอกท้องถิ่นของตน เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างในชนบท เข้าไปทำงานในเขตเมือง ไม่มากนัก แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างในชนบท ยังนิยมที่จะทำงานในท้องถิ่นของตน

ในอนาคต เมื่อเขตชนบทได้รับการพัฒนาขึ้นเป็นเมืองวัฒนธรรมเมืองแพร่กระจาย เข้าไปในชนบทมากขึ้น คนในครอบครัวในชนบท ต้องออกมาทำงานนอกบ้านมากขึ้นทั้งให้คนชราและเด็กอยู่กับบ้าน ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น อันนำไปสู่การเกิดปัญหาเด็กเกเร ภัยสุขภาพเสพติด ซึ่งจัดว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของสังคม ในอนาคต เมื่อการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ดำเนินการไปอย่างเต็มรูป วิถีชีวิตของคนในบริเวณนี้จะเปลี่ยนแปลงไป คนส่วนใหญ่จะต้องรับวัฒนธรรมแบบใหม่ของเมือง และจะต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมดังกล่าว เพื่อให้สามารถรักษาสภาพความสมดุลของชีวิตครอบครัวให้คงอยู่ตลอดไป

ตารางที่ 14 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และจำนวนบุตร
ในเขตเมือง-ชนบท

จำนวนบุตรในครอบครัว	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
1 - 2 คน	31.92 (68)	34.45 (92)	29.36 (74)	26.49 (62)	30.64 (296)
3 - 4 คน	23.94 (51)	19.47 (52)	26.19 (66)	20.51 (48)	22.46 (217)
5 - 6 คน	1.87 (4)	2.99 (8)	7.93 (20)	6.83 (16)	4.96 (48)
7 - 8 คน	0.93 (2)	0.74 (2)	2.77 (7)	2.56 (6)	1.75 (17)
8 คนขึ้นไป	0.93 (2)	0.57 (1)	1.98 (5)	10.25 (24)	3.31 (32)
อื่น ๆ	40.37 (86)	41.94 (112)	31.74 (80)	33.33 (78)	26.50 (356)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

การศึกษาขนาดของครอบครัวโดยถือเอาจำนวนบุตรเป็นเกณฑ์ จากกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและเขตชนบท ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่าง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ส่วนใหญ่มีบุตรโดยเฉลี่ยครอบครัวละระหว่าง 1 - 4 คน กลุ่มตัวอย่างในเมืองและชนบท มีบุตรครอบครัวละ 1 - 2 คน ในอัตราที่มากที่สุด จากภาพรวมโดยทั่ว ๆ ไป แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างในชนบท มีจำนวนบุตรค่อนข้างมาก ตรงข้ามกับในเขตเมืองซึ่งมีบุตรน้อย อย่างไรก็ตาม จำนวนบุตรในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองเขต ยังจัดว่าน้อย เป็นครอบครัวขนาดเล็ก

ตารางที่ 15 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความสัมพันธ์ในครอบครัว และเขตเมือง-ชนบท

ความสัมพันธ์ในครอบครัว	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
หัวหน้า	38.49 (82)	6.36 (17)	39.28 (99)	7.26 (17)	22.25 (215)
สามี - ภรรยา	22.06 (47)	37.45 (100)	23.01 (58)	42.30 (99)	31.46 (304)
บุตร	24.88 (53)	31.46 (84)	26.98 (68)	35.89 (84)	29.91 (289)
บุตรบุญธรรม	0.46 (1)	0.37 (1)	- (-)	0.42 (1)	0.31 (3)
พ่อสามี	0.46 (1)	- (-)	0.79 (2)	0.85 (2)	0.51 (5)
แม่สามี	0.46 (1)	- (-)	1.58 (4)	4.27 (10)	1.55 (15)
พ่อภรรยา	0.93 (2)	0.74 (2)	2.38 (6)	1.28 (3)	1.34 (13)
แม่ภรรยา	- (-)	0.74 (2)	- (-)	1.28 (3)	0.51 (5)
พี่น้องสามี	3.28 (7)	0.74 (2)	1.19 (3)	0.85 (2)	1.44 (14)

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ความสัมพันธ์ในครอบครัว	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ปู่ - ย่า	-	-	1.19	0.42	0.41:
	-	-	(3)	(1)	(4)
ตา - ยาย	0.46	1.12	-	1.70	0.82
	(1)	(3)	-	(4)	(8)
สะใภ้	0.46	7.11	-	2.13	2.58
	(1)	(19)	-	(5)	(25)
เขย	0.46	-	-	-	0.10
	(1)	-	-	-	(1)
หลาน	-	0.37	-	0.42	0.20
	-	(1)	-	(1)	(2)
เหลน	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-
ลุง - ป้า - น้า - อา	-	0.37	-	-	0.10
	-	(1)	-	-	(1)
อื่น ๆ	7.5	13.10	3.57	0.85	6.41
	(16)	(35)	(9)	(2)	(62)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

การศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ในเขตเมืองและเขตชนบท ผลปรากฏว่า ส่วนใหญ่ กลุ่มตัวอย่างทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีฐานะเป็นหัวหน้าครอบครัว สามีภรรยา และบุตร ซึ่งเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family)

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กัน ในฐานะหัวหน้าครอบครัว สามีหรือภรรยาและบุตร อาจมีญาติอื่น ๆ รวมอยู่ในครอบครัวด้วย แต่ก็มีจำนวนน้อย แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งในแต่ละครอบครัว จะมีเพียงคู่สมรสและบุตรธิดาเท่านั้น บางครั้งอาจมีญาติพี่น้องมาอาศัยร่วมกันในครอบครัวด้วย เกี่ยวกับเรื่องนี้ เมอร์ด็อก¹ (Murdock) ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 สังคม ผลปรากฏว่า ครอบครัวส่วนใหญ่ จัดระบบครอบครัวแบบการจักระบบครอบครัวที่ดี มีข้อห้ามทางเพศที่เคร่งครัด มีข้อกำหนดในการมีบุตร มีข้อกำหนดทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษาที่เคร่งครัด ครอบครัวเดี่ยว มีบทบาทอย่างสำคัญ ในการทำให้เกิดการแข่งขัน มีระเบียบวินัย มีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความมั่นคงในครอบครัว เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเด็กเกเร ปัญหาเด็กเกเร หรือปัญหาเยาวชนอาชญากร ส่วนใหญ่เกิดในครอบครัวขยายมากกว่าครอบครัวเดี่ยว

¹George Peter Murdock. **Social Structure.** 1949, p. 10.

ตารางที่ 16 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ จำนวนครั้งที่สมรส
ในเขตเมือง-ชนบท

จำนวนครั้งที่สมรส	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
1 ครั้ง	55.39 (118)	51.31 (131)	65.47 (165)	63.67 (149)	58.90 (569)
2 ครั้ง	3.28 (7)	6.74 (18)	1.98 (5)	2.13 (5)	3.62 (35)
3 ครั้ง	0.93 (2)	- (-)	0.79 (2)	0.85 (2)	0.62 (6)
อื่น ๆ	40.37 (86)	41.94 (112)	31.74 (80)	33.33 (78)	26.50 (356)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

การสำรวจจำนวนครั้งในการสมรสของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและเขตชนบท
ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการสมรสเพียงครั้งเดียว ทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง
สำหรับกลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง มีเพียงส่วนน้อยที่สมรสสองครั้ง การที่ครอบครัวมีการ
แต่งงานครั้งเดียว แสดงให้เห็นความเป็นอนุรักษ์นิยมของครอบครัว ทำให้สามารถรักษาเอกภาพ
ในครอบครัวไว้ได้ การสมรสหนึ่งเดียว เป็นการสมรสแบบมีสามีหรือภรรยาคนเดียว (Monogamy)
ซึ่งเป็นอารยธรรมที่เจริญสูงสุดของมนุษย์

ตารางที่ 17 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ลักษณะการย้ายถิ่น
ในเขตเมือง-ชนบท

ลักษณะการย้ายถิ่น	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ไม่ย้ายถิ่น	46.94 (100)	61.04 (163)	69.44 (175)	42.43 (100)	55.69 (538)
จังหวัดเดียวกัน	22.06 (47)	20.22 (54)	12.30 (31)	23.93 (56)	19.46 (188)
ในภาคตะวันออก	28.63 (61)	13.48 (36)	11.90 (30)	14.95 (35)	16.77 (162)
ภาคอื่น ๆ	2.34 (5)	5.24 (14)	6.34 (16)	18.37 (43)	8.07 (78)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

การศึกษาเกี่ยวกับการย้ายถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ในเขตเมืองและเขตชนบท ไม่มีการย้ายถิ่น กล่าวคือ เกิดและทำงานในภูมิลำเนาของตนเอง นอกจากนั้น กลุ่มตัวอย่างทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีการย้ายถิ่นไปทำงานทั้งในจังหวัดเดียวกัน (แต่อยู่ในท้องถิ่นอื่น) ทำงานในภาคตะวันออก และในภาคอื่น ๆ กล่าวโดยรวม จะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่าง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีการย้ายถิ่น ในสัดส่วนที่สูงกว่าย้ายถิ่น กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างทั้งชายและหญิง ในเขตเมืองมีการย้ายถิ่นถึงร้อยละ 45.20 ส่วนในเขตชนบท มีอัตราการย้ายถิ่นร้อยละ 41.35 เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างหญิงในเขตชนบท มีการย้ายถิ่นสูงสุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง หญิงในเขตเมือง และกลุ่มที่มีการย้ายถิ่นน้อยที่สุด ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง ชายในเขตชนบท การย้ายถิ่นมักกระทำกันในระยะใกล้ ๆ ภายในจังหวัดเดียวกัน หรือในภาคตะวันออก โดยทั่ว ๆ ไป การย้ายถิ่นระยะไกล จะปรากฏมากในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหญิง

ซึ่งที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่ง ก็คือ กลุ่มตัวอย่างหญิงในเขตชนบท มีอัตราการย้ายถิ่นระหว่างภาคค่อนข้างสูง อันเป็นการย้ายถิ่นที่มีระยะทางไกล ดังนั้น ต่อไปในอนาคต จึงควรศึกษาถึงแรงจูงใจ ปัจจัยหลักและปัจจัยตั้ง ของการย้ายถิ่นไปทำงานในท้องถิ่นอื่น ที่อยู่ห่างไกลจากภูมิลำเนาของตน

ตารางที่ 18 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และเหตุผลของการย้ายถิ่น ในเขตเมือง-ชนบท

เหตุผลในการย้ายถิ่น	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ไม่ย้ายถิ่น	46.94 (100)	61.04 (163)	69.44 (175)	42.73 (100)	55.69 (538)
สภาพอากาศ	2.34 (5)	0.37 (1)	- -	- -	0.62 (6)
ตามครอบครัว	15.49 (33)	15.35 (41)	10.71 (27)	27.77 (65)	17.18 (166)
อาชีพ - หางานทำ	21.59 (46)	11.23 (30)	18.65 (47)	23.93 (56)	18.53 (179)
การศึกษา	13.61 (29)	11.98 (32)	1.19 (3)	5.55 (13)	7.97 (77)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

การศึกษาถึงเหตุผลในการย้ายถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ให้เหตุผลในการย้ายถิ่นว่า เกี่ยวกับการอาชีพและการหางานทำ กลุ่มตัวอย่างหญิงในเขตชนบท ให้เหตุผลว่า ย้ายตามครอบครัว ในอัตราสูงสุด กลุ่มตัวอย่างทั้งชายและหญิงในเขตเมือง ให้เหตุผลของการย้ายว่า ย้ายเพื่อการศึกษาต่อ เรื่องของครอบครัว การประกอบอาชีพและการหางาน การศึกษาต่อเป็นปัจจัยสำคัญของการย้ายถิ่น ของกลุ่มตัวเอง ต่อไปในอนาคต คงจะมีการย้ายถิ่นเข้ามา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของคนในท้องถิ่นอื่น กันอย่างกว้างขวาง จึงสมควรที่จะศึกษาปัจจัยของการย้ายถิ่น เพื่อให้เข้าใจรูปแบบของการย้ายถิ่นในสังคมไทย ทั้งระยะสั้นและระยะยาวต่อไป

ตารางที่ 19 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย
เขตเมือง-ชนบท

กรรมสิทธิ์ในที่อยู่	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
มีที่อยู่ของตนเอง	51.17	57.67	63.88	63.67	59.31
	(109)	(154)	(169)	(149)	(573)
เช่าอยู่	11.73	17.22	9.52	11.11	12.52
	(25)	(46)	(24)	(26)	(121)
ที่อยู่ของตนเองและญาติ	23.47	7.86	11.11	11.11	12.93
	(50)	(21)	(28)	(26)	(125)
เหตุผลอื่น ๆ	13.61	17.22	15.47	14.10	15.21
	(29)	(46)	(39)	(33)	(147)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีที่อยู่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง กลุ่มตัวอย่างที่มีกรรมสิทธิ์ ในที่อยู่ของตนเองนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่ได้ย้ายภูมิลำเนา เป็นผู้ที่มีที่พักอาศัย สืบทอดมาจากบิดามารดา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท การมีที่อยู่อาศัย เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ทำให้ครอบครัวมีความมั่นคง เป็นปึกแผ่น สามารถสร้างฐานะได้ เร็วขึ้น

ในอนาคตอันใกล้นี้ เมื่อโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ดำเนินไป อย่างเต็มรูป จะมีคนท้องถิ่นอื่นอพยพเข้ามาทำงานในภาคนี้เป็นจำนวนมาก ปัญหาเรื่องที่อยู่ อาศัย คงจะติดตามมาด้วย เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม หรือปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย ไม่เพียงพอ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีมาตรการในการจัดหาที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้อพยพย้ายถิ่น เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมขึ้นในอนาคต อันจะเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสังคม ติดตามมาเป็นอันมาก เช่น ปัญหาเด็กเกเร ปัญหายาเสพติด และปัญหาโสเภณี เป็นต้น

ตารางที่ 20 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และระดับการศึกษา
ที่ต้องการให้บุตรธิดา ได้รับในเขตเมือง-ชนบท

ระดับการศึกษาที่ต้องการให้ บุตรธิดาได้รับ	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ประถมศึกษา	1.87 (4)	5.99 (16)	5.15 (13)	7.26 (17)	5.17 (50)
มัธยมศึกษา	22.53 (48)	25.84 (69)	18.25 (46)	15.81 (37)	20.70 (200)
อุดมศึกษา	48.82 (104)	47.19 (126)	52.38 (132)	53.84 (126)	50.51 (488)
อื่น ๆ	26.76 (57)	20.97 (56)	24.20 (61)	23.07 (54)	23.60 (228)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

การสำรวจระดับการศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างต้องการให้บุตรธิดาได้รับ ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ต้องการให้บุตรธิดาเรียนในระดับอุดมศึกษา รองลงมาได้แก่ระดับมัธยมศึกษา และประถมศึกษาตามลำดับ

โครงสร้างของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะต้องเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต ทั้งนี้ เนื่องจากแต่เดิม ประชาชนส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา แต่เมื่อกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีความต้องการให้บุตรธิดาสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา ต่อไปในอนาคต โครงสร้างของประชากรส่วนใหญ่ จะได้รับการศึกษาระดับที่สูงขึ้น

สาเหตุที่ทำให้กลุ่มตัวอย่าง ต้องการให้บุตรธิดาสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา ก็เพราะมีความมั่นใจว่าในอนาคต พื้นที่ในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นเยาวชนในอนาคตจะต้องได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เพื่อที่จะได้สามารถแข่งขันกับผู้อื่น และเข้าสู่ตลาดแรงงานให้ดีกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความมุ่งหวังทางการศึกษาที่มีต่อบุตรธิดาสูงกว่าตน

ตารางที่ 21 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และเหตุผลที่อยากให้นักศึกษานิติศาสตร์ ได้รับการศึกษาในเขตเมือง-ชนบท

เหตุผลที่อยากให้นักศึกษานิติศาสตร์ ได้รับการศึกษา	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
เรียนแล้วหางานง่าย	43.83 (64)	42.16 (78)	39.91 (97)	44.44 (104)	42.45 (343)
ทำให้เพื่อนและรู้อะไร	8.90	7.02	5.76	2.99	5.81
สมัครหางานง่าย	(13)	(13)	(14)	(7)	(47)
เป็นความนิยม	1.36 (2)	1.62 (3)	2.05 (5)	2.13 (5)	1.85 (5)
เป็นความต้องการของลูก	13.69 (20)	22.70 (42)	23.45 (57)	23.93 (56)	21.65 (175)
อื่น ๆ	32.19 (47)	26.48 (49)	28.80 (70)	26.49 (62)	28.21 (228)
รวม	100.00 (146)	100.00 (185)	100.00 (243)	100.00 (234)	100.00 (808)

การศึกษาถึงเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างต้องการให้นักศึกษานิติศาสตร์ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นกว่าตนเอง ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ให้เหตุผลว่า เรียนสูงแล้วหางานง่าย เป็นอันดับแรก อันดับรองลงมาได้แก่ ที่เรียนสูงเพราะเป็นความต้องการของบุตรธิดา เป็นที่น่าสังเกตว่า เหตุผลที่ต้องการให้นักศึกษานิติศาสตร์เรียนในระดับสูงก็เพราะเรียนแล้วหางานง่าย อันเป็นการเน้นในด้านอาชีพ หรือด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

ตารางที่ 22 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และอาชีพที่ต้องการ
ให้บุตรชายประกอบ ในเขตเมือง-ชนบท

อาชีพที่ต้องการให้บุตรชาย ประกอบ	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
รับราชการ	28.26 (65)	32.12 (80)	52.40 (131)	56.65 (132)	42.41 (408)
พ่อค้า - ค้าขาย	12.17 (28)	18.47 (46)	5.60 (14)	5.57 (13)	10.49 (101)
คนงาน	4.78 (11)	2.81 (7)	2.80 (7)	5.15 (12)	3.84 (37)
อาชีพอิสระ	10.86 (25)	12.85 (32)	10.80 (27)	11.15 (26)	11.43 (110)
เกษตรกร	4.34 (10)	6.42 (16)	4.80 (12)	3.86 (9)	4.88 (47)
อื่น ๆ	39.56 (91)	27.71 (68)	23.60 (59)	17.59 (41)	26.92 (259)
รวม	100.00 (230)	100.00 (249)	100.00 (250)	100.00 (233)	100.00 (962)

การศึกษาประเภทของอาชีพที่ต้องการให้บุตรชายประกอบของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง และเขตชนบท ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ต้องการให้บุตรชายรับราชการ หากพิจารณาเป็นรายเขต ปรากฏว่า ในเขตเมือง กลุ่มตัวอย่าง ต้องการให้บุตรชาย ประกอบอาชีพค้าขาย และประกอบอาชีพอิสระ เป็นลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท ต้องการให้บุตรชาย ประกอบอาชีพอิสระ และค้าขาย เป็นลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ต้องการให้บุตรชายรับราชการ เป็นอันดับแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท ต้องการให้บุตรชายรับราชการ ในอัตราที่สูงกว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง

จากข้อมูล ความต้องการเกี่ยวกับอาชีพที่ต้องการให้บุตรชายประกอบ แสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะเปลี่ยนโครงสร้างของสังคม และค่านิยมของสังคมไว้ กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ มีความต้องการให้บุตรชายรับราชการ ในอัตราที่สูง ส่วนกลุ่มตัวอย่างในเขตชนบทซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอิสระ แต่ต้องการให้บุตรชายเข้ารับราชการในอัตราที่สูง

จากข้อมูลดังกล่าว พิจารณาได้ว่า ค่านิยมของคนไทยยังยึดมั่นอยู่กับการเป็นข้าราชการ ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพที่มั่นคง มีเกียรติ ไม่ต้องมีการเสี่ยง แม้จะได้รับเงินเดือนไม่มากนักก็ตาม

ตารางที่ 23 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และอาชีพที่ต้องการ
ให้บุตรสาวประกอบ ในเขตเมือง-ชนบท

อาชีพที่ต้องการให้บุตรสาว ประกอบ	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
รับราชการ	36.73 (72)	28.26 (69)	49.38 (121)	46.74 (115)	40.67 (373)
แม่ค้า - ค้าขาย	13.77 (27)	14.78 (34)	3.67 (9)	8.94 (22)	10.03 (92)
คนงาน	1.53 (3)	6.95 (16)	2.85 (7)	8.13 (20)	5.01 (46)
อาชีพอิสระ	9.69 (19)	26.08 (60)	12.56 (31)	13.41 (33)	15.59 (143)
เกษตรกร	11.73 (23)	4.34 (10)	5.30 (13)	4.06 (10)	6.10 (56)
อื่น ๆ	26.53 (52)	19.56 (45)	26.12 (64)	18.69 (46)	22.57 (207)
รวม	100.00 (196)	100.00 (230)	100.00 (245)	100.00 (246)	100.00 (917)

การศึกษาอาชีพที่ต้องการให้บุตรสาวประกอบ ของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและเขตชนบท ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ต้องการให้บุตรสาวรับราชการ ในอัตราที่ค่อนข้างสูง ทั้งสองเขต หากพิจารณาเป็นรายเขต กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง ต้องการให้บุตรสาวประกอบอาชีพ ค้าขาย และประกอบอาชีพอิสระ ในอันดับรองลงมา ส่วนกลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท ต้องการให้บุตรสาวประกอบอาชีพอิสระ และค้าขาย ในอันดับที่รองลงมา อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่าง ต้องการให้บุตรสาวเข้ารับราชการเช่นเดียวกับบุตรชาย แต่ต้องการให้บุตรสาวประกอบอาชีพอิสระมากกว่าบุตรชายเล็กน้อย แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างยังมีความคิดยึดมั่นอยู่กับการเป็นข้าราชการเป็นอันมาก ยังต้องการให้บุตรสาวเข้ารับราชการเช่นเดียวกับบุตรชาย ทั้งนี้แม้แต่กลุ่มตัวอย่างในเขตชนบทก็ตาม

ในอนาคต พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ซึ่งอยู่ในแผนพัฒนา จะได้รับการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมเป็นหลัก เป็นพื้นที่สำหรับการผลิตโดยเฉพาะ ดังนั้น ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เค็ม หรือผู้ที่อพยพเข้ามาใหม่ น่าจะมีอาชีพที่สอดคล้องกับกิจกรรมในเขตนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบการศึกษา จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพให้แก่ประชาชน ให้ความรู้ ให้แนวความคิด และสร้างค่านิยมที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเลือกอาชีพเสียใหม่ เพื่อที่ประชาชนในเขตนี้จะได้ยึดแนวทางในการเลือกอาชีพที่ถูกต้อง ไม่ยึดมั่นอยู่กับอาชีพข้าราชการ ซึ่งปัจจุบันก็อยู่ในสภาพที่จำกัดมาก อาชีพอิสระ เป็นอาชีพที่ควรส่งเสริมอย่างยิ่ง

ตารางที่ 24 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ การเลือก
คู่อุปการะของบุตรชาย ในเขตเมือง-ชนบท

การเลือกคู่อุปการะของบุตรชาย	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
บุคคลที่บิดามารดาหาให้	1.40	10.48	4.76	3.41	5.27
	(3)	(28)	(12)	(8)	(51)
ให้บุตรเลือกเอง	39.43	37.82	56.74	56.41	47.61
	(84)	(101)	(143)	(132)	(460)
ให้บุตรเลือกเองแล้วแจ้ง	30.04	28.46	21.42	22.22	25.46
ให้ทราบ	(64)	(76)	(54)	(52)	(246)
อื่น ๆ	29.10	23.22	17.06	17.94	21.63
	(12)	(62)	(43)	(42)	(209)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

การสำรวจความเห็นเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองของบุตรชายของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ต้องการให้บุตรชายเลือกคู่ครองเอง ในอัตราที่สูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ต้องการให้บุตรชายเลือกคู่ครองเอง แล้วแจ้งให้ทราบ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการให้บุตรชายมีอิสระในการเลือกคู่ครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท ต้องการให้บุตรชายเลือกคู่ครองเอง ในอัตราที่สูงกว่าในเขตเมือง ความต้องการดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการให้บุตรชายมีอิสระในการตั้งครอบครัว ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดครอบครัวใหม่ ที่เป็นครอบครัวเดี่ยว ที่แยกเป็นอิสระมากขึ้น

ตารางที่ 25 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ การเลือกคู่ครองของ
บุตรสาว แต่งงานในเขตเมือง-ชนบท

การเลือกคู่ครองของบุตรสาว	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
บุคคลที่บิดามารดาแนะนำ	2.34	22.41	4.76	4.70	9.10
	(5)	(60)	(12)	(11)	(88)
ให้บุตรเลือกเอง	30.51	33.70	44.84	45.29	38.71
	(65)	(90)	(113)	(106)	(374)
ให้บุตรเลือกเองแล้วแจ้ง	27.69	14.23	30.15	31.19	25.46
ให้ทราบ	(59)	(38)	(76)	(73)	(246)
อื่น ๆ	39.43	29.58	20.23	18.80	26.70
	(84)	(79)	(51)	(44)	(258)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

การสำรวจความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง ในการให้บุตรสาวเลือกคู่ครอง ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ต้องการให้บุตรสาวเลือกคู่ครองเอง ในอัตราที่สูงที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตชนบท รองลงมาได้แก่ กลุ่มตัวอย่างต้องการให้บุตรสาวเลือกคู่ครองเอง แล้วแจ้งให้ทราบ จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสองเขต ต้องการให้บุตรสาวเลือกคู่ครองตามที่ตนต้องการ อยู่ในอันดับค่าที่สุด อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับ ความต้องการในการเลือกคู่ครองของบุตรชาย ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการให้บุตรสาวเลือกคู่ครองเอง มีอัตราค่าต่ำกว่าบุตรชายเล็กน้อย แม้กระนั้นก็ตาม กลุ่มตัวอย่างก็ยังคงให้บุตรสาวมีอิสระในการเลือกคู่ครอง การตั้งครอบครัว และการดำรงชีวิต

จากการศึกษาถึงแนวความคิดที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของสตรีในฐานะที่เป็นบุตรสาว พบว่า บุตรสาวในครอบครัว ควรเป็นผู้เชื่อฟังบิดามารดา ช่วยเหลือครอบครัว ทำงานบ้าน และมีความคิดเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง อย่างไรก็ตาม ยังต้องการให้บุตรสาว มีบทบาทในครอบครัวเหมือนสตรีทั่วไป ประพฤติตนอยู่ในแบบแผน ประเพณีอันดีงาม มากกว่าต้องการให้บุตรสาวเปลี่ยนแปลงบทบาทของตน

ตารางที่ 26 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ การเลือกอยู่กับ
บุตรธิดา หลังจากแต่งงานในเขตเมือง-ชนบท

การเลือกอยู่กับบุตรธิดา หลังการแต่งงาน	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
บุตรคนโต	8.45 (18)	19.85 (53)	9.92 (25)	6.83 (16)	11.59 (112)
บุตรคนกลาง	0.93 (2)	5.20 (14)	2.38 (6)	2.13 (5)	2.79 (27)
บุตรคนเล็ก	5.16 (11)	8.23 (22)	8.25 (46)	11.96 (20)	11.07 (107)
บุตรชาย	13.61 (29)	8.23 (22)	10.71 (27)	17.94 (42)	12.42 (120)
บุตรสาว	10.97 (23)	11.23 (30)	37.30 (94)	33.33 (78)	23.29 (225)
อื่น ๆ	61.03 (130)	47.19 (126)	21.42 (54)	27.77 (65)	38.81 (375)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

การสำรวจความต้องการเลือกอยู่กับบุตรธิดา หลังการแต่งงาน ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มิได้มีความต้องการอย่างชัดเจน ที่จะอยู่กับบุตรคนใด แต่จะระบุว่า ต้องการอยู่เป็นอิสระในวัยชรา แม้ว่า กลุ่มตัวอย่าง ในเขตชนบทจะระบุว่า ต้องการอยู่กับบุตรสาวก็ตาม ความต้องการเลือกที่อยู่อาศัยในวัยชราของกลุ่มตัวอย่าง ว่าต้องการอยู่เป็นอิสระ แสดงให้เห็นว่าคนวัยชรา ไม่ต้องการพึ่งพาบุตรหลาน แต่ต้องการจะอยู่อย่างเป็นอิสระ ด้วยการพึ่งพาตนเอง ในอนาคต เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่ในโครงการอย่างเต็มรูป รัฐบาล ควรมีนโยบายในการสร้างที่พักคนชรา หรือจัดสวัสดิการสำหรับคนชราให้กว้างขวางยิ่งขึ้น สำหรับกรณีที่พักคนชราพึ่งตนเองไม่ได้ และไม่มีบุตรหลานให้พึ่งพา

ผลการวิเคราะห์การใช้เทคโนโลยีและระบบนิเวศน์

ในชุมชนใดก็ตามที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้เหมาะสมกับการพัฒนาของชุมชนนั้น ๆ ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งกำลังอยู่ในโครงการพัฒมาก็เช่นกัน ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีขึ้นโดยธรรมชาติ หรือเปลี่ยนแปลงโดยมีตัวการ ซึ่งจำเป็นต้องกระทำอย่างมีแผนการ ทั้งนี้เพื่อให้ผลของการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นไปเพื่อความก้าวหน้าของชุมชนเป็นสำคัญ

เทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน มีหลายประเภท ทั้งนี้แล้วแต่ลักษณะและทิศทางการพัฒนาของแต่ละชุมชน สำหรับชุมชนที่มีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมและเกษตรอุตสาหกรรม อย่างชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ย่อมจำเป็นต้องมีเทคโนโลยีที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เช่น เทคโนโลยีปฏิบัติการ เทคโนโลยีวัสดุ เทคโนโลยีความรู้ และเทคโนโลยีการถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น

การพัฒนาสังคมไม่ว่าจะเป็นด้านใด จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในด้านต่าง ๆ และการใช้ทรัพยากรให้ได้ผลโดยสมบูรณ์ จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาและเผยแพร่การใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจอย่างถูกต้อง หากไม่แล้ว จะเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และทำลายระบบนิเวศน์ของสังคมไปพร้อม ๆ กับการพัฒนา การศึกษาการใช้เทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ของชุมชน ก็เพื่อให้ทราบสภาพความเป็นไปที่แท้จริง เพื่อแนวทางในการพัฒนา การใช้ เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด ซึ่งได้แก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมให้ดีขึ้น

ตารางที่ 27 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และการใช้เทคโนโลยี
ในเขตเมือง-ชนบท

เทคโนโลยีที่ใช้	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
โทรศัพท์	2.70 (28)	0.86 (9)	2.03 (14)	0.46 (3)	1.58 (54)
จักรยานยนต์	9.35 (97)	8.54 (89)	11.61 (80)	10.93 (70)	9.86 (336)
รถยนต์	4.91 (51)	3.55 (37)	2.90 (20)	1.56 (10)	3.46 (118)
วิทยุ - เทป	12.63 (131)	11.23 (117)	17.41 (120)	17.18 (110)	14.02 (478)
จักรเย็บผ้า	2.89 (30)	8.83 (92)	1.45 (10)	9.37 (60)	5.63 (192)
พัดลม	14.27 (148)	13.25 (138)	15.96 (110)	16.40 (105)	14.70 (501)
ตู้เย็น	10.89 (113)	11.62 (121)	11.61 (80)	10.93 (70)	11.27 (384)
หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	13.40 (139)	13.35 (139)	13.06 (90)	9.37 (60)	12.56 (428)

ตารางที่ 27 (ต่อ)

เทคโนโลยีที่ใช้	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
กล้องถ่ายรูป	3.08 (32)	2.01 (21)	1.45 (10)	0.78 (5)	1.99 (68)
เตาแก๊ส	10.60 (110)	10.95 (114)	7.54 (52)	9.84 (63)	9.95 (339)
บัน	1.06 (11)	0.28 (3)	0.43 (3)	0.31 (2)	0.55 (19)
เครื่องรับโทรศัพท์ขาว-ดำ	2.02 (21)	2.59 (27)	1.45 (10)	2.34 (15)	2.14 (73)
เครื่องรับโทรศัพท์สี	10.51 (109)	11.62 (121)	11.61 (80)	9.37 (60)	10.85 (370)
วี-ที-โอ	1.63 (17)	1.24 (13)	1.45 (10)	1.09 (7)	1.37 (47)
รวม	100.00 (1037)	100.00 (1041)	100.00 (689)	100.00 (640)	100.00 (3407)

ในบรรดาเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ใช้กันในชุมชน อันได้แก่ เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวก เทคโนโลยีเพื่อการคมนาคม เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร และเทคโนโลยีเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นที่น่าสังเกตว่า เทคโนโลยีส่วนใหญ่ เป็นเทคโนโลยีที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิต

ถ้าหากเปรียบเทียบกันระหว่างเขตเมืองกับเขตชนบท จะเห็นว่า เทคโนโลยีบางอย่าง มีการใช้ใกล้เคียงกัน บางอย่างมีการใช้ในเขตเมืองมากกว่าในเขตชนบท บางอย่างในเขตชนบท มีการใช้มากกว่าในเขตเมือง เทคโนโลยีที่ใช้ในเขตเมืองมากกว่าในเขตชนบท เช่น เตาแก๊ส กล้องถ่ายรูป ปืน รถยนต์ เป็นต้น ส่วนเทคโนโลยีที่ใช้ในเขตชนบทมากกว่าในเขตเมือง เช่น รถจักรยานยนต์ วิทยู-เทป พัดลม ตู้เย็น เป็นต้น ส่วนเทคโนโลยีที่มีการใช้ใกล้เคียงกันระหว่างในเขตเมืองกับเขตชนบท เช่น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องเล่นวีดีโอ โทรศัพท์ ตู้เย็น เป็นต้น

เป็นที่น่าสนใจว่า ในเขตเมืองมีการใช้ปืนมากกว่าในเขตชนบท ซึ่งตามสภาพความเป็นจริงแล้ว น่าจะใช้ปืนในเขตชนบทมากกว่า และในทำนองเดียวกัน มีการใช้วิทยู-เทป พัดลม ในเขตชนบทมากกว่าในเขตเมือง

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้พิจารณาได้ว่า เทคโนโลยีที่ใช้กันมากในเขตชนบทมากกว่าในเขตเมือง เป็นเทคโนโลยีที่ใช้เพื่ออำนวยความสะดวก เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เช่น พัดลม วิทยู-เทป และ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น เทคโนโลยีเหล่านี้ มิใช่เป็นเทคโนโลยีพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการครอบครองเทคโนโลยี การใช้และประโยชน์จากเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เทคโนโลยีที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต ที่ควรส่งเสริมให้มีในเขตที่มีการพัฒนา เช่น จักรเย็บผ้า รถไถ รถบรรทุก เครื่องสีข้าว เครื่องปั่นฝ้าย เครื่องปักไข่ เตาอบแห้ง เครื่องพ่นสี เครื่องเชื่อมโลหะ เป็นต้น

ตารางที่ 28 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และการอ่านหนังสือพิมพ์ - นิตยสาร ในเขตเมืองชนบท

หนังสือพิมพ์และนิตยสาร	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ไทยรัฐ	39.50 (114)	16.07 (91)	44.65 (96)	36.0 (108)	29.87 (409)
เดลินิวส์	9.02 (26)	6.0 (34)	11.62 (25)	19.0 (57)	10.37 (142)
มติชน	1.04 (3)	-	11.62 (25)	15.33 (46)	5.40 (74)
พระเครื่อง	0.34 (1)	-	-	-	0.07 (1)
ขวัญเรือน	3.81 (11)	14.13 (80)	-	-	0.65 (91)
กุลสตรี	4.16 (12)	14.31 (81)	2.79 (6)	3.0 (9)	7.28 (108)
ฟุตบอลล์	0.34 (1)	-	-	-	0.07 (1)
บางกอก	-	0.35 (2)	-	-	0.14 (2)

ตารางที่ 28 (ต่อ)

หนังสือพิมพ์และนิตยสาร	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
มอเดิร์นไซด์	0.34	-	-	-	0.07
	(1)	-	-	-	(1)
สกุลไทย	6.94	9.89	-	-	5.55
	(20)	(56)	-	-	(70)
แพรว	7.29	7.95	-	-	4.82
	(21)	(45)	-	-	(66)
ดิฉัน	7.29	9.71	0.46	-	5.62
	(21)	(55)	(1)	-	(77)
อื่น ๆ	19.79	21.55	28.83	26.66	23.44
	(57)	(122)	(62)	(80)	(321)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(288)	(566)	(215)	(300)	(1369)

การรับข้อมูลข่าวสารทางสื่อมวลชนที่เป็นสิ่งพิมพ์ของกลุ่มตัวอย่าง เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างในชนบทมีการรับข่าวสารจากสื่อมวลชนประเภทสิ่งตีพิมพ์ ที่ผลิตขึ้นในส่วนกลาง หึ่งนี้อาจเป็นเพราะว่า ไม่มีการผลิตสิ่งตีพิมพ์ในท้องถิ่น เพื่อเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับท้องถิ่น ให้กว้างขวางเท่าที่ควร ถ้าหากว่ามีการผลิตข่าวสารดังกล่าวในท้องถิ่น ทั้งในเขตเมืองและ เขตชนบท จะทำให้กลุ่มตัวอย่างทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทได้รับข่าวสารกันกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะข่าวสารที่เกี่ยวกับท้องถิ่น

เป็นที่น่าสนใจว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท มีการอ่านหนังสือพิมพ์และนิตยสารมากกว่ากลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง ซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เคลวินส์ และมติชน โดยเฉพาะ กลุ่มตัวอย่างหญิงในเขตชนบท มีอัตราการอ่านสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างหญิงในเขตเมือง

จากข้อมูลในตาราง แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งชายและหญิงในเขตชนบท มีการรับข่าวสารจากสื่อมวลชนที่เป็นสิ่งตีพิมพ์ ในอัตราที่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง ใน 3 รายการ แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างในชนบท มีความสนใจในข่าวสารที่ผลิตมาจากส่วนกลางเป็นอันมาก อย่างไรก็ตามทั้งกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและเขตชนบท ยังไม่สนใจในข่าวสารจากหนังสือพิมพ์และนิตยสารกว้างขวางเท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่น มีความสนใจในข่าวสารจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ควรที่จะมีการส่งเสริมให้มีการผลิตสิ่งพิมพ์ขึ้นเผยแพร่ข่าวสารของท้องถิ่นให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้ประชาชนมีความกระตือรือร้น ในการรับทราบข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ โดยเฉพาะข่าวสารจากสิ่งพิมพ์ในท้องถิ่น

ตารางที่ 29 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ พฤติกรรมการซื้อ
หนังสือพิมพ์ - นิตยสาร ในเขตเมือง-ชนบท

พฤติกรรมการซื้อ หนังสือพิมพ์ - นิตยสาร	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ซื้อทุกวัน	61.97 (132)	43.82 (117)	17.85 (45)	11.96 (28)	33.33 (322)
ซื้อบางครั้ง	25.35 (54)	20.22 (54)	37.69 (95)	20.94 (49)	26.08 (252)
ซื้อนาน ๆ ครั้ง	12.67 (27)	35.95 (96)	17.85 (45)	19.23 (45)	22.04 (213)
อื่น ๆ	- -	- -	26.58 (67)	47.86 (112)	18.53 (179)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

จากตารางแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง มีพฤติกรรมการซื้อหนังสือพิมพ์และนิตยสารทุกวัน ในอัตราที่สูงกว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท อย่างไรก็ตามหากพิจารณาในภาพรวม จะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง มีความสนใจในการรับเทคโนโลยีข่าวสารสูงกว่าในเขตชนบท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยเกี่ยวกับความสะดวกในการซื้อเป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งชายและหญิงในเขตชนบทระบุว่า ได้ซื้อหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ทั้งที่ซื้อบางครั้ง และซื้อนาน ๆ ครั้ง ในอัตราส่วนที่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง

ตารางที่ 30 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และความคิดเห็น และ
ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชน เขตเมือง - ชนบท

ความคิดเห็น & ความรู้	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
มีทรัพยากร	8.62	4.4	50.59	47.29	30.57
	(20)	(91)	(169)	(140)	(340)
ไม่มีทรัพยากร	63.36	55.6	24.25	29.05	40.73
	(147)	(139)	(81)	(86)	(453)
อื่น ๆ	28.01	40.0	25.14	26.02	28.68
	(65)	(100)	(84)	(70)	(319)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(232)	(250)	(334)	(296)	(1112)

ในด้านความคิดเห็นและความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชน กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง ส่วนใหญ่ตอบว่าไม่มีทรัพยากร และไม่มีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชน ส่วนกลุ่มตัวอย่างในเขตชนบทมีความเห็นว่า ในชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ยังมีทรัพยากรอย่างเพียงพอ แต่มิได้ระบุว่าเป็นทรัพยากรประเภทใด เพราะไม่มีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรนั้น ๆ กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดระยอง โดยเฉพาะบริเวณมาบตาพุด มีความรู้ว่ามีน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ แต่กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดชลบุรี และฉะเชิงเทรา ไม่รู้ว่ามีน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ในอ่าวไทย ประชาชนในชุมชน ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรในชุมชนกว้างขวางพอ

ตารางที่ 31 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และความคิดเห็นต่อ
แหล่งน้ำจืดในเขตเมือง - ชนบท

ความคิดเห็นต่อแหล่งน้ำจืด	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
มีเพียงพอ	87.79 (187)	35.20 (94)	80.55 (203)	50.42 (118)	62.31 (602)
มีไม่เพียงพอ	12.20 (26)	24.34 (65)	19.44 (49)	28.20 (66)	21.32 (206)
มีพอบางฤดูกาล	-	40.44 (108)	-	21.36 (50)	16.35 (158)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

แหล่งน้ำจืดธรรมชาติที่มีความสำคัญ ในพื้นที่ห้วยมาชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้แก่ แม่น้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา แม่น้ำประแสร์ แม่น้ำระยอง จังหวัดระยอง และลำน้ำพานทอง จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีความเห็นว่าในบริเวณพื้นที่การพัฒนายังมีแหล่งน้ำจืดที่เพียงพอสำหรับการพัฒนา ทั้งในด้านน้ำจืดเพื่อการอุปโภคบริโภค และน้ำสำหรับการเกษตรและอุตสาหกรรม

ตารางที่ 32 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นต่อความสะอาดของน้ำจืดในเขตเมือง - ชบท

ความคิดเห็นต่อความสะอาด ของน้ำจืด	เขตเมือง		เขตชบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
สะอาดดี	46.00 (98)	48.31 (129)	49.20 (124)	40.17 (94)	46.06 (445)
ปานกลาง	49.76 (106)	44.19 (118)	48.41 (122)	55.55 (130)	49.27 (476)
ไม่สะอาด	4.22 (9)	7.49 (20)	2.38 (6)	4.27 (10)	4.6 (45)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

ส่วนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อความสะอาดของน้ำจืด ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชบท มีความเห็นว่า น้ำในแหล่งน้ำจืดมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์สะอาด มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีความเห็นว่าไม่สะอาด

ปัจจุบัน พื้นที่ในเขตพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก ทั้งในเขตเมืองและเขตชบท ตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่า มีน้ำจืดสำหรับใช้อุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ รวมทั้งคุณภาพของน้ำจืดก็อยู่ในเกณฑ์ที่สะอาด ทั่วไปในอนาคต เมื่อมีชุมชนเกิดขึ้น เนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมที่แหลมฉบังและมาบตาพุด อาจมีปัญหามลพิษจากแหล่งน้ำจืด และปัญหาเรื่องความสะอาดของน้ำจืด ที่ใช้สำหรับการบริโภคในครัวเรือน และในอุตสาหกรรมอย่างแน่นอน และเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องมีมาตรการในการจัดหาแหล่งน้ำจืด และการใช้น้ำจืดอย่างจริงจัง

ตารางที่ 33 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และความคิดเห็นต่อ
 ความสะอาดของน้ำทะเล ในเขตเมือง - ชนบท

ความคิดเห็นต่อความสะอาด ของน้ำทะเล	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
สะอาดดี	24.88	16.47	40.87	39.31	30.22
	(53)	(44)	(103)	(92)	(292)
ปานกลาง	45.07	32.95	41.26	42.73	40.16
	(90)	(80)	(104)	(100)	(388)
ไม่สะอาด	30.04	50.56	17.85	17.94	29.60
	(64)	(135)	(45)	(42)	(286)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อความสะอาดของน้ำทะเล ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่
 ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีความเห็นว่า คุณภาพของน้ำทะเล อยู่ในเกณฑ์สะอาด มีเพียง
 ส่วนน้อยเท่านั้นที่เห็นว่า น้ำทะเล ยังไม่สะอาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างหญิงในเขต
 เมือง ซึ่งมีถึงร้อยละ 50.56 ที่มีความเห็นว่า น้ำทะเล อยู่ในภาพที่ไม่สะอาด อย่างไรก็ตาม
 จะเห็นได้ว่า คนส่วนใหญ่ยังมีทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อมทางทะเลอยู่เป็นอันมาก ต่อไปในอนาคต
 ทัศนคติดังกล่าว อาจต้องเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการพัฒนาทางด้าน
 อุตสาหกรรมและการเข้ามาอยู่กันอย่างแออัดในชุมชน ในระยะเวลาอีกไม่นาน

ตารางที่ 34 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นต่อการ
 नेताเสียของน้ำจืดในเขตเมือง-ชนบท

ความคิดเห็นต่อการ नेताเสีย ของน้ำจืด	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
มี	11.73	8.98	6.74	2.13	7.34
	(25)	(24)	(17)	(5)	(71)
ไม่มี	68.54	66.29	77.38	77.77	72.46
	(146)	(177)	(195)	(182)	(700)
มีบ้าง	19.71	24.71	15.87	20.08	20.18
	(42)	(66)	(40)	(47)	(195)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

จากการศึกษา ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อการเน่าเสียของน้ำจืด ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีความเห็นว่า ยังไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการเน่าเสียของน้ำจืด มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ที่เห็นว่า น้ำจืดในบริเวณพื้นที่พัฒนาในโครงการ มีการเน่าเสีย อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างหญิงในชนบทจำนวนถึงร้อยละ 77.77 มีความเห็นว่า ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการเน่าเสียของน้ำจืดในพื้นที่พัฒนา

ปัจจุบัน แหล่งน้ำจืดที่สำคัญ ในพื้นที่โครงการพัฒนา ได้แก่ แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำประแสร์ แม่น้ำระยอง และลำน้ำพานทอง ยังไม่ประสบความเน่าเสีย ประชาชนในบริเวณใกล้เคียงยังสามารถนำมาใช้ในการอุปโภคบริโภค และการอุตสาหกรรมได้อย่างเพียงพอต่อไปในอนาคต เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่บริเวณดังกล่าวขึ้นเป็นเขตอุตสาหกรรมอย่างเต็มรูปแบบ แหล่งน้ำจืดต่าง ๆ จะต้องได้รับผลกระทบอย่างแน่นอน หากไม่กำหนดมาตรการสำหรับป้องกันแล้ว น้ำในแหล่งน้ำจืด จะต้องประสบปัญหาการเน่าเสียอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

ตารางที่ 35 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นต่อการ
 นำเสียของน้ำทะเล ในเขตเมือง-ชนบท

ความคิดเห็นต่อการนำเสีย ของน้ำทะเล	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
มี	12.67 (27)	15.73 (42)	7.14 (18)	5.89 (14)	10.45 (101)
ไม่มี	53.05 (113)	52.05 (139)	78.17 (197)	73.50 (172)	64.28 (621)
ปานกลาง	34.27 (73)	32.20 (86)	14.68 (37)	20.51 (48)	25.25 (244)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

จากการศึกษาความคิดเห็นต่อการนำเสียของน้ำทะเล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งใน
 เขตเมืองและเขตชนบท ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางทะเลว่า น้ำทะเลยังไม่มี
 การนำเสีย มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ให้ความเห็นว่า น้ำทะเลมีการนำเสียมาก และน้ำทะเล
 มีการนำเสียบ้าง

ปัจจุบัน ในระหว่างที่ทำการวิจัย สภาพแวดล้อมทางทะเล บริเวณพื้นที่โครงการพัฒนา
 ยังอยู่ในสภาพที่ดี น้ำทะเลยังไม่มี การนำเสีย ต่อไปในอนาคต เมื่อโครงการพัฒนาดำเนิน
 ต่อไปจนเต็มรูป หากไม่มีมาตรการป้องกันและกำจัดน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม และแหล่ง
 ที่อยู่อาศัยของประชาชนอย่างถูกต้องแล้ว น้ำทะเลจะต้องประสบปัญหาการนำเสียอย่างแน่นอน
 มาตรการการระบายน้ำในเขตชุมชน จะต้องกระทำอย่างรัดกุม มีการจัดการกับน้ำเสีย ก่อนที่จะ
 ปล่อยลงสู่ทะเล

ตารางที่ 36 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
อากาศเสียในเขตเมือง - ชนบท

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอากาศเสีย	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
มี	49.29	46.81	7.53	7.26	27.53
	(105)	(125)	(19)	(17)	(266)
ไม่มี	23.00	20.97	65.37	59.40	42.44
	(49)	(56)	(166)	(139)	(410)
มีบ้าง	27.69	32.20	26.58	33.33	30.02
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

การศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อ เรื่องอากาศเสีย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีความเห็นว่า ยังไม่มีสภาพอากาศเสียเกิดขึ้น มีเป็นส่วนน้อย ที่เห็นว่า มีภาวะอากาศเสีย และมีอากาศเสียบ้าง ซึ่งเป็นความเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งชาย และหญิงในเมือง ปัจจุบันยังไม่ปรากฏว่า มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องอากาศเสีย ในบริเวณพื้นที่ โครงการพัฒนา ใดๆก็ตาม ในอนาคต เมื่อมีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขึ้น มีการ ก่อสร้างบ้านเรือน อาคารร้านค้ามากขึ้น จะเป็นผลให้เกิดปัญหาอากาศเสียขึ้นได้ ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาดังกล่าว ควรมีมาตรการในการกำหนดผังการก่อสร้างให้ถูกต้อง จริกให้มีพื้นที่สีเขียว เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และเป็นปอดของชุมชน นอกจากนี้ยัง ต้องมีมาตรการป้องกันการปล่อยควันของโรงงานอุตสาหกรรมด้วย

ตารางที่ 37 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ความสมบูรณ์ของดินในเขตเมือง - ชนบท

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความ สมบูรณ์ของดิน	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ดีมาก	39.90 (85)	34.08 (91)	33.33 (85)	26.06 (61)	33.33 (322)
ปานกลาง	56.33 (120)	56.17 (150)	63.09 (159)	71.79 (168)	61.80 (597)
ไม่ดีเลย	3.75 (8)	9.73 (26)	3.17 (8)	2.13 (5)	4.86 (47)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

การศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อสภาพความสมบูรณ์ของดินในพื้นที่โครงการพัฒนา ของกลุ่ม
ตัวอย่าง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งในเขตเมืองและ
เขตชนบท มีความเห็นว่า สภาพของดินในพื้นที่โครงการพัฒนา มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งในระดับ
มากและระดับปานกลาง มีเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่าดินอยู่ในสภาพที่ขาดความอุดมสมบูรณ์

โดยทั่วไป สภาพของดินในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ยังมีความอุดมสมบูรณ์
เหมาะกับการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรม อย่างไรก็ตาม ในอนาคตอันใกล้ พื้นที่บริเวณดังกล่าว
จะได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งอุตสาหกรรมมากกว่าเกษตรกรรม ดังนั้น ปัจจัยด้านความอุดมสมบูรณ์
ของดิน จึงไม่มีความสำคัญเท่าใดนัก

ตารางที่ 38 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
เสียงดัง ในเขตเมือง - ชนบท

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา เสียงดัง	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
มี	25.35	34.08	16.66	10.25	21.84
	(54)	(91)	(42)	(24)	(211)
ไม่มี	10.32	13.85	28.17	28.20	20.28
	(22)	(37)	(71)	(66)	(196)
มีบ้าง	64.31	52.05	55.15	61.53	57.86
	(137)	(139)	(139)	(144)	(559)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

จากการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาเสียงดัง ของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในเขตเมือง และเขตชนบท ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นต่อปัญหาเสียงดัง ซึ่งเกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อม ว่า มีปัญหาเกี่ยวกับเสียงดังในสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองทั้งชายและหญิง เห็นว่ามีปัญหามากและมีปัญหาบ้าง มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ที่เห็นว่าไม่มีปัญหาเรื่องเสียงดัง

ในชุมชนที่กำลังได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม และในชุมชนเมืองที่มีประชาชนอยู่กันอย่างแออัด ย่อมมีเสียงดังที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของมนุษย์ เป็นอันมาก จนก่อให้เกิดปัญหาต่อการฟังของมนุษย์ เป็นมลภาวะทางกายภาพที่เห็นว่าจะ เป็นปัญหา

เสียงดัง เกิดจากการเสียความสมดุลทางเทคโนโลยี¹ เกิดจากเสียง เครื่องบิน รถยนต์ รถโดยสาร รถบรรทุก รถจักรยานยนต์ เรือยนต์ เครื่องจักรในโรงงานและสำนักงาน รวมทั้งเครื่องอำนวยความสะดวกในบ้านเรือน หากไม่มีมาตรการควบคุมการใช้เสียง หรือมี มาตรการในการให้การฝึกอบรมแก่ประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดเสียง ดังแล้ว - ต่อไปในอนาคต ปัญหาเกี่ยวกับเสียงดัง จะเป็นปัญหาสำคัญของชุมชนซึ่งยากที่จะ แก้ไขได้

¹ Joseph Julien and William Kornblum. **Social Problem.**

ตารางที่ 39 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
การออกงานของพืช ในเขตเมือง - ชนบท

ความคิดเห็นต่อการ ออกงานของพืช	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ดี	45.01	57.30	36.11	38.88	44.61
	(96)	(153)	(91)	(91)	(431)
ไม่ดี	18.30	23.22	24.60	23.07	22.46
	(39)	(62)	(62)	(54)	(217)
ปานกลาง	36.61	19.47	39.28	38.03	32.91
	(78)	(52)	(99)	(89)	(318)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

การศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อความออกงานของพืช ในพื้นที่โครงการ
พัฒนา ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง มีความเห็นว่า พืชมี
ความออกงานดี กลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยเท่านั้นที่เห็นว่า พืชไม่ออกงาน

ความออกงานของพืช ขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดิน พื้นที่ในโครงการพัฒนา เป็น
พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น พืชในบริเวณดังกล่าวจึงงอกงามดี

ตารางที่ 40 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
โรคของสัตว์น้ำในเขตเมือง - ชนบท

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ โรคของสัตว์น้ำ	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
เป็น	36.15	22.84	7.53	3.84	17.18
	(77)	(61)	(19)	(9)	(166)
ไม่เป็น	38.96	43.82	60.71	61.53	51.44
	(83)	(117)	(153)	(144)	(497)
เป็นบ้าง	24.88	33.33	31.74	34.61	31.36
	(53)	(89)	(80)	(81)	(303)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

การศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการเป็นโรคของสัตว์น้ำ ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีความเห็นว่า สัตว์น้ำในบริเวณพื้นที่โครงการพัฒนา ไม่เป็นโรค มีกลุ่มตัวอย่างเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่า สัตว์น้ำยังเป็นโรคบ้าง

ปัจจุบัน แหล่งน้ำในพื้นที่โครงการพัฒนา ทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม ยังอยู่ในสภาพที่สะอาด เนื่องจากยังไม่มีมีการพัฒนาอย่างเต็มรูป ยังไม่มีการอพยพเข้ามาในพื้นที่ของประชาชนในท้องถิ่นอื่น ทำให้การรักษาคุณภาพของน้ำ ทั้งในแหล่งน้ำจืดและน้ำเค็ม เป็นไปได้โดยสมบูรณ์ เป็นผลให้ สัตว์น้ำในแหล่งน้ำดังกล่าว ไม่เป็นโรค อย่างไรก็ตาม เมื่อการพัฒนาดำเนินไปอย่างเต็มรูป มีการจัดตั้งชุมชนใหม่ขึ้นในพื้นที่พัฒนา หากไม่มีมาตรการในการดูแลในเรื่องการกำจัดน้ำเสียแล้ว ในอนาคตอันใกล้ สัตว์น้ำทั้งในแหล่งน้ำจืดและน้ำเค็ม ก็จะพากันเป็นโรคเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันการเป็นโรคของสัตว์น้ำ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต สมควรที่จะศึกษาถึงผลกระทบของการพัฒนาที่มีต่อชีวภาพในแหล่งน้ำโดยละเอียด เพื่อหาทางป้องกันปัญหาดังกล่าว

ตารางที่ 41 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
สุขภาพจิต ในชุมชน ในเขตเมือง - ชนบท

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ สุขภาพจิต	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
มี	38.49 (82)	38.57 (103)	11.11 (28)	10.68 (25)	24.63 (238)
ไม่มี	25.82 (55)	28.46 (76)	70.63 (178)	73.50 (172)	49.79 (481)
มีบ้าง	35.68 (76)	32.95 (88)	18.25 (46)	15.81 (37)	25.56 (247)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจิตในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท มีความเห็นว่า ปัจจุบันยังไม่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตของประชาชน ในพื้นที่โครงการพัฒนา มีเพียงส่วนน้อย ซึ่งได้แก่ กลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองที่เห็นว่าประชาชนมีปัญหากับเรื่องสุขภาพจิตอยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม กล่าวโดยรวมแล้ว กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ประชาชนในพื้นที่โครงการพัฒนา ยังไม่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตในขณะนี้ ปัญหาสุขภาพจิตเป็นปัญหาระบบนิเวศน์ ที่สำคัญของชุมชน เมื่อมีการถกสนทน แข่งขันและมีความขัดแย้งสูง ความเครียดก็ย่อมเกิดขึ้น เมื่อหาทางออกไม่ได้ ก็จะไปสู่ปัญหาสุขภาพจิต ในอนาคต ปัญหาสุขภาพจิตย่อมจะเกิดขึ้นได้ในชุมชน ในพื้นที่ดังกล่าว เพราะชุมชนจะมีการขยายตัวเป็นเมือง และเป็นนิคมอุตสาหกรรมอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้น จึงจำเป็นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จะต้องหามาตรการป้องกันมิให้เกิดปัญหาดังกล่าว

ตารางที่ 42 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ภาวะการติดยาเสพติดในเขตเมือง - ชนบท

ความคิดเห็นต่อภาวะการติดยาเสพติด	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
มี	76.05	68.91	25.0	21.36	47.51
	(162)	(184)	(63)	(50)	(459)
ไม่มี	23.94	31.08	63.09	58.91	44.61
	(51)	(83)	(159)	(138)	(431)
มีบ้าง	-	-	11.90	19.65	7.81
	-	-	(30)	(46)	(76)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

การศึกษาความเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับภาวะการติดยาเสพติดของประชาชนในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ในเขตเมือง มีความเห็นว่า ประชาชนในพื้นที่โครงการพัฒนา มีการติดยาเสพติด มีเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่า ยังไม่มีการติดยาเสพติดในพื้นที่ดังกล่าว สำหรับกลุ่มตัวอย่างในเขตชนบทส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า ยังไม่มีการติดยาเสพติดในพื้นที่โครงการพัฒนา มีเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่า

ภาวะการติดยาเสพติด ถือเป็นปัญหาสังคมที่มีความสำคัญของสังคมไทย แม้ว่าจะยังไม่มีการพัฒนาอย่างเต็มรูป ในพื้นที่โครงการพัฒนา แต่ทว่า ในเขตเมือง กลุ่มตัวอย่างก็มี เริ่มเห็นว่า มีการติดยาเสพติดเกิดขึ้นในหมู่ประชาชนของพื้นที่นั้นแล้ว ต่อไปในอนาคต เมื่อพื้นที่ในโครงการพัฒนา ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างเต็มรูปแล้ว เชื่อว่าผลกระทบของการพัฒนา อาจผลักดันให้ประชาชน หรือเยาวชนในท้องถิ่น ติดยาเสพติดเพิ่มขึ้นก็ได้ อย่างไรก็ตาม เพื่อป้องกันมิให้ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้น จึงควรที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง น่าจะหามาตรการป้องกันภาวะการติดยาเสพติด มิให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะในพื้นที่โครงการพัฒนา อีกต่อไป

ตารางที่ 43 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ปัญหาอาชญากรรม ในเขตเมือง - ชนบท

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อาชญากรรม	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
มี	30.98	58.42	12.69	9.82	28.67
	(66)	(156)	(32)	(23)	(277)
ไม่มี	39.94	16.85	61.90	60.23	40.68
	(51)	(45)	(156)	(141)	(393)
มีบ้าง	45.07	24.71	25.39	29.91	30.54
	(96)	(66)	(64)	(70)	(296)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมของประชาชนในพื้นที่โครงการพัฒนา
ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ในเขตเมือง มีความเห็นว่า ยังมีปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรม
อยู่บ้าง กลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย ที่เห็นว่า ยังไม่มีปัญหาอาชญากรรม ส่วนกลุ่มตัวอย่างในเขต
ชนบท ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ยังไม่มีปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้น ในพื้นที่โครงการพัฒนา มีเพียง
ส่วนน้อยที่เห็นว่า มีปัญหาอาชญากรรมบ้าง

โดยปกติปัญหาอาชญากรรม มักเกิดขึ้นแพร่หลายในชุมชนใหญ่ ๆ หรือในเขตเมือง
ในปัจจุบัน แม้ว่า การพัฒนาพื้นที่ในโครงการ ยังมิได้ดำเนินการไปได้เต็มรูป แต่ปัญหา
อาชญากรรมก็เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ในเขตเมือง มีประชาชนอยู่รวมกันอย่างหนาแน่น มีการ
ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์กว้างขวางขึ้น มีการอยู่ร่วมกันของคนต่างระดับกัน
ในสังคม ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม อันนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมอย่าง
หลีกเลี่ยงมิได้ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องจะต้องหามาตรการรักษาความสงบเรียบร้อย
ของสังคม สำหรับชุมชนที่จะเกิดขึ้นใหม่ ในพื้นที่โครงการพัฒนา เพื่อป้องกันมิให้เกิด
ปัญหาอาชญากรรมขึ้นในชุมชน

ตารางที่ 44 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และความคิดเห็น
เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพชุมชน ในเขตเมือง - ชนบท

ความคิดเห็นต่อปัญหา สุขภาพชุมชน	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
มี	48.82 (104)	49.43 (132)	18.25 (46)	15.95 (35)	32.81 (317)
ไม่มี	18.77 (40)	17.60 (47)	50.0 (125)	51.28 (120)	34.47 (333)
มีบ้าง	32.39 (69)	32.95 (88)	31.74 (80)	33.76 (79)	32.71 (316)
รวม	100.00 (213)	100.00 (267)	100.00 (252)	100.00 (234)	100.00 (966)

การศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาอาชญากรรม ในพื้นที่โครงการพัฒนา ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ที่อยู่ในเขตเมือง มีความเห็นว่า ปัจจุบันมีปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นในพื้นที่โครงการพัฒนา มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ที่เห็นว่า ยังไม่มีปัญหาอาชญากรรมสำหรับกลุ่มตัวอย่าง ในเขตชนบท ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ยังไม่มีปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่นี้ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ที่เห็นว่า ปัจจุบันมีปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นในพื้นที่โครงการพัฒนา

ปัญหาอาชญากรรม เป็นปัญหาสังคม เช่นเดียวกับปัญหาอาชญากรรม ที่มักเกิดขึ้นในเมืองใหญ่ ๆ หรือในเขตเมือง เป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เกิดขึ้นในเด็กและเยาวชน ในชุมชนที่มีประชาชนอยู่กันอย่างแออัด ขาดการจัดระเบียบทางสังคมที่ดี ครอบครัวมีปัญหาการแตกแยก และปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจะส่งผลไปถึงปัญหาอาชญากรรม เยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคม ที่จะเป็นแรงงานที่สำคัญในอนาคต ดังนั้น เมื่อมีโครงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาทางด้านสังคมควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาครอบครัว และพัฒนาเยาวชน อันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่สำคัญ ที่สามารถป้องกันมิให้เกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้นในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ในอนาคต

ตารางที่ 45 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ปัญหาโสเภณีในเขตเมือง - ชนบท

ความคิดเห็นต่อปัญหาโสเภณี	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
มี	35.68	49.06	13.49	7.69	26.60
	(76)	(131)	(34)	(18)	(259)
ไม่มี	32.39	27.71	75.0	85.47	55.07
	(69)	(74)	(189)	(200)	(532)
มีบ้าง	31.92	23.22	11.50	6.83	18.11
	(68)	(62)	(29)	(16)	(175)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(267)	(252)	(234)	(966)

การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาโสเภณี ในพื้นที่โครงการพัฒนา ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ซึ่งอยู่ในเขตเมือง มีความเห็นว่า ปัจจุบันในพื้นที่โครงการพัฒนา มีปัญหาเกี่ยวกับโสเภณี มีเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่า ยังไม่มีปัญหาโสเภณีในพื้นที่ดังกล่าว ส่วนกลุ่มตัวอย่างในเขตชนบทนั้น ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัจจุบันยังไม่มีปัญหาโสเภณีในพื้นที่โครงการพัฒนา มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ที่เห็นว่ามีปัญหา

ปัญหาโสเภณี เป็นปัญหาสังคมซึ่งโดยปกติมักเกิดขึ้นในเมืองใหญ่ ๆ หรือในเขตเมือง ปัญหาโสเภณีเกิดขึ้นจากปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ สามารถส่งผลกระทบต่อปัจจัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ สุขภาพอนามัย ศีลธรรม วัฒนธรรม ของชุมชน ดังนั้น ในอนาคต เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกอย่างเต็มรูป จึงจำเป็นต้องมีมาตรการที่จะป้องกันมิให้เกิดปัญหาโสเภณีขึ้นในพื้นที่นี้ด้วย ทั้งนี้ด้วยการจัดตั้งสวัสดิการสังคมให้แก่สตรี การอบรมส่งเสริมด้านอาชีพแก่สตรี รวมทั้งการให้ความรู้แก่สตรีด้วย

ตารางที่ 46 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และการเข้าร่วม
ประเพณีท้องถิ่นในเขตเมือง - ชนบท

การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณี	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
วิ่งควาย	23.00	20.00	-	-	13.29
	(49)	(47)	-	-	(96)
แห่เทียน	1.40	5.95	18.70	14.28	10.11
	(3)	(14)	(29)	(27)	(73)
สงกรานต์	15.49	10.21	49.67	54.62	27.56
	(33)	(24)	(77)	(77)	(199)
ลอยกระทง	15.49	13.19	7.09	3.36	10.94
	(33)	(31)	(11)	(4)	(79)
งานนมัสการหลวงพ่อโสธร	15.96	29.78	9.67	4.20	17.17
	(34)	(70)	(15)	(5)	(124)
อื่น ๆ	28.63	20.85	14.38	15.12	20.91
	(61)	(49)	(23)	(18)	(151)
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(213)	(235)	(155)	(119)	(722)

จากการศึกษาถึงการเข้าร่วมในกิจกรรมประเพณีของท้องถิ่น ของกลุ่มตัวอย่าง ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง มีการเข้าร่วมในกิจกรรมประเพณีของท้องถิ่นกระจายกันไปตามงานประเพณีนั้น ๆ เช่น การวิ่งควาย สงกรานต์ ลอยกระทง นมัสการหลวงพ่อโสธร เป็นต้น ส่วนกลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท ตอบว่า ได้เข้าร่วมในประเพณีสงกรานต์มากที่สุด ส่วนประเพณีวิ่งควาย ไม่ได้เข้าร่วมเลย เนื่องจากอยู่ในเขตชนบท จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างไม่ว่าในเขตเมืองหรือเขตชนบท ได้เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของท้องถิ่นทุกชนิด ที่จัดขึ้นในท้องถิ่นของตน

ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นนิเวศวิทยาวัฒนธรรมที่สำคัญของมนุษย์¹ เช่นเดียวกับนิเวศวิทยากายภาพ และชีวภาพ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมของมนุษย์ได้เป็นอันมาก การศึกษานิเวศวิทยาวัฒนธรรม จะทำให้สามารถทำความเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ได้อย่างถูกต้องถ่องแท้ยิ่งขึ้น

¹William A. Haviland, *Anthropology*. 1974, pp. 33--384.

ตารางที่ 47 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และการเข้าร่วม
ประเพณีต่าง ๆ ในเขตเมือง - ชานบท

ประเภทของประเพณี	เขตเมือง		เขตชานบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต	38.75 (112)	34.17 (112)	47.87 (158)	45.83 (121)	40.75 (553)
ประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ	26.98 (78)	35.02 (166)	13.33 (44)	14.39 (38)	24.02 (326)
ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา	29.41 (85)	21.51 (102)	36.66 (121)	37.12 (98)	29.91 (406)
ประเพณีเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย	4.84 (14)	9.28 (44)	2.12 (7)	2.65 (7)	5.30 (72)
รวม	100.00 (289)	100.00 (474)	100.00 (330)	100.00 (264)	100.00 (1357)

การศึกษาถึงการเข้าร่วมในประเพณีประเภทต่าง ๆ ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่าง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ตอบว่า ได้เข้าร่วมในประเพณีประเภทต่าง ๆ ของท้องถิ่น กระจายกันไป กลุ่มตัวอย่างทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีเกี่ยวกับชีวิตมากที่สุด รองลงมาได้แก่ กิจกรรมประเพณีเกี่ยวกับศาสนา และที่น้อยที่สุด ได้แก่ ประเพณีของชนกลุ่มน้อย

การที่กลุ่มตัวอย่าง ได้เข้าร่วมในกิจกรรมประเพณีของสังคม จัดได้ว่า เป็นนิมิตหมายที่ดีของการที่จะอนุรักษ์ประเพณีดังกล่าวไว้ เพราะประเพณีที่ได้รับการยอมรับ จะเป็นแกนทางด้านวัฒนธรรมที่สำคัญของสังคม ที่ใช้เป็นแกนให้สมาชิกของชุมชนได้ใช้เป็นเรื่องยึดเหนี่ยว ในการดำรงชีวิตในชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างมีความสุข

ตารางที่ 48 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และสถานที่ประกอบ
พิธีกรรม ในเขตเมือง - ชนบท

สถานที่ประกอบพิธีกรรม	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ที่บ้าน	8.90 (17)	10.03 (27)	44.60 (120)	39.19 (107)	26.31 (271)
วัด	34.03 (65)	41.63 (112)	58.58 (174)	58.24 (159)	49.51 (510)
ตลาด	15.70 (30)	12.63 (34)	- -	- -	6.21 (64)
โรงเรียน	8.90 (17)	5.56 (15)	- -	- -	3.10 (32)
อื่น ๆ	32.46 (62)	30.11 (81)	1.01 (3)	2.56 (7)	14.05 (153)
รวม	100.00 (191)	100.00 (269)	100.00 (297)	100.00 (273)	100.00 (1030)

การศึกษาถึงสถานที่ประกอบพิธีกรรม ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่าง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ส่วนใหญ่ ตอบว่า ประกอบพิธีกรรมที่วัดมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ที่บ้าน

วัดเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญในการประกอบพิธีกรรม เพราะวัดเป็นศาสนสถาน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก เช่น งานศพ งานบวช งานนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ เป็นต้น วัดเป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่าง ๆ วัดมีสถานที่และเครื่องอำนวยความสะดวกในการประกอบพิธีกรรมอย่างพร้อมมูล ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างจึงใช้วัดเป็นที่ประกอบพิธีกรรม

เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตชนบท ใช้บ้านเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม รองมาจากวัด ซึ่งแตกต่างไปจาก กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง ซึ่งตอบว่า ใช้บ้านเป็นที่ประกอบพิธีกรรมน้อย ทั้งนี้อาจเป็นได้ว่า สภาพของบ้านในเขตเมือง อาจมีความคับแคบไม่เหมาะสมที่จะประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ จึงได้ใช้ที่อื่นประกอบพิธีกรรมแทน ส่วนสภาพของบ้านในเขตชนบท มีความกว้างขวาง เหมาะที่จะใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในเขตชนบท จึงใช้บ้านเป็นที่ประกอบพิธีกรรม

โดยเหตุที่วัด เป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นแหล่งสำคัญที่หล่อหลอมชีวิตจิตใจของสมาชิกในชุมชน เป็นแหล่งสำคัญทางด้านศิลปวัฒนธรรม ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน ดังนั้น ในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก การพัฒนาด้านสังคม จึงต้องใช้วัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อผลที่สัมบูรณ์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชน

ตารางที่ 49 อัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และการยอมรับบุคคล
เข้าร่วมพิธีกรรม ในเขตเมือง - ชนบท

การยอมรับบุคคลเข้าร่วม พิธีกรรม	เขตเมือง		เขตชนบท		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
คนในครอบครัว	19.48 (99)	21.25 (173)	26.44 (78)	22.19 (58)	21.71 (408)
คนในชุมชน	27.75 (140)	26.53 (216)	68.81 (203)	71.37 (187)	39.70 (746)
คนนอกชุมชน	20.66 (105)	21.37 (174)	1.69 (5)	2.67 (7)	15.48 (291)
คนภาคอื่น ๆ	15.35 (78)	19.53 (159)	2.03 (6)	1.14 (3)	13.09 (246)
คนต่างประเทศ	2.55 (13)	2.82 (23)	- -	0.38 (1)	1.96 (37)
อื่น ๆ	14.37 (73)	8.47 (69)	1.01 (3)	2.29 (6)	8.03 (151)
รวม	100.00 (508)	100.00 (814)	100.00 (295)	100.00 (262)	100.00 (1879)

การศึกษาถึงการยอมรับบุคคลเข้าร่วมในพิธีกรรมต่าง ๆ ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ตอบว่า มีการยอมรับคนในชุมชน เข้าร่วมในพิธีกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างในชนบท ตอบว่า ยอมรับคนในชุมชน เข้าร่วมในพิธีกรรมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ คนในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า พิธีกรรมต่าง ๆ น่าจะเป็นกิจกรรมของทนายในชุมชน ส่วนกลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง เห็นว่า ควรให้คนนอกชุมชน และคนในภาคอื่น ๆ รวมทั้งชาวต่างประเทศ เข้าร่วมในพิธีกรรมด้วย จากความแตกต่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า คนในสังคมเมือง มีการยอมรับบุคคลภายนอก ให้เข้ามามีส่วนร่วมในประเพณี พิธีกรรม กว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นโอกาสให้ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น มีความเป็นสากลมากขึ้น แทนที่จะเป็นประเพณีสำหรับคนในท้องถิ่นเท่านั้น

ในอนาคต เมื่อพื้นที่ในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มรูป บริเวณดังกล่าวก็จะกลายเป็นเมือง ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ก็จะมีลักษณะเป็นสากลขึ้น ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนให้เข้าร่วมได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ซึ่งเรียกว่าพื้นที่การพัฒน์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม เพื่อทดแทนการนำเข้าและเพื่อการส่งออก โดยการผลิต และพยายามใช้ทรัพยากรภายในประเทศ ทั้งนี้โดยได้กำหนดให้ภาคตะวันออกสามารถเปิดระบบเศรษฐกิจของประเทศสู่การค้ากับนานาประเทศ ให้เป็นแหล่งภูมิภาคที่สามารถรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่กระจายออกมาจากกรุงเทพฯ รวมทั้งเพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศสู่อุตสาหกรรมใหม่ และกระจายการผลิตของอุตสาหกรรมให้มากยิ่งขึ้น โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในภาคตะวันออกและบริเวณใกล้เคียง

โครงการพัฒนาดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม แก่บริเวณที่ตั้งของโครงการ อันเป็นพื้นที่พัฒนา และจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออก รวมไปถึงการพัฒนาในระดับภาคและระดับประเทศด้วย ผลกระทบอันเกิดจากโครงการพัฒนา จะส่งผลกระทบต่อสังคม ทั้งในด้านกายภาพและด้านสังคม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ ต่อสภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตของประชาชน ทั้งในด้านบวกและในด้านลบ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวขึ้น หากไม่มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแล้ว ปัญหาในด้านต่าง ๆ ย่อมจะเกิดขึ้นในพื้นที่การพัฒนา ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาสภาพของพื้นที่พัฒนา เพื่อแสวงหาแนวทาง และมาตรการที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพของการเปลี่ยนแปลง อันเป็นผลเนื่องมาจากการพัฒนา

เพื่อที่จะทราบความเปลี่ยนแปลงซึ่งจะเกิดขึ้นในอนาคตอันเป็นผลของการพัฒนา งานวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพของพื้นที่พัฒนา ก่อนที่จะมีการนำโครงการพัฒนามาใช้ ในแง่ของ

สภาพทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ที่พัฒนา ซึ่งผลของการวิจัยจะได้นำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาทางด้านสังคม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเตรียมรับสถานการณ์ อันจะเกิดขึ้นภายหลังจากการนำแผนพัฒนามาใช้อย่างเต็มรูป หากไม่มีการเตรียมการเพื่อรองรับผลของการพัฒนาไว้ล่วงหน้า เช่น ให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชนให้มีความพร้อมในการดำรงชีวิตในสังคม การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การยอมรับในความเปลี่ยนแปลง ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น จะมีผลทำให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่พัฒนา ปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลง อันเป็นผลมาจากการพัฒนาไม่ได้ ทำให้เกิดความคับข้องใจ ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม ซึ่งนับว่าการพัฒนาไม่บรรลุผลสมตามความมุ่งหมายตามที่รัฐบาลได้กำหนดไว้

การศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจในสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่พัฒนาได้ถูกต้อง ถ่องแท้ยิ่งขึ้น เพื่อที่จะให้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนา และการเตรียมประชาชนที่จะต้องรับผลของการพัฒนาให้มีความพร้อมที่จะรับความเปลี่ยนแปลงอันจะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงและสามารถที่จะรักษาสภาพของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงให้เป็นสังคมที่มีความสงบสุขสืบไป

ผลการวิจัยโดยสรุป แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านประชากร การใช้เทคโนโลยี ระบบนิเวศน์และด้านวัฒนธรรม

1. ด้านประชากร

ในส่วนที่เกี่ยวกับด้านประชากร พบว่า ในเขตเมือง ประชาชนจะมีอายุระหว่าง 21 - 40 ปี แต่ในเขตชนบทนั้น มีรูปแบบของกลุ่มอายุที่ไม่ชัดเจน

สำหรับทางด้านระดับการศึกษา พบว่า ในเขตเมือง ชายมีระดับการศึกษาค่อนข้างสูง ส่วนในเขตชนบทประชาชนส่วนใหญ่ยังมีการศึกษาค่ำห้งชายและหญิง การศึกษาจัดว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่พัฒนา

ทางด้านสถานภาพสมรส ประชาชนส่วนใหญ่ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท เป็นผู้สมรสแล้ว แต่ในเขตเมือง ทั้งชายและหญิงมีสภาพที่เป็นโสดมากกว่าในเขตชนบท ทั้งนี้อาจเป็นด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย และปัญหาเรื่องการทำงาน เป็นต้น

ทางด้านการประกอบอาชีพ พบว่า ประชาชนในเขตเมืองมีอาชีพรับราชการ และค้าขายเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในเขตชนบท ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอิสระและอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนาทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และทำการประมง เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า ประชาชนในเขตชนบทมีอัตราการว่างงานสูงกว่าประชาชนในเขตเมือง ทั้งนี้อาจเป็นด้วยว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม จึงมีการว่างงานตามฤดูกาลเกิดขึ้นได้ในบางโอกาส

ในส่วนที่เกี่ยวกับรายได้ของประชาชนในพื้นที่พัฒนา พบว่า รายได้ของประชาชนทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท อยู่ระหว่าง 1,000 - 4,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นรายได้ที่ขึ้นอยู่กับความยากจน เมื่อพิจารณาในด้านรายจ่าย ปรากฏว่า ประชาชนทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีรายจ่ายโดยเฉลี่ย เดือนละ 1,001 - 3,000 บาท ซึ่งเป็นอัตราที่ใกล้เคียงกัน ของทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท

ในด้านสถานที่ทำงาน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่พัฒนามีการทำงานในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงส่วนน้อยที่ออกไปทำงานนอกท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาชีพรับราชการ

ทางด้านขนาดของครอบครัว ประชาชนในพื้นที่พัฒนา ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีบุตรโดยเฉลี่ยครอบครัวละ 1 - 4 คน ซึ่งยังจัดว่าเป็นครอบครัวขนาดเล็ก

จากการศึกษาลักษณะของครอบครัว ของประชาชนในพื้นที่พัฒนา ปรากฏว่า ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) คือ มีสามี ภรรยา บุตร อยู่รวมกันเท่านั้น ไม่มีญาติพี่น้องหรือญาติอาศัยรวมอยู่ด้วย ครอบครัวเดี่ยว เป็นครอบครัวที่มีระเบียบวินัยเคร่งครัด มีการจัดระเบียบครอบครัวที่ดี มีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิด

ความมั่นคงในครอบครัว อันเป็นภูมิคุ้มกันมิให้เกิดปัญหาในสังคม เพราะปัญหาทางสังคมส่วนใหญ่เกิดมาจากประชาชนที่เป็นสมาชิกของครอบครัวขยาย (Extended Family)

ทางการย้ายถิ่น จากการศึกษาพบว่า ประชาชนในพื้นที่พัฒนา ไม่มีการย้ายถิ่น กล่าวคือ ประชาชนเป็นคนในพื้นที่เดิม ไม่ได้มีการอพยพย้ายถิ่นมาจากท้องถิ่นอื่น มีเพียงส่วนน้อยที่มีการย้ายถิ่นภายในจังหวัดเดียวกัน และภายในภาคตะวันออก เป็นความจริงที่ว่า ที่ใดที่มีการพัฒนา ที่นั่นย่อมเป็นปัจจัยดึงดูดให้ประชาชนจากท้องถิ่นอื่น เข้ามาประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก และเมื่อมีการอพยพย้ายถิ่นมากก็ย่อมมีปัญหาดังกล่าวตามมามากด้วย

จากการศึกษาถึงเหตุผลของการย้ายถิ่นของประชาชนในพื้นที่พัฒนา พบว่า เหตุผลของการย้ายถิ่นส่วนใหญ่เกี่ยวกับงานอาชีพ และการหางานทำ ประชาชนหญิงในเขตชนบทอ้างเหตุผลของการย้ายถิ่นว่า เกิดจากการย้ายตามครอบครัว ส่วนประชาชน ทั้งชายและหญิงในเขตเมือง ให้เหตุผลของย้ายถิ่นว่า เพื่อศึกษาต่อ เรื่องของครอบครัว ประกอบอาชีพ และการทำงาน อย่างไรก็ตามเมื่อมีการพัฒนาอย่างเต็มรูป ในพื้นที่พัฒนา จะมีการย้ายถิ่นจากภูมิภาคอื่น เข้าสู่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกกันมากขึ้น ซึ่งถ้าหากไม่มีการวางแผนเพื่อการรองรับที่รอบคอบแล้ว ปัญหาต่าง ๆ คงจะติดตามมาอย่างแน่นอน

จากการศึกษาเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยของประชาชนในพื้นที่พัฒนา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีที่อยู่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง เป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาการไม่มีที่อยู่อาศัย ซึ่งมักเกิดขึ้นเนือง ๆ ในเขตเมือง อันเนื่องมาจากที่อยู่อาศัยขาดแคลน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่อพยพเข้ามาจากท้องถิ่นอื่น เพื่อมาหางานทำ อาจจะสร้างที่อยู่อาศัยชั่วคราว ทำให้เกิดปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ความสกปรกกรุงรัง ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของประชาชน การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง จะไม่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว

เกี่ยวกับความต้องการให้บุตรธิดาได้รับการศึกษา หรืออีกนัยหนึ่ง ความมุ่งหวังในการศึกษาของบุตรธิดา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ต้องการ

ให้บุตรธิดาได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา แสดงว่า ประชาชนในพื้นที่พัฒนา มีความมุ่งหวังในการศึกษาของบุตรธิดาอยู่ในระดับสูง ทั้ง ๆ ที่จากสถานภาพทางด้านการศึกษาของประชาชนในพื้นที่พัฒนาอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ต้องการให้บุตรหลานของตนได้รับการศึกษาในระดับสูง ซึ่งก็นับว่าเป็นนิมิตที่ดีสำหรับการพัฒนาต่อไป

สำหรับเหตุผลที่ต้องการให้บุตรธิดาได้รับการศึกษา จากการศึกษาพบว่า เหตุผลที่ต้องการให้บุตรธิดาได้รับการศึกษาในระดับสูง ประชาชนในพื้นที่พัฒนา ระบุว่า การได้เรียนสำเร็จการศึกษาสูงทำให้หางานง่าย มากที่สุด เหตุผลรองลงมาได้แก่ เหตุผลที่ว่า เพราะเป็นไปตามความต้องการของบุตรธิดา จะเห็นได้ว่า จุดประสงค์สำคัญของการศึกษาตามความประสงค์ของประชาชนในพื้นที่พัฒนา ได้แก่ การมีงานทำ ซึ่งเป็นการเน้นที่ด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

การศึกษาความประสงค์ของบิดามารดาเกี่ยวกับอาชีพที่ต้องการให้บุตรชายและบุตรสาวประกอบ พบว่า ประชาชนในพื้นที่พัฒนา ส่วนใหญ่ต้องการให้บุตรชายและบุตรสาวประกอบอาชีพรับราชการ จะเห็นได้ว่า ความต้องการให้บุตรหลายเป็นข้าราชการยังฝังอยู่ในความคิดของบิดามารดา ไม่มีวันเสื่อมคลาย อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ประชาชนที่เป็นหญิงในเขตเมืองต้องการให้บุตรสาว ประกอบอาชีพอิสระ รองลงมาจากอาชีพรับราชการ ซึ่งนับว่าเป็นนิมิตที่ดีสำหรับอาชีพอิสระในอนาคต

เกี่ยวกับการเลือกคู่ครองของบุตรชายและบุตรสาว จากการศึกษาพบว่า ประชาชนในพื้นที่พัฒนา ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ต้องการให้บุตรชายและบุตรสาวเลือกคู่ครองด้วยตนเอง

ทางด้านการเลือกอยู่กับบุตรธิดา ประชาชนในพื้นที่พัฒนา ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ส่วนใหญ่เลือกอยู่กับบุตรสาวเมื่อตนอยู่ในวัยชรา ซึ่งความต้องการดังกล่าว แสดงให้เห็น

แนวความคิดของประชาชนในพื้นที่พัฒนาที่ไม่ต้องการอยู่ตามลำพัง เมื่อคนอย่างเข้าสู่วัยชรา แต่ต้องการอยู่กับบุตรหลาน ซึ่งเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาผู้สูงอายุ ในสังคมเมืองต่อไปในอนาคต

2. การใช้เทคโนโลยี

ประชาชนในพื้นที่พัฒนา ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีการใช้เทคโนโลยีที่ใกล้เคียงกันเป็นส่วนใหญ่ เช่น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องเล่นวีซีดี โทรศัพท์ ตู้เย็น เป็นต้น เทคโนโลยีที่ใช้ในเขตเมืองมากกว่าเขตชนบท เช่น เตาแก๊ส กอล์ฟถ้วยรูป ปืน รถยนต์ เป็นต้น ส่วนเทคโนโลยีที่ใช้ในเขตชนบทมากกว่าเขตเมือง เช่น รถจักรยานยนต์ วิทยุ-เทป พัดลม ตู้เย็น เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า เทคโนโลยีที่ใช้มากในชนบท เป็นเทคโนโลยีที่ใช้เพื่ออำนวยความสะดวก และเทคโนโลยีเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเป็นส่วนใหญ่ เทคโนโลยีเหล่านี้ มิใช่เป็นเทคโนโลยีพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต

เกี่ยวกับการรับข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ปรากฏว่า ประชาชนในพื้นที่พัฒนาส่วนใหญ่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท อ่านหนังสือพิมพ์รายวันกันเป็นส่วนใหญ่ และอ่านอยู่เพียงไม่กี่ฉบับ เป็นที่น่าสังเกตว่า ประชาชนในชนบทรับข่าวสารจากสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นในส่วนกลาง มากกว่าในท้องถิ่น และที่น่าสนใจก็คือ ประชาชนในเขตชนบททั้งหมดมีอัตราการอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน (สามฉบับ) สูงกว่าประชาชนในเขตเมือง

จากการศึกษาพฤติกรรมการซื้อหนังสือพิมพ์และนิตยสารของประชาชนในเขตเมืองและเขตชนบท พบว่า ประชาชนในเขตเมืองส่วนใหญ่ ซื้อหนังสือพิมพ์และนิตยสารทุกวัน ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ในเขตชนบท ซื้อในบางครั้ง กล่าวโดยสรุป ประชาชนในพื้นที่พัฒนา ซื้อหนังสือพิมพ์และนิตยสารอ่านถึงร้อยละ 81.45 นับว่าเป็นอัตราการซื้อที่ค่อนข้างสูง

3. ระบบนิเวศน์

การศึกษาความรู้และความคิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น พบว่า ประชาชนในพื้นที่พัฒนา ในเขตเมือง ไม่มีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และให้

ความเห็นที่ว่า ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ส่วนประชาชนในเขตชนบท ส่วนใหญ่ตอบว่า มีทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เป็นที่น่าสังเกตว่า ประชาชนที่อยู่ในเขตชนบท ซึ่งใกล้ชิดกับแหล่งพัฒนา ย่อมได้รับข่าวสาร หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ผิดกับประชาชนในเขตเมืองที่ไม่ได้รับข่าวสาร หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติเลย จึงไม่ทราบว่าในชุมชน มีทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสื่อสารมวลชน จะต้องเผยแพร่ความรู้และข่าวสารให้ทราบอย่างกว้างขวาง

สำหรับ เรื่องการมีแหล่งน้ำจืด และความสะอาดของแหล่งน้ำจืด ในพื้นที่พัฒนา ประชาชนในพื้นที่พัฒนาทั้งใน เขตเมืองและ เขตชนบท มีความเห็นว่า ยังมีแหล่งน้ำจืดใช้อย่างเพียงพอ ทั้งน้ำจืดเพื่อการอุปโภคบริโภค และน้ำสำหรับการเกษตร และอุตสาหกรรม สำหรับความเห็นเกี่ยวกับความสะอาดของน้ำจืด ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า น้ำในแหล่งน้ำจืดมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์สะอาด แหล่งน้ำจืดธรรมชาติที่สำคัญ ในพื้นที่พัฒนา ได้แก่ แม่น้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา แม่น้ำประแสร์ แม่น้ำระยอง จังหวัดระยอง และลำน้ำพานทอง จังหวัดชลบุรี ส่วนอ่างเก็บน้ำที่สำคัญในเขตพัฒนา ได้แก่ อ่างเก็บน้ำบางพระ อ่างเก็บน้ำหนองค้อ จังหวัดชลบุรี อ่างเก็บน้ำมาบประชัน อ่างเก็บน้ำดอกกราย จังหวัดระยอง

เกี่ยวกับเรื่องการเน่าเสียของแหล่งน้ำจืด ในพื้นที่พัฒนา ประชาชนทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ยังไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการเน่าเสียของแหล่งน้ำจืด ในเขตพัฒนา

เกี่ยวกับความสะอาดของน้ำทะเล ประชาชนในพื้นที่พัฒนา มีความเห็นว่า คุณภาพของน้ำทะเลอยู่ในเกณฑ์สะอาด ยังไม่มีการเน่าเสีย แต่ต่อไปในอนาคต เมื่อมีการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบ หากไม่มีมาตรการป้องกันและกำจัดน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมและแหล่งที่อยู่อาศัยของประชาชนอย่างถูกต้องแล้ว น้ำทะเลจะต้องประสบปัญหาเน่าเสียอย่างแน่นอน ส่วนปัญหาเกี่ยวกับโรคของสัตว์น้ำ ขณะนี้ยังไม่พบปัญหาเกี่ยวกับโรคของสัตว์น้ำ ในพื้นที่พัฒนา

เรื่องอากาศเสียในเขตพัฒนา ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ในขณะที่ทำการวิจัย ยังไม่มีสภาพอากาศเสียเกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากโครงการพัฒนายังไม่ได้ดำเนินการอย่างเต็มรูป และเขตชนบทยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงเป็นเขตเมือง

เกี่ยวกับสภาพความสมบูรณ์ของดิน ประชาชนส่วนใหญ่ในเขตพัฒนา มีความเห็นว่า สภาพของดินยังมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการเกษตรกรรม อย่างไรก็ตาม การพัฒนาในพื้นที่พัฒนาส่วนใหญ่มุ่งไปที่การพัฒนาอุตสาหกรรม ดังนั้น ความอุดมสมบูรณ์ของดินจึงไม่มีความสำคัญต่อการพัฒนา เท่ากับปัจจัยด้านอื่น ส่วนความเห็นเกี่ยวกับความงอกงามของพืชที่ปลูกในพื้นที่พัฒนานั้น ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า พืชที่ปลูกมีความงอกงามดี

ทางด้านความดังของเสียง ประชาชนในพื้นที่พัฒนาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มีปัญหาเกี่ยวกับเสียงดังบ้าง แต่ยังไม่ถึงระดับที่เป็นปัญหามาก ความดังของเสียงส่วนใหญ่เกิดจากกิจกรรมทางด้านอุตสาหกรรม รวมทั้งเสียงดังที่เกิดขึ้นในบริเวณเมือง อันได้แก่ เสียงรถยนต์ รถจักรยานยนต์ เรือยนต์ ตลอดจนเสียงเครื่องอำนวยความสะดวกในบ้านเรือน เมื่อเขตชนบทกลายเป็นเขตเมือง ปัญหาในเรื่องเสียงดังจะมีมากขึ้น จำเป็นต้องมีมาตรการในการป้องกันความดังของเสียงที่จะเกิดขึ้น

สำหรับปัญหาสุขภาพจิตในพื้นที่พัฒนา ประชาชนในเขตเมืองมีความเห็นว่า มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตอยู่บ้าง แต่ประชาชนในเขตชนบท เห็นว่าขณะนี้ยังไม่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการขยายตัวของเขตเมือง จะทำให้มีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

ภาวะการติดยาเสพติดของประชาชนในพื้นที่พัฒนา ในเขตเมืองมีการติดยาเสพติดบ้าง แต่ในเขตชนบท ยังไม่มีการติดยาเสพติด อย่างไรก็ตาม เมื่อพื้นที่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มรูป มีการกลายสภาพจากชนบทเป็นเมือง ภาวะการติดยาเสพติดของประชาชนก็จะขยายตัวกว้างขวางขึ้น หากไม่มีมาตรการป้องกันและปราบปรามที่เข้มแข็งและรัดกุม

ปัญหาอาชญากรรม เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในเขตเมือง แต่ในเขตชนบทยังไม่มีปัญหาอาชญากรรม เป็นธรรมชาติของชุมชนที่เปลี่ยนสภาพจากชุมชนชนบท เป็นชุมชนเมือง สิ่งแวดล้อมและปัญหาต่าง ๆ ย่อมผลักดันให้เกิดปัญหาอาชญากรรม เมื่อพื้นที่พัฒนาได้รับการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบแล้ว จำเป็นที่จะต้องมีมาตรการในการป้องกันอาชญากรรมอย่างเข้มแข็ง

สำหรับปัญหายูวอาชญากรรม ซึ่งเป็นปัญหาที่เป็นต้นตอของปัญหาอาชญากรรมก็เช่นกัน ปัจจุบันเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นในเขตเมือง แต่ในเขตชนบท ยังไม่มีปัญหาเท่ากับในเมือง หรือจะมีปัญหาบ้างก็เป็นส่วนน้อย ปัญหายูวอาชญากรรมก็เช่นเดียวกับปัญหาอาชญากรรมมักเกิดขึ้นในเขตเมือง หรือชุมชนที่มีประชาชนอยู่กันอย่างแออัด ขาดความเป็นระเบียบทางสังคม ครอบครัวมีปัญหาความแตกแยกและปัญหาด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจควรที่จะมีการพัฒนาด้านสังคมควบคู่กันไปด้วย

เกี่ยวกับปัญหาโสเภณี ในพื้นที่พัฒนาเขตเมือง ปรากฏว่ามีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นแล้ว แต่ในเขตชนบทยังไม่มีปัญหาเกิดขึ้น ปัญหาโสเภณีก็เช่นเดียวกับปัญหาอาชญากรรม และปัญหาเสพติด เป็นปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนเมือง หรือชุมชนใหญ่ ๆ ที่ประชาชนอยู่กันอย่างแออัด และมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ปัญหาโสเภณี ยังมักเกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

4. ด้านวัฒนธรรม

การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่พัฒนา เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของท้องถิ่นกระจายกันไปตามประเพณีของท้องถิ่นนั้น ๆ สำหรับประเพณีต่าง ๆ ในพื้นที่พัฒนาแยกเป็น ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา และประเพณีของชนกลุ่มน้อย ประชาชนส่วนใหญ่ของพื้นที่พัฒนา ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท เข้าร่วมในประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ และประเพณีเกี่ยวกับศาสนา อันเป็นประเพณีประจำท้องถิ่น การเข้าร่วมในกิจกรรมประเพณีของประชาชน เป็นนิมิตที่ดีของการอนุรักษ์

ประเพณีดังกล่าวให้คงอยู่ต่อไป อนึ่ง การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ นั้น ประชาชนมักกระทำกันที่วัดมากที่สุด ทั้งนี้เพราะเหตุว่า พิธีกรรมส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น งานศพ งานบวช งานนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น จึงสมควรพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของแหล่งวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สมบูรณ์ต่อไป

การยอมรับบุคคลเข้าร่วมในพิธีกรรม จัดว่ามีความสำคัญ เพราะเป็นปัจจัยหนึ่งของการแพร่วัฒนธรรม ประชาชนในพื้นที่พัฒนาส่วนใหญ่ ยอมรับคนในชุมชน เข้าร่วมในพิธีกรรม มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นประชาชนในเขตเมือง ที่ยอมรับคนนอกชุมชน เข้าร่วมในพิธีกรรม ในอนาคต เมื่อมีการพัฒนาอย่างเต็มรูป เขตชนบทหลายสภาพเป็นเมืองมากขึ้น ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นก็จะมีลักษณะเป็นสากล ที่เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปได้เข้าร่วมอย่างกว้างขวางขึ้น ทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมมีการแพร่หลายมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

เมื่อมีการพัฒนาเกิดขึ้น ณ ที่ใด ที่นั้นย่อมมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ยิ่งเป็นการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการใช้แผนที่กำหนดไว้อย่างมีระบบด้วยแล้ว การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ย่อมจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม ผลกระทบของการพัฒนาซึ่งเป็นไปในทางลบ ย่อมอาจเกิดขึ้นได้เช่นกัน เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางลบแก่สังคม จำเป็นต้องมีการวางแผนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาบรรลุผลตามที่ต้องการ จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอให้ข้อเสนอแนะไว้สำหรับเป็นแนวทางปฏิบัติ ควบคุมกำกับโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านประชากร การใช้เทคโนโลยี ระบบนิเวศน์ด้านวัฒนธรรม และด้านทั่วไป

1. ด้านประชากร

1.1 การศึกษา

จากการศึกษาสภาพทางการศึกษาของประชาชนในพื้นที่พัฒนา พบว่าการศึกษาของประชาชนส่วนใหญ่ อยู่ที่ระดับประถมศึกษา ถ้าหากเป็นที่ยอมรับกันว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนา เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีภูมิปัญญา คุณธรรม สุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ และมีทักษะในการประกอบอาชีพ การศึกษามีส่วนอย่างสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมโดยรวม จำเป็นต้องมีการพัฒนาการศึกษา ในพื้นที่พื้นที่พัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาในด้านอื่น ๆ การพัฒนาจึงจะบรรลุผลตามความมุ่งหมาย หากไม่แล้วการพัฒนาทางด้านอื่น ก็จะประสบความล้มเหลว หรือไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควรจะเป็น

1.1.1 การศึกษาระดับประถมศึกษา ปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่พัฒนา ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก มีอยู่อย่างเพียงพอที่จะรองรับเด็กวัยเรียนในพื้นที่พัฒนา แต่ในอนาคตจะมีประชาชนจากท้องถิ่นอื่น อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่การพัฒนาเป็นจำนวนมาก ดังนั้นในอนาคตจึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดตั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้น ตามสัดส่วนของประชาชนที่จะเพิ่มขึ้น ทั้งนี้โดยการสนับสนุนให้โรงงานอุตสาหกรรม หรือสถานประกอบการ จัดตั้งสถานศึกษาของตนเองขึ้น เพื่อให้การศึกษาแก่บุตรหลานของพนักงานและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของตน อันเป็นการจัดสวัสดิการให้แก่บุคลากรของหน่วยงานในทางอ้อมด้วย

เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาระดับประถมศึกษา ทางโรงเรียนควรจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกโดยรวม มีการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับการพัฒนา ทั้งนี้โดยการปรับหลักสูตรกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพ ให้สอดคล้องกับทิศทางของการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม การฝึกอบรมให้นักเรียน มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับการพัฒนา ทั้งนี้เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1.1.2 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา การศึกษาระดับนี้มีความสำคัญ สำหรับการรองรับเยาวชนผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยเหตุที่เป็นพื้นที่พัฒนา จึงสมควรที่จะมีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาให้พอเพียงสำหรับเยาวชนในท้องถิ่น โดยไม่ต้องให้เดินทางไปเรียน ในโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลนอกท้องถิ่น นอกจากในจำนวนโรงเรียนแล้ว ทางด้านคุณภาพของการจัดการศึกษาระดับนี้ก็มีความจำเป็นเช่นกัน โรงเรียนจะต้องจัดทำแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกโดยรวม ปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนให้สอดคล้องกับทิศทางของการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนในด้านที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถออกไปประกอบอาชีพตามสาขาอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น ซึ่งอาจเน้นที่การประกอบอาชีพอิสระเป็นสำคัญ

ความสำเร็จของการศึกษาเพื่อการงานและการอาชีพ ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานของนักเรียน โรงเรียนควรมีโครงการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน เพื่อการฝึกงานของนักเรียน ให้นักเรียนได้มีโอกาสได้ฝึกงานในโรงงานอุตสาหกรรม โรงแรม ร้านค้า ตลอดจนสถานประกอบการต่าง ๆ ทั้งนี้ นอกจากจะทำให้นักเรียนได้เพิ่มพูนทักษะและมีประสบการณ์ในการทำงานแล้ว ยังเป็นโอกาสให้นักเรียนหางานทำได้ง่าย หลังจากสำเร็จการศึกษาอีกด้วย

1.1.3 การศึกษาระดับอาชีวศึกษา การศึกษาระดับอาชีวศึกษาในพื้นที่ในโครงการพัฒนา ยังไม่เพียงพอที่จะสนองความต้องการของเยาวชนที่ต้องการศึกษาในด้านอาชีวศึกษา ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือ จำเป็นต้องมีการจัดตั้งสถานศึกษาเพิ่มขึ้น หรือสถานศึกษาที่มีอยู่แล้วก็ควรขยายการรับนักเรียนเพิ่มขึ้น รวมทั้งการปรับขยายหลักสูตรให้มีสาขาวิชากว้างขวางขึ้น ให้สอดคล้องกับการขยายตัวของอาชีพต่าง ๆ ในพื้นที่พัฒนาด้วย เช่น เคมีวิเคราะห์ เทคโนโลยีอุตสาหกรรม เปโตรเคมี คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

โรงเรียนระดับอาชีวศึกษา ควรเปิดสอนหลักสูตรพิเศษ นอกเวลาราชการ ในสาขาวิชาใหม่ ๆ ซึ่งเป็นที่ต้องการของประชาชนในพื้นที่พัฒนา เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชน

ทั่วไปเข้ารับการศึกษาตามความต้องการ วิชาที่เปิดสอน ควรเป็นวิชาที่เรียนจบแล้วสามารถนำไปปฏิบัติงานได้ทันที เช่น วิชาช่างต่าง ๆ คอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ พิมพ์ดีด เป็นต้น

โดยที่พื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งทางด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม จึงมีสถานประกอบการต่าง ๆ ทั้งโรงงาน อุตสาหกรรม ร้านค้า โรงแรม รวมไปถึงหน่วยงานของทางราชการ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรมีโครงการร่วมมือกับสถานประกอบการและสถานที่ราชการ ในการส่งนักเรียนไปฝึกงานในสถานที่เหล่านั้น อันเป็นการเพิ่มประสบการณ์ด้านวิชาชีพ และทักษะในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้เรียนด้วย

1.1.4 การศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาระดับอุดมศึกษา มีความจำเป็นไม่น้อยสำหรับเยาวชนในภาคตะวันออก สถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออก ไม่สามารถสนองความต้องการของเยาวชนในภาคตะวันออกได้อย่างเพียงพอ เยาวชนในภาคตะวันออกต้องหลั่งไหลกันเข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ในกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ภาคตะวันออกมีมหาวิทยาลัยอยู่เพียงแห่งเดียว คือ มหาวิทยาลัยบูรพา (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ภูมิ) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมหาวิทยาลัยบูรพา ยังไม่สามารถสนองความต้องการด้านการศึกษาให้แก่เยาวชนในภาคตะวันออกได้อย่างเพียงพอ ทางมหาวิทยาลัย ควรเปิดสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ อันเป็นการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ควรจัดบริการทางวิชาการแก่ประชาชนทั่วไปให้กว้างขวางกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น การจัดการฝึกอบรมอาชีพในระยะสั้น การเปิดสอนภาคสมทบในระยะเวลานสั้น ๆ ในสาขาวิชาอันเป็นที่ต้องการของการพัฒนาในภูมิภาคนี้ ตลอดจนการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ควรให้บริการทางการวิจัย แก่หน่วยราชการ และหน่วยงานของภาคเอกชน ซึ่งจะนำผลไปใช้ในการพัฒนาและที่สำคัญก็คือ มหาวิทยาลัยบูรพาจะต้องมีบทบาทอย่างสำคัญในการร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่ง

ทะเลภาคตะวันออก และมีการจัดทำโครงการ การพัฒนามหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกโดยรวมอีกด้วย

1.1.5 การศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความจำเป็นต่อการให้การศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่พัฒนา ที่ไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียน และต้องออกไปประกอบอาชีพเพื่อการดำรงชีวิตในสังคม การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้แก่ประชาชนทั่วไปในพื้นที่พัฒนา เป็นการพัฒนาความรู้ทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ ตลอดจนการพัฒนาคุณสมบัติในตัวบุคคล เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่พัฒนาสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวในอนาคตได้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดตั้งองค์กร ที่ทำหน้าที่ให้การศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่ประชาชน หรือให้การสนับสนุนแก่หน่วยงานของเอกชน ในการจัดตั้งองค์กรดังกล่าว เพื่อให้องค์กรเหล่านั้น ทำหน้าที่ให้การศึกษานอกระบบโรงเรียน แก่ประชาชนทั่วไป ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

พร้อม ๆ กับการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนระดับคนงานในโรงงานเข้ามาสู่พื้นที่พัฒนา จะมีประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งอพยพเข้ามาด้วย ซึ่งได้แก่ บุคคลผู้มีอาชีพระดับสูง เช่น อาจารย์ ผู้จัดการ วิศวกร นายแพทย์ หัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เป็นต้น บุคคลเหล่านี้มีจำนวนไม่น้อยที่ต้องนำครอบครัวมาด้วย การศึกษาของบุตรหลานของบุคคลเหล่านี้มีความจำเป็นไม่น้อย ดังนั้น จึงควรที่ชุมชนในพื้นที่พัฒนาจะต้องมีสถานศึกษาที่มีคุณภาพ สำหรับบุตรหลานของครอบครัวเหล่านี้เพียงพอเพียงเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันมิให้บุตรหลานระดับนี้ หันครอบครัวไว้ในเมืองหลวง แต่เดินทางมาปฏิบัติงานในลักษณะมาเช้าเย็นกลับ โดยมีได้ตั้งใจพัฒนาชุมชน ให้มีความเจริญก้าวหน้า เหมือนกับบุคคลที่มาพร้อมกับครอบครัว และทำตัวเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมที่ตนสังกัดอยู่ พร้อมทั้งจะทุ่มเทสติปัญญา ความสามารถเพื่อการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

1.2 คุณภาพชีวิต

เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่พัฒนาให้สูงขึ้น จำเป็นต้องช่วยให้ประชาชนมีการประกอบอาชีพอย่างทั่วถึง มีรายได้ที่พอเพียงกับการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข มีสวัสดิการในการทำงาน มีการพักผ่อนหย่อนใจอย่างพอเพียง มีการใช้เวลาว่างที่เหมาะสม มีการใช้จ่ายทรัพย์สินที่หามาได้อย่างเหมาะสม มีการออมตามอัธยาศัย ตลอดจนสามารถส่งเสริมการศึกษาของบุตรธิดาได้ตามสมควรแก่อัธยาศัยของแต่ละบุคคลอีกด้วย คุณภาพชีวิตแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 ด้านที่อยู่อาศัย

ทางด้านที่อยู่อาศัย ผลการวิจัยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่พัฒนาที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง อย่างไรก็ตาม ในอนาคต เมื่อการพัฒนาดำเนินไปอย่างเต็มรูปแบบ เมื่อชนบทกลายเป็นเมือง ประชาชนในท้องถิ่นอื่นอพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่พัฒนาเพิ่มขึ้น เมื่อนั้น ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยอาจเกิดขึ้น ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาดังกล่าว ควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีโครงการจัดสร้างที่พักอาศัยของประชาชนเพิ่มขึ้น หรือควรสนับสนุนให้สถานประกอบการหรือโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ จัดสร้างที่อยู่อาศัยของเจ้าหน้าที่และพนักงานของตนขึ้น ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นการให้สวัสดิการแก่บุคลากรของตนแล้ว ยังเป็นการแก้ปัญหาค่าเช่าและคนเช่าของประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย

1.2.2 ด้านสุขภาพอนามัย

ทางด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่พัฒนา แม้ในปัจจุบัน หน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพอนามัย เช่น โรงพยาบาล สถานอนามัย ตลอดจนคลินิกของเอกชน เป็นต้น ยังมีไม่เพียงพอ ในอนาคต เมื่อมีการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบ และมีประชาชนในท้องถิ่นอื่นอพยพย้ายถิ่น

เข้ามาสู่พื้นที่พัฒนาเป็นจำนวนมาก ทำให้มีความต้องการสถานบริการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย และการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้นอีกเป็นอันมาก นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดหน่วย เคลื่อนที่ออกไปให้ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัย และการรักษาพยาบาลแก่ประชาชน ในท้องที่ ที่อยู่ห่างไกลจากโรงพยาบาล หรือสถานอนามัย เพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้และบริการ ด้านสุขภาพอนามัยได้อย่างทั่วถึง

1.2.3 ด้านแรงงาน

ในด้านชั่วโมงทำงานของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรือใน สถานประกอบการต่าง ๆ ควรมีชั่วโมงทำงานที่น้อยลง และมีวันหยุดเพิ่มขึ้น ควรมีมาตรการ ควบคุมการใช้งานนอกเวลา การใช้แรงงานเด็ก การกดขี่บังคับการใช้แรงงาน ตลอดจน การกดขี่บังคับเพื่อการค้าประเวณีของเด็กและสตรี ควรปรับปรุงหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดหาเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอในการปฏิบัติงาน และ ปฏิบัติหน้าที่โดยเคร่งครัด ทั้งนี้เพื่อสวัสดิภาพของผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไป

ควรมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางแนะนำการทำงานให้แก่ประชาชน ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่อพยพมาจากท้องถิ่นอื่น ให้สามารถหางานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ตรงกับความต้องการและความสามารถของผู้ใช้แรงงาน ไม่ถูกหลอกลวงไปทำงาน ที่ไม่พึงประสงค์ ไม่ถูกหลอกลวงเอาทรัพย์สินเพื่อแลกเปลี่ยนกับโอกาสแห่งการเข้าทำงาน หรือไม่ ถูกหลอกลวงไปสู่อบายมุข เช่น การพนันยาเสพติด และค้าประเวณี เป็นต้น

2. การใช้เทคโนโลยี

2.1 เทคโนโลยีเพื่อการผลิต

การใช้เทคโนโลยีของประชาชนในพื้นที่พัฒนา นับว่าเป็นผลมาจากการพัฒนาโดยตรง จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่พัฒนา มีการใช้เพื่อการอำนวยความสะดวก ใน

การดำรงชีวิต และเทคโนโลยีเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่พัฒนามีการใช้เทคโนโลยีในการผลิตที่เหมาะสม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรักษาการศึกษาอบรมให้ประชาชนในพื้นที่พัฒนา มีความรู้และเห็นคุณค่าของเทคโนโลยีเพื่อการผลิต ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ประชาชนมีกำลังการผลิตที่สูงขึ้น อันเป็นการเพิ่มผลผลิตของบุคคลให้สูงขึ้นด้วย เทคโนโลยีเพื่อการผลิต เช่น รถไถ รถบรรทุก เครื่องสีข้าว จักรเย็บผ้า เครื่องเชื่อมไฟฟ้า เครื่องปั่นสี เป็นต้น

2.2 เทคโนโลยีการสื่อสาร

การเผยแพร่ข่าวสารเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนา ดังนั้นการช่วยให้ประชาชนในพื้นที่พัฒนาได้รับข่าวสารอย่างกว้างขวาง จึงเป็นการช่วยให้การพัฒนามีบรรลุเป้าหมาย จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในพื้นที่พัฒนา มีอัตราการอ่านหนังสือพิมพ์ค่อนข้างสูง แต่ส่วนใหญ่เป็นหนังสือพิมพ์ที่ออกในส่วนกลาง เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารในพื้นที่พัฒนาให้กว้างขวาง หนังสือพิมพ์ในห้องถิ่น ควรได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อเสนอข่าวสารของท้องถิ่นแก่ประชาชนในพื้นที่พัฒนาให้มากขึ้น

การเผยแพร่ความรู้และข่าวสาร ที่กระทำโดยผ่านสื่อสารมวลชนประเภทอื่น เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หอกระจายเสียง การกระจายเสียงตามสาย แผ่นปลิว บ้ายประกาศ เป็นต้น ควรกระทำให้ครอบคลุมพื้นที่ให้กว้างขวางขึ้น และควรปรับเนื้อหาให้มุ่งที่จะให้ความรู้และข่าวสารแก่ประชาชนมากกว่าที่จะให้ความบันเทิงแต่เพียงด้านเดียว โดยเหตุที่ปัจจุบันเป็นยุคของข่าวสาร การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ข่าวสาร จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนา

3. ระเบียบวิธี

การพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม แม้จะให้ผลทางด้านเศรษฐกิจแก่ประชาชน แต่ในขณะเดียวกัน ก็จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตามมาตรการควบคุมที่รัดกุม สามารถนำมาใช้เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบในทางลบได้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ในพื้นที่พัฒนา ยังอยู่ในสภาพที่เป็นปกติ แต่ก็มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปในทางไม่ดี อันเป็นผลมาจากการพัฒนา เมื่อนำโครงการพัฒนามาใช้ในพื้นที่อย่างเต็มรูป ผลกระทบในทางลบย่อมจะเกิดขึ้นแก่สิ่งแวดล้อมอย่างแน่นอน ผลเสียต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติส่วนใหญ่ จะมีต่อคุณภาพน้ำผิวดิน คุณภาพน้ำใต้ดิน คุณภาพอากาศ เสียง กลิ่น และธรณีวิทยาในพื้นที่พัฒนา โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดมลพิษทั้งที่เป็นของเหลวที่ปล่อยลงสู่ทะเล และอาจซึมลงสู่น้ำบาดาลใต้ดิน ส่วนมลพิษที่เป็นของแข็งก็จะทำให้เกิดสภาพคุณภาพอากาศเสียในย่านโรงงานอุตสาหกรรม¹ นอกจากนี้โครงการก่อสร้างและขยายท่าเรือ จะส่งผลกระทบต่อสภาพธรณีวิทยาชายฝั่งทะเล อันจะส่งผลไปถึงการดำรงชีวิตของสัตว์ทะเล ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ

ผลของการพัฒนา ทำให้พื้นที่พัฒนา กลายสภาพเป็นเมือง ซึ่งจะทำให้เกิดชุมชนเมืองขึ้น ประชาชนอยู่กันอย่างหนาแน่นแออัด ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย การระบายของเสียไปสู่สภาพแวดล้อมทางบกและในน้ำ ทำให้เกิดความน่าเหม็น เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างที่อยู่อาศัยไม่เป็นระเบียบและถูกหลักอนามัย ปัญหาการทำลายสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติของมนุษย์ ปัญหาเหล่านี้จะเกิดขึ้น เมื่อมีการเปลี่ยนสภาพจากชุมชนชนบท มาเป็นชุมชนเมือง

ความเปลี่ยนแปลงอีกด้านหนึ่ง อันเกิดจากการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศวิทยาสัตว์น้ำ และชีววิทยาในน้ำและชนบท การสร้าง

¹ ไกรยุทธ ธีรยาศินันท์, สุวัฒนา ธาตานิธิ. อนาคตภาพสำหรับการพัฒนาภาคตะวันออก. 2526, หน้า 131/1

โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ การสร้างท่าเรือขนาดใหญ่ การตั้งถิ่นฐานของประชาชน ซึ่งเปลี่ยนแปลงมาเป็นชุมชนเมือง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อมในทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การระบายของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม และจากชุมชนลงสู่ทะเล ทำให้เสียสภาพแวดล้อมในทะเล สิ่งมีชีวิตในทะเลไม่สามารถเจริญเติบโตได้ สัตว์ทะเลซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญด้านเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งแต่ก่อนเคยมีอย่างอุดมสมบูรณ์ในบริเวณนี้ แต่เมื่อระบบนิเวศน์เกิดสภาวะขาดดุล อันเป็นผลมาจากกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ ทำให้ทรัพยากรทางทะเลที่เคยมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ เริ่มขาดแคลน

อนึ่ง การก่อสร้างอาคารบ้านเรือน และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ตามแนวชายฝั่งทะเล นอกจากจะเป็นการทำลายภูมิทัศน์อันสวยงามตามธรรมชาติแล้ว ยังก่อให้เกิดการเสียภาวะสมดุลตามธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพังทลายของฝั่งทะเล และเกาะแก่งต่าง ๆ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ก็เป็นผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาเช่นกัน

เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องมีมาตรการดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาอบรม

ให้การศึกษาอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้แก่ประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การใช้และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การปลูกฝังจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ฝึกหัดอบรมให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกวิธี การให้การศึกษากระทำได้ทั้งโดยผ่านการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโดยผ่านสถาบันครอบครัว ระบบสื่อสารมวลชน เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หอกระจายข่าว การกระจายเสียงตามสาย บ้ายประกาศ แผ่นปลิว โปสเตอร์ เป็นต้น

3.2 มาตรการทางกฎหมาย

มีการออกกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้ และการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มีมาตรการในการลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย ให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชนให้มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย รวมทั้งฝึกอบรมให้เคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายให้พอเพียงในการควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัดด้วย

3.3 การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องสร้างโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับการรักษา สิ่งแวดล้อมให้มีความเพียงพอและถูกหลักวิชา เช่น ถูกลองระบายน้ำ แหล่งกำจัดขยะมูลฝอย ที่ทิ้งขยะมูลฝอย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้ใช้บริการสาธารณะ เหล่านี้โดยไม่นำไปทิ้งในที่สาธารณะ ในชุมชนใหญ่ ๆ จำเป็นต้องมีแหล่งกำจัดน้ำเสียรวมของรัฐ เพื่อทำหน้าที่กำจัดน้ำเสียก่อนที่จะปล่อยลงสู่ทะเล รวมทั้งการเพิ่มอุปกรณ์และเจ้าหน้าที่ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดูแลรักษาความสะอาดของชุมชนให้มีความเพียงพอในการให้บริการแก่ประชาชนด้วย

3.4 มาตรการด้านภาษีอากร

ควรมีมาตรการการเก็บภาษีอากรเกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาด และการกำจัดของเสีย มาใช้ในชุมชน เพื่อนำเงินรายได้ไปใช้ในการดูแลรักษาความสะอาด และเป็น การสร้างความรับผิดชอบให้แก่ประชาชน ในอันที่จะให้ความร่วมมือ ในการรักษาความสะอาด ของชุมชนด้วย อนึ่ง สำหรับสถานประกอบการใดที่มีการทิ้งน้ำเสียในปริมาณมาก ๆ ลงสู่ทะเล หรือแหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ แต่ไม่มีที่บำบัดน้ำเสียของตนเอง อาจใช้บริการของแหล่งบำบัด

น้ำเสียรวมของชุมชน แต่ต้องเสียภาษีเป็นพิเศษ ซึ่งการใช้มาตรการทางด้านภาษีอากรดังกล่าว จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องการทำลายสิ่งแวดล้อมได้เป็นอันมาก

3.5 มาตรการการดูแลตนเอง

การใช้มาตรการดูแล ควบคุมตนเองของประชาชน จะช่วยให้การทำลายทรัพยากรธรรมชาติลดลง มาตรการดังกล่าวได้แก่ การให้ความรู้ การปลูกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับการดูแลสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ เห็นคุณค่า มีความรักความหวงแหนสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตน ทุกคนจะถือว่าตนเป็นเจ้าของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อมีผู้ใดมาทำลาย หรือทำให้เสียหาย ก็จะต้องป้องกัน สมาชิกในชุมชนทุกคน จะคอยควบคุมดูแลซึ่งกันและกัน ผู้ใดละเมิด หรือปฏิบัติไม่ถูกต้อง เช่น ระบายน้ำเสียลงสู่ทะเล ทั้งขยะลงแม่น้ำ หรือสร้างสิ่งก่อสร้างยื่นออกไปในที่สาธารณะ เป็นต้น ก็จะได้รับคำบอกกล่าวตักเตือนจากเพื่อนบ้าน บางสังคมอาจจัดตั้งเป็นหน่วยอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดที่เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และรณรงค์เพื่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์สืบไป

3.6 การสร้างสถานพักผ่อนหย่อนใจ

ที่ใดที่การพัฒนา ที่นั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลง พื้นที่พัฒนาที่เคยเป็นเขตชนบทแต่เดิม เมื่อมีการพัฒนาเกิดขึ้นอย่างเต็มรูป ก็จะกลายสภาพเป็นเขตเมือง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอน จากพื้นที่ที่ประชาชนอยู่กันอย่างสุขสบาย กลายเป็นพื้นที่ที่อยู่กันอย่างแออัด ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจของประชาชน สมควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องจัดหาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือออกก่าลังกายให้แก่ประชาชนอย่างเพียงพอ เช่น การสร้างสวนสาธารณะ ศาลาพักผ่อนริมทาง สนามเด็กเล่น สนามกีฬา สระว่ายน้ำ เป็นต้น

ทางภาคเอกชน ซึ่งเป็นสถานประกอบการขนาดใหญ่ ควรจัดสร้างสถานพักผ่อนหย่อนใจให้แก่บุคลากรของหน่วยงาน เพื่อให้บุคลากรได้มีโอกาสใช้สถานที่เหล่านั้นให้เป็นประโยชน์ต่อไป นอกจากนี้ ในหน่วยงานขนาดเล็ก ก็ควรจัดมุมสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจให้โดยเฉพาะ และจัดหาอุปกรณ์ให้อย่างเพียงพอ เช่น หนังสือพิมพ์ หนังสือ อุปกรณ์กีฬา เครื่องดนตรี เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรในหน่วยงาน มีโอกาสใช้สถานที่เหล่านั้นเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจได้อย่างเพียงพอ

การดำเนินการดังกล่าว เป็นการรักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งจะเติบโตขึ้นเป็นชุมชนเมืองในอนาคต อันเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งจะส่งผลไปถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม และสภาพจิตใจของประชาชนด้วย

ในการกำหนดแผนหลักของการพัฒนา รัฐควรกำหนดให้พื้นที่สีเขียวไว้ในพื้นที่พัฒนาให้เพียงพอ เพื่อเป็นการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่ชุมชนเมืองที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

4. ด้านวัฒนธรรม

ผลกระทบอันเกิดจากการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ย่อมจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งแม้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นนามธรรม มองเห็นได้ยาก แต่ก็มีผลกระทบที่รุนแรงต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่พัฒนา การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านจำนวนประชากรของพื้นที่พัฒนา โครงการที่ก่อให้เกิดผลกระทบสูง ได้แก่ โครงการพัฒนาที่ดินบริเวณแหล่งอุตสาหกรรม และโครงการแยกก๊าซธรรมชาติจากการศึกษา คาดว่าจะมีการสร้างงานเพิ่มขึ้นอีก 39,00 งานภายใน 20 ปีข้างหน้า สถิติดังกล่าวเป็นการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นโดยตรง และจะมีการจ้างงานทางอ้อมอีก 14,200 งาน ดังนั้น การจ้างงานในสาขาอุตสาหกรรมทั้งในสภาพปกติและสภาพ

เร่งรัด จะเพิ่มจาก 51,300 งาน เป็น 146,000 งาน คิดเป็นอัตราเพิ่มร้อยละ 5.4 ต่อปี¹ และคาดว่าจะเกิดการจ้างแรงงาน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในภาคอุตสาหกรรม เพิ่มขึ้นประมาณ 300,000 คน² ซึ่งยังไม่รวมถึงแรงงานที่จะเกิดขึ้น อันเนื่องมาจาก กิจกรรมต่อเนื่องทางด้านพาณิชย์และบริการอื่น ๆ ที่จะติดตามมาอีก นอกจากนี้ยังรวมไปถึง ครอบครัวของแรงงานที่จะเข้ามาทำงานในพื้นที่การพัฒนา การเพิ่มการจ้างงานเช่นนี้ จะทำให้เกิดการย้ายถิ่นเข้าสู่พื้นที่พัฒนา และระงับการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่อื่น ๆ ประชากรเมืองในพื้นที่พัฒนาจะขยายตัวขึ้น และอัตราการเพิ่มของประชากรชนบท มีแนวโน้มจะลดลง

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในด้านประชากรเกิดขึ้น ปัญหาที่จะติดตามมา ได้แก่ ปัญหา การปรับตัวให้เข้ากับสภาพใหม่ การปรับเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม รวมทั้งปัญหาทางด้าน สังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเยาวชน ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาชุมชน แออัด เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาของสังคมเมือง ที่จะต้องเกิดขึ้นในพื้นที่พัฒนาอย่าง แน่นอาน

การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ทางรถไฟ ระบบโทรคมนาคม สะพาน ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น ความเปลี่ยนแปลงทางด้านแหล่งงานต่าง ๆ หน่วยงานที่ให้บริการในด้านต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน สถาบันการเงิน เป็นต้น สภาพเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เมื่อก่อนมีการพัฒนา ดังนั้น เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเสี่ยงเหล่านี้ได้

¹ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน. เอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติ เรื่อง นโยบายและแนวทางการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก. 2532, หน้า 18.

² สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก. การพัฒนาพื้นที่ บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก. 2531, หน้า 3.

ประชาชนทั้งที่เคยอยู่ในท้องถิ่น หรือเพิ่งอพยพเข้ามาใหม่ จะต้องได้รับการอบรม สั่งสอน เพื่อให้สามารถปรับตัวได้อย่างราบรื่น ไม่เกิดปัญหา สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ได้อย่างสมบูรณ์

เมื่อมีการพัฒนาขึ้นในทีใด ที่นั่นย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม การปรับตัวของผู้ที่อพยพเข้ามาใหม่ ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิมของท้องถิ่น การปรับตัวของคนในท้องถิ่น ให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการพัฒนา เช่น วัฒนธรรมโรงงาน วัฒนธรรมนักท่องเที่ยว เป็นต้น การปรับตัวเหล่านี้มีความจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับท้องถิ่นที่มีการพัฒนา ประชาชนในท้องถิ่นจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรม เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้อย่างราบรื่น หน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านวัฒนธรรม มีบทบาทอย่างสำคัญในการจัดกิจกรรมการให้ความรู้และการฝึกอบรมแก่ประชาชน นอกจากนี้ สถานศึกษา สถานที่ราชการ องค์กรทางศาสนา หน่วยงานของเอกชน จะต้องร่วมมือกัน ในการจัดกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมให้แก่ประชาชนในพื้นที่พัฒนา เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรม ให้ได้รับความรู้ และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง สามารถรับวัฒนธรรมใหม่ให้เข้ากับวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความผสมกลมกลืนและเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีคุณค่าของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป และเพื่อเป็นการปรับปรุงวัฒนธรรมใหม่ให้มีความผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมเดิม ตลอดจนเพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม มีจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีคุณค่าในท้องถิ่นของตน สมควรที่จะมีมาตรการในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในพื้นที่พัฒนา ดังต่อไปนี้

4.1 การจัดตั้งหน่วยงานทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ การตั้งศูนย์วัฒนธรรมในระดับต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทำหน้าที่ประสานงานกันเพื่อดำเนินกิจการด้านวัฒนธรรม

ในอันที่จะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรม และร่วมมือกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ที่มีคุณค่าของท้องถิ่นไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

ส่งเสริมให้ประชาชน จัดตั้งหน่วยงานทางด้านวัฒนธรรมขึ้นในสำนักงานของตน เช่น จัดตั้งฝ่ายวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ หรือศูนย์ศิลปะ เป็นต้น ให้หน่วยงานดังกล่าว ทำหน้าที่ จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมขึ้นโดยตรง หรือประสานงานกับหน่วยงานอื่น ดำเนินกิจการด้าน วัฒนธรรมขึ้นในชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนได้ อย่างกว้างขวาง

หน่วยงานทางวัฒนธรรมที่อาจตั้งขึ้นเพื่อรับผิดชอบดำเนินการทางด้านวัฒนธรรม ของสังคม มีดังต่อไปนี้

- 4.1.1 ศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมประจำอำเภอ ศูนย์วัฒนธรรม ประจำหมู่บ้าน
- 4.1.2 แผนกส่งเสริมวัฒนธรรมของหน่วยราชการของรัฐบาล
- 4.1.3 แผนกส่งเสริมวัฒนธรรมของสถานประกอบการต่าง ๆ ของภาคเอกชน
- 4.1.4 พิพิธภัณฑ์ศิลปะและวัฒนธรรมประจำจังหวัด
พิพิธภัณฑ์ศิลปะและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น
พิพิธภัณฑ์ศิลปะและวัฒนธรรมของสถานับศาสนา
พิพิธภัณฑ์ศิลปะและวัฒนธรรมของสถานศึกษาต่าง ๆ
พิพิธภัณฑ์ศิลปะและวัฒนธรรมของเอกชน
- 4.1.5 หน่วยอาสาสมัครพิทักษ์วัฒนธรรม

4.2 การเผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรม การให้ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมแก่ประชาชน ทั่วไป เป็นการสร้างความเข้าใจ เกิดความรักความหวงแหนในวัฒนธรรมอันมีคุณค่าของสังคม มีจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมอันมีคุณค่าของสังคมให้คงอยู่ตลอดไป การเผยแพร่ความรู้และ

ปลูกฝังนิสัยให้มีความนิยมในคุณค่าของวัฒนธรรม กระทำได้โดยการให้การศึกษาอบรมโดยตรง ในสถานการศึกษา เผยแพร่โดยใช้การศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยผ่านสื่อสารมวลชน เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หนังสือ ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง วีดิทัศน์ หอกระจายข่าว การกระจายเสียงตามสาย แผ่นปลิว โปสเตอร์ เป็นต้น กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรมโดยสรุปมีดังนี้

- 4.2.1 การจัดทำเอกสารวัฒนธรรมเผยแพร่
- 4.2.2 การผลิตสื่อทางวัฒนธรรมออกเผยแพร่
- 4.2.3 การจัดทำหลักสูตร คู่มือการสอน และวัสดุประกอบการสอน วัฒนธรรมออกเผยแพร่
- 4.2.4 การฝึกอบรมทางด้านวัฒนธรรม เช่น อบรมศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ งานอาชีพ เป็นต้น

4.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน ควรดำเนินการร่วมกันในการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม ตลอดจนการสนับสนุนให้บุคลากรทางวัฒนธรรม สร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรม กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ที่ควรจัดมีดังต่อไปนี้

- 4.3.1 การค้นคว้าวิจัยทางวัฒนธรรม
- 4.3.2 การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย
- 4.3.3 การยกย่อง เผยแพร่ภูมิปัญญาพื้นบ้าน
- 4.3.4 การเผยแพร่วัฒนธรรม ทางด้านนาฏศิลป์ ดนตรี ดนตรีพื้นบ้าน
- 4.3.5 การจัดนิทรรศการด้านศิลปะวัฒนธรรม

- 4.3.6 การประกวดผลงานทางวัฒนธรรม เช่น คณิตรี ศิลปะ นาฏศิลป์ เป็นต้น
- 4.3.7 การฟื้นฟู ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครัวเรือน
- 4.3.8 การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างท้องถิ่น
- 4.3.9 การแลกเปลี่ยนยุทธศาสตร์ทางวัฒนธรรมระหว่างท้องถิ่น
- 4.3.10 การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบไทย

5. ด้านทั่วไป

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นโครงการขนาดใหญ่ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนทั้งในด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของสังคมด้วย โดยเหตุที่โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นโครงการระดับประเทศ ที่ต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่าย มีหน่วยงานของทางราชการและภาคเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง หากไม่แล้วโครงการดังกล่าว จะไม่บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ การที่โครงการดังกล่าวเป็นโครงการขนาดใหญ่ มีผู้เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมีกลไกในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ดังต่อไปนี้

5.1 การประชาสัมพันธ์

ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่พัฒนาได้ทราบความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของโครงการ แจ้งให้ทราบความก้าวหน้าของโครงการต่าง ๆ เพื่อที่ประชาชนผู้เกี่ยวข้อง จะได้มีการวางแผนการดำเนินงานของตนให้สอดคล้องกับโครงการ หรือเพื่อการปรับตัวเอง ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอันจะเกิดขึ้นจากผลของการดำเนินโครงการพัฒนา

ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยงานของทางราชการ เพื่อให้ได้มีการวางแผนการดำเนินงานของหน่วยงานของตน ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกโดยรวม เพื่อให้ให้การดำเนินงานระดับหน่วยงานกับระดับชาติ มีความสอดคล้องกัน อันจะเป็นผลให้การพัฒนารรลุดมุ่งหมาย เป็นผลแก่ประชาชนโดยรวม

ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้สถานประกอบการต่าง ๆ ของภาคเอกชนได้ทราบรายละเอียดของโครงการใหญ่ รวมทั้งความก้าวหน้าของโครงการย่อย เพื่อให้ภาคเอกชนจะได้จัดทำแผนงานของตนให้สอดคล้องกับแผนงานรวม ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการพัฒนา ทั้งนี้เพราะเหตุว่า ภาคเอกชนจะมีบทบาทอย่างสำคัญในการมีส่วนร่วมของการพัฒนาภาครัฐบาลเพียงแต่สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเท่านั้น ส่วนการดำเนินการในด้านการพัฒนาภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น จึงจำเป็นที่ภาคเอกชนจะต้องทราบความเคลื่อนไหวของโครงการพัฒนาอย่างใกล้ชิด ซึ่งจะทราบได้ก็ด้วยการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพของรัฐบาล การไม่ทราบข้อมูลความก้าวหน้าของภาคเอกชน อาจทำให้ภาคเอกชนเกิดความลังเลที่จะร่วมมือ

5.2 การประสานงาน

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเป็นโครงการขนาดใหญ่ ซึ่งมีผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ที่สำคัญ ได้แก่ หน่วยงานของรัฐบาล ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นโครงการพัฒนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น จึงต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายหน่วยงาน หน่วยงานของรัฐบาล เช่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตั้งแต่ระดับต่ำสุดจนถึงระดับสูงสุด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคมนาคมขนส่ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุข หน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น เพื่อให้การประสานงานระหว่างคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เจ้าของโครงการต่าง ๆ และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นไปด้วยความราบรื่น จึงควรที่จะมีศูนย์ประสานงานโครงการต่าง ๆ กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ของรัฐบาล รวมทั้งภาคเอกชน ทั้งนี้เพื่อมิให้การดำเนินงานเกิดความซ้ำซ้อนกัน แต่มีความสอดคล้องกัน เพื่อให้การดำเนินงานของทั้งระบบการพัฒนา ดำเนินไปได้อย่างราบรื่นบรรลุผลสมความมุ่งหมาย

5.3 การประเมินโครงการ

โดยที่โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นโครงการขนาดใหญ่ ที่กินเวลายาวนาน จำเป็นต้องมีการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการเป็นระยะ ๆ เพื่อที่จะสามารถปรับจุดบกพร่องต่าง ๆ ได้ทัน่วงที และเพื่อที่จะทำให้โครงการสำเร็จทันตามเวลาที่กำหนด

ควรมีการแจ้งผลการประเมินโครงการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบเป็นระยะ ๆ เพื่อที่หน่วยงานเหล่านั้น จะได้ปรับแผนการดำเนินงานของตนให้เกิดความสอดคล้องกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสมความมุ่งหมาย

การประเมินโครงการ ควรกระทำโดยคณะกรรมการติดตามผล ซึ่งอาจจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการดังกล่าว แล้วแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ก่อนการพัฒนา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ยังไม่เกิดขึ้น แต่คาดว่า เมื่อการพัฒนาได้ดำเนินไปแล้วระยะหนึ่ง และผลของการพัฒนาปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนแล้ว การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพและการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ย่อมจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน เมื่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทางด้านบวกหรือด้านลบ ประชาชนในท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ การที่ประชาชนจะสามารถปรับตัวได้อย่างราบรื่น จำเป็นต้องมีการเตรียมตัว การรับ

การศึกษา อบรม เพื่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ เกิดความเข้าใจ เกิดความคิด เห็นคุณค่า ต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ หรือสามารถปรับเปลี่ยนสิ่งนั้น ๆ ให้เข้ากับความต้องการของตนและสังคม ทั้งนี้โดยไม่ก่อให้เกิดความคับข้องใจในตนเอง หรือเกิดความขัดแย้งกับสังคม การเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการพัฒนา เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างจงใจ มนุษย์ย่อมสามารถควบคุมให้เป็นไปตามแนวทางที่ดีได้ ดังนั้น ในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จึงจำเป็นต้องมีโครงการพัฒนาประชาชนควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้โดยการใช้การศึกษาอบรมเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ มีความเฉลียวฉลาด สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้อย่างราบรื่น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- ก้อ สวัสดิพิพาณิชย์. **แบบแผนของวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค.** กรุงเทพฯ : องค์การศึกษาวิทยาสาตร์และวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2503.
- ไกรยุทธ ธีรตยาภินันท์ และ สุวัฒนา ธาตานิธิ. **อนาคตภาพสำหรับการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** กรุงเทพฯ : คณะกรรมการปฏิบัติการกิจการวิจัยเกี่ยวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **แนวทางการพัฒนาการศึกษาบริเวณที่ชายฝั่งทะเลและตะวันออก.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลและตะวันออก.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลและตะวันออก, 2531.
- _____. **สรุปแนวทางพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534).** กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาภาคกลาง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530.
- จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. **แนวความคิดใหม่ในการพัฒนาชนบท.** กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2522.
- จาริต ดิงศภักดิ์. **รายงานการวิจัยเรื่อง การขยายขยายอุตสาหกรรมจากบริเวณกรุงเทพมหานครไปสู่อีกภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** กรุงเทพฯ : คณะกรรมการปฏิบัติการกิจการวิจัยเกี่ยวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- จิตตินันท์ มีกิจวาล. "การพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมหลัก และท่าเรือน้ำลึกบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก", **วารสารการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.** 7(4) : 20 - 25; กรกฎาคม - สิงหาคม, 2525.

ฉะเชิงเทรา, จังหวัด. **ประวัตินาถไทยส่วนภูมิภาค : จังหวัดฉะเชิงเทรา.** ฉะเชิงเทรา
: องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2528.

ชัยยุทธ ชันธปราบ และคนอื่น ๆ. **ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก
ของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : คณะกรรมการปฏิบัติการกิจ การวิจัยเกี่ยวกับภาค
ตะวันออก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

ชัยวัฒน์ บัญพงษ์ และ ณรงค์ เทียนสง. **ประชากรศาสตร์และประชากรศึกษา.** กรุงเทพฯ
: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2525.

ชลบุรี, สำนักงานจังหวัด. **ประวัตินาถไทยส่วนภูมิภาค : จังหวัดชลบุรี.** ชลบุรี :
สำนักงานจังหวัดชลบุรี, 2528.

ทองฉัตร หงส์ลดารมภ์. **ก้ำชธรรมาศกับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก : เอกสาร
ประกอบการสัมมนาทางวิชาการทรัพยากรทางทะเลกับการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย : กรณี
โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก.** กรุงเทพฯ ม.ป.ท., 2527.

ธเรศ ศรีสถิตย์ และ สุรภี โรจนอารยานนท์. **การศึกษาศักยภาพของแหล่งน้ำ คุณภาพน้ำ
และการจัดสรรการใช้้ำของจังหวัดระยอง.** กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย, 2526.

นครนายก, หอการค้าจังหวัด. **รายงานผลการสัมมนา เรื่อง เปิดเขตรองรับการพัฒนา
ชายฝั่งตะวันออก.** กรุงเทพฯ : บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และ
หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ, 2531.

นิพนธ์ เทพวัลย์. **ประชากรศาสตร์.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2514.

นิภา ส.ศุภรสุนทร และคนอื่น ๆ. **นโยบายสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับผลการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.

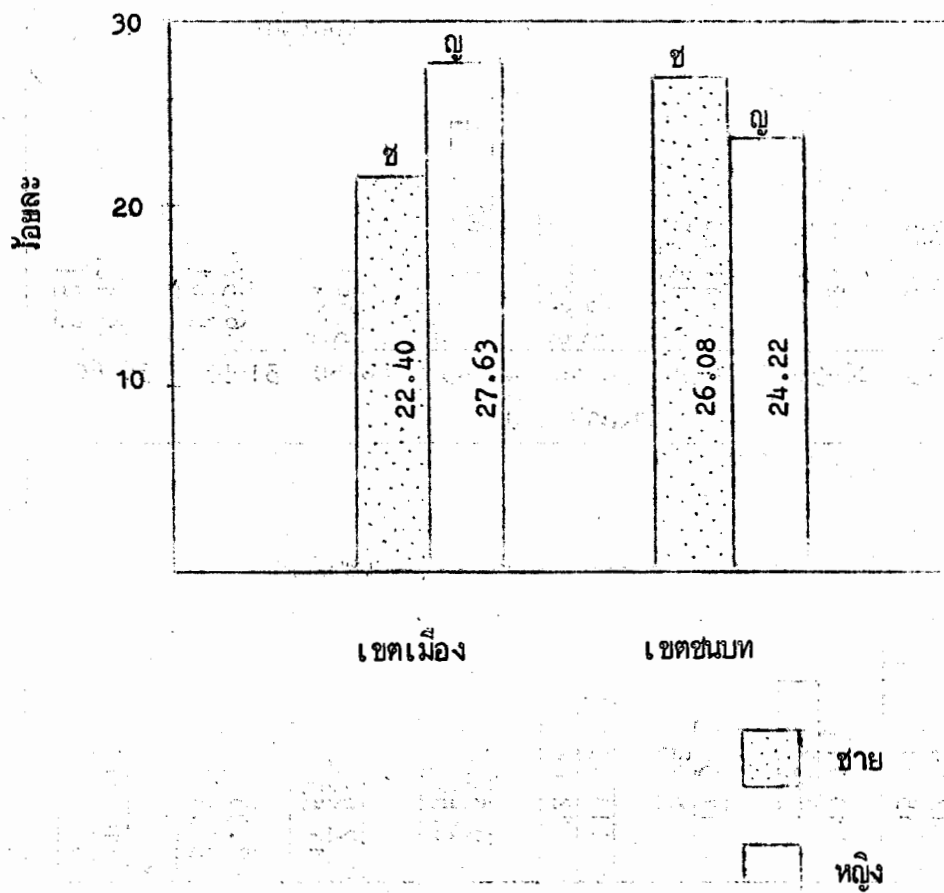
บุญเต็ม พันธรอบ และ ภารดี มหาพันธ์. **การสำรวจลักษณะสังคมและวัฒนธรรมพื้นบ้านภาค
ตะวันออก.** ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2522.

- ปราณี ทินกร. "การกระจายรายได้และความยากจนในประเทศไทย". มติชน วันจันทร์
ที่ 6 กุมภาพันธ์ 2532, หน้า 8.
- ผ่องพันธุ์ เมธีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.
- พูนสิน เฉลิมพงศ์. "การพัฒนาอุตสาหกรรมหลักบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก", รายงาน
เศรษฐกิจรายเดือน. 22(3) : 21 - 47; มีนาคม, 2525.
- ภากรดี มหาจันทร์. สรุปผลงานวิจัยวัฒนธรรมภาคตะวันออก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง :
เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการเพื่อกำหนดทิศทาง การวิจัยภาคตะวันออก. ชลบุรี :
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ร่วมกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน,
2530.
- _____. บรรณาธิการ. รายงานการสัมมนา เรื่อง วัฒนธรรมภาคตะวันออก. ชลบุรี :
โครงการส่งเสริมวัฒนธรรมภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2524.
- ระยอง, จังหวัด. ประวัตินครไทยส่วนภูมิภาค : จังหวัดระยอง. ระยอง : สำนักงาน
จังหวัดระยอง, 2525.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. การศึกษากับการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทอักษรพิพัฒน์
จำกัด, 2532.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคนอื่น ๆ. รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพชุมชนและผล
กระทบของการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกในเขตชุมชนเมืองใหม่. กรุงเทพฯ : คณะ
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.
- สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. สัมมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523 ทั้วราชอาณาจักร.
กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2523.
- สไปเซอร์, เอ็ดวาร์ด เอช. บรรณาธิการ. มุมมองกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค. แปลจาก
Human Problems in Technological Change. โดย สุเทพ สุนทรเกสัช.
กรุงเทพฯ : สภาวิจัยแห่งชาติ, 2516.

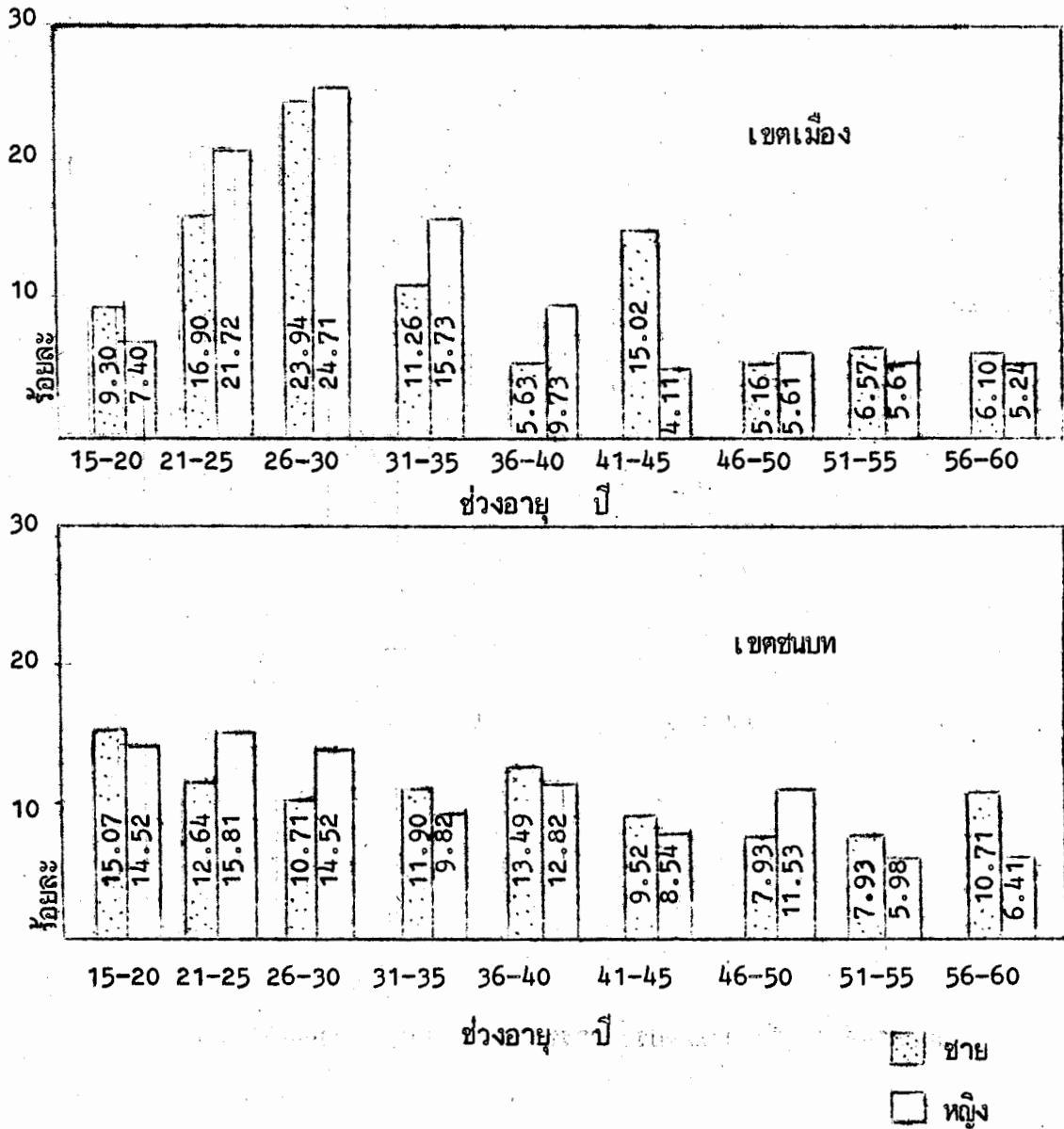
- สาวัดต์ โปธิวิท. ทรัพยากรทางทะเลกับการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย : กรณีโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2527.
- สุทธิ ประศาสน์เศรษฐ และ กฤษ เพิ่มทันจิตต์. พื้นที่สามจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกกับพัฒนาการที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างภูมิภาค และการพัฒนาแบบพึ่งพาของระบบเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการปฏิบัติการกิจการวิจัยเกี่ยวกับภาคตะวันออก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2523.
- สุภางศ์ จันทวานิช. รายงานผลการศึกษาศาสนาสังคม - วัฒนธรรมของพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพฯ : โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อการจัดการศึกษาในบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529.
- แสง สงหวาระ. ทรัพยากรทางทะเลกับการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย : กรณีโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก : อุตสาหกรรมยูเอม. กรุงเทพฯ ม.ป.ท., 2527.
- อมรา พงศาพิชญ์ และคนอื่น ๆ. การพัฒนาทรัพยากรคนและสถาบันในเขตชลบุรี. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- อมรา สวัสดิ์เสวี และคนอื่น ๆ. รายงานการสังเคราะห์สภาพสังคม - วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการศึกษาในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพฯ : โครงการวิจัยและพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529.
- อัจฉนา วัฒนากิจ. รายงานผลการศึกษาศาสนาสังคม เศรษฐกิจของพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพฯ : โครงการวิจัย และพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529.
- Moore, Wilbert E., *Social Change*. New Delhi : Prentice - Hall, 1965.
- Murdock, George Perter. *Social Structure*. New York : The Macmillan Company, 1949.

ภาคผนวก

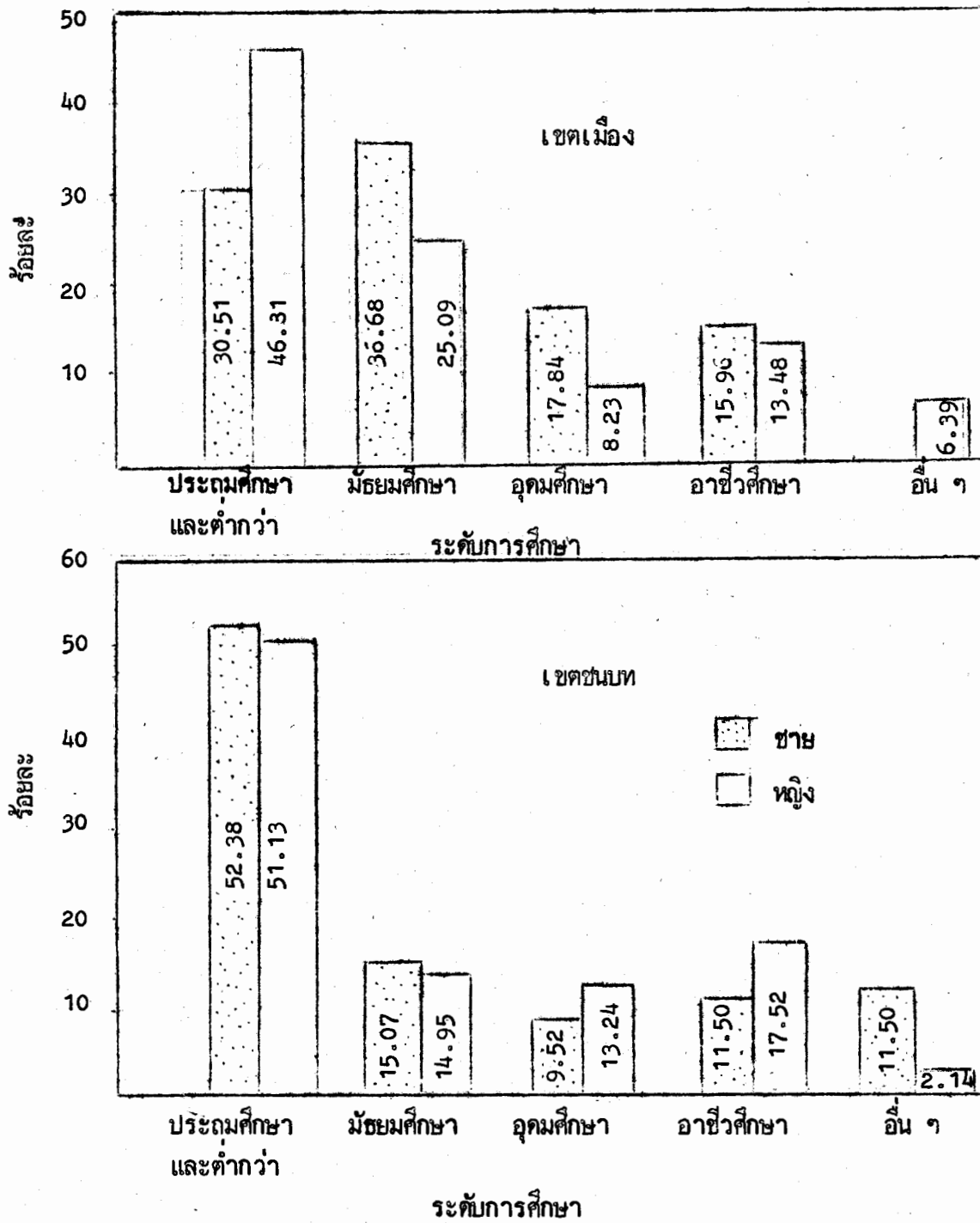
ภาคผนวก ก
แผนภาพเกี่ยวกับประชากร

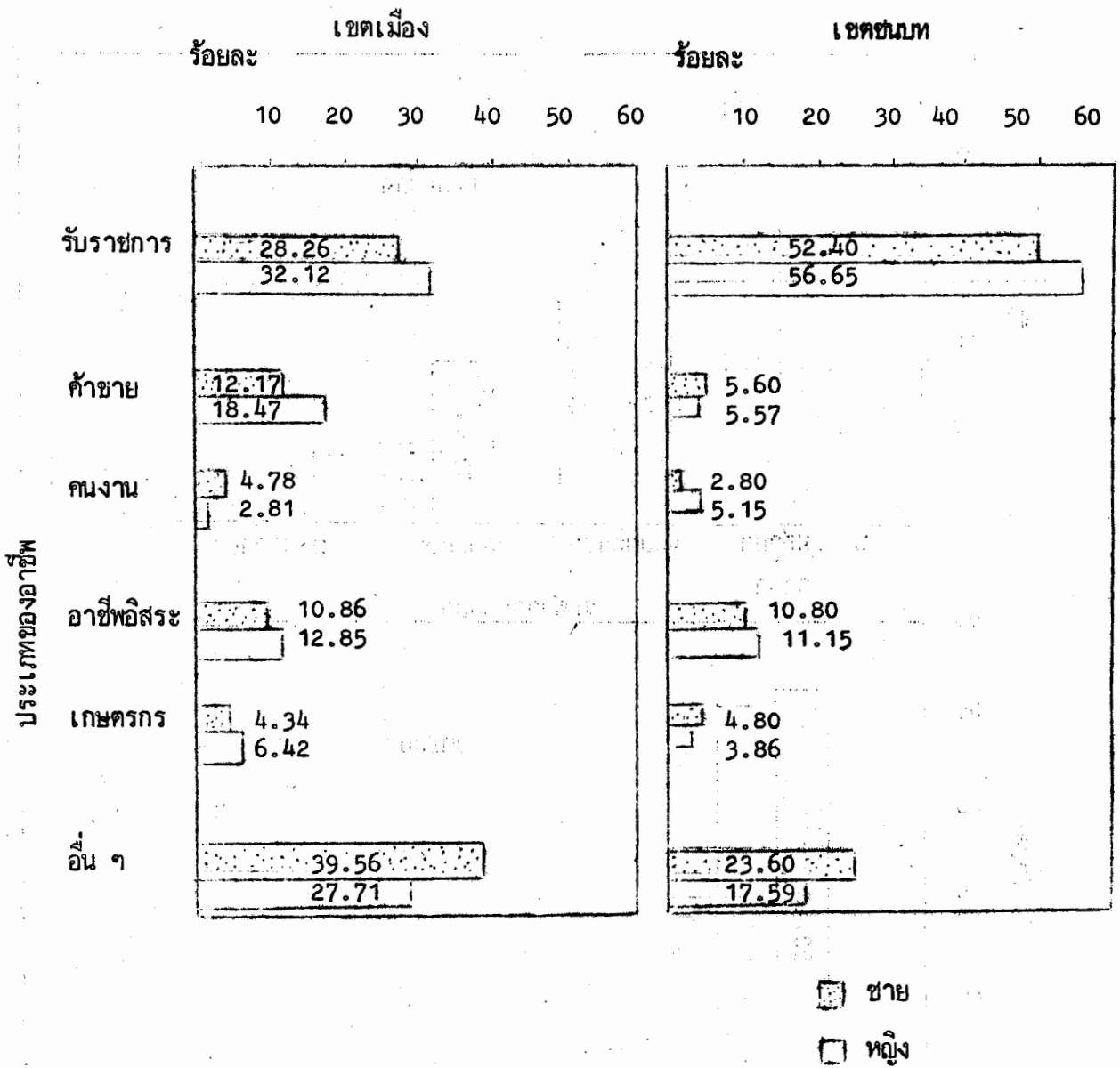
แผนภาพที่ 1 ร้อยละของประชากรชาย-หญิง ในเขตเมืองและชนบท

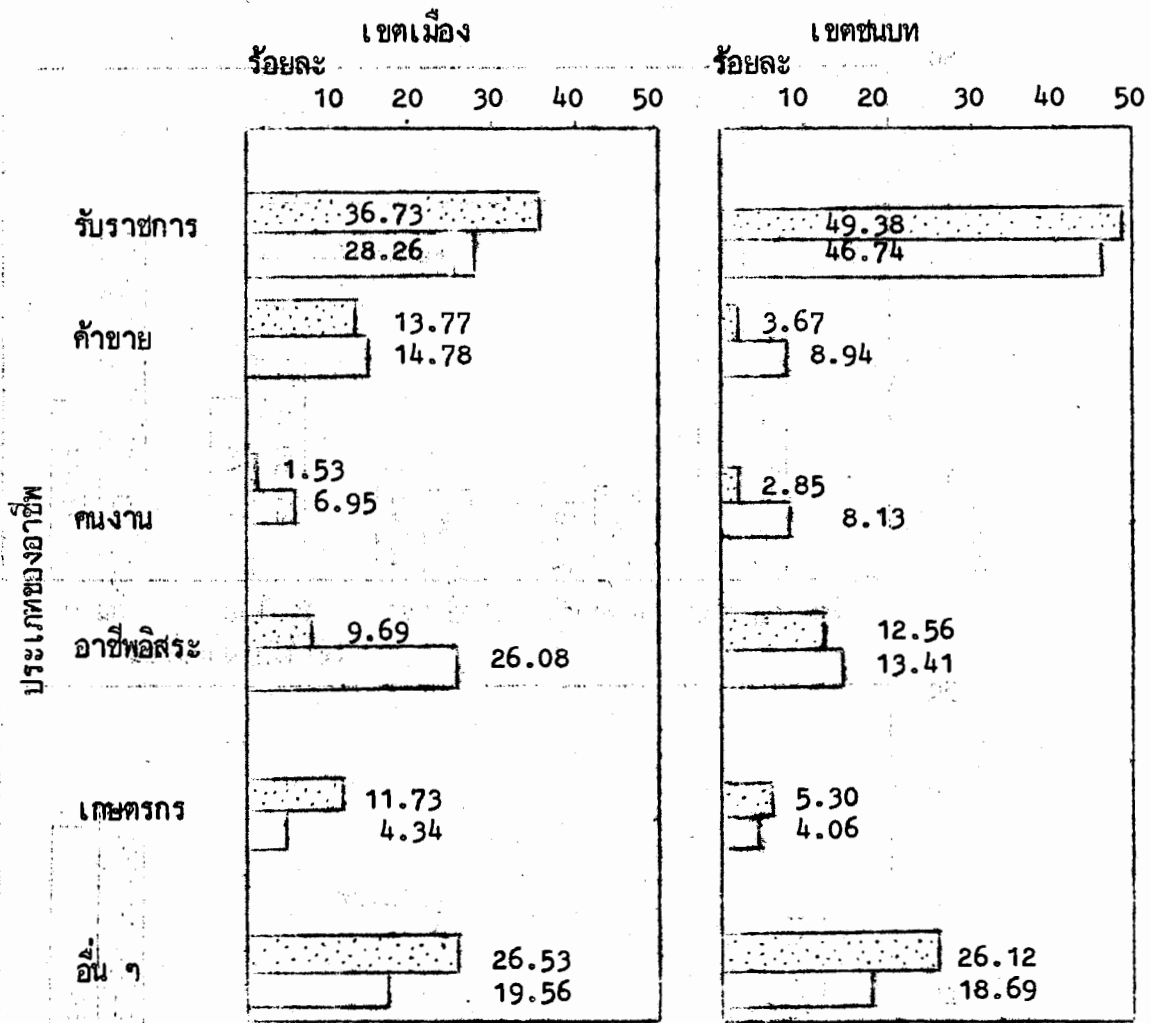
แผนภาพที่ 2 ร้อยละของประชากรชาย หญิง ในช่วงอายุต่าง ๆ

แผนภาพที่ 3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและชนบท จำแนกตามเพศ และระดับการศึกษา

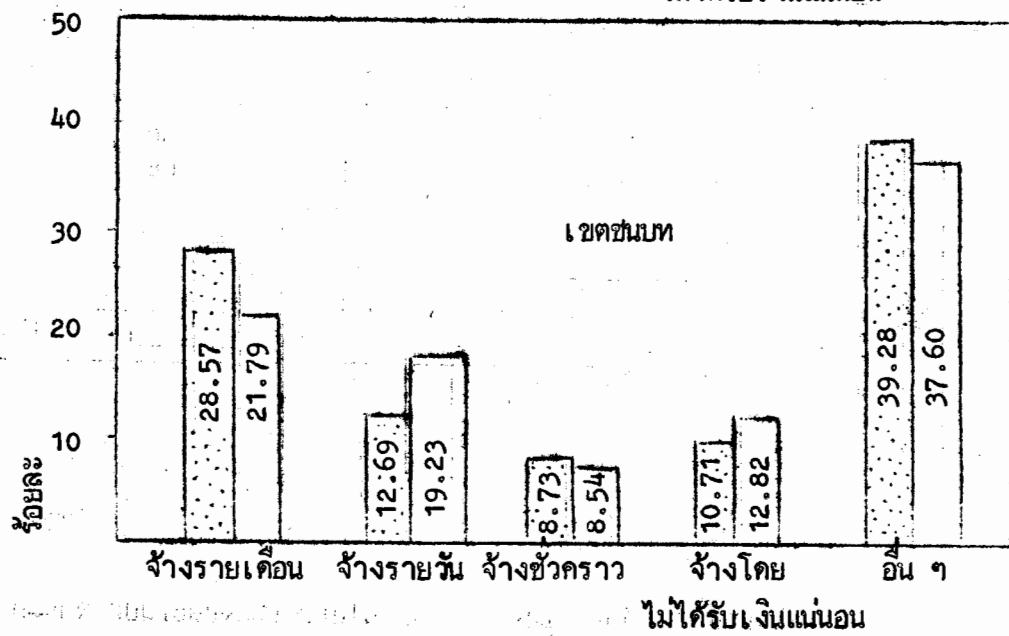
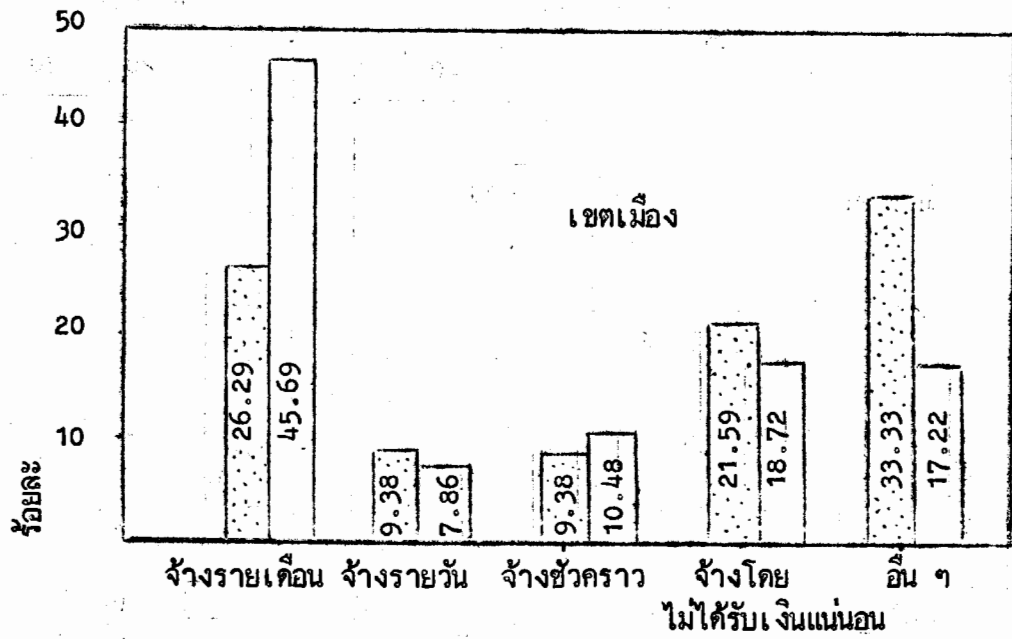
แผนภาพที่ 4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและชนบท จำแนกตามเพศ และอาชีพที่ต้องการให้บุตรชายประกอบ

ชาย
 หญิง

แผนภาพที่ 5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและชนบท จำแนกตามเพศ และอาชีพที่ต้องการให้บุตรสาวประกอบ

(Additional text or notes at the bottom of the page, partially obscured)

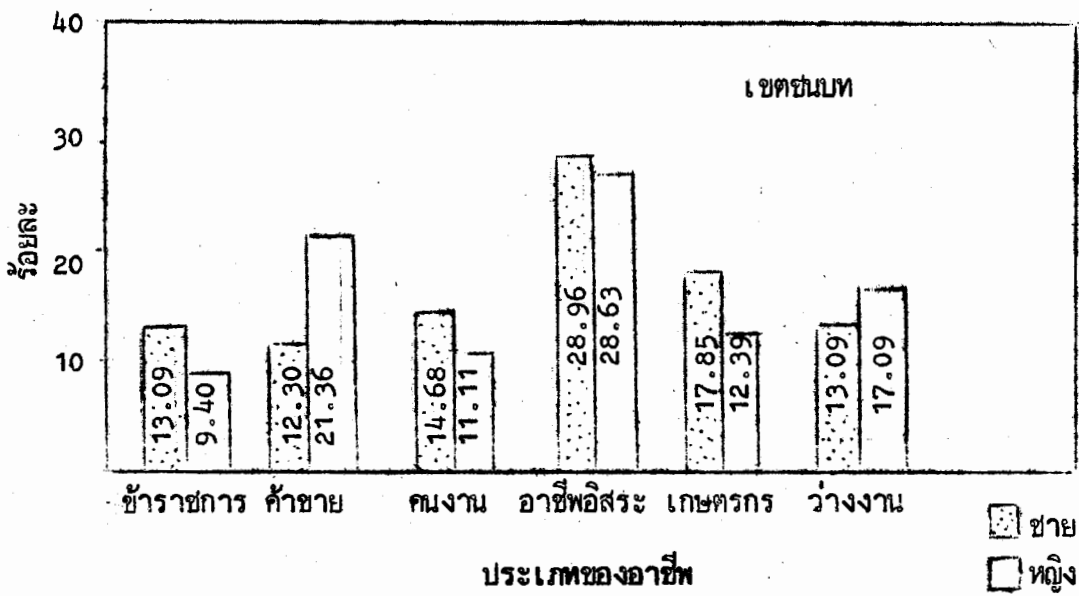
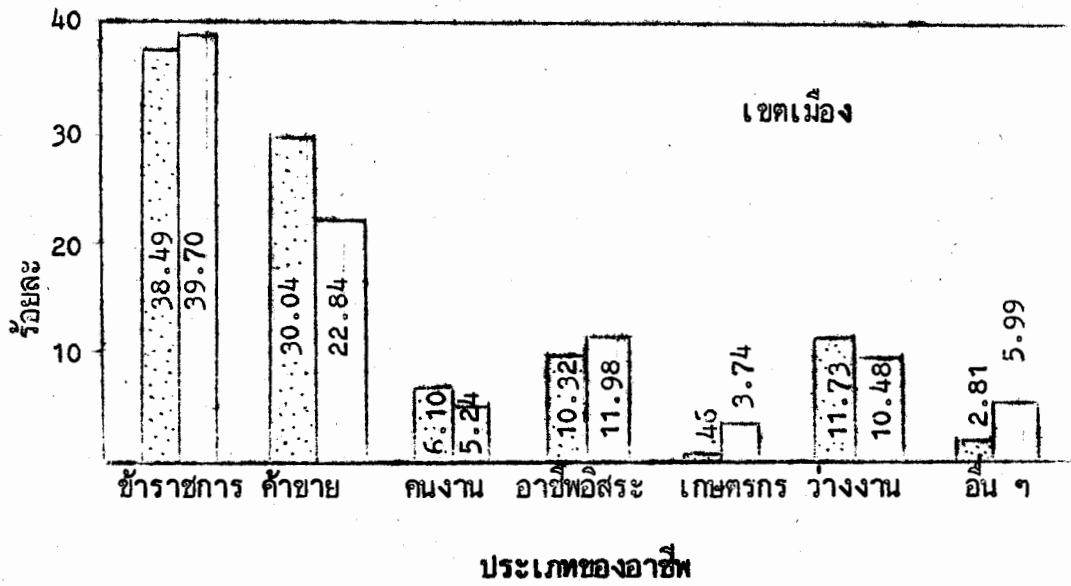

สภาพการจ้างงาน

ชาย

หญิง

แผนภาพที่ 6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและชนบท จำแนกตามเพศและสภาพการจ้างงาน

แผนภาพที่ 7 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองและชนบท จำแนกตามเพศและอาชีพ

ภาคผนวก ข.

ประเพณีของชุมชน

การที่ห้องอยู่ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกัน มีความรู้สึกเป็นพวกพ้องเดียวกัน ทำให้มนุษย์มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีร่วมกัน เช่น มีความสุข เมื่อพืชพันธุ์ธัญญาหารบริบูรณ์ เล่นรื่นเริงเมื่อชนะข้าศึกศัตรู สิ้นสุดฤดูกาลทำงาน หรือมีความทุกข์ เมื่อมีภัยพิบัติเกิดขึ้นกับตนเองและพวกพ้อง ด้วยเหตุนี้ ทำให้มนุษย์ที่อาศัยอยู่ในที่เดียวกัน มีวิถีการดำเนินชีวิตเป็นแบบอย่างเดียวกัน วิถีชีวิตนี้เองที่เรียกว่า ประเพณี

ประเพณีของชุมชนต่าง ๆ จึงกำเนิดขึ้นตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทั้งในด้านภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ลัทธิความเชื่อ ระดับความเจริญทางวิทยาการและกาลเวลา ทั้งนี้ ประเพณีหรือวิถีชีวิตนั้น ๆ อาจจะถูกอยู่หรือเปลี่ยนแปลง หรือสูญหายไปก็ได้ เมื่อสภาพต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป

ภาคตะวันออกเป็นภูมิภาคที่มีการผสมผสานของวัฒนธรรมเขตร กับวัฒนธรรมชายฝั่งทะเล และวัฒนธรรมคนไทยกับชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่ม จากการสำรวจทางสังคมและวัฒนธรรมที่บ้านภาคตะวันออก พบว่ามีประเพณีมากมาย ทั้งที่คล้ายและแตกต่างจากชุมชนอื่น จำแนกเป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้ คือ

1. ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต
2. ประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อ
3. ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา
4. ประเพณีเกี่ยวกับการละเล่นและการบันเทิง

ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประเพณี ดังต่อไปนี้

ประเพณี การเกิด

โกนจุก

บวชนาค

แต่งงาน, ขอขมา

งานศพ และคนตายที่ร้อง (ชลบุรี)

ประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อ มีประเพณีดังต่อไปนี้

ประเพณี ทำบุญกลางย่าน (ฉะเชิงเทรา)

ทำบุญกลางบ้าน (ชลบุรี)

ทำบุญกลางนา (อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา)

ทำบุญกลางทุ่ง (อ.พนัสนิคม จ. ชลบุรี)

ทำบุญนอกทุ่ง (ฉะเชิงเทรา)

กองข้าว กองข้าวบวงสรวง, ปั้นไข่เมฆไข่หมอก (ปั้นตาเมฆ
ยายหมอก)

ทำบุญข้าวหลาม

ตักบาตรน้ำผึ้ง

แรกไถนา

แรกนาทว่าน

ทำขวัญข้าว, รับห้องข้าว, หรือรับขวัญแม่โพสพ

เรียกขวัญแม่โพสพ หรือ แรกข้าวเข้ายุ้ง

ทำบุญแข่งจี่

สู่ขวัญควาย และสู่ขวัญเรือน

แห่นางแมว

สาวกมนตรีขอฝน

ไหว้พ่อเจ้าหลวง (อ. พานทอง จ. ชลบุรี)

ไหว้ปู่ตา (อ. พนมสารคาม จ. ฉะเชิงเทรา)

คาถาปลาช่อน

ลอยกระทง

ส่งเรือ (จ.ฉะเชิงเทรา)

ไหว้แม่ย่านางเรือ

ไหว้แม่ย่านางเกวียน

บั้งไฟคาน

ไหว้ครู

ทำบุญบ้าน

ทำบุญตลาดบางทราย

ส่งผีวันสงกรานต์

แห่ยมพาส หรือแห่พญายม

ยกเสาเอก

ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา มีประเพณีดังต่อไปนี้

ประเพณี สงกรานต์

ก่อพระเจดีย์ทราย

อาบน้ำคนแก่

สังคายนา

วันไหลหรือสงกรานต์น้ำไหล

ก่อพระทรายขาวเปลือก

ทำบุญสลากภัต (สลากภัต มะม่วง ทุเรียน และผลไม้ตามฤดูกาล)

เทศน์มหาชาติ

แห่หลวงพ่อดำ

นมัสการหลวงพ่อโสธร

วิสาขบูชา

เข้าพรรษา

ถวายผ้าอาบน้ำฝน

สารทไทย

ออกพรรษา (ตักบาตรเทโว หรือข้าวต้มหาง)

ทอดกฐินและจุลกฐิน

ประเพณีเกี่ยวกับการละเล่น และการบันเทิง มีดังต่อไปนี้

การเล่นสะบ้า

การเล่นหมี่หรือหมี่

การเล่นมอญซ่อนผ้า (การเล่นตีตุ้ม หรือ อีตุ้ม ซ่อนมุก)

การเล่นช่วงรำ

การเล่นเซียวผี

การเล่นเซียวแม่ศรี

การเล่นเซียวผีลอบ ผีไซ ผีสู่ม และ ผีกะหูด

การเล่นเซียวผีสิงลม

การเล่นเซียวผีแขก

การเล่นเซียวผีเจ๊ก

การเล่นเซียวผีหิ้ง

การเล่นเซียวผีสาก

การเล่นเชิฐี่กระตั้ง
 การเล่นเชิฐี่กะลา
 การเล่นว้างควาย
 การเล่นคราณา หรือว้างคราด
 การเล่นกระดานถีบ (แข่งถีบกระดานหาหอย)
 การเล่นชกมวยป่าจาก
 การเล่นหมากรูกคน
 การเล่นโจ๊ก (ปริศนากรวี)
 การเล่นเพลงหงส์
 การเล่นเพลงเอ๋ย
 การเล่นเพลงวง
 การเล่นเพลงซ่างซึก
 การเล่นเพลงแท่นางแมว
 การเล่นเพลงระบำเหนือ
 การเล่นหนังตะลุง
 การเล่นหนังใหญ่
 การรำเทียน

นอกจากประเพณีดังกล่าวแล้ว ชุมชนภาคตะวันออก ยังมีประเพณีของชนกลุ่มน้อยอีก

ได้แก่

ประเพณีของชาวไทยมุสลิม

ประเพณีของชาวลาวเวียง

ประเพณีของชาวไทยคริสต์ และ ประเพณีของชาวจีน

ภาคผนวก ค.

แบบสัมภาษณ์

โครงการศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล
ภาคตะวันออก ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง

ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 15 ปี 41 - 45 ปี
 15 - 20 ปี 46 - 50 ปี
 21 - 25 ปี 51 - 55 ปี
 26 - 30 ปี 56 - 60 ปี
 31 - 35 ปี 60 ปีขึ้นไป
 36 - 40 ปี
3. ระดับการศึกษา ต่ำกว่าประถมศึกษา
 ประถมศึกษา
 มัธยมศึกษา
 อุดมศึกษา
 อาชีวศึกษา
 อื่น ๆ
4. สถานภาพสมรส โสด หม้าย
 สมรส หย่าร้าง
 แยกกันอยู่

5. อายุเมื่อแรกสมรส ระบุ (กำหนดช่วงอายุให้ดูในข้อ 2)
6. เชื้อชาติ ระบุ.....
7. สัญชาติ ระบุ.....
8. นับถือศาสนา ระบุ.....

ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

9. ท่านประกอบอาชีพ

ก. ชำราชการ 1. แพทย์ - ครู

2. ชำราชการ

3. เสมียน

4. ทหาร - ตำรวจ

5. นางพยาบาล

6. อื่น ๆ ระบุ.....

ข. พ่อค้า

1. ค้าขายส่วนตัว

2. ช่วยครอบครัวค้าขาย

3. ลูกจ้าง (ค้าขาย)

4. อื่น ๆ

ค. คนงาน

1. คนงานโรงงานสินค้าบริโภค

2. คนงานโรงงานสินค้าขั้นกลาง

3. คนงานโรงงานสินค้าทุน

4. เป็นหัวหน้างาน

5. ลูกจ้างงานบริการ

6. ลูกจ้างงานขนส่งสื่อสารมวลชน

7. ช่าง และช่างซ่อม

- ง. อาชีพอิสระ
1. สามล้อ
 2. ธุรกิจด้านบริการ
 3. ทาบเร่ แผงลอย
 4. รับสินค้ามาทำที่บ้าน
 5. รับจ้างทั่วไป
 6. ขับรถสองแถว
- จ. เกษตรกร
1. ทำไร่นาของตนเอง
 2. ทำไร่นาของตนเองและเช่าไร่นาด้วย
 3. เช่าไร่นาเพียงอย่างเดียว
 4. เป็นลูกจ้างทำนาทำไร่
- ช. ผู้ไม่ทำงาน
1. เด็ก
 2. นักเรียน
 3. ทดงาน
 4. คนชราเกษียณงาน
 5. ไม่มีความสามารถทำงาน
 6. แม่บ้าน
 7. อื่น ๆ ระบุ.....

10. สถานภาพการทำงาน

1. นายจ้าง
2. ข้าราชการ - รัฐวิสาหกิจ
3. ลูกจ้างเอกชน (0 - 4 คน)
4. ลูกจ้างเอกชน (5 - 9 คน)
5. ลูกจ้างเอกชน (10 - 29 คน)

6. ลูกจ้างเอกชน (30 - 99 คน)
 7. ลูกจ้างเอกชน (มากกว่า 100 คน)
 8. ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว
 9. ผู้ช่วยธุรกิจของครอบครัว
 10. อื่น ๆ ระบุ
11. สภาพการจ้างงาน
1. จ้างประจำรายเดือน
 2. จ้างประจำรายวัน
 3. รับจ้างชั่วคราว
 4. จ้างโดยไม่ได้เงินแน่นอน
 5. อื่น ๆ ระบุ
12. เหตุที่ได้งาน
1. สำนักงานจัดหางาน/กรมแรงงาน
 2. หนังสือพิมพ์
 3. ญาติ
 4. คนบ้านเดียวกัน
 5. คนรู้จักต่างบ้าน
 6. เพื่อนบ้าน
 7. เพื่อน
 8. ติดประกาศหน้าโรงงาน
 9. รับสืบทอดกิจการจากบิดามารดา-ครอบครัว
 10. หาเอง
 11. อื่น ๆ ระบุ

13. รายได้ บาท/เดือน
- () ต่ำกว่า 1,000 () 1,001 - 2,000
- () 2,001 - 3,000 () 3,001 - 4,000
- () 4,001 - 5,000 () 5,001 - 6,000
- () 6,001 - 7,000 () 7,001 - 8,000
- () 8,000 - 9,000 () 9,001 - 10,000
- () 10,000 บาทขึ้นไป

14. รายจ่าย ระบุ.....(ดูตามรายได้)

15. ท่านมักจะเสียค่าใช้จ่ายประเภทต่าง ๆ (บาท/เดือน)

1. อาหาร ระบุ.....
2. เสื้อผ้า ระบุ.....
3. ยารักษาโรค.....
4. ค่าเช่าที่อยู่อาศัย-ค่าเช่าบ้าน.....
5. ซื้อเครื่องไฟฟ้า.....
6. ค่าเล่าเรียนบุตร.....
7. ค่าไฟฟ้า-เชื้อเพลิง-ค่าน้ำมัน
8. บ้านเหิง-ทำบุญ
9.
10.

16. สถานที่ทำงาน

1. ที่บ้าน
2. ในหมู่บ้าน
3. ในตำบล

4. ในเขตเมือง
5. นอกเขตเทศบาลเมือง
6. ในกรุงเทพฯ
7. จังหวัดอื่น ๆ ราชการกรุงเทพฯ
8. อื่น ๆ ระบุ.....

ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว - และการย้ายถิ่น

17. จำนวนบุตร

☐ 1 - 2 คน	☐ 3 - 4 คน
☐ 5 - 6 คน	☐ 7 - 8 คน
	☐ 8 คนขึ้นไป

18. ความสัมพันธ์ในครอบครัว

1. หัวหน้า	13. สะใภ้
2. สามี - ภรรยา	14. เขย
3. บุตร	15. หลาน
4. ลูกบุญธรรม	16. เหลน
5. พ่อสามี	17. ภรรยาของหลาน
6. แม่สามี	18. สามีของหลาน
7. พ่อภรรยา	19. ลุง ป้า น้า อา
8. แม่ภรรยา	20. หลานลูกของพี่น้อง
9. พี่น้องสามี	21. ลูกพี่ลูกน้อง
10. พี่น้องภรรยา	22. ญาติอื่น ๆ
11. ปู่ ย่า	23. เพื่อน
12. ตา ยาย	24. อื่น ๆ ระบุ.....

19. จำนวนครั้งที่สมัคร
1. 1 ครั้ง
 2. 2 ครั้ง
 3. 3 ครั้ง
 4. อื่น ๆ ระบุ.....
20. สถานที่เกิดระบุ
1. ตำบล.....
 2. อำเภอ.....
 3. จังหวัด.....
21. สถานที่อยู่อาศัยปัจจุบัน ระบุ
1. ตำบล.....
 2. อำเภอ.....
 3. จังหวัด.....
22. กรณีที่ย้ายถิ่นจากบ้านเกิดเพราะ
1. อากาศแห้งแล้ง สภาพดินฟ้าอากาศ
 2. ครอบครัวย้าย
 3. อาชีพ - หางานทำ
 4. การศึกษา
 5. อื่น ๆ ระบุ.....
23. เหตุที่ท่านเลือกมา ชลบุรี ระยอง หรือฉะเชิงเทรา เพราะ
1. สภาพอากาศ
 2. ครอบครัวย้าย
 3. อาชีพ - หางานทำ

4. การศึกษา
 5. อื่น ๆ ระบุ.....
24. ขณะที่ท่านอาศัยอยู่กับครอบครัว-ญาติพี่น้องตั้งแต่เกิดมี
1. พ่อ-แม่
 2. ลุง ป้า น้า อา
 3. พี่น้อง
 4. ลูกพี่ลูกน้อง
 5. อื่น ๆ ระบุ.....
 6. ไม่มีครอบครัวเดิม
25. มรดกที่ท่านได้รับมี
1. ที่ดิน
 2. เงินสด
 3. อื่น ๆ ระบุ.....
26. บ้านที่ท่านอาศัยอยู่ปัจจุบันนี้เป็นบ้านของ
1. ของตนเอง
 2. เช่าอยู่
 3. ของท่านและญาติเป็นเจ้าของร่วมกัน
 4. อื่น ๆ ระบุ.....
27. ทะเบียนบ้านของท่านอยู่ที่
1. อำเภอ
 2. ตำบลบ้านเกิด
 3. อื่น ๆ ระบุ.....

28. อยากให้บุตรธิดาได้รับการศึกษาระดับใด
1. ประถมศึกษา
 2. มัธยมศึกษา
 3. อุดมศึกษา
 4. อื่น ๆ ระบุ
29. สาเหตุที่ให้เรียนระดับนี้เพราะ
1. เรียนหนังสือแล้วหางานง่าย
 2. ทำให้มีเพื่อนรุ่นพี่ช่วยสมัครงานได้ง่าย
 3. เป็นความนิยม
 4. ตามความต้องการของลูก
 5. อื่น ๆ ระบุ.....
30. อยากให้ลูกชายประกอบอาชีพ ระบุ.....(ดูตามข้อ 9)
31. อยากให้ลูกสาวประกอบอาชีพ ระบุ.....(ดูตามข้อ 9)
32. บุตรชายควรแต่งงานกับ
1. คนที่พ่อแม่ทำให้
 2. ให้ลูกเลือกเอง
 3. ลูกเลือกเองก่อนแล้วแจ้งให้พ่อแม่ทราบ
33. บุตรสาวควรแต่งงานกับ (ดูเหตุผลข้อที่ผ่านมา).....
34. ถ้าบุตรแต่งงานไปท่านจะอยู่กับใคร
1. บุตรคนโต
 2. บุตรคนกลาง
 3. บุตรคนเล็ก
 4. บุตรชาย

5. บุตรสาว
6. อื่น ๆ ระบุ.....

การใช้เทคโนโลยีของชุมชน

เทคโนโลยีวัสดุ

35. แร่ธาตุในชุมชนมีอะไรบ้าง ระบุ 1. 2. 3.
36. มีป่าไม้ หรือป่าชายเลนหรือไม่
 1. มี
 2. ไม่มี
37. พืชเศรษฐกิจประจำท้องถิ่นมีระบุ
 1.
 2.
 3.
 4.
 5.
38. แหล่งน้ำจืด แหล่งน้ำธรรมชาติมีหรือไม่
 1. มี
 2. ไม่มี

เทคโนโลยีปฏิบัติการ

39. เครื่องอำนวยความสะดวก
 1. โทรศัพท์
 2. แอร์

3. รถจักรยานยนต์
4. รถยนต์
5. วิทยุเทป
6. จักรเย็บผ้า
7. พัดลม
8. ตู้เย็น
9. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า
10. กล้องถ่ายรูป
11. เตารีด
12. เครื่องซักผ้า
13. ปืน
14. โทรศัพท์มือถือ
15. ทีวีสี
16. วิทยุไอ

เทคโนโลยีความรู้

40. ท่านอ่านหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร
 1. หนังสือพิมพ์ ชื่อ.....
 2. นิตยสาร ชื่อ.....
41. การซื้อหนังสือพิมพ์และนิตยสาร
 1. ซื้อ
 2. ไม่ซื้อ

42. กรณีสืบชื่อ

1. ชื่อทุกวัน
2. ชื่อบางครั้ง
3. นานครั้ง

ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

43. ชื่อประเพณี ระบุ.....

44. ประเพณีเกี่ยวกับ

- () ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต การเกิด แต่งงาน บวช ตาย
- () ประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ
- () ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา
- () ประเพณีชนกลุ่มน้อย

45. อุปกรณ์ที่ใช้

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

46. ขั้นตอนการประกอบประเพณี

1.	5.
2.	6.
3.	7.
4.	8.

47. สถานที่ประกอบพิธีกรรม
- () ที่บ้าน () วัด
- () โรงเรียน () ตลาด
- () อื่น ๆ ระบุ.....
48. ช่วงระยะเวลาของปีประกอบพิธีกรรม ระบุ.....
49. ระยะเวลาที่วันประกอบพิธีกรรม ระบุ.....
50. ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม
- () คนภายในครอบครัว () คนภายในชุมชน
- () คนนอกชุมชน () คนจากภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย
- () คนต่างประเทศ () อื่น ๆ ระบุ.....
51. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรม ระบุ
1.
2.
3.
4.
5.

ความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบนิเวศวิทยา

นิเวศวิทยากายภาพ

52. แหล่งน้ำจืดในชุมชนมีเพียงพอหรือไม่
- () พอ () ไม่พอ
53. ความสะอาดของแหล่งน้ำจืด
- () สะอาดดี () ปานกลาง () ไม่สะอาด

54. ความสะอาดของน้ำทะเล
 สะอาดดี ปานกลาง ไม่สะอาด
55. น้ำจืดมีพิษหรือไม่
 มี ไม่มี มีบ้าง
56. น้ำเค็มมีพิษหรือไม่
 มี ไม่มี มีบ้าง
57. อากาศเสียหรือไม่
 มี ไม่มี มีบ้าง
58. อากาศที่กลืนดีหรือไม่
 มี ไม่มี มีบ้าง
59. ดินมีความสมบูรณ์ดีหรือไม่
 ดีมาก ปานกลาง ไม่มีเลย
60. ดินมีสารพิษหรือไม่
 มี มีบ้าง ไม่มี
61. เสียงดังมีหรือไม่
 มี มีบ้าง ไม่มี
62. เสียงดังมาจาก
 เครื่องจักร รถยนต์ เครื่องใช้สำนักงาน

นิเวศวิทยาชีวภาพ

63. พืชเจริญขึ้นงอกงามดีหรือไม่
 ดี ปานกลาง ไม่มีดี
64. สัตว์น้ำเป็นโรคบ้างหรือไม่
 เป็นบ้าง ไม่เป็น เป็นโรค

นิเวศวิทยาวัฒนธรรม

65. คนเป็นโรคจิตในชุมชนมีหรือไม่
 มี ไม่มี มีบ้าง
66. คนติดยาหรือไม่
 มี ไม่มี
67. ส่วนใหญ่จะติดยาประเภทใด ระบุ
 ผิ่น เฮโรอีน อื่น ๆ ระบุ.....
68. ปัญหาอาชญากรรมมีบ้างหรือไม่
 มี ไม่มี มีบ้าง
69. เด็กวัยรุ่นเเกรมีบ้างหรือไม่
 มี ไม่มี มีบ้าง
70. ปัญหาโสเภณี-หญิงบริการมีหรือไม่
 มี ไม่มี มีบ้าง
71. ปัญหาทางสังคมอื่น ๆ ที่ท่านคิดว่าสำคัญ
1.
 2.
 3.
 4.
 5.

บทคัดย่อ

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ผลจากโครงการดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในพื้นที่พัฒนาโดยตรงและบริเวณใกล้เคียง หากไม่มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ย่อมติดตามมา ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่พัฒนา เพื่อแสวงหาแนวทางในการเตรียมประชาชนให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอันอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

การศึกษาครั้งนี้ กระทำโดยวิธีการศึกษาจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลภาคสนาม กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในพื้นที่โครงการพัฒนา ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยองและฉะเชิงเทรา ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท วิธีการรวบรวมข้อมูลกระทำโดยวิธีสัมภาษณ์

ผลการวิจัย แบ่งออกเป็นสี่ด้าน ได้แก่ ประชากร การใช้เทคโนโลยี ระบบนิเวศน์ และวัฒนธรรมทางด้านประชากร พบว่า ประชาชนในพื้นที่พัฒนา ยังมีการศึกษาค่อนข้างต่ำ มีรายได้อยู่ในเกณฑ์เหนือเส้นความยากจน ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว ไม่มีการย้ายถิ่นเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง มีความต้องการให้บุตรธิดาได้รับการศึกษาสูง เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วต้องการให้ประกอบอาชีพรับราชการ และเลือกคู่ครองด้วยตนเอง ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการอยู่กับบุตรสาวของตน เมื่อเข้าสู่วัยชรา

ทางด้านการใช้เทคโนโลยี พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีเทคโนโลยีที่ใช้ในการอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจมากกว่าเทคโนโลยีที่ใช้เพื่อการผลิต ประชาชนมีการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันที่ผลิตในภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นยังพบว่าประชาชนในเขตชนบทมีอัตราการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันสูงกว่าในเขตเมือง ประชาชนในพื้นที่พัฒนา มีอัตราการซื้อหนังสือพิมพ์และนิตยสารค่อนข้างสูง

ทางด้านระบบนิเวศน์ พบว่า ประชาชนในพื้นที่พัฒนา ยังขาดความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นอันมาก ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สภาพแวดล้อมยังอยู่ในเกณฑ์ดี ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความน่าเสียของสภาพแวดล้อม มีแหล่งน้ำจืดที่เพียงพอสำหรับการอุปโภค บริโภค และใช้ในทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมทางด้านสุขภาพจิต ประชาชนในพื้นที่พัฒนาเห็นว่า ขณะนี้ยังไม่มปัญหา ส่วนปัญหาด้านสังคมอื่น ๆ ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า ยังไม่มีปัญหาที่รุนแรง เช่นกัน

ทางด้านวัฒนธรรม พบว่า ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ทั้งประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา และประเพณีของกลุ่มน้อย ส่วนใหญ่ประชาชนประกอบกิจกรรมทางประเพณีกันที่วัด ประชาชนส่วนใหญ่ไม่นิยมให้คนต่างถิ่นหรือคนนอก เข้าร่วมในกิจกรรมประเพณีในท้องถิ่น

กล่าวโดยรวม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ทั้งในด้านกายภาพและสังคม ของประชาชนในพื้นที่พัฒนา เนื่องจากโครงการพัฒนายังดำเนินไปไม่สำเร็จ สมบูรณ์ ตามโครงการที่ได้กำหนดไว้

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้ามีเพียงแต่ในภาคตะวันออกเท่านั้น แต่จะส่งผลไปถึงการพัฒนาของประเทศโดยรวมด้วย เป็นโครงการพัฒนาทั้งทางด้านกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ ผลของโครงการดังกล่าว จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่แก่สังคม เพื่อเป็นการเตรียมประชาชนให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะมาถึงในวันข้างหน้า การให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชน เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับควมเปลี่ยนแปลง จัดว่าเป็นเรื่องสำคัญ และต้องเอาใจใส่อย่างจริงจัง เพื่อการพัฒนาดังกล่าวจะได้บรรลุผล และเป็นสิ่งที่พึงพอใจของประชาชนในพื้นที่พัฒนาด้วย

Abstract

The Eastern Seaboard Development project is a comprehensive project covering three provinces in the eastern coasts of Chonburi, Rayong and Chachoengsao. The effect and impact of the development project might cause great and numerous changes to both environment and way of life of the people right in the development area and its neighbourhood. If an appropriate preparation for the oncoming changes in the light of people's welfare, attitudes and way of life are not considered much earlier beforehand we surely have to encounter various involving problems hard to be tackled and clear away in the days to come.

Documentary and field survey are employed in this study. Samples are those living in the development areas of Chonburi, Rayong and Chachoengsao Provinces, both urban and rural areas. Interviewing is applied in our data collection. Questionnaires are prepared for the structured interview.

The findings to be reported from the study are four folds. They comprise population, technology, ecology and cultures. On the population aspect it throws the light in a rather low level of general education of the people but upper average rate of income or beyond the poverty line. Their family formation is nuclear family. No migration is found. Almost all own their lodgings. The people need their offsprings to be highly educated and to enter the public services

after graduation and choosing spouses of their own. People love to live with their daughters when reaching the old ages.

For the use of technology. People at large are normally familiar with innovation concerning facilities of the household. Technology on diversion or recreation is much more preferable to the technology on production. They prefer daily newspapers from Bangkok to those of their locality. It's also notable to find the rural people reading any news report more than do the urbanites. But those living in urban development area pay somewhat more of their expense for the newspapers and magazines.

On the ecology, people in the development area badly need knowledges of the local resources. Most of them see the bright sight of the environment. That automatically points to no problems of pollution discernible. Fresh water is still adequate for either consumption, cultivation, or industry. Mental health is improblematic. Other social problems are also seen no harm to local so far, if any, they are still negligible.

On the culture, it is apparently seen people participative regularly among the localities in the fields of customs, vocations, daily life religious and minority group customs. And the social activities are normally conducted at the temples. Notably most dislike the outsider's participation in their custom activities.

Concludingly, the findings did not show the facts of significant changes in the development area either physically or socially. This owes to the project not yet imfulfilled as targetted.

The Eastern Seaboard Development project that will lead to the progress not only the eastern area but also the Nation at large should include all physical, social and economic developments. The effect and impact of the development might cause great change to the community. In preparing people for the oncomming changes, education for the change must be taken into account more seriously, such development will be effectively attained and it should optimally be satisfied by people in the development area.